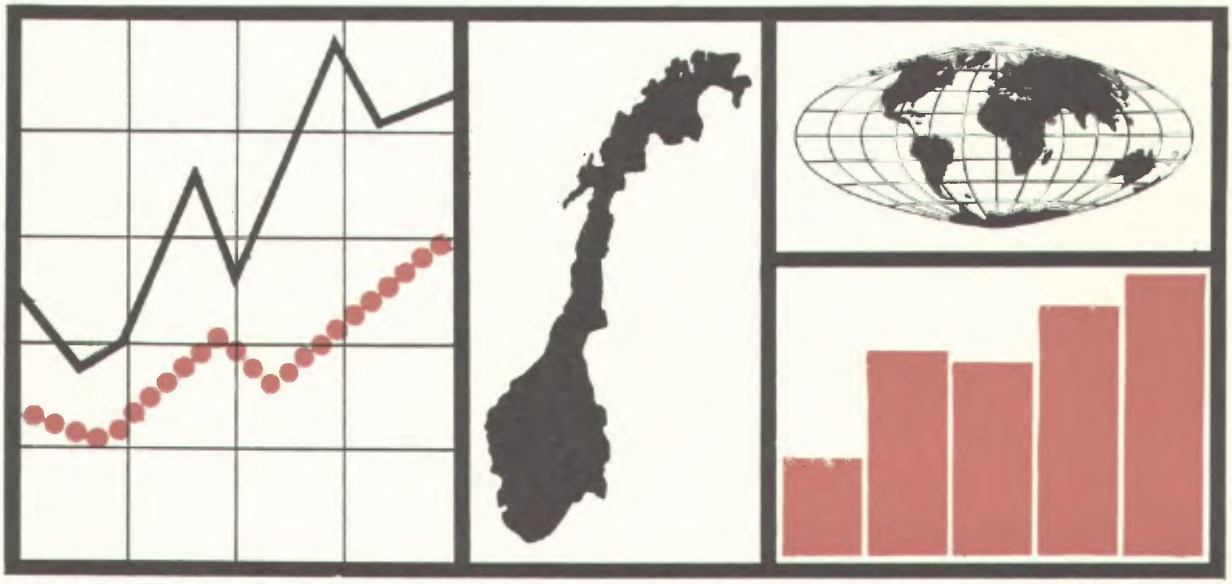
NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1972

ECONOMIC SURVEY 1972

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 275

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1972

ECONOMIC SURVEY
1972
With a Summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1973

ISBN 82-537-0225-6

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO

Forord

Økonomisk utsyn over året 1972 er noe redusert i omfang i forhold til tidligere utgaver. Det er tatt sikte på en litt sterkere konsentrasjon av stoffet om de mer vesentlige trekk ved den økonomiske utvikling i året som gikk. Dette har en søkt å oppnå ved i noen grad å sløyfe mindre interessante tallkommentarer i teksten og i stedet vise til tabeller.

Nasjonalregnskapet er nå lagt om i samsvar med FN's nye tilrådinger. FN's nye standard for næringsgruppering er tatt i bruk, og visse definisjoner er endret. Definisjonsendringene innebærer betydelige nivåforskyvninger i noen av tallene, særlig i seriene for bruttonasjonalprodukt, bruttoinvesteringer og kapitalslit. Samtidig med omleggingen er det foretatt en generell tallmessig revisjon på grunnlag av nytt statistisk materiale, og basisåret er i alle nasjonalregnskapets fastpris-serier endret fra 1961 til 1970.

Omleggingen av nasjonalregnskapet har dessverre ført til at Økonomisk utsyn 1972 er blitt vesentlig forsinket.

Publikasjonen er utarbeidd under redaksjon av forsker Kjell Wettergreen. Avsnittet om fiske og selfangst er skrevet av Fiskeridirektoratet og avsnittet om arbeidsmarkedet av Arbeidsdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 6. februar 1973

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Preface

Economic Survey 1972 is somewhat smaller in volume than the preceding editions. A stronger concentration on the more salient features of economic development in the past year has been aimed at, primarily by replacing less-interesting comments on quantitative developments by references to tables.

The Norwegian national accounting system has now been modified in accordance with the recommendations of the United Nations. The United Nations' new standard for the classification of industries has been adopted, and some definitions have been altered. These alterations have led to changes in the levels of essential statistical series, particularly those concerning gross domestic product, gross fixed capital formation, and capital depreciation. A general revision of all figures, based on new statistical sources, has also been accomplished. The base year is now 1970 in all series.

Unfortunately, the modification of the national accounting system has caused a considerable delay in publishing the *Economic Survey* for 1972.

The publication has been edited by Mr. Kjell Wettergreen. The chapter on fisheries and sealing has been prepared by the Directorate of Fisheries and the chapter on the labour market by the Labour Directorate, while the other chapters have been prepared by the staff of the Central Bureau of Statistics.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 6 February 1973

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	6
Råvarepriser	7
Den økonomiske utvikling i Vest-Europa	8
Sambandsstatene	20
Konjunkturutsiktene	23
Norge	26
Utenriksøkonomien	26
Utenriksregnskapet	26
Vareomsetningen med utlandet	27
Produksjon og sysselsetting	39
Arbeidsmarkedet	39
Jordbruk	41
Skogbruk	45
Fiske og fangst	48
Bergverksdrift m. v., industri og kraftforsyning	53
Byggevirksomheten	60
Sjøfart	62
Annen samferdsel	68
Inntekter og inntektsnytting	74
Inntekter	74
Privat konsum	80
Investering	85
Finanser, kredittmarked og priser	89
Offentlige finanser	89
Kredittmarkedet	98
Prisutviklingen	109
Sluttord	120
Sammendrag på engelsk	129
Økonomisk-politisk kalender	139
Tabeller	*1

Vedlegg.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1972 ..... *11
2. Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) *15

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	6
Prices of primary materials	7
Economic development in Western Europe	8
United States	20
Current economic trends	23
Norway	26
External economy	26
Balance of payments	26
External trade	27
Production and employment	39
Labour market	39
Agriculture	41
Forestry	45
Fishing and catching	48
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	53
Construction	60
Shipping	62
Other transport and communication	68
Incomes and their disposal	74
Incomes	74
Private consumption	80
Capital formation	85
Finances, money and credit, prices	89
Public finance	89
Money and credit	98
Prices	109
Concluding remarks	120
English summary	129
Calendar of economic events	139
Tables	*1

Appendices.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1972 ..... *11
2. Selected publications in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) *15

Standardtegn

	Tall kan ikke forekomme
	Oppgave mangler
	Null
	Foreløpig tall
	Brudd i den loddrette serie
	Brudd i den vannrette serie

Explanation of Symbols

.	Category not applicable
..	Data not available
–	Nil
*	Provisional or preliminary figure
——	Break in the homogeneity of a vertical series
|	Break in the homogeneity of a horizontal series

Verdensøkonomien

I løpet av 1972 er en periode med svak vekst i den vestlige verden avløst av ny oppgang. Konjunkturavslappingen ble innledet i Sambandsstatene allerede sommeren 1969. I Vest-Europa begynte produksjonsveksten å avta våren 1970. I Sambandsstatene varte nedgangskonjunkturen til utpå senhøsten 1970, og 1971 ble preget av moderat oppgang. I Vest-Europa var derimot 1971 et bunnår, slik at veksten i verdens industriproduksjon ble svak dette året også. Vinteren 1971/72 kom omslaget til en periode med noe raskere vekst for Vest-Europa sett under ett, mens konjunkturoppgangen i Sambandsstatene forsterket seg utover i 1972.

Verdenshandelen viste betydelig svakere stigningstakt under den internasjonale konjunkturavslappingen i 1971 enn i de nærmest foregående årene. Fra 1968 til 1969 var det en volumøking i verdenshandelen på 10,6 prosent (basert på eksportoppgaver). Stigningen i 1970 var 9 prosent og i 1971 5,5 prosent. Fra årsskiftet 1971/72 begynte verdenshandelen å vokse raskere igjen, og i 1. halvår 1972 var volumet av eksporten 7,1 prosent høyere enn i 1. halvår 1971.

Konjunkturavslappingen var i Vest-Europa sterkest i 1971, og dette gjenspeiles i tallene for importutviklingen. Importvolumet (handelen mellom de enkelte vesteuropeiske land medregnet) steg med 11,3 prosent fra 1969 til 1970 og med bare 4,8 prosent fra 1970 til 1971. For eksportvolumet var de tilsvarende vekstratene henholdsvis 9,1 prosent og 6,8 prosent. At nedgangen i vekstraten fra 1970 til 1971 ikke ble så sterk for eksporten som for importen skyldes at konjunkturoppgangen i Sambandsstatene startet allerede senhøstes 1970. Eksporten fra Vest-Europa til Sambandsstatene lå derfor på et relativt høyt nivå i 1971. Se ellers tabell 1 og 2.

På det internasjonale valutamøtet i Washington i desember 1971 ble det besluttet å gjeninnføre et system med faste valutakurser, men med betydelig større svingningsmarginer enn tidligere. Samtidig ble det foretatt en rekke paritetsendringer (se Økonomisk utsyn 1971, side 46). I de følgende måneder var det relativt rolig på valutamarkedet. Utover våren 1972 satte flere land i verk tiltak for å kontrollere kapitaltransaksjonene med utlandet, særlig kortsiktig spekulasjonskapital. Dette bidrog til at en del av de såkalte «hjemløse dollar» begynte å strømme tilbake til Sambandsstatene. I midten av juni kom en kraftig, men kortvarig, spekulasjon mot britiske pund. I stedet for som vanlig å søke å overvinne spekulasjonsbølgen ved store pundkjøp i markedet, besluttet de britiske myndigheter seg raskt for å gjøre pundkursen «flytende», og pundet ble deretter omsatt til en kurs som lå om lag 5 prosent lavere enn tidligere. Senere falt kursen videre og var i midten av november 10 prosent lavere enn den tidligere faste kurs.

Tabell 1. *Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1963 = 100*

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	Prosentvis endring fra samme periode året før		
							1971	1. kvartal 1972	2. kvartal 1972
Verden i alt	127	134	151	167	182	192	5,5	7,0	7,1
Industrielt utviklede land	130	137	155	173	189	201	6,3	8,3	8,8
Vest-Europa....	129	137	156	176	192	205	6,8	8,7	10,6
Nord-Amerika ..	125	129	142	151	163	164	0,6	6,1	7,6
Utviklingsland ...	118	124	136	147	157	167	6,4	3,0	..

Kilde: Monthly Bulletin of Statistics (U.N.).

Tabell 2. *Verdien av Vest-Europas varebytte. Mill. dollar. Gjennomsnittstall pr. måned*

	1969	1970	1971	Prosentvis endring fra foregående periode[2]			
				1971	1. kvartal 1972	2. kvartal 1972	3. kvartal 1972
Vest-Europa[1]							
Eksport	9 837	11 383	12 917	13,5	7,4	5,1	—2,2
Av dette til Nord-Amerika	993	1 068	1 263	18,3	17,2	5,8	—6,9
—»— tredje land ..	2 416	2 743	3 040	10,8	2,2	5,5	—6,9
Import	10 651	12 413	13 772	10,9	5,9	4,1	0,2
Av dette fra Nord-Amerika	1 274	1 555	1 530	—1,6	16,7	—7,8	—1,0
—»— tredje land ..	2 852	3 201	3 559	11,2	3,0	8,0	0,6
EF-Land:[1]							
Eksport	6 320	7 390	8 417	13,9	8,7	5,5	—1,2
Import	6 312	7 385	8 287	12,2	6,5	4,0	0,6
EFTA-land:[1]							
Eksport	3 194	3 606	4 034	11,9	4,0	4,5	—5,3
Import	3 673	4 265	4 653	9,1	4,6	2,9	—1,1

Kilde: Main Economic Indicators. (OECD).

[1] Innbyrdes samhandel medregnet. [2] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

Som viktige årsaker til pundkrisen i juni antydet OECD sterk prisstigning og svak eksportutvikling.

Etter at pundet ble gjort «flytende», kom dollaren, og til en viss grad også italienske lire, under press. Dette førte til at dollar strømmet ut av Sambandsstatene. Presset ble imidlertid kortvarig, og allerede i slutten av juli strømmet dollar igjen tilbake til Sambandsstatene. Den sterke konjunkturoppgangen i Sambandsstatene og de forskjellige tiltak for å kontrollere kapitalstrømmene som ble satt i verk i flere land under krisen i juni og juli, bidrog til at «de hjemløse dollar» fortsatte å strømme tilbake til Sambandsstatene utover høsten. Mot slutten av 1972 var de internasjonale valutaforhold rolige.

Verdensproduksjonen

Verdens jordbruksproduksjon (produksjonen i Kina ikke medregnet) viste etter FAO's (Food and Agriculture Organization of the United Nations) foreløpige beregninger en øking på 3 prosent fra 1970 til 1971. Tall for samlet jordbruksproduksjon i 1972 foreligger ennå ikke. Fra 1969 til 1970 var det en øking i jordbruksproduksjonen på 2 prosent og fra 1968 til 1969 på 1 prosent. For 1960-årene i gjennomsnitt var den årlige øking 2,4 prosent.

Den rene matvareproduksjon steg med 4 prosent fra 1970 til 1971, eller noe sterkere enn den totale jordbruksproduksjon. Fra 1969 til 1970 var det en øking i matvareproduksjonen på 2 prosent, mens produksjonen var uendret fra 1968 til 1969.

Mot slutten av 1960-tallet var veksten i den totale jordbruksproduksjon sterkere i utviklingslandene enn i industrilandene. Økingen i jordbruksproduksjonen fra 1970 til 1971 falt imidlertid omtrent i sin helhet på industrilandene. Disse økte sin produksjon med 6 prosent, mens utviklingslandene på samme tid hadde en øking på bare 1 prosent. Regnet pr. innbygger viste produksjonen i utviklingslandene til og med nedgang (1 prosent), mens det for industrilandene var sterk oppgang (5 prosent).

For den rene matvareproduksjonen hadde utviklingslandene i gjennomsnitt for tiårsperioden 1960—70 en betydelig sterkere stigning (2,9 prosent) enn industrilandene (2,0 prosent). Fra 1970 til 1971 økte imidlertid matvareproduksjonen i utviklingslandene med bare 1 prosent, mens den i industrilandene steg med hele 7 prosent. Regnet pr. innbygger gikk matvareproduksjonen i utviklingslandene ned med 1 prosent og i industrilandene opp med 6 prosent.

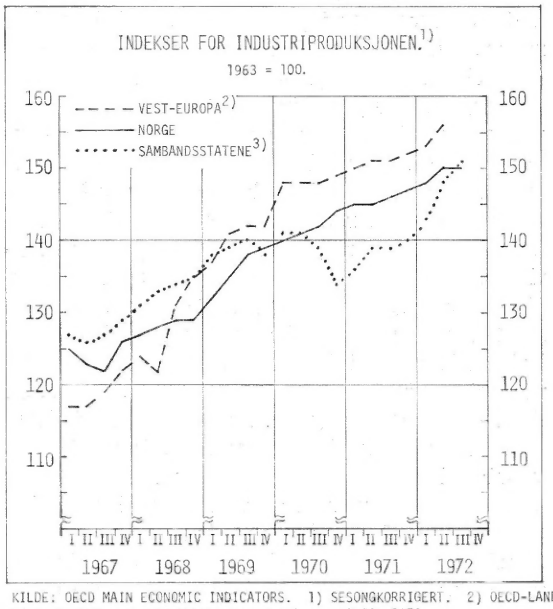
Den markerte forskjellen mellom utviklingsland og industriland i 1971 hang blant annet sammen med at værforholdene da var ugunstige

for flere viktige utviklingsland, mens været var gunstig både i Vest-Europa og Nord-Amerika. Dessuten ble det her satt i verk flere økonomisk-politiske tiltak som i betydelig grad stimulerte matvareproduksjonen.

Det forelå høsten 1972 bare spredte og meget sparsomme opplysninger om jordbruksproduksjonen dette året. Etter offisielle amerikanske kilder viste verdens kornproduksjon betydelig svikt i 1972 — i første rekke som følge av dårlige værforhold. Nedgangen fra året før ble anslått til 4 prosent — regnet pr. innbygger til hele 6 prosent. For utviklingslandene tydet foreløpige oppgaver på at veksten i den samlede matvareproduksjonen ville bli svak.

Verdensproduksjonen i industri, bergverk og kraftforsyning (unntatt landene i Øst-Europa og Asia med sentraldirigert planøkonomi) økte, etter FN's beregninger, bare med 2,5—3 prosent både i 1970 og 1971, mot en stigning på 8 prosent fra 1968 til 1969. Som i de nærmest foregående årene var produksjonsveksten også i 1971 sterkest i utviklingslandene. Disse økte sin industriproduksjon med 6,6 prosent fra 1970 til 1971, mens industrilandene på samme tid hadde en vekst på bare 2 prosent.

I Vest-Europa steg industriproduksjonen med 5,7 prosent fra 1969 til 1970, men med bare 2,7 prosent i det følgende år. Omslaget til raskere vekst kom vinteren 1971/72, og i 1. halvår 1972 var industriproduksjonen 4,3 prosent høyere enn i 1. halvår 1971. I Sambandsstatene falt industriproduksjonen med vel 4 prosent fra 1969 til 1970, og viste bare ubetydelig vekst fra 1970 til 1971 under ett, enda produksjonsøkingen var ganske sterk gjennom 1. halvår 1971. I 1. halvår 1972 skjøt imidlertid oppgangen ny fart, og industriproduksjonen var da omtrent 5 prosent høyere enn i 1. halvår 1971. Den høye vekst-takten som Japan hadde hatt i industriproduksjonen i slutten av 1960-årene, ble sterkt svekket fra 2. halvår 1970. Mens produksjonen steg med 16 prosent fra 1969 til 1970, var stigningen fra 1970 til 1971 4,7 prosent. Også her tok veksten seg opp igjen vinteren 1971/72, og i 1. halvår 1972 var produksjonen 8 prosent høyere enn i 1. halvår 1971.

KILDE: OECD MAIN ECONOMIC INDICATORS. 1) SESONGKORRIGERT. 2) OECD-LAND. 3) NY METODE I SESONGKORRIGERINGEN FRA 1. KVARTAL 1970.

Fig. 1.

For totalproduksjonen (bruttonasjonalproduktet) i OECD-området, som omfatter Nord-Amerika, Vest-Europa, Japan og Australia, regnet OECD i desember 1972 med en vekst på 5,5 prosent fra 1971 til 1972, mens det fra 1970 til 1971 var en vekst på 3,4 prosent. Bruttonasjonalproduktet i alle de større industrilandene i Vest-Europa steg svakere fra 1970 til 1971 enn året før. Særlig svak var veksten i Storbritannia, Italia og Sverige. I Vest-Tyskland økte totalproduksjonen noe sterkere, men også her var veksten atskillig lavere enn året før. Frankrike hadde, i likhet med Norge, betydelig vekst også i 1971. Fra 1971 til 1972 var det for Vest-Europa sett under ett en noe sterkere vekst enn året før. Mest markert var omslaget i Storbritannia, mens den moderate veksttakten i Vest-Tyskland ikke endret seg vesentlig. Se ellers avsnittet om den økonomiske utvikling i Vest-Europa, side 8.

Mens totalproduksjonen i Sambandsstatene gikk noe ned fra 1969 til 1970, var det fra 1970 til 1971 en vekst på 2,7 prosent. I 1972 ble produksjonsstigningen kraftig, og bruttonasjonalproduktet lå trolig 6—6,5 prosent høyere enn året før.

Også Japan, som i 1960-årene hadde en gjennomsnittlig vekst i bruttonasjonalproduktet på over 11 prosent pr. år, opplevde et tilbakeslag i 1971. Veksten var likevel sterk etter vesteuropeisk målestokk (6,7 prosent fra året før). I 1972 økte stigningstakten igjen, og OECD regnet i desember med en stigning på 8,5 prosent fra året før.

Råvarepriser

Råvareprisene falt betydelig gjennom storparten av 1970 og 1971. Etter at et bunnpunkt ble passert høsten 1971, har råvareprisene igjen vist sterk stigning.

De to prisindeksene — den amerikanske Moody's indeks og den britiske Reuter's indeks — har vist et noenlunde parallelt forløp gjennom de fire siste årene. Moody's indeks falt med 13,9 prosent fra toppunktet i 1. kvartal 1970 til bunnpunktet i 3. kvartal 1971. Reuter's indeks,

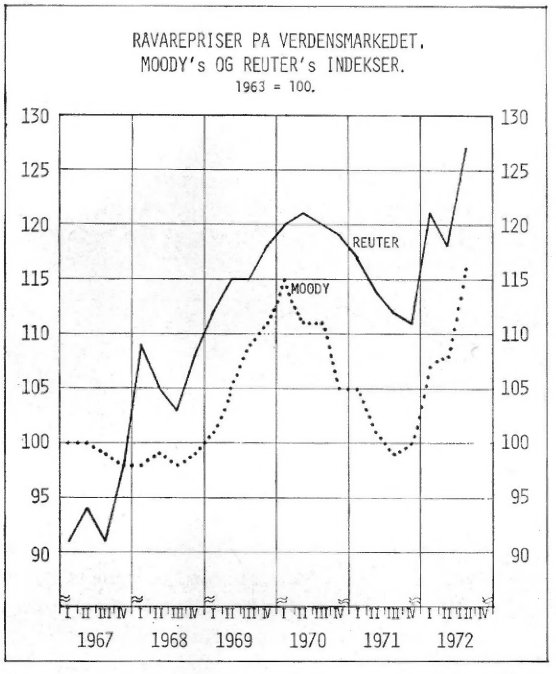

Fig. 2.

som reagerte noe senere, nådde toppunktet i 2. kvartal 1970 og falt med 8,3 prosent til bunnpunktet i 4. kvartal 1971. Oppgangen som fulgte, var sterkest for Moody's indeks, hele 17,2 prosent fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972. Reuter's indeks steg med 14,4 prosent fra bunnpunktet høsten 1971 til 3. kvartal 1972. Begge indeksene lå mot slutten av 1972 høyere enn toppunktet i begynnelsen av 1970 (se figur 2).

Prisutviklingen varierte også i 1972 sterkt fra vareslag til vareslag, men for de aller fleste råvarer var det en klar tendens til betydelig prisstigning i løpet av året. Prisstigningen for industrielle råvarer må ses på bakgrunn av den sterkere vekst i industriproduksjonen i den vestlige verden og Japan i 1972. Tinnprisen viste stigning gjennom storparten av 1972. Sink- og blyprisene steg betydelig i løpet av første halvår, men har senere endret seg lite, bortsett fra en ganske sterk oppgang i sinkprisen utover senhøsten. Kopperprisene steg gjennomgående moderat i 1972. Aluminiumsprisene har steget noe siden våren 1972, og prisene på stangstål og tynne stålplater steg betydelig i løpet av året.

For landbruksvarene var prisoppgangen i 1972 til dels betydelig sterkere enn for industrielle råvarer. Prisene på rug og hvete økte sterkt i løpet av sommeren og høsten. Også kaffeprisene, og særlig sukker- og kakaoprisene, steg kraftig i løpet av 1972, mens maisprisen viste en svakere og jamnere stigning. Prisen på gummi økte betydelig utover sommeren og høsten, mens bomullsprisene gikk ned i sommermånedene. Se ellers figur 3.

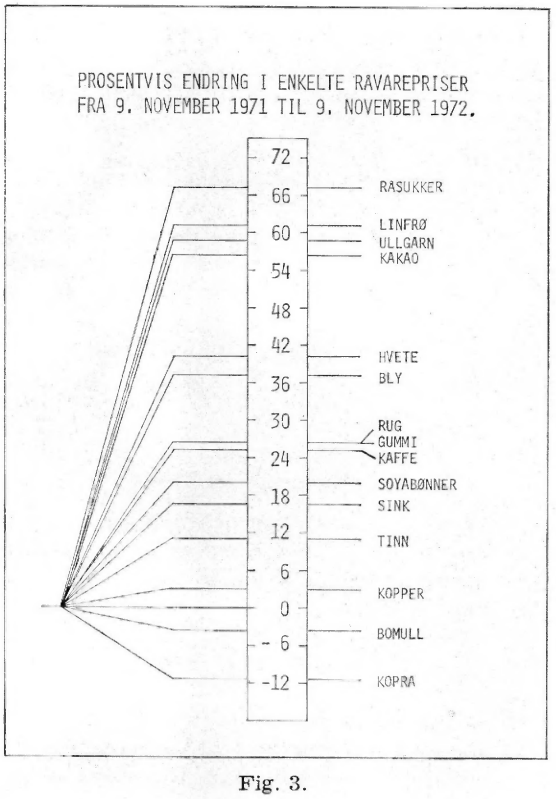

Fig. 3.

Den økonomiske utvikling i Vest-Europa

For Vest-Europa under ett steg volumet av bruttonasjonalproduktet med 5,0 prosent fra 1969 til 1970, men med bare 3,2 prosent i 1971. I 1972 ble veksten igjen sterkere, og i desember regnet OECD med at bruttonasjonalproduktet ville øke med 4,0 prosent fra 1971 til 1972.

Konjunkturavslapningen i 1971 må blant annet ses på bakgrunn av den sterke pris- og kostnadsstigningen i 1969 og 1970, som førte til at myndighetene i de fleste land fant å måtte sette i verk en rekke bremsetiltak. Som følge av disse tiltakene og en sterk reduksjon av næringslivets fortjenestemarginer tok investeringsetterspørselen etter hvert til å svikte. Bare få land unngikk konjunktursvikt; Frankrike ble imidlertid bare i liten grad berørt, og Norge merket konjunkturavslappingen først i 1972, og da bare i moderat grad. Prisstigningen i Vest-Europa avtok noe i løpet av 1971, samtidig som veksten i produksjon og etterspørsel var temmelig svak, og utover sommeren og høsten ble den økonomiske politikken lagt om i mer ekspansiv retning i flere land. For Vest-Europa under ett nådde konjunkturkurven bunnpunktet vinteren 1971/72. Den etterfølgende oppgangen var imidlertid ikke særlig sterk, og det

var fortsatt store variasjoner i konjunkturforløpet fra land til land. Oppgangen ser imidlertid ut til å ha forsterket seg noe i løpet av 1972. I 1971 var — som vanlig i denne fasen av en konjunkturbølge — i første rekke konsumetterspørselen drivkraften bak den svake produksjonsveksten. Men også utenlandsetterspørselen var en viktig vekststimulans; konjunkturoppgangen i Sambandsstatene hadde startet allerede senhøstes 1970. Investeringsetterspørselen var derimot gjennomgående svak i 1971, men ble i 1972 et viktigere vekstelement enn året før, samtidig med at utenlandsetterspørselen forsterket seg kraftig.

I desember ventet OECD en øking i bruttonasjonalproduktet i Storbritannia, Vest-Tyskland og Frankrike på henholdsvis 3,3 prosent, 3,3 prosent og 5,5 prosent fra 1971 til 1972. For Italia, der bruttonasjonalproduktet ikke viste nevneverdig oppgang fra 1970 til 1971, ventet OECD i desember en vekst på 3,0 prosent fra 1971 til 1972. I Sverige, som også hadde en svært moderat produksjonsoppgang i 1971, var veksten av det svenske Konjunkturinstitutet i oktober ventet å bli bare 2 prosent fra 1971 til 1972. For de mindre land i Vest-Europa viste de siste anslagene før årsskiftet sterkest vekst for de søreuropeiske land samt Østerrike og Danmark, mens bruttonasjonalproduktet ble antatt å ville øke noe svakere i bl.a. Nederland.

Industriproduksjonen i Vest-Europa (inklusive bergverksdrift og kraftforsyning) var bare 2,7 prosent større i 1971 enn i 1970. Sesongjusterte oppgaver viser at industriproduksjonen under ett begynte å vokse i et noe raskere tempo utover høsten 1971, og at oppgangen forsterket seg i 1. halvår 1972. Den sesongjusterte kvartalsindeksen som OECD beregner for industriproduksjonen (inkl. bergverksdrift og kraftforsyning) i de europeiske medlemsland under ett, hadde følgende forløp (1963 =100):

1970:	1.	kvartal 148
	2.	kvartal 148
	3.	kvartal 148
	4.	kvartal 149
1971:	1.	kvartal 151
	2.	kvartal 151
	3.	kvartal 152
	4.	kvartal 153
1972:	1.	kvartal 155
	2.	kvartal 158
	3.	kvartal 159

Utviklingen varierte en god del fra land til land. I Frankrike var det sterk produksjonsøking både i 1971 og 1972, mens det i Storbritannia gjennomgående var stagnasjon fram til våren 1972, da en oppgang ble innledet. Vest-Tyskland hadde en forbigående oppgang omkring årsskiftet 1970/71, tilbakegang gjennom siste halvår 1971 og en ny vekstperiode i begynnelsen av 1972. Sverige hadde i store trekk en liknende utvikling som Vest-Tyskland. I Italia viste industriproduksjonen betydelig nedgang utover våren og sommeren 1971. Utpå høsten startet en kraftig oppgang, men denne varte bare til årsskiftet 1971/72. Siden har produksjonen gjennomgående vist svak tilbakegang.

I Storbritannia var industriproduksjonen og konsumetterspørselen i sterk vekst utover sommeren og høsten 1972, mens investeringsetterspørselen fortsatt var svak. Bedringen i Storbritannias økonomi må i første rekke ses på bakgrunn av den markerte omlegging av den økonomiske politikken som kom til uttrykk i det nye statsbudsjett for finansåret 1972—73, lagt fram i mars 1972.

Bruttonasjonalproduktet økte med 1,6 prosent fra 1970 til 1971, regnet i faste priser. Etter sesongjusterte oppgaver var oppgangen relativt sterk fra 1. til 2. kvartal 1971. Stigningstakten ble imidlertid svakere i de to siste kvartalene av året. Som følge av kullgruvestreiken i januar og februar og dens ringvirkninger, falt bruttonasjonalproduktet med 2,6 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972. Nedgangen ble imidlertid fulgt av en like sterk oppgang i 2. kvartal, slik at bruttonasjonalproduktet da var like høyt som i 4. kvartal 1971. National Institute of Economic and Social Research regnet i november med at bruttonasjonalproduktet for 1972 under ett ville ligge om lag 3 prosent høyere enn året før.

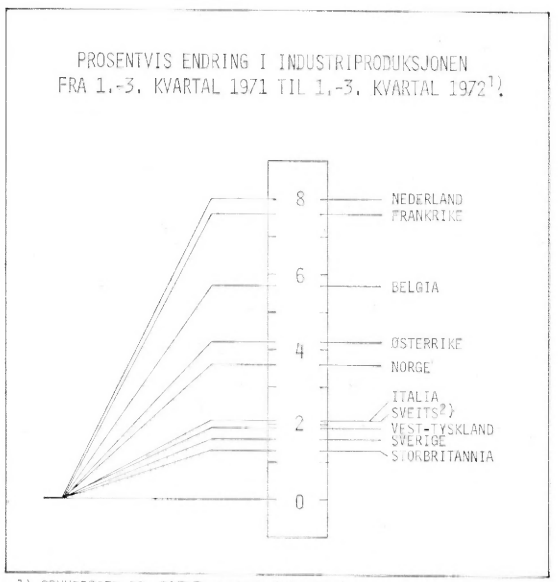

Fig. 4.

Tabell 3. *Bruttonasjonalprodukt i Storbritannia etter anvendelse. 1963-priser*[1]

	1971 Mill. £	Prosentvis endring fra foregående periode						
		1971	1971				1972	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	24 032	2,6	—1,3	2,5	1,1	1,7	0,3	2,7
Offentlig konsum	6 082	3,5	2,1	0,7	0,8	0,3	0,3	1,4
Investering i fast kapital	7 038	—0,6	—2,5	—7,5	2,1	4,2	—7,7	2,0
Lageropplegg	24	—91,0						
Eksport	9 050	5,0	—5,2	8,8	—0,9	—0,3	—1,5	2,5
— Import	8 744	4,6	0,4	0,7	—1,4	2,2	4,5	2,0
Bruttonasjonalprodukt	37 482	1,6	—2,4	2,1	1,3	1,3	—2,6	2,5

Kilde: Monthly Digest of Statistics.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

Etter sesongjusterte oppgaver viste industriproduksjonen gjennomgående stagnasjon i hele 1971; den sesongjusterte produksjonsindeksen lå stort sett på samme nivå i alle fire kvartalene. Kullgruvestreiken førte til en kortvarig, men sterk produksjonsnedgang vinteren 1972. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 falt den sesongjusterte produksjonsindeksen med 1,0 prosent, men steg i det følgende kvartal med 3,8 prosent. Fra 2. til 3. kvartal økte industriproduksjonen videre med 2,3 prosent.

Tekstilindustrien har siden kullgruvestreiken vært i sterk oppgang. I kjemisk industri fortsatte produksjonsveksten fra før kullgruvestreiken også i de 3—4 nærmeste månedene etter streiken, men utover sommeren og høsten var det tegn til svikt. Produksjonen i primær jern- og metallindustri viste gjennomgående oppgang etter kullgruvestreiken, men veksttakten avtok noe etter hvert. Verkstedindustrien var også i oppgang en tid etter streiken, men utover sommeren stabiliserte produksjonen seg.

Arbeidsløsheten økte sterkt gjennom hele 1971 og nådde et toppnivå i 1. kvartal 1972. Siden har arbeidsløshetstallene gått nedover. I 1. halvår 1972 var det etter sesongjusterte oppgaver gjennomsnittlig 852 000 arbeidsløse og i 3. kvartal 807 000. Arbeidsløshetsprosenten (ujustert) lå i 1. kvartal 1972 på 5,2 (påvirket av streiken), i 2. kvartal på 3,8 og i 3. kvartal også på 3,8, mot henholdsvis 3,2 prosent, 3,3 prosent og 3,7 prosent i de samme kvartaler i 1971. Tallet på ledige plasser har siden 4. kvartal 1971 vist jamn vekst.

Utviklingen av investeringsetterspørselen var stort sett svak i hele 1971. Volumet av de samlede investeringene i fast realkapital falt med 0,6 prosent fra 1970 til 1971. Fra 4. kvartal 1970 til 1. kvartal 1971 gikk investeringene (sesongjustert) ned med vel 3 prosent, men økte med vel 1 prosent i følgende kvartal. Resten av året var preget av stagnasjon. Så fulgte en ny oppgang i 1. kvartal 1972, da investeringsvolumet økte med 2,3 prosent fra kvartalet før. Også fra 1. til 2. kvartal var stigningen betydelig (2,1 prosent), og i 3. kvartal steg investeringsvolumet med 1,0 prosent.

Industriens investeringer har gjennomgående vist nedgang helt siden årsskiftet 1970/71. I 1. halvår 1972 var de etter sesongjusterte oppgaver 14 prosent lavere, regnet i volum, enn i 2. halvår 1970 og 4,4 prosent lavere enn i 2. halvår 1971. Investeringsindikatorene tydet høsten 1972 ikke på noe markert omslag i investeringsetterspørselen i de aller nærmeste månedene framover, men det er grunn til å anta at oppgangen i produksjon og kunsumetterspørsel etter hvert også vil virke positivt på investeringsetterspørselen.

Takten i prisstigningen avtok betydelig fra ettersommeren 1971 fram til sommeren 1972, men i løpet av høstmånedene forsterket prisstigningen seg noe igjen. Den ujusterte konsumprisindeksen var i 3. og 4. kvartal 1971 henholdsvis 10,1 prosent og 9,2 prosent høyere enn i de samme kvartaler ett år tidligere. I de 3 første kvartalene i 1972 var de tilsvarende tall 8,0 prosent, 6,2 prosent og 6,5 prosent.

Lønnsutviklingen viste et liknende forløp, men her var nedgangen ikke så markert. Ukefortjenesten for industriarbeidere lå i 3. og 4. kvartal 1971 henholdsvis 12,1 prosent og 11,2 prosent høyere enn i de samme kvartaler året før. For de to første kvartalene i 1972 var ratene henholdsvis 10,4 prosent og 11,0 prosent.

De personlige realdisponible inntektene var i 1971 2,6 prosent høyere enn i 1970. Realverdien av det private konsumet økte også med 2,6 prosent fra 1970 til 1971, og spareraten holdt seg uendret på 8,5. Ser vi på utviklingen gjennom

året 1971, var sparingen særlig sterk i 1. kvartal og volumet (sesongjustert) av det private konsumet gikk ned med hele 1,3 prosent fra 4. kvartal 1970 til 1. kvartal 1971. Resten av året viste konsumet jamn vekst, stimulert av en rekke finanspolitiske tiltak fra våren 1971. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 gikk den sesongjusterte realverdien av de personlige inntektene noe ned, men konsumet viste likevel vekst (0,3 prosent), slik at sparingen må ha gått tilbake. Fra 1. til 2. kvartal steg konsumet med hele 2,7 prosent. Det nye statsbudsjettet, som innebar en omlegging av skattepolitikken, har tydeligvis vært av betydning for konsumutviklingen, og veksten i det private konsumet ble den dominerende drivkraften bak produksjonsoppgangen utover våren og sommeren. Den sesongjusterte indeksen for detaljomsetningsvolumet gikk opp med 3 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Både eksporten og importen av varer viste i 1972 til dels betydelige tilfeldige utslag som følge av streiker. Verdien av vareeksporten (sesongjustert) stagnerte høsten 1971, gikk noe ned under kullgruvestreiken i 1. kvartal i 1972, steg igjen i det påfølgende kvartal, men viste nye sterke svingninger utover høsten som følge av havnearbeiderstreiken i juli og august. For 1. halvår 1972 under ett var eksportverdien (sesongjustert) 0,8 prosent lavere enn i 2. halvår 1971.

Importen har vist en noe annen utvikling. Utover høsten 1971 steg den sesongjusterte verdien av vareimporten jamt. Stigningen fortsatte i 1972, men stigningstakten avtok utover våren. Havnearbeiderstreiken førte til sterke svingninger også i importtallene sommeren og høsten 1972. Sesongjustert steg importverdien med 3,4 prosent fra 3. til 4. kvartal 1971, med 4,4 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 og med henholdsvis 1,0 prosent og 0,2 prosent i de følgende kvartaler.

Importoverskottet, som sank i de tre første kvartalene i 1971, begynte å øke igjen i 4. kvartal. Oppgangen fortsatte i 1972. I årets ni første måneder var importoverskottet på i alt 1 040 mill. pund, mot 520 mill. pund i samme periode ett år tidligere.

Stagnasjonen i produksjon og etterspørsel i 1971 må bl.a. ses på bakgrunn av den sterkt restriktive økonomiske politikken i 1969—70. Våren og sommeren 1971 ble imidlertid politikken lagt om i mer ekspansiv retning; forslaget til nytt statsbudsjett for finansåret 1971/72 innebar et underskott på om lag 380 mill. pund. Omsetningsavgiften ble redusert i juli 1971, og avskrivningsreglene ble endret til fordel for næringslivet. En forbigående øking i konsumetterspørselen utover høsten 1971 hadde trolig sammenheng med disse tiltakene. De var likevel ikke tilstrekkelige til å gi grunnlag for et generelt og varig konjunkturomslag oppover; stagnasjonstendensene i britisk økonomi var fortsatt klare ved inngangen til 1972.

Våren 1972 ble det imidlertid satt i verk en rekke nye ekspansive tiltak. Det nye statsbudsjettet for året 1972/73 omfattet betydelige skatte- og avgiftsreduksjoner — herunder nedsettelse av satsene for personlig inntektsskatt, selskapsskatt og omsetningsavgift — til et samlet beløp av 1,2 mrd. pund. Disse tiltakene ser ut til å ha ført til ny forsterking av konsumetterspørselen og til en lenge ventet oppgang i industriproduksjonen.

Den restriktive kredittpolitikken ble i 1971 moderert noe ved diskontoreduksjoner i april og september. Endringene var motivert både av det sterke internasjonale rentefallet i 1971 og av ønsket om å stimulere økonomien. Kreditteks-

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i alt[2] 1 000	22 080	22 038	21 895	21 854	22 027	..	..
» » i industri[1] 1 000	..	8 480	8 409	8 305	8 145	8 077	8 095
Arbeidsløse 1 000	634	709	772	832	870	834	807
Industriproduksjon .....1963 = 100	127	127	127	127	125	130	133
Eksportvolum, varer ..... »	139	156	157	155	150	155	..
Importvolum » ..... »	151	152	150	154	160	163	..
Detaljomsetningsverdi..... »	148	154	159	163	165	169	178
Konsumpris ..... »	143	147	150	152	154	156	160
Valutabeholdning[1], [2] .....Mill. £	1 382	1 508	2 089	2 526	2 715	2 673	2 337

Kilde: Monthly Digest of Statistics, Main Economic Indicators, Department of Employment Gazette, Statistical Indicators of short term economic changes in ECE countries.

[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

pansjonen var betydelig i 4. kvartal 1971 og økte ytterligere i 1. halvår 1972. 22. juni ble så diskontoen hevet fra 5 til 6 prosent. Formålet var ikke bare ønsket om å redusere den sterke veksten i kredittilførselen, men også å bremse «flukten fra pundet». Utpå senhøsten ble kredittpolitikken ytterligere strammet til; den 9. november ble minstereservesatsen for bankenes utlån hevet med 1 prosentenhet. Tiltaket var beregnet å føre til en likviditetsinndragning på 220 mill. pund. Likevel kan det neppe sies at kredittpolitikken har bremset den økonomiske veksten fra høsten 1971 til høsten 1972.

Uroen på valutamarkedet sommeren 1972 førte til at britiske pund kom under sterkt press. Under tidligere valutakriser hadde myndighetene i det lengste forsøkt å holde den offisielle kursen ved store pundoppkjøp i markedet. Denne gang ble det ganske raskt bestemt at pundkursen skulle gjøres «flytende», med virkning fra den 27. juni. Samtidig ble det satt i verk en rekke tiltak for å skjerpe kontrollen med visse kapitaltransaksjoner med utlandet. Pundkursen lå utover ettersommeren stort sett 6 prosent lavere enn før den ble tillatt å «flyte». Den 3. september begynte kursen å falle igjen og lå i midten av november vel 10 prosent under den tidligere faste pundkurs.

Det ser ut til at «stagflasjonsproblemet» («stagflasjon» definert som samtidig stagnasjon og inflasjon) har vært mer framtredende i Storbritannia enn i de fleste andre vesteuropeiske land. En «stagflasjon» indikerer i en situasjon med gjennomgående relativt lav kapasitetsutnytting i økonomien — slik som i Storbritannia — at prisstigningen i stor grad er kostnadsbestemt; bremsetiltak for å redusere etterspørselen vil i så fall ikke umiddelbart føre til redusert takt i prisstigningen. Men bremsetiltakene vil i en slik situasjon kunne få uheldige konsekvenser for den økonomiske veksten.

Den restriktive politikken i Storbritannia i 1970 var delvis motivert av ønsket om å begrense prisstigningen. Bremsetiltakene førte til stagnasjon, men takten i prisstigningen fortsatte likevel å øke helt til høsten 1971. På bakgrunn av den gjennomgående lave kapasitetsutnyttingen ved inngangen til 1972 var det ikke å vente at de ekspansive tiltakene i løpet av våren skulle føre til et generelt etterspørselspress. Likevel skjøt prisstigningen ny fart utover høsten. Dette må trolig ses på bakgrunn av fortsatt sterk kostnadsstigning, men kan også ha sammenheng med at produksjonen i enkelte bransjer kan ha nådd nær opp til kapasitetsgrensen, slik at det i disse bransjer også oppstod et etterspørselsbetinget prispress.

I Vest-Tyskland var konjunkturoppgangen ganske sterk i de 3—4 første månedene av 1972, men den ble svakere utover sommeren og høsten, da veksten både i industriproduksjonen og konsumetterspørselen viste svikt. Industriens investeringsetterspørsel fortsatte imidlertid å forsterke seg.

Bruttonasjonalproduktet økte med 2,8 prosent fra 1970 til 1971, regnet i faste priser. Etter sesongjusterte oppgaver økte produksjonen sterkt i 1. kvartal 1971, men gikk litt ned gjennom resten av året. I 1. kvartal 1972 var bruttonasjonalproduktet betydelig høyere (2,2 prosent) enn i foregående kvartal. I det følgende kvartal gikk det ned med 0,2 prosent, men økte igjen (med 0,7 prosent) i 3. kvartal. For hele 1972 ventet de fem største økonomiske forskningsinstituttene i Vest-Tyskland i oktober en stigning på 2,6 prosent fra året før.

Tabell 5. *Bruttonasjonalprodukt i Vest-Tyskland etter anvendelse. 1962-priser*[1]

	1971 Milliarder DM	Prosentvis endring fra foregående periode							
		1971	1971				1972		
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal
Privat konsum ..	315	5,5	0,3	3,9	—0,9	0,9	0,9	0,3	0,3
Offentlig konsum	74	7,3	2,8	2,7	—	—1,3	4,1	—1,3	—
Investering i fast kapital	146	4,5	2,0	—2,0	—0,7	—0,7	1,3	2,6	2,6
Lageropplegg ...	5	—64,3							
Eksport	156	6,4	3,2	—3,2	0,6	—0,7	2,6	3,2	—
— Import	152	9,7	1,4	2,7	0,7	2,0	1,9	4,4	—0,6
Bruttonasjonalprodukt	544	2,8	1,5	—1,3	0,4	—	2,2	—0,2	0,7

Kilde: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

Industriproduksjonen, som hadde vært i vekst siden 1967, begynte å stagnere sommeren 1970. Etter en forbigående oppgang de par første månedene i 1971 viste de sesongjusterte produksjonstallene stagnasjon, senere direkte tilbakegang, i resten av året. En streik i metallvareindustrien i desember 1971 bidrog til å trekke tallene for 4. kvartal nedover. I begynnelsen av 1972 viste industriproduksjonen igjen sterk vekst. Etter sesongjusterte oppgaver steg produksjonen med 3,2 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, men en del av denne stigningen må ses på bakgrunn av streiken i desember. I det følgende kvartal var det en øking på 1,9 prosent, mens det fra 2. til 3. kvartal var en nedgang på 0,6 prosent.

Tallet på arbeidsløse, som viste jamn vekst i hele 1971, falt i 1. kvartal 1972, men har siden vært stigende igjen. Fremdeles er imidlertid arbeidsløsheten lav i Vest-Tyskland sammenliknet med de fleste andre land i Vest-Europa. I 3. kvartal 1972 var det i gjennomsnitt 292 000 registrerte arbeidsløse (sesongjustert), mot 257 000 i 2. kvartal, 208 000 i 1. kvartal og 233 000 i 4. kvartal 1971. Arbeidsløshetsprosenten (ujustert) har hittil i 1972 ligget høyere enn i de samme måneder året før. I 3. kvartal var arbeidsløshetsprosenten 0,9, mot 0,7 i samme kvartal i 1971. Tallet på ledige plasser gikk gjennomgående ned i hele 1971 og fram til mars 1972. Siden har tallet endret seg lite. I 3. kvartal var tallet på ledige plasser (sesongjustert) 527 000, mot 526 000 i 2. kvartal og 548 000 i 1. kvartal.

Investeringsetterspørselen var noe sterkere for 1971 under ett enn for 1970, men stigningstakten avtok i løpet av året. I 1. kvartal 1972 steg investeringene i fast realkapital med 2,1 prosent fra kvartalet før. I 2. kvartal lå investeringene på samme nivå som i 1. kvartal, men i det følgende kvartal falt de med 0,7 prosent.

Ordreutviklingen i industrien utover sommeren og høsten 1972 kunne tyde på at investeringsetterspørselen da steg noe svakere enn i 1. halvår. For 1972 under ett ventet forskningsinstituttene i oktober en volumvekst i de samlede investeringer i fast realkapital på 3,5 prosent fra året før, mot 4,5 prosent i 1971 og 11,5 prosent i 1970.

Lønnsstigningen viste gjennomgående fallende veksttakt i 1971. Sesongjustert og regnet som årlig rate, steg bruttofortjenesten pr. sysselsatt med 12,4 prosent fra 2. halvår 1970 til 1. halvår 1971 og med 9,1 prosent i det følgende halvår. I 1. halvår 1972 økte veksttakten igjen. Bruttofortjenesten lå da 10 prosent (årlig rate) høyere enn i 2. halvår 1971. Fra 2. til 3. kvartal var derimot veksten bare 6,1 prosent (årlig rate).

Prisutviklingen viste mot slutten av 1971 og de første månedene av 1972 tendens til nedgang i stigningstakten, men utover sommeren og høsten 1972 steg prisene sterkere igjen. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 steg den sesongjusterte konsumprisindeksen med 5 prosent årlig rate, mens stigningen i de to følgende kvartaler var henholdsvis 5,7 prosent og 9 prosent. Det var spesielt matvareprisene som viste sterk øking.

Det private konsumet økte i volum med 5,5 prosent fra 1970 til 1971. I 1972 har økingen vært svakere. Etter sesongjusterte oppgaver lå konsumet i 1. kvartal 3,6 prosent (årlig rate) høyere enn i foregående kvartal, mens økingen både fra 1. til 2. kvartal og fra 2. til 3. kvartal bare var på 1,2 prosent (årlige rater). Volumet av detaljomsetningen lå i gjennomsnitt for 3. kvartal (sesongjustert) 2,7 prosent høyere enn gjennomsnittet for 2. kvartal. For hele 1972 under ett regnet forskningsinstituttene i oktober med at volumet av det private forbruket ville stige med 3,3 prosent fra 1971.

Det offentlige konsumet, som viste sterk oppgang i begynnelsen av 1972, har senere stagnert. Etter sesongjusterte oppgaver økte det med 4,1 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, men gikk litt ned i de to følgende kvartaler. Forskningsinstituttene regnet i oktober med en øking på vel 4 prosent fra 1971 til 1972.

Utenlandsetterspørselen gav i 1971 ikke så sterke vekstimpulser til vesttysk økonomi som i de nærmest foregående år, selv om volumet av eksporten av varer og tjenester økte med 6,4 prosent fra 1970 til 1971. Eksporten var i 1971 påvirket både av de urolige valutaforhold og den lavere veksttakt i etterspørselen i de fleste andre vesteuropeiske land. I 1972 økte eksporten av varer og tjenester (sesongjustert) sterkt i de to første kvartalene, henholdsvis med 2,6 prosent og 3,2 prosent fra foregående kvartal. Fra 2. til 3. kvartal var det derimot ingen endring i eksportvolumet. For hele 1972 ventet forskningsinstituttene i oktober en øking på 5,5 prosent fra året før.

Også vareeksporten alene (sesongjustert) viste sterk stigning fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med hele 7,8 prosent regnet i verdi. I de to følgende kvartaler var økingen henholdsvis 2,3 prosent og 1,2 prosent. Ordretilgangen til industrien fra utenlandske kunder sank jamt mot slutten av 1971. Nedgangen hang trolig sammen med de usikre forhold som da rådde på valutamarkedet. Etter at valutaproblemene foreløpig ble løst i desember 1971, begynte ordretilgangen fra utenlandske kunder igjen å øke. I 1. kvartal 1972 var verdien av ordretilgangen (sesongjustert) vel 10 prosent høyere enn i foregående kvartal. Økingen fra 1. til 2. kvartal var på 2 prosent og fra 2. til 3. kvartal på 3,7 prosent.

Volumet av vare- og tjenesteimporten økte i 1971 langt sterkere enn eksporten. For året un-

Tabell 6. *Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i alt 1 000	22 610	22 620	22 580	22 530	22 510	22 490	22 500
» » i industri 1 000	8 293	8 259	8 224	8 160	8 088	8 067	8 042
Arbeidsløse 1 000	150	182	213	233	208	257	292
Industriproduksjon .....1963 = 100	159	160	158	155	160	163	162
Eksportvolum, varer[1].... »	218	219	217	228	227	237	224
Importvolum » [1].... »	222	229	226	243	242	257	238
Detaljomsetningsverdi .. »	174	177	179	181	188	190	196
Konsumpris ..... »	124	126	128	130	131	132	135
Valutabeholdning[1], [2] .....Mill. DM	51 673	53 182	51 402	54 667	56 612	65 941	70 527

Kilde: Main Economic Indicators, Statistische Beihefte zu den Monatsberichten der Deutschen Bundesbank, International Financial Statistics.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] **Ved kvartalets utgang.**

der ett lå importvolumet 9,7 prosent høyere enn i 1970. Veksten fortsatte i 1. halvår 1972. Etter sesongjusterte oppgaver steg volumet med 1,9 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 og med 4,4 prosent i det følgende kvartal. Fra 2. til 3. kvartal var det derimot en nedgang på 0,6 prosent. For hele 1972 regnet forskningsinstituttene i oktober med en øking i importvolumet av varer og tjenester på vel 9 prosent fra foregående år.

Etter sesongjusterte oppgaver stagnerte verdien av vareimporten de 3 siste kvartalene av 1971. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 steg vareimporten med 2,6 prosent og i de to følgende kvartaler med henholdsvis 4,1 prosent og 1,2 prosent. Importutviklingen må bl.a. ses på bakgrunn av den innenlandske etterspørselsveksten, som var svak i siste del av 1971, men noe sterkere i de første månedene av 1972.

Vesttysk økonomisk politikk var sterkt restriktiv i første halvdel av 1971, til tross for stagnasjonstendensene i produksjon og etterspørsel. Bremsepolitikken ble i første rekke motivert med prisstigningen og likviditetsvirkningene av den sterke tilstrømmingen av utenlandsk kapital. Etter at markkursen ble «flytende» avtok spekulasjonspresset utover høsten 1971 og bremsepolitikken ble noe moderert. Bl. a. fikk eksportbedriftene lettere adgang til kreditt for å motvirke de ugunstige følger for eksportnæringene av den valutapolitiske utvikling. Til tross for at bestemmelsen om en ny fast kurs på tyske mark i desember 1971 representerte en betydelig revaluering sammenliknet med den tidligere faste kurs, fortsatte spekulasjonen omkring vesttyske mark utover vinteren 1972, og 25. februar ble diskontoen senket fra 4 til 3 prosent. Da pundet kom under press i juni, førte dette til en ny sterk tilstrømming av kapital til Vest-Tyskland. For 1. halvår under ett førte dette til en sterk likviditetsøking, og i månedsskiftet juni/juli ble det truffet en rekke tiltak for å begrense kapitaltilstrømmingen og redusere den sterke kredittilførselen. Bl.a. ble en rekke av bankenes reservesatser hevet. Frigivelsen av pundkursen i juni førte etter hvert til at presset på tyske mark opphørte. Likviditeten i bankvesenet var imidlertid fortsatt høy, og 1. august ble minstereservesatsene igjen forhøyet. Opphør av spekulasjonspresset og av den sterke kapitaltilstrømmingen utover høsten førte til at diskontoen igjen kunne brukes som et virkemiddel i den innenlandske økonomiske politikk, og den 9. oktober ble diskontoen hevet fra 3 til 3,5 prosent, den 3. november til 4 prosent og den 1. desember til 4,5 prosent. Diskontoforhøyelsene tok sikte på å bremse prisstigningen.

Finanspolitikken var vesentlig mer ekspansiv i 1972 enn året før. Mens statsregnskapet i 1971 viste et svakt overskott (1,2 mrd. DM), regnet forskningsinstituttene i oktober med at det i 1972 ville bli et underskott på vel 12 mrd. DM. Medvirkende til det betydelige underskottet var store overføringer fra den offentlige til den private sektor. Bl.a. ble pensjonsytelsene vesentlig hevet. I juni tok tilbakebetalingen fra motkonjunkturfondet av tidligere innbetalte midler til.

I Frankrike fikk den internasjonale konjunkturavslappingen i 1970 og 1971 ikke merkbare virkninger for den innenlandske produksjons- og etterspørselsutviklingen. I de første to månedene av 1972 kunne det derimot merkes en noe svekket veksttakt for industriproduksjon og konsumetterspørsel, men senere har industriproduksjonen igjen vist sterk vekst. Investeringsetterspørselen var sterk i hele 1972.

For 1971 under ett lå bruttonasjonalproduktet regnet i volum 5,1 prosent høyere enn i 1970.

Produksjonsveksten var særlig sterk i 2. halvår. For 1972 ventet de franske myndigheter i september en stigning i bruttonasjonalproduktet på 5,6 prosent fra året før.

Industriproduksjonen (inkl. gruvedrift) viste gjennomgående sterk stigning i storparten av 1971, men fra høsten av ble veksten noe svakere. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 steg den sesongjusterte produksjonsindeksen med 1,7 prosent, i det følgende kvartal gikk den opp med 2,4 prosent, og fra 2. til 3. kvartal steg den med 2,4 prosent.

Arbeidsløsheten lå høyere i 1972 enn året før, og viste svakt stigende tendens gjennom året. Etter sesongjusterte oppgaver var det gjennomsnittlig i 1., 2. og 3. kvartal henholdsvis 375 000, 376 000 og 388 000 arbeidsløse. I 3. kvartal var 1,9 prosent av den samlede arbeidsstyrke registrert som arbeidsløse.

Lønnsstigningen var like sterk i 1972 som året før. Tariffsatsene for timelønn i industri m. v. lå i januar, april og juli henholdsvis 10,7 prosent, 10,6 prosent og 11,3 prosent høyere enn i de tilsvarende månedene ett år tidligere. Konsumprisene steg atskillig svakere, men også de viste en sterkere stigningstakt utover høsten enn tidligere på året. I 1. kvartal 1972 lå konsumprisindeksen 5,7 prosent høyere enn i 1. kvartal 1971, og i 2. og 3. kvartal var det tilsvarende tall henholdsvis 5,5 prosent og 6,1 prosent.

Det private forbruket økte i volum med vel 6 prosent fra 1970 til 1971. Etter det franske statistiske sentralbyrås beregninger steg forbruket med 9 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, regnet som årlige rate og sesongjustert, mens det var uendret fra 1. til 2. kvartal. For hele 1972 under ett regnet de franske myndigheter i september med en øking på 5,4 prosent fra året før.

Bruttoinvesteringene i fast kapital ville ifølge myndighetenes prognose i september øke med 6,3 prosent i volum fra 1971 til 1972, eller om lag som fra 1970 til 1971. Anslaget i september representerte en moderat oppjustering i forhold til tidligere prognoser for 1972. Det franske statistiske sentralbyrås investeringsundersøkelser sommeren og høsten 1972 tydet på at industriens investeringer viste sterkere vekst i 2. halvår 1972 enn i 1. halvår.

Eksporten av varer og tjenester økte meget sterkt i 1972 og bidrog også dette året i vesentlig grad til produksjonsveksten. Myndighetene regnet i september med at eksportveksten for varer og tjenester ville bli omtrent 13 prosent i volum fra 1971 til 1972. Dette var en betydelig oppjustering av tidligere prognoser for 1972. Verdien av vareeksporten viste sterke svingninger i 1972, men med en underliggende klar veksttrend. I de tre første kvartalene av året var eksportverdien 14 prosent høyere enn i de tre første kvartalene av 1971 under ett.

Importen av varer og tjenester viste også betydelig vekst i 1972. Myndighetene regnet i september med en volumvekst på 12 prosent fra 1971 til 1972. Dette var en høyere vekstprosent enn etter tidligere prognoser for 1972. I likhet med eksporten viste verdien av vareimporten sterke svingninger i 1972. I 1. halvår var det en underliggende tendens til sterk vekst, mens det på ettersommeren var tegn til en viss avslapping i veksttempoet. I de tre første kvartalene av året var importverdien 14 prosent høyere enn i samme periode i 1971.

Fra senhøsten 1970 til utpå sommeren 1971 ble det satt i verk flere tiltak for å stimulere

Tabell 7. *Frankrike. Noen økonomiske hovedtall*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt ..... 1963 = 100	101,4	101,0	101,5	101,4	101,5	101,2	101,4
Sysselsatte lønnst. i industri[1] »	99,5	99,5	100,2	100,7	100,1	99,9	100,6
Arbeidsløse[3], [4] 1 000	312	323	341	362	373	382	387
Industriproduksjon .....1963 = 100	157	160	165	167	168	173	180
Eksportvolum, varer[1].... »	207	218	197	231	233	255	217
Importvolum » [1].... »	212	224	206	232	246	257	223
Konsumpris[1]..... »	135	137	139	141	143	145	148
Valutabeholdning[1], [2]..... Mill. frcs.	28 342	29 252	36 255	38 668	37 257	41 862	44 592

Kilde: OECD Main Economic Indicators, International Financial Statistics, Bulletin mensuel de statistique.

[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Grunnlaget for sesongkorrigering endret fra og med 4. kvartal 1971. [4] Statistikkgrunnlaget revidert fra juni 1972.

den økonomiske aktivitet (se Økonomisk utsyn 1971). Den sterke kapitaltilstrømningen fra utlandet våren 1971, som hadde sammenheng med de urolige internasjonale valutaforhold, førte imidlertid til en uønsket likviditetsøking i fransk næringsliv. Myndighetene satte derfor i verk bremsetiltak, både finans- og kredittpolitiske. Men tiltakene ble ganske snart moderert, og den økonomiske politikken i 1. halvår 1972 må gjennomgående sies å ha vært ekspansiv. Diskontoen, som i oktober 1971 ble satt ned fra 6,75 til 6,50 prosent, ble i januar senket videre til 6 prosent og i april til 5,75 prosent. I mars ble dessuten bankenes minstereservesatser senket. Dette siste tiltaket ble antatt å ville øke likviditeten i banksektoren med om lag 3,5 mrd. fr. Kredittilførselen økte imidlertid noe sterkere enn ventet, og myndighetene fant det nødvendig å stramme til litt igjen utover sommeren og høsten; reservesatsene for bankenes utlån ble økt i juli og september. Kredittilførselen var imidlertid fortsatt høy, og da prisstigningen forsterket seg utover høsten, besluttet myndighetene i begynnelsen av november å øke diskontoen fra 5,75 til 6,5 prosent. Reservesatsene ble hevet igjen i midten av november, og den 1. desember kom en ny diskontoøking, fra 6,5 prosent til 7,5 prosent.

Statsbudsjettet for 1972 ble, som i de nærmest foregående år, gjort opp med balanse, men bevilgningene til visse selektive virkemidler ble betydelig økt. Blant annet ble offentlige støttetiltak til husbygging økt vesentlig. Det samme gjaldt bevilgninger til investeringer i veier og telekommunikasjoner. Videre ble pensjons- og trygdeytelsene hevet for visse grupper av befolkningen.

I Italia har utviklingen de siste årene vært sterkt preget av sosial og politisk uro, som har ført til en avventende og forsiktig holdning både hos produsenter og konsumenter. Bruttonasjonalproduktet steg med bare 1,2 prosent fra 1970 til 1971. Mot slutten av 1971 var det tegn til at stagnasjonsperioden var over og en oppgang innledet. I 1. halvår av 1972 ble imidlertid stagnasjonstendensene igjen dominerende. Utover høsten 1972 var det på ny tegn til oppgang, og i september regnet de italienske myndigheter med at bruttonasjonalproduktet for hele året ville ligge om lag 3,5 prosent høyere enn i 1971.

Industriproduksjonen viste i 1971, etter sesongjusterte oppgaver, nedgang til utpå sensommeren. Da satte en sterk produksjonsøking inn, og ved årsskiftet 1971/72 lå industriproduksjonen på samme nivå som ett år tidligere. I de første månedene av 1972 viste produksjonen på ny nedgang, men nedgangen stoppet opp utover sommeren. Den sesongjusterte produksjonsindeksen var uendret fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, falt med 0,9 prosent i det følgende kvartal og med 2,5 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Etter offisielle oppgaver var arbeidsløsheten i januar og april 1972 9—10 prosent høyere enn på samme tid ett år tidligere, men fra juli 1971 til juli 1972 økte tallet på arbeidsløse med hele 23 prosent. Det var da 727 000 arbeidsløse, dvs. 3,9 prosent av samlet arbeidsstyrke.

Investeringsetterspørselen har vist markert svikt i de siste 2 årene. Volumet av bruttoinvesteringene i fast kapital falt med vel 5 prosent fra 1970 til 1971 og i desember regnet OECD med en nedgang på 3,8 prosent fra 1971 til 1972. Svikten gjaldt bare investeringene i den private sektor. Offentlige bedrifters investeringer har derimot — som et ledd i myndighetenes motkonjunkturpolitikk — økt sterkt og motvirket nedgangen i de private investeringene.

Lønnsutviklingen har vist svakere stigningstakt i 1972 enn i 1971. I de første 7 månedene av 1972 under ett lå timefortjenesten i industrien 8,2 prosent høyere enn i samme periode 1971. Fra januar—juli 1970 til januar—juli 1971 hadde timefortjenesten økt med 12,6 prosent.

Prisstigningen forsterket seg i løpet av de 3 første kvartalene i 1972. Den ujusterte konsumprisindeksen var i 1., 2. og 3. kvartal henholdsvis 4,8 prosent, 5,0 prosent og 6,0 prosent høyere enn i de tilsvarende kvartaler året før.

Det private konsumet steg med om lag 2,5 prosent fra 1970 til 1971, mot 7,5 prosent året før. Utviklingen av den sesongjusterte detaljomsetningsindeksen i første halvår 1972 pekte mot en noe sterkere stigning i 1972 enn i 1971. OECD regnet i desember med en øking i det private konsumet på 4,0 prosent fra 1971 til 1972. De ustabile forhold i italiensk økonomi de siste par årene har bl. a. gitt seg utslag i en forsiktig og avventende holdning hos konsumentene, og spareraten har vært svært høy. Veksten i det private kosumet fra 1971 til 1972 må i stor grad ses på bakgrunn av en sterk øking i pensjonsytelsene. Lønnsoppgjøret høsten 1972 var ventet å ville stimulere til en vesentlig øking av det private konsumet.

Den svake innenlandske etterspørselsutviklingen i 1971 førte til at importvolumet viste svak nedgang fra 1970 til 1971, mens det fra 1969 til 1970 hadde økt med hele 15,1 prosent. For 1972 regnet OECD i desember med en øking på 9,8 prosent fra året før i volumet av vareimporten. Verdien av vareimporten har vokst jamt i 1972. Sesongjustert steg importverdien med 5,7 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med 4,3 prosent i det følgende kvartal, og med 4,3 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Utenlandsetterspørselen var meget sterk i 1971 og 1972 og var i begge årene et viktig vekststimulerende element i den samlede etterspørsel. Fra 1970 til 1971 økte volumet av eksporten av

Tabell 8 *Italia. Noen økonomiske hovedtall.*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] ..... Mill.	18,71	19,03	19,06	18,77	18,38	18,40	18,70
Sysselsatte lønnstakere i industri[1] 1 000	4 992	5 004	5 005	5 000	4 913	4 953	4 945
Arbeidsløse 1 000	592	626	614	622	650	690	756
Industriproduksjon .....1963 = 100	149	144	141	149	149	148	144
Eksportvolum, varer[1] ... »	243	255	262	278	280	300	282
Importvolum » [1] ... »	178	171	158	178	182	190	182
Detaljomsetningsverdi .. »	172	174	179	182	186	186	..
Konsumpris[1] ..... »	132	133	134	136	138	140	142
Valutabeholdning[1], [2].....Mrd. lire	3 438	3 454	3 730	3 660	3 436	3 316	3 310

Kilde: OECD Main Economic Indicators, International Financial Statistics.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

varer med vel 7 prosent og OECD ventet i desember en øking på 12,0 prosent fra 1971 til 1972. Verdien av vareeksporten steg etter sesongjusterte oppgaver med 5,9 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med 1,3 prosent i det følgende kvartal og med 1,9 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Som følge av den sterke eksportveksten har vareimportoverskottet blitt gradvis redusert. I de tre første kvartalene i 1972 var importoverskottet på 246 mrd. lire, mot henholdsvis 460 mrd. lire og 810 mrd. lire i de samme perioder i 1971 og 1970.

De italienske myndigheter førte en ekspansiv kredittpolitikk både i 1971 og 1972. I 1971 ble diskontoen senket to ganger, og en rekke andre kredittpolitiske tiltak ble også satt i verk. Den 7. april 1972 ble diskontoen senket på nytt, denne gang fra 4,5 prosent til 4 prosent. Disse tiltakene førte til høy likviditet i banksektoren og et fallende innenlandsk rentenivå. I løpet av 1971 ble det også gjennomført flere finanspolitiske tiltak med sikte på å stimulere økonomien, og statsregnskapet for 1971 viste et underskott på hele 3100 mrd. lire. Den ekspansive politikken ble ført videre i 1972. Bl.a. ble pensjonsytelsene hevet betydelig, omsetningsavgiften på investeringer ble midlertidig opphevet og overføringene til offentlige bedrifter og selskaper ble økt sterkt. Statsbudsjettet for 1972 ble gjort opp med et underskott på 3200 mrd. lire.

De ekspansive tiltakene førte likevel ikke til noen generell og sterk oppgang i italiensk økonomi; de negative virkningene av politisk og sosial uro på bedriftenes investeringsvilje og forbrukernes kjøpelyst ser ut til å ha vært for store.

I Sverige viste den hjemmemarkedsorienterte industrien allerede i 1970 nedgang i produksjon og sysselsetting som følge av de svenske myndigheters sterkt restriktive økonomiske politikk. I 1971 ble dessuten viktige eksportindustrier rammet av den internasjonale konjunkturavslapping; Sverige hadde derfor i dette året sin sterkeste konjunktursvikt i etterkrigstiden; bruttonasjonalproduktet økte bare med 0,6 prosent fra 1970 til 1971. Utover høsten 1971 ble det satt i verk en rekke motkonjunkturtiltak, og en moderat oppgang ble innledet fra årsskiftet 1971/72. Men oppgangen ble ikke så rask og sterk som ventet. Myndighetene regnet våren 1972 med en øking i bruttonasjonalproduktet på 3,4 prosent fra 1971 til 1972, mens Det svenske konjunkturinstitutet i oktober 1972 anslo veksten til bare 2,1 prosent.

Industriproduksjonen viste gjennomgående nedgang i 1. halvår 1971 og stagnasjon i 2. halvår. Fra årsskiftet 1971/72 ble en sterk, men forholdsvis kortvarig oppgang innledet; fra våren til utpå høsten var veksten gjennomgående svak. Etter sesongjusterte oppgaver lå industriproduksjonen 0,7 prosent høyere i 1. kvartal 1972 enn i 4. kvartal 1971. I det følgende kvartal steg den med 2,6 prosent, men fra 2. til 3. kvartal falt den med 1,3 prosent. Det svake resultatet i 3. kvartal kan til dels henge sammen med endringer i feriemønsteret.

Etter ujusterte oppgaver lå industriproduksjonen i januar—september 1972 1,7 prosent høyere enn i samme periode ett år tidligere. Produksjonsoppgangen var sterkest i trevareindustri, papirindustri og kjemisk industri. Svakere oppgang var det i tekstilindustrien og verkstedindustrien, mens produksjonen i tremasseindustrien, grafisk industri og jern- og metallverk gikk tilbake. I oktober regnet Konjunkturinstitutet med en vekst for hele industrien på 2 prosent fra 1971 til 1972, mot 0,5 prosent fra 1970 til 1971.

Etter sesongjusterte oppgaver steg arbeidsløsheten gjennomgående kraftig i hele 1971. Fra årsskiftet 1971/72 snudde utviklingen, og tallet på arbeidsløse gikk noe ned i løpet av første halvår. Men utpå sommeren begynte arbeidsløsheten igjen å stige. Tallet på registrerte arbeidsløse (sesongjustert) var i 1., 2. og 3. kvartal 1972 henholdsvis 67 600, 66 500 og 69 800. Den ujusterte arbeidsløshetsprosenten var i 3. kvartal 1972 i gjennomsnitt 2,6 prosent, mot henholdsvis 2,5 prosent og 1,4 prosent i samme kvartal i 1971 og 1970. Arbeidsløsheten ville trolig ha vært enda høyere om ikke storparten av den vedtatte arbeidstidforkorting (se Økonomisk utsyn 1971) hadde blitt gjennomført fra årsskiftet 1971/72.

Investeringsetterspørselen viste markert svikt i 1971. Regnet i faste priser gikk de totale bruttoinvesteringene i fast kapital ned med 1,5 prosent fra 1970 til 1971. Mot slutten av 1971 begynte investeringene å øke igjen, og i 1. halvår 1972 var volumet av bruttoinvesteringene etter nasjonalregnskapstall fra Statistiska Centralbyrån 11,1 prosent (8,3 prosent utenom skip) høyere enn i 1. halvår 1971, mens Konjunkturinstitutet regnet med en vekst på 7,1 prosent (medregnet skip). Avviket skyldes ulik korreksjon av tallene i sammenheng med innføringen av merverdiavgiften 1. januar 1971. For hele 1972 regnet Konjunkturinstitutet i oktober med en oppgang på 5,5 prosent (4 prosent utenom skip) fra året før. Etter investeringskategori var det ventet sterkest øking for maskininvesteringene (5 prosent, skip ikke medregnet). Om vi ser på investeringene fordelt etter næring, ventet Konjunkturinstitutet at varehandelens investeringer ville øke sterkest fra 1971 til 1972 (+10,5 prosent), mens de tilsvarende vekstrater for statens og den private industriens investeringer i fast kapital ble anslått til +9,5 prosent og +5 prosent. Investeringene i boliger var derimot ventet å gå ned med 2 prosent.

Lønnsstigningen fra 1970 til 1971 var 9 prosent. For 1972 regnet myndighetene i oktober med en øking på vel 9,5 prosent fra året før. Konsumprisindeksen var i gjennomsnitt 6 prosent høyere i de ni første månedene i 1972 enn i samme periode i 1971. De realdisponible inntektene steg med 1,8 prosent fra 1970 til 1971, og myndighetene regnet høsten 1972 med en stigning på 2,3 prosent fra året før. Dette var en noe lavere stigningstakt enn i siste halvdel av 1960-årene.

På tross av økte realdisponible inntekter i 1971 falt det private konsumet med 1 prosent i volum fra 1970 til 1971; sparekvoten, definert som sparing i prosent av disponibel inntekt, økte uvanlig sterkt, nemlig fra 3,5 prosent i 1970 til 6,2 prosent i 1971. Forbrukernes tilbakeholdenhet må ses på bakgrunn av den utrygghet som konjunkturnedgangen og den stigende arbeidsløshet skapte. Nedgangen i det private forbruket i 1971 var særlig sterk for varige varer, og sesongjusterte oppgaver viser at svikten falt på 1. halvår. I 2. halvår steg konsumet igjen til om lag samme nivå som i 2. halvår 1970, og det holdt seg på dette nivået gjennom 1. halvår 1972. Konjunkturinstitutet regnet med en betydelig oppgang i konsumet i 2. halvår 1972, slik at det for hele 1972 etter instituttets oktoberprognoser ville bli 2,8 prosent høyere enn i 1971. Det ble ventet sterkest stigning for konsumet av varige varer.

Selv om den internasjonale konjunkturavslappingen i 1971 førte til svikt i svensk råvareeksport dette året, steg samlet vareeksport uten skip likevel med 3,5 prosent (regnet i volum) fra 1970 til 1971; den beskjedne produksjonsøkingen dette året kunne i sin helhet føres tilbake til utenlandsetterspørselen. Stigningen i

Tabell 9. *Sverige. Noen økonomiske hovedtall*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] 1 000	3 812	3 884	3 894	3 851	3 808	3 877	3 898
Sysselsatte lønnstakere i industri[1] 1 000	1 094	1 107	1 100	1 095	1 080	1 092	1 095
Arbeidsløse[1] 1 000	60,8	55,2	52,8	69,6	82,2	63,6	59,5
Industriproduksjon .... 1963 = 100	154	153	153	152	153	157	155
Eksportvolum, varer[1] ... »	177	185	165	191	177	189	176
Importvolum » [1] ... »	166	163	153	178	172	168	157
Konsumpris[1] ..... »	143	143	145	148	151	153	155
Valutabeholdning[1], [2] ..... Mill. kr.	3 609	4 132	4 239	4 573	5 394	5 600	5 662

Kilde: Allmän månadsstatistik, Main Economic Indicators, International Financial Statistics.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

volumet av vareeksporten fra 1970 til 1971 under ett må ses på bakgrunn av den uvanlig markerte eksportøkingen gjennom hele 1970; gjennom 1971 steg eksporten — etter sesongjusterte oppgaver — bare svakt. For 1972 foreligger ennå ingen volumtall, men verdien av vareeksporten (sesongjustert og regnet uten skip) økte med 0,8 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med 2,1 prosent i det følgende kvartal og med 3,5 prosent fra 2. til 3. kvartal. For 1972 under ett regnet Konjunkturinstitutet i oktober med en øking i vareeksportvolumet på 4 prosent fra 1971. Særlig for malmer, jern og stål og tremasse var det ventet sterk eksportøking i 1972.

For eksporten av verkstedprodukter (utenom skip), som hadde vist meget sterk oppgang både i 1969 og 1970, men stagnasjon og senere nedgang, fra våren 1971, ventet Konjunkturinstitutet i oktober en nedgang på 2,5 prosent fra 1971 til 1972. Svikten må bl.a. ses på bakgrunn av den sterke kostnadsstigningen, som kan ha virket inn på svensk verkstedindustris internasjonale konkurranseevne.

Verdien av vareimporten (utenom skip, fly og våpen), som etter sesongjusterte oppgaver hadde stabilisert seg på et høyt nivå mot slutten av 1970, falt sterkt de første månedene av 1971. Utover sommeren og høsten tok importen seg noe opp igjen, særlig importen av konsumvarer til lager. Likevel lå importvolumet for året under ett vel 5 prosent lavere enn i 1970. Sterkest nedgang viste importen av brensel (10 prosent) og investeringsvarer (6,4 prosent). I de tre første kvartalene av 1972 endret den sesongjusterte importverdien seg ikke nevneverdig, men den lå atskillig høyere enn i gjennomsnitt for 1971. Konjunkturinstitutet regnet i oktober med en vekst i vareimportvolumet på 4 prosent fra 1971 til 1972, med sterkest vekst for konsumvareimporten (11,5 prosent); for importen av investeringsvarer var det ventet fortsatt nedgang (2,5 prosent), enda investeringsaktiviteten som nevnt tok seg opp igjen i 1972; til dels kan dette ha sin forklaring i at miljøinvesteringene, som i særlig stor grad dekkes av innenlandsk produksjon, utgjorde en større andel av de samlede investeringer i 1972 enn i tidligere år.

Varebalansen med utlandet hadde i 1969 og 1970 vist betydelige underskott. Dette var hovedårsaken til den stramme svenske politikken i 1970. I 1971 ble det et overskott på hele 2032 mill. kr. Driftsbalansen slo om fra et underskott på 1570 mill. kr. i 1970 til et overskott på 968 mill. kr. i 1971. For 1972 ventet Konjunkturinstitutet i oktober et overskott på om lag 2600 mill. kr. på varebalansen og 405 mill. kr. på driftsbalansen.

Både finanspolitikken og kredittpolitikken var fortsatt restriktiv helt til sommeren 1971 og kom således til å forsterke konjunkturnedgangen, som da hadde vært tydelig en god stund. Visse selektive tiltak ble riktignok satt i verk utover våren for å stimulere investeringsaktiviteten, men uten at dette fikk noen vesentlig betydning. Utover sommeren og høsten 1971 ble så politikken for alvor lagt om i mer ekspansiv retning. Kredittpolitikken ble moderert ved en rekke diskontonedsettelser og ved endring av reglene for bankenes og forsikringsselskapenes plasseringsplikt. Videre ble det i løpet av høsten frigitt betydelige beløp som bedriftene tidligere hadde betalt inn til de offentlig administrerte investeringsfond. Det skattefrie fradraget ved investeringer i maskiner og utstyr ble forhøyet fra 10 til 20 prosent. Etter at etterspørselssvikten også hadde begynt å slå sterkt ut i tallet på arbeidsløse, satte den svenske regjeringen i verk omfattende tiltak for å begrense arbeidsløsheten, bl.a. ved en intensivering av omskoleringsvirksomheten og ved å skaffe nye, midlertidige arbeidsplasser. I desember 1971 var vel 30 000 personer sysselsatt i slikt arbeid.

Gjennomføringen av de ulike stimuleringstiltakene bidrog til at statsregnskapet for budsjettåret 1971/72 kom til å vise et underskott på vel 3,6 mrd. kr., mens det i det opprinnelige budsjett var regnet med et underskott på bare 0,2 mrd. kr. Statsbudsjettet for finansåret 1972/73, som ble lagt fram i januar 1972, var gjort opp med et underskott på nær 3,3 mrd. kroner. Da det var ventet et markert konjunkturomslag oppover i 1972, tok myndighetene likevel sikte på en viss tilstramming sammenliknet med 1971.

Utviklingen i 1972 skulle imidlertid vise seg å bli annerledes enn forutsatt. Noe raskt oppsving kom ikke, og utover våren 1972 fortsatte myndighetene den sterkt ekspansive politikken fra høsten 1971. I januar og februar ble det varslet om økte bevilgninger til miljøinvesteringer, og i januar og mai ble det på nytt frigitt midler fra investeringsfondet. I slutten av august ble støtten til miljøinvesteringene ytterligere økt, og det ble åpnet adgang til å bruke av investeringsfondene også for bedrifter i andre næringer enn industri. Dessuten ble låneramмen for boligbyggingen utvidet, og det ble i likhet med vinteren 1971/72 bevilget penger til spesielle sysselsettingstiltak. I slutten av september ble disse bevilgningene ytterligere økt. I begynnelsen av november ble det skattefrie fradraget ved maskininvesteringer økt fra 20 til 30 prosent og for investeringer i bygninger ble det gitt et skattefritt fradrag på 10 prosent. Mulighetene for å bruke av investeringsfondene ble ytterligere utvidet, og nye midler til miljøinvesteringer ble bevilget. Alt i alt ble det antatt at tiltakene i november ville koste staten 1,5 mrd. kr. Det var i november ventet at statsregnskapet for 1972/73 ville vise et underskott

på hele 6,5 mrd. kr., mot — som nevnt — 3,3 mrd. kr. foreslått i budsjettet. Fra 1. januar 1973 ble inntektsskatten til staten redusert og barnetrygden forhøyet. Samtidig ble arbeidsgiveravgiften økt fra 2 til 4 prosent og en del forbruksavgifter satt opp, bl.a. på brennevin, vin, øl og sigaretter.

Kredittpolitikken var ekspansiv også i 1972, men næringslivet har bare delvis gjort bruk av den økte kredittilgang. Kommunenes investeringsmuligheter ble bedret ved at lånerammen i august ble økt med 500 mill. kr.

Sambandsstatene

I Sambandsstatene ble bunnpunktet på konjunkturkurven passert senhøstes 1970. Oppgangen i de tre første kvartalene i 1971 var klar, men ikke særlig sterk. Omtrent samtidig med at Presidenten la fram sitt ekspansive økonomiske program i august 1971 begynte imidlertid oppgangen å forsterke seg. Den spredte seg etter hvert til de aller fleste deler av økonomien, og fortsatte i høyt tempo i 1972.

Bruttonasjonalproduktet steg med 2,7 prosent fra 1970 til 1971, etter å ha falt med 0,6 prosent fra 1969 til 1970. Etter sesongjusterte oppgaver og regnet som årlig rate økte bruttonasjonalproduktet med 3,2 prosent fra 1. til 2. kvartal 1971, med 2,4 prosent i det følgende kvartal og med 6,6 prosent fra 3. til 4. kvartal. Den sterke veksten fortsatte i 1972. I 1. kvartal var bruttonasjonalproduktet igjen 6,6 prosent høyere enn kvartalet før, og fra 1. til 2. kvartal var stigningen hele 9,5 prosent. Fra 2. til 3. kvartal falt veksttakten noe, men den var fremdeles høy (6,3 prosent).

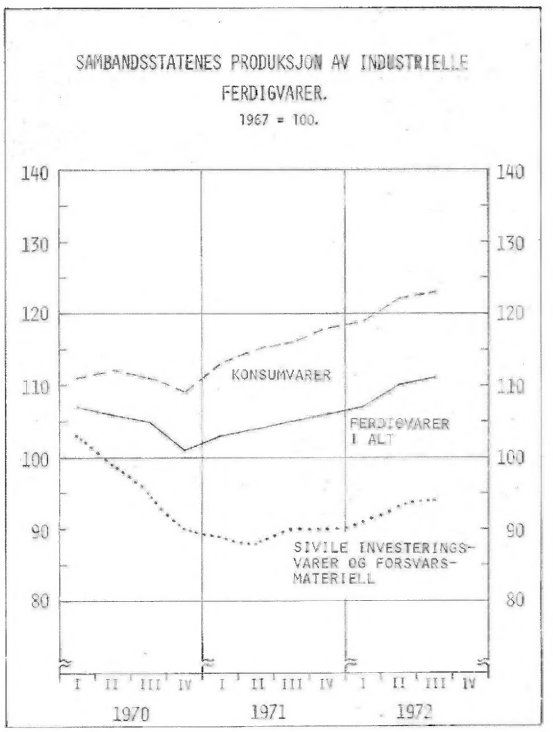

Fig. 5.

Industriproduksjonen viste (sesongjustert) betydelig nedgang i løpet av sommeren og høsten 1970. Bunnpunktet ble passert i november, og i løpet av vinteren og våren 1971 nådde produksjonen opp til omtrent samme nivå som sommeren 1970. I annet halvår 1971 endret industriproduksjonen seg lite, og for hele året i gjennomsnitt lå den på om lag samme nivå som i 1970. Ved årsskiftet 1971/72 begynte imidler-

Tabell 10. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. 1958-priser*

	1971	Prosentvis endring fra foregående periode[1]							
			1971				1972		
	Milliarder $	1971	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	495,4	3,9	2,5	1,0	0,9	1,2	1,6	1,9	1,5
Offentlig bruk av varer og tjenester	137,6	— 1,0	— 0,9	— 0,3	1,4	2,5	0,8	1,2	— 0,2
Investering i fast kapital	105,9	6,0	2,7	4,8	— 2,5	4,4	4,1	4,5	1,6
Lageropplegg	2,6	— 36,6							
Eksport	52,6	0,8	1,7	—	2,6	— 8,3	11,2	— 2,4	6,5
— Import	52,5	5,0	0,4	7,0	0,9	— 4,8	13,9	— 3,2	2,6
Bruttonasjonalprodukt	741,7	2,7	1,9	0,8	0,6	1,6	1,6	2,3	1,5

Kilde: OECD Main Economic Indicators.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongjusterte oppgaver.

tid en ny kraftig produksjonsstigning. Regnet som årlig rate steg den sesongjusterte indeksen for industriproduksjonen med vel 9 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med hele 14,8 prosent i det følgende kvartal, og med 7,0 prosent i 3. kvartal. Produksjonsveksten i 1972 var særlig sterk for varige varer.

Arbeidsløsheten stabiliserte seg i 1971 på et høyt nivå. Ved utgangen av året var det sesongjusterte tallet på arbeidsløse 5,1 millioner. Arbeidsløsheten holdt seg på om lag samme nivå fram til mai 1972, men i juni gikk den en del ned og utover høsten lå tallet på arbeidsløse gjennomgående rundt 4,8 millioner til det i november falt til 4,5 millioner. Den sesongjusterte arbeidsløshetsprosenten svingte i 1971 mellom 5,8 og 6,1 og lå i de fem første månedene i 1972 stort sett på 5,9. Siden nedgangen i arbeidsløsheten i juni har arbeidsløshetsprosenten holdt seg på om lag 5,5 til den falt til 5,2 i november.

Volumet av de private bruttoinvesteringer i fast kapital økte med 6 prosent fra 1970 til 1971. Etter sesongjusterte oppgaver lå investeringene i 2. kvartal 1971 3,5 prosent høyere enn i 1. kvartal. Fra 2. til 3. kvartal var økingen på 1,8 prosent og fra 3. til 4. kvartal hele 4,4 prosent. Den sterke veksten fortsatte i første halvår 1972. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 steg investeringene med 4,5 prosent. I 2. og 3. kvartal var veksttakten lavere, henholdsvis 1,5 prosent og 1,2 prosent. Økingen i bruttoinvesteringene i 1971 hang i første rekke sammen med en kraftig oppgang i boligbyggingen. Fra og med 4. kvartal 1971 begynte også investeringer utenom boligbygg å vokse.

Industribedriftenes utgifter til investeringer i maskiner og utstyr falt i 1971 og var da vel 6 prosent lavere enn i 1970. Omslaget oppover kom mot slutten av 1971, men i første halvår 1972 var investeringsutgiftene i industrien, regnet som årlig rate og sesongjustert, likevel bare 3 prosent høyere enn i annet halvår 1971. Omslaget kom tidligst i de bedriftene som produserer varige varer. Det var også i disse bedriftene investeringssvikten hadde vært mest markert i 1971. Det amerikanske handelsdepartements augustundersøkelse i 1972 av industriens investeringsplaner tydet på at investeringsutgiftene ville øke også i annet halvår 1972. For hele 1972 ble det regnet med en øking på 5,6 prosent fra året før. Dette svarer til en svært moderat volumøking.

Verdien av tilgangen på nye ordrer til industrien var 7,4 prosent høyere i 1971 enn i 1970. I 1972 økte ordretilgangen atskillig sterkere. Fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 var stigningen — etter sesongjusterte oppgaver og regnet som årlig rate — hele 21,6 prosent, i det følgende kvartal 15,6 prosent, og fra 2. til 3. kvartal 11,2 prosent. Økingen i ordretilgangen var særlig sterk for de industribedriftene som produserer varige varer, blant annet i investeringsvareindustrien.

Lønnsstigningen holdt seg jamn i 1971 og 1972. Den nominelle timelønnen i næringslivet utenom jordbruk, var i 1971 under ett 6,5 prosent høyere enn i 1970. Etter sesongjusterte oppgaver steg timelønnen med 7 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972, med 6,5 prosent i det følgende kvartal og med 6,1 prosent fra 2. til 3. kvartal (årlige rater). De privatdisponible realinntektene var i 1971 under ett 4 prosent høyere enn i 1970. Sesongjusterte oppgaver viser at inntektene steg raskere i 1. halvår enn i 2. halvår. I de to første kvartalene av 1972 lå stigningstakten på 3,5—4 prosent årlig rate, mens stigningen fra 2. til 3. kvartal var om lag 5 prosent årlig rate.

Takten i prisstigningen ble svakere i de første månedene av 1971, stabiliserte seg i løpet av sommeren og gikk ned igjen mot slutten av året. For hele året under ett var konsumprisindeksen 4,3 prosent høyere enn i 1970. Da prisstoppen ble innført i august 1971 lå indeksen 4,4 prosent høyere enn i samme måned året før. Tre måneder senere hadde stigningstakten sunket til 3,5 prosent, og prisstoppen ble da opphevet og etterfulgt av visse kontrolltiltak. Prisstigningen viste fortsatt en svakt synkende takt utover i 1972. I 1., 2. og 3. kvartal var konsumprisindeksen henholdsvis 3,5 prosent, 3,2 prosent og 3,1 prosent høyere enn i de samme kvartaler i 1971. Dette var en langt svakere prisstigning enn i de fleste land i Vest-Europa.

Volumet av det private konsumet var 3,9 prosent høyere i 1971 enn i 1970. Som følge av virkningene av visse tilfeldige faktorer var økingen særlig sterk i 1. kvartal 1971. Den ble fulgt av en noe svakere, men jamn vekst resten av året. Ved årsskiftet 1971-72 begynte konsumet å øke raskere igjen, og etter sesongjusterte oppgaver og regnet som årlig rate steg det med 6,3 prosent fra 4. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972. Fra 1. til 2. kvartal var stigningen 7,8 prosent og fra 2. til 3. kvartal 6,1 prosent. Detaljomsetningsvolumet (detaljomsetningsindeksen deflatert med konsumprisindeksen) viste gjennomgående betydelig stigning i 1971, og for året under ett var omsetningsvolumet 4,4 prosent høyere enn i 1970. Etter en forbigående svikt omkring årsskiftet fortsatte stigningen i 1972 med om lag samme takt som i 1971.

Konsumentenes vurdering av konjunkturutviklingen de siste årene gjenspeiles i endringene i den personlige sparekvoten. Denne lå i andre halvdel av 1960-årene gjennomgående på mellom 6 og 7 prosent. Under påvirkning av konjunkturnedgang og sterkt stigende arbeidsløshet økte sparekvoten, og nådde opp i 8 prosent

Tabell 11. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall*

	1971				1972		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[3] .....Mill.	78,5	78,7	79,2	80,0	80,8	81,4	82,0
Sysselsatte lønnstakere i industri »	18,6	18,6	18,5	18,5	18,6	18,9	18,9
Arbeidsløse ..... »	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	4,8
Industriproduksjon .....1963 = 100	136	139	139	140	143	148	151
Eksportvolum, varer[1].... »	158	163	158	144	167	167	..
Importvolum » [1].... »	195	222	216	204	236	236	..
Detaljomsetningsverdi .. »	160	164	168	171	173	179	183
Konsumpris[1]..... »	130	132	133	134	135	136	137
Valutabeholdning[1, 2] .....Mill. $	10 960	10 510	10 210	11 080	10 490	10 490	10 490

Kilde: Economic Indicators, Main Economic Indicators, International Financial Statistics.
[1] Ikke korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang. [3] Grunnlagsjusteringer har ført til at tallene f.o.m. januar 1972 er forhøyet med 301 000.

i 1970. I 2. kvartal 1971 ble toppunktet (8,6 prosent) passert. Etter hvert som konsumentene fikk tiltro til konjunkturoppgangen, tok sparekvoten til å synke igjen, og den var i 3. kvartal 1972 6,4 prosent. Endringen i sparingen bidrog vesentlig til den sterke konsumveksten i 1972.

Volumet av vare- og tjenesteeksporten var i 1971 bare 0,8 prosent høyere enn i 1970, men den svake veksten henger til dels sammen med havnearbeiderstreiken mot slutten av 1971; fra 3. til 4. kvartal falt eksportvolumet med vel 8 prosent. Gjeninnhentingen har trolig påvirket tallene i de første månedene av 1972; den konjunkturbestemte endringen i eksporten av varer og tjenester var neppe betydelig i 1. halvår 1972. Verdien av vareeksporten økte med bare 2 prosent fra 1970 til 1971, mot en øking på 14 prosent året før. Den svake eksportstigningen i 1971 henger sammen med konjunkturavslappingen i Vest-Europa og Japan. Etter hvert som konjunkturene begynte å peke oppover i disse landene, tok også vareeksporten fra Sambandsstatene til å øke sterkere igjen. I tremånedersperioden august—oktober 1972 var eksportverdien etter sesongjusterte oppgaver 7,5 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode.

Volumet av vare- og tjenesteimporten var i 1971 5 prosent høyere enn i 1970. Havnearbeiderstreiken virket også på importen. Fra 3. til 4. kvartal 1971 falt importvolumet med 4,8 prosent, mens det steg med hele 14 prosent i det følgende kvartal. Den sterke stigningen skyldes tildels «gjeninnhenting» etter streiken, men det er likevel klart at den konjunkturbestemte importveksten fortsatte i 1. halvår 1972. Verdien av vareimporten steg med hele 14,1 prosent fra 1970 til 1971, mot en stigning på 10,8 prosent året før. I tremånedersperioden august—oktober var importverdien etter sesongjusterte oppgaver 4,4 prosent høyere enn i foregående tremånedersperiode. Importutviklingen i 1971 og 1972 må ses på bakgrunn av den sterke innenlandske produksjonsveksten.

Sambandsstatene hadde i 1960-årene et permanent overskott i sin varehandel med utlandet. Også i 1970 var det overskott (2,7 mrd. dollar), men i det følgende år viste varehandelen med utlandet underskott (vel 2 mrd. dollar). I 1972 ble underskottet enda større. Omslaget i varebalansen bidrog til et underskott på driftsregnskapet for 1971 på vel 2,8 mrd. dollar, mot et overskott på 0,4 mrd. dollar året før. Foreløpige oppgaver for 1972 tyder på et høyt underskott dette året også.

Den økonomiske politikken var i 1971 sterkt ekspansiv. Forslaget til statsbudsjettet for finansåret 1971—72, som ble lagt fram i januar 1971, viste et underskott på 11,6 mrd. dollar. Etter en rekke tilleggsbevilgninger i løpet av budsjettåret kom imidlertid underskottet opp i hele 23 mrd. dollar. Den ekspansive finanspolitikken ble fortsatt i 1972. Det statsbudsjettet som ble lagt fram i januar 1972 for finansåret 1972/73, viste et rekordunderskott (25,5 mrd. dollar). Budsjettet ble bl.a. utformet med tanke på å videreføre de økonomisk-politiske tiltakene som ble vedtatt i august 1971 (se Økonomisk utsyn 1971). Myndighetene tok bl.a. sikte på å bringe arbeidsløsheten ned i 5 prosent innen utgangen av 1972. Det var i budsjettet også gitt rom for en sterk øking i de sosiale trygdene. Også kredittpolitikken må sies å ha vært ekspansiv både i 1971 og 1972, med en sterk øking i kredittilførselen. Diskontoen, som ble satt ned fra 4,75 til 4,50 prosent i desember 1971, har senere ikke blitt endret.

Konjunkturutsiktene

Ved inngangen til 1973 er konjunkturutsiktene i den vestlige verden vesentlig lysere enn de var for ett år siden. Sambandsstatene er inne i en periode med meget sterk vekst, og veksten ventes å ville fortsette med uforminsket styrke i 1973. I Vest-Europa har konjunkturoppgangen hittil vært mindre markert, men det ser ut til at oppgangstendensene jamt over er i ferd med å forsterke seg.

Konjunkturbildet i Vest-Europa viser imidlertid betydelige ulikheter fra land til land. I Storbritannia har industriproduksjon og konsumetterspørsel vært i klar oppgang i 1972, og National Institute of Economic and Social Research (NIESR) regnet i november med at bruttonasjonalproduktet ville bli betydelig større i 1973 enn året før. I Frankrike er det ventet at den relativt sterke produksjonsveksten vil fortsette i 1973. I Italia gjør ustabile sosiale og politiske forhold prognosene for 1973 temmelig usikre. Produksjonsveksten i 1972 var svak, men tegn til sterkere konsumetterspørsel gir et visst håp om noe sterkere vekst i 1973. Også i Vest-Tyskland og Sverige ventes det sterkere vekst i totalproduksjonen fra 1972 til 1973 enn året før, enda konjunkturbildet i begge disse landene viste enkelte svake trekk tidlig på høsten i fjor. Alt i alt viser både nasjonale prognoser og en prognose fra OECD, lagt fram i desember, at det for Vest-Europa kan regnes med betydelig sterkere vekst fra 1972 til 1973 enn året før. OECD venter at bruttonasjonalproduktet for de vesteuropeiske medlemsland under ett vil øke med 5,5 prosent fra 1972 til 1973, mot en anslått vekst på 4 prosent året før, og på 3,2 prosent fra 1970 til 1971.

En usikkerhetsfaktor er den sterke prisstigningen i Vest-Europa, som kan få landene til å føre en politikk som etterhvert vil virke bremsende på produksjonsveksten. Etter en OECD-rapport i desember var den gjennomsnittlige prisstigning i Organisasjonens europeiske medlemsland hele 9,6 prosent i tidsrommet mai—oktober, sesongjustert og beregnet som årlig rate. Dette er en dobbelt så høy stigningstakt som i foregående seksmånedersperiode, og den høyeste siden Koreakrigen. Prisstigningen har vært sterk både i land med lav og høy kapasitetsutnytting, og særlig i den førstnevnte gruppen er det fare for at etterspørselsbremsende tiltak med sikte på å dempe prisstigningen kan komme til å redusere vekstakten, slik at vekstprognosene for 1973 kan vise seg å være for optimistiske. Mye avhenger av om det lykkes å sette i verk inntekts- og prispolitiske tiltak som bremser kostnadsstigningen uten i for sterk grad å ramme etterspørselen.

I Storbritannia økte bruttonasjonalproduktet (etter foreløpige oppgaver) med 2,9 prosent fra 1971 til 1972, regnet i volum. Den markerte omleggingen av den økonomiske politikken, som kom til uttrykk da det nye statsbudsjettet ble lagt fram i mars 1972, satte ny fart i produksjonsoppgangen, og i november ventet The National Institute of Economic and Social Research (NIESR) at bruttonasjonalproduktet ville øke med 4,9 prosent fra 1972 til 1973.

Det private konsumet ble den helt dominerende drivkraften bak produksjonsoppgangen i 1972; regnet i volum var konsumet hele 6 prosent høyere enn året før. Forbruksetterspørselen ventes å bli sterk også i 1973, men vekstakten vil trolig avta noe etter hvert. Etter NIESR's prognose vil det private konsumet øke med 3,4 prosent fra 1972 til 1973. For det offentlige konsumet var det også ventet en nedgang i vekstakten, med en øking på 2,5 prosent fra 1972 til 1973, mot 3,4 prosent foregående år.

Volumet av de totale investeringene i fast kapital lå i 1972 anslagsvis 5,1 prosent høyere enn året før. I november regnet NIESR likevel med en stigning på 4,3 prosent fra 1972 til 1973.

Volumet av vare- og tjenesteeksporten steg langt svakere enn ventet fra 1971 til 1972, etter foreløpige oppgaver med bare 1,5 prosent. Samtidig steg importvolumet med hele 9,3 prosent. Den betydelige importøkingen henger trolig sammen med svikt i britisk industris internasjonale konkurranseevne som følge av den uvanlig sterke innenlandske kostnadsstigning. På litt lengre sikt er det imidlertid grunn til å vente at depresieringen av pundet vil stimulere eksporten og bidra til å begrense importstigningen. For 1973 ventet NIESR en eksportvekst på 5,7 prosent og en importvekst på 7,5 prosent fra foregående år.

I Vest-Tyskland ventes det at både produksjon og etterspørsel vil stige atskillig sterkere fra 1972 til 1973 enn året før; de vesttyske forskningsinstitutter anslo i oktober 1972 veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1971 til 1972 til 2,6 prosent og ventet en stigning på 5 prosent fra 1972 til 1973.

Etter ordretilgangen å dømme hadde investeringsetterspørselen ikke forsterket seg vesentlig utover sommeren og høsten 1972, men forskningsinstituttene regnet i oktober likevel med en øking i realinvesteringene i fast kapital på 5,5 prosent fra 1972 til 1973, mot en øking på 3,5 prosent året før. Det ble ventet en vekst på 7 prosent for investeringer

i kapitalutstyr og 4 prosent for bygninger og anlegg. Lagerinvesteringene vil etter de samme prognoser øke sterkt i 1973.

Den private sparingen steg betydelig i 1972. Sparekvoten gikk opp fra 12,8 prosent i 1971 til 13,9 prosent i 1972, og dette medvirket til at veksten i det private konsumet ble svakere fra 1971 til 1972 enn året før. Forskningsinstituttene regnet i oktober med en konsumvekst på 3,3 prosent fra 1971 til 1972 og en øking på 4 prosent fra 1972 til 1973. Den ventede stigning i veksttakten må bl.a. ses på bakgrunn av at sparekvoten ble antatt å ville gå ned til om lag samme nivå som i 1971.

Den internasjonale konjunkturoppgangen var ventet å føre til sterkere vekst i eksporten i 1973, selv om revalueringen i desember 1971 trolig innebar en reduksjon av vesttyske varers konkurranseevne på verdensmarkedet. Etter de vesttyske prognoser vil volumet av vare- og tjenesteeksporten stige med 8,5 prosent fra 1972 til 1973, mot en anslått øking på 5,5 prosent fra 1971 til 1972. Eksportøkingen vil således — etter prognosene — i vesentlig grad bidra til veksten i totalproduksjonen i 1973.

Importstigningen var sterk i 1972, anslagsvis 9 prosent. I oktober 1972 ventet forskningsinstituttene at volumet av vare- og tjenesteimporten i 1973 ville bli hele 10 prosent høyere enn året før.

I Frankrike ventes det at den sterke produksjonsveksten vil fortsette i 1973; etter myndighetenes oktoberprognose vil bruttonasjonalproduktet stige med 5,8 prosent fra 1972 til 1973, det vil si like sterkt som året før. Etter Det franske statistiske sentralbyrås investeringsundersøkelse høsten 1972 fortsatte investeringsetterspørselen å forsterke seg, og myndighetene regnet i september med en øking i bruttoinvesteringene i fast kapital på 6,2 prosent fra 1972 til 1973, mot 6,3 prosent året før.

Den private konsumetterspørselen, som viste svekket veksttakt utover våren 1972, tok seg godt opp utover høsten, og myndighetene anslo i september økingen fra 1971 til 1972 til 5,4 prosent. Fra 1972 til 1973 var det ventet en stigning på 5,8 prosent. I begynnelsen av desember ble det imidlertid satt i verk en rekke tiltak for å begrense prisstigningen. Blant annet ble merverdiavgiften på de aller fleste varer redusert. For å motvirke den økte etterspørsel som vil følge av dette tiltaket, ble det samtidig satt i verk flere sparestimulerende tiltak. Nettovirkningen på det private konsumet av disse tiltakene er usikker.

Både eksporten og importen viste i 1972 en langt sterkere oppgang enn ventet. Særlig ser veksten ut til å ha vært sterk i 1. halvår. Myndighetene regnet i september med en øking i volumet av vare- og tjenesteeksporten på 11,2 prosent fra 1972 til 1973, mot 12,9 prosent året før. For importvolumet var de tilsvarende vekstrater henholdsvis 11,2 prosent og 12,4 prosent.

I Italia var det ved inngangen til 1973 tegn til at konjunkturoppgangen ville bli ganske sterk i det nye året, men erfaringen viser at politisk og sosial uro lett kan bremse den økonomiske veksten. Prognosene har derfor i de siste årene vist seg å være for optimistiske. Det er ventet at konsumetterspørselen vil være det viktigste vekstelementet i 1973. OECD regnet i desember med en øking i bruttonasjonalproduktet på 5 prosent fra 1972 til 1973, mot 3 prosent året før.

Investeringsetterspørselen, som viste direkte svikt både i 1971 og 1972, vil etter OECD's prognose ta til å øke igjen vinteren 1972/73 og forsterke seg kraftig mot slutten av 1973. For hele året under ett ble det regnet med en vekst på 3 prosent fra året før. Som nevnt foran ventes konsumetterspørselen å stige kraftig i 1973, særlig som følge av lønnsoppgjøret høsten 1972. Dessuten ble pensjons- og trygdeytelsene økt betydelig. OECD regnet i desember med en vekst i det private konsumet på hele 5,8 prosent fra 1972 til 1973, mot 4 prosent foregående år. OECD's prognose forutsetter en viss reduksjon av sparekvoten; som følge av de ustabile økonomiske og politiske forhold var denne svært høy i 1972. Utviklingen av detaljomsetningen høsten 1972 tydet på at stigningstakten i konsumetterspørselen tok til å øke allerede mot slutten av året. Utenlandsetterspørselen var sterk i 1972 og bidrog i vesentlig grad til produksjonsveksten dette året. For 1973 er det ventet en noe svakere, men fortsatt betydelig vekst i eksportvolumet. Som følge av høyere innenlandsk etterspørsel og produksjon regner en derimot med at importen vil stige sterkere i 1973 enn året før.

I Sverige ble oppgangen i 1972 ikke så sterk som ventet, og Konjunkturinstitutet anslo i oktober veksten i bruttonasjonalproduktet fra 1971 til 1972 til bare 2,1 prosent. Ved inngangen til 1973 var situasjonen noe lysere, og en regnet da med en produksjonsvekst på nær 4 prosent fra 1972 til 1973. En rekke stimuleringstiltak er gjennomført (se avsnittet om Sverige foran), og disse vil trolig medvirke til en gradvis forsterking av veksten.

Det private konsumet var i oktober ventet å stige med 3,5 prosent fra 1972 til 1973, mot 2,8 prosent året før. Det er ikke regnet med noen vesentlig endring i den høye sparekvoten,

men som følge av endringer i skattepolitikken vil de realdisponible inntektene trolig stige noe sterkere enn i 1972.

Etter en vekst på anslagsvis 5,5 prosent fra 1971 til 1972 ventes bruttoinvesteringene i fast realkapital å endre seg lite fra 1972 til 1973. Prognosen må bl.a. ses på bakgrunn av at kapasitetsutnyttingen i svensk næringsliv ennå er lav. Investeringene i bygg og anlegg antas å gå ned (3 prosent) i 1973. Svikten i boliginvesteringene vil trolig fortsette. Maskininvesteringene er ventet å stige med 5 prosent (4 prosent utenom skip) fra 1972 til 1973.

Vareeksporten vil etter prognosene stige sterkere etter hvert og utgjøre en vesentlig vekstfaktor i 1973. Konjunkturinstitutet regnet i oktober med en øking i eksportvolumet på 9 prosent fra 1972 til 1973, mot bare 3,5 prosent året før. Også importvolumet av varer var ventet å vokse med 9 prosent fra 1972 til 1973, mot 4 prosent året før. Det er særlig importen av råvarer som antas å øke sterkere i 1973 enn foregående år.

Lagerutviklingen har hatt stor betydning for konjunkturforløpet i Sverige de siste par årene og vil også innvirke på utviklingen i 1973. De store ferdigvarelagrene ventes å fortsette å bremse veksten i industriproduksjonen utover i første halvår 1973.

I Sambandsstatene ble 1972 et år med uvanlig sterk økonomisk vekst, og konjunkturbildet var ved inngangen til 1973 preget av sterk og generell oppgang. Bruttonasjonalproduktet økte anslagsvis med 6—6,5 prosent i volum fra året før, og etter de fleste prognoser vil veksten bli like sterk i 1973. Arbeidsløsheten var fremdeles høy mot slutten av 1972, vel 5 prosent, men prisstigningen var derimot atskillig svakere enn i de fleste vesteuropeiske land.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital økte etter de siste anslagene med hele 12 prosent fra 1971 til 1972, regnet i volum. Den uvanlig kraftige veksten gjaldt i første rekke boliginvesteringene. En venter imidlertid at boliginvesteringene etter hvert vil stabilisere seg på et høyt nivå, kanskje til og med gå noe tilbake. Andre investeringer sett under ett ventes derimot å øke betydelig, slik at de totale bruttoinvesteringene i fast realkapital vil stige med 6—7 prosent fra 1972 til 1973. Industribedriftenes investeringsplaner høsten 1972 tydet imidlertid på fortsatt relativt lav investeringsvilje. Dette henger trolig sammen med at kapasitetsutnyttingen fortsatt er lav, enda industriproduksjonen har økt sterkt i det siste.

Det regnes med at det private konsumet vil gi betydelige vekststimulanser også i 1973. Fra høsten 1972 ble det refundert betydelige beløp av tidligere innbetalt personlig skatt, og i oktober ble pensjons- og trygdeytelsene økt med 20 prosent. Virkningen av disse tiltakene på den personlige sparingen er vanskelig å vurdere, men i den aktuelle konjunktursituasjon er det grunn til å regne med at sparekvoten neppe vil stige vesentlig. Etter de fleste prognoser vil det private konsumet øke med vel 6 prosent fra 1972 til 1973, mot noe under 6 prosent året før.

Norge

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

I utenriksregnskapet er det nå innarbeidd anslag for virksomheten på den norske kontinentalsokkel. Foreløpige beregninger for 1972 viser et samlet underskott på driftsregnskapet med utlandet på 775 mill. kr. Varer og tjenester viser et overskott på 275 mill. kr., mens renter og stønader viser et underskott på 1 050 mill. kr. (Se tabell O i tabelldelen.) I 1971 var driftsunderskottet om lag 2,8 milliarder kr. større (3 610 mill. kr.). Ser en bort fra virksomheten på kontinentalsokkelen, viser driftsregnskapet i 1972 et overskott på 124 mill kr. mot et underskott på 2 855 mill. kr. i 1971; virksomheten på kontinentalsokkelen innebærer i utbyggingsfasen en betydelig import av varer og tjenester.

Utviklingen i det samlede driftsunderskott henger sammen med betydelig nedgang både i nettoimport av skip til handelsflåten (import av skip minus eksport av eldre skip) på 1 733 mill. kr. og i nettoimporten av varer (1 776 mill. kr., når eksport av nye skip regnes som vareeksport).

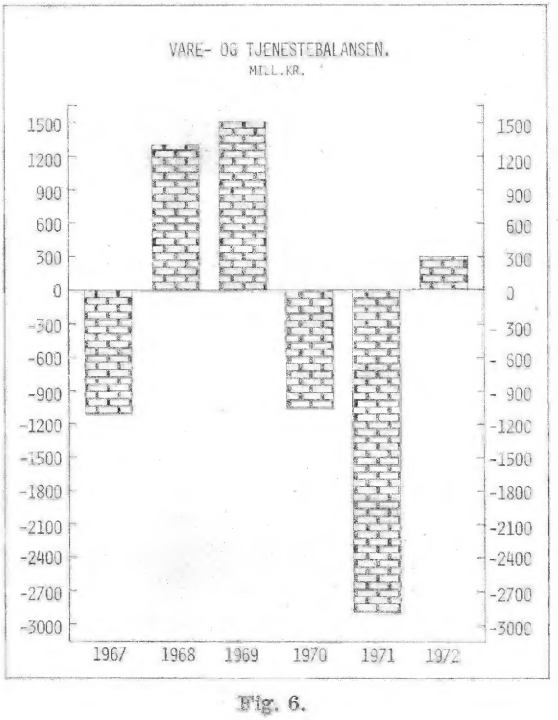

Fig. 6.

Den sterke nedgangen i vareimportoverskottet fra 1971 til 1972 må blant annet ses på bakgrunn av konjunkturoppgangen i Vest-Europa fra vinteren 1971/72, som førte til en markert forsterking av utenlandsetterspørselen; eksporten av varer medregnet nye skip steg med hele 2 165 mill. kr., eller med 12,5 prosent, fra 1971 til 1972, mot 6,3 prosent året før og 16,6 prosent fra 1969 til 1970. Regnet i volum var stigningen 13,3 prosent fra 1971 til 1972, mot 1,6 prosent året før.

Men nedgangen i vareimportoverskottet hadde også sammenheng med den innenlandske etterspørselsutviklingen; både konsum- og investeringsetterspørselen viste svikt i 1972, og verdien av vareimporten steg med bare 389 mill. kr. fra året før, eller med 1,5 prosent, mot en stigning på 7,1 prosent fra 1970 til 1971 og hele 20,2 prosent fra 1969 til 1970. Regnet i volum økte vareimporten med 2,4 prosent fra 1971 til 1972.

Fraktratene lå i første halvår 1972 på et uvanlig lavt nivå, samtidig som gunstige certepartier fra tidligere år løp ut. Likevel gikk netto valutafraktene ned med bare 160 mill. kr. fra 1971 til 1972; fraktmarkedet bedret seg betydelig i løpet av annet halvår 1972.

Nettoeksporten av andre tjenester (inkl. reisetrafikk) gikk ned med 209 mill. kr. Nedgangen henger blant annet sammen med økt tjenesteimport i forbindelse med virksomheten på kontinentalsokkelen. Rente- og stønadsunderskottet viser etter foreløpige beregninger en stigning på 305 mill. kr. fra 1971 til 1972.

Etter foreløpige oppgaver ser det ut til at prisene for varer og tjenester under ett gikk ned med 4,5 prosent for eksporten, mens importprisene var uendret fra 1971 til 1972. Bytteforholdet — forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå — viste således en forverring på 4,5 prosent. For det rene varebyttet (uten skip) var det en forverring i bytteforholdet på 0,5 prosent.

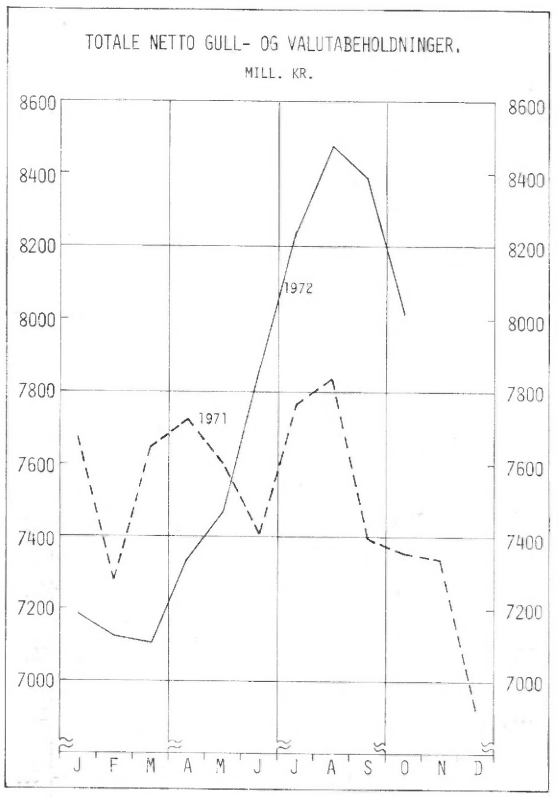

Fig. 7.

De totale gull- og valutabeholdninger steg med 1 186 mill. kr. fra utgangen av 1971 til utgangen av 1972.

Vareomsetningen med utlandet

Den samlede vareomsetning

Særlig som følge av svak produksjonsvekst viste verdien av vareimporten uten skip i januar—september 1972 nedgang (nær 1 prosent) sammenliknet med samme tidsrom året før. I de to første kvartalene av 1972 lå importverdien litt høyere enn i de samme kvartaler året før, men fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972 gikk den ned med 4 prosent. Den internasjonale konjunkturoppgangen i 1972 slo derimot sterkt ut i eksportverdien, som — regnet uten eksport av eldre skip — steg med 12 prosent fra januar—september 1971 til samme tidsrom i 1972. Bortsett fra fisk og fiskevarer og enkelte kjemiske produkter falt relativt lite av eksportøkingen på de tradisjonelle store eksportvaregruppene. Men andre varegrupper, blant annet verkstedindustriens produkter, bidrog i stor grad til veksten i eksportverdien. Eksportverdien viste særlig sterk stigning i 2. og 3. kvartal (sammenliknet med de tilsvarende kvartaler året før), med vekstrater på henholdsvis 15 og 16 prosent, mot 5 prosent i 1. kvartal.

Verdien av skipsimporten var 2 410 mill. kr. i januar—september 1972, mot 2 747 mill. kr. i samme tidsrom i 1971, dvs. en nedgang på 12

Tabell 12. *Innførselen og utførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.*

	1971	Jan.—sept. 1971	Jan.—sept. 1972
Innførsel uten skip ..	24 944	18 287	18 193
Utførsel medregnet nye skip	17 201	12 610	14 089
Innførselsoverskott .	7 743	5 677	4 104
Innførsel med skip ..	28 715	21 034	20 603
Utførsel med skip ...	18 003	13 050	15 546
Innførselsoverskott .	10 712	7 984	5 057

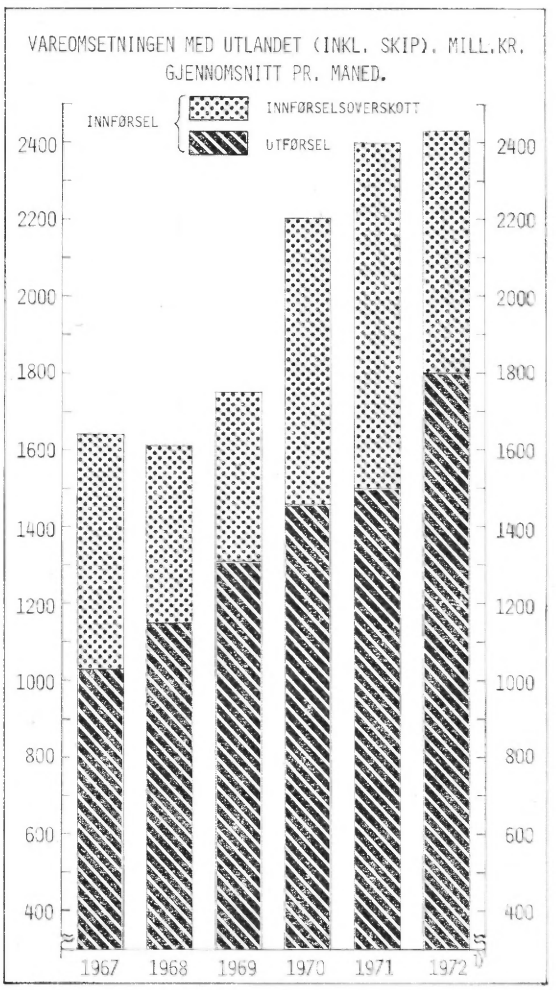

Fig. 8.

prosent. Utførselen av eldre skip steg samtidig fra 440 mill. kr. til 1 457 mill. kr., og utførselen av nye skip gikk opp fra 674 mill. kr. til 912 mill. kr.

Medregnet skip gikk importoverskottet ned fra 7 984 mill. kr. til 5 057 mill. kr., dvs. med 2 928 mill. kr. Tar en importverdien uten skip og eksportverdien uten eldre skip, var nedgangen i importoverskottet 28 prosent.

Verdi-, volum- og pristall for innførselen og utførselen er gitt i tabell 13. Importvolumet i januar—september 1972 lå 1 prosent lavere enn i samme tidsrom i 1971.

Størst var nedgangen i 3. kvartal 1972 (4 prosent). Tabellen viser at økingen i eksportverdien skyldtes stigning i de eksporterte mengder, prisene viste gjennomgående nedgang. Eksportvolumet lå i januar—september 1972 i gjennomsnitt 14 prosent over nivået i samme tidsrom året før, mens eksportens pristall samtidig lå nesten 4 prosent under. Importens pristall i januar—september 1972 lå gjennomsnittlig om lag 1 prosent over pristallet for samme periode i 1971, og bytteforholdet gikk dermed ned med nær 5 prosent (jfr. tabell 14 og 15).

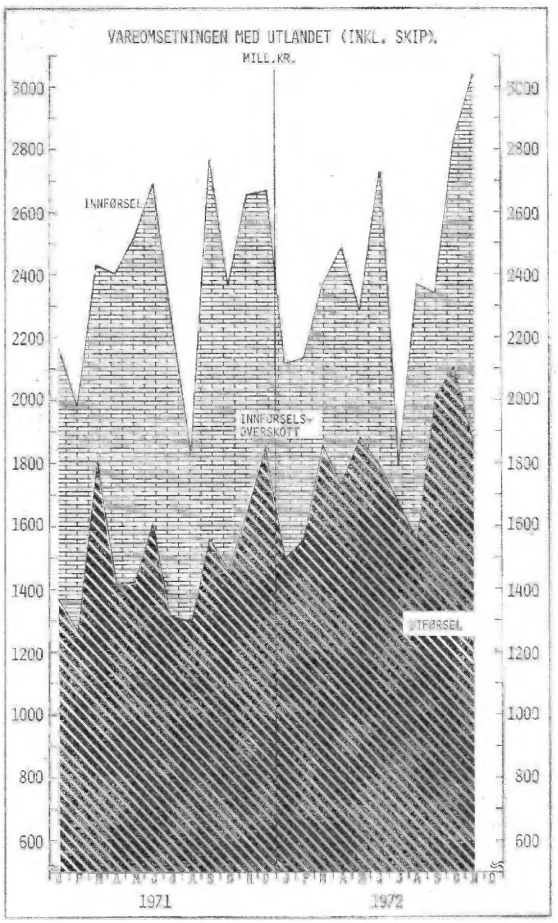

Fig. 9.

Innførselen av viktigere varer

Verdien av innførselen fordelt på varer til konsum, investering og vareinnsats er gitt i tabell 16. Av importverdien i januar—september 1972 gikk 24 prosent til konsum, 27 prosent til investering (18 prosent når skipsimporten ikke regnes med) og 49 prosent til vareinnsats. I samme periode 1971 var de tilsvarende andelene 22 prosent, 29 prosent (18 prosent) og 49 prosent.

Sammenliknet med tilsvarende periode i 1971 økte verdien av innførselen til konsum i januar—september 1972 med 6 prosent. Det var noe nedgang i importen av personbiler, mens verdien økte for alle de andre konsumvaregruppene.

Tabell 13. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

År og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1971	106	105	101	101	105	104	99
1. kv.	102	106	98	101	104	104	100
2. »	108	108	102	102	106	105	99
3. »	102	97	97	93	105	105	100
4. »	113	109	107	107	106	102	96
1972 1. »	102	113	97	111	105	101	96
2. »	110	121	104	120	106	101	95
3. »	98	110	93	107	105	102	97

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

Tabell 14. *Pristall for vareinnførselen.*

1970 = 100

SITC	Varegruppe	1971				1972		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	105	105	103	102	100	101	103
04	Korn og kornvarer	116	116	111	106	101	109	101
041	Hvete	111	112	110	96	98	98	94
05	Frukt og grønnsaker	99	104	102	104	100	100	103
051	Frisk frukt	101	107	106	107	99	101	105
06	Sukker, sukkervarer og honning	115	118	120	125	144	133	133
07	Kaffe, te, kakao, krydderier	100	90	86	86	82	85	88
071	Kaffe	106	90	84	83	82	84	87
1	Drikkevarer og tobakk	97	105	103	102	103	104	108
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brensels-stoffer	103	104	102	101	99	100	100
22	Oljefrø, -nøtter og -kjerner	106	110	104	101	100	96	103
24	Tømmer, trelast og kork	107	107	109	108	104	103	107
242	Rundtømmer og rått tilskåret tømmer	110	109	112	111	109	103	105
25	Papirmasse og -avfall	105	107	108	104	97	86	83
26	Tekstilfibrer og -avfall	98	100	101	101	104	102	104
27	Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	108	109	110	108	111	115	115
28	Malmer og avfall av metall	101	101	99	96	95	100	96
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	115	119	120	114	110	112	104
32	Kull, koks og briketter	112	118	125	131	125	131	120
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	116	120	120	113	109	110	103
331	Mineralolje, rå	111	119	115	105	102	105	96
332	Mineraloljeprodukter	120	121	123	119	117	114	111
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	98	92	89	99	74	82	81
5	Kjemikalier	102	104	104	103	103	105	100
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	100	103	101	100	100	100	94
513	Uorganiske kjemikalier, grunnstoffer, oksyder og halogene salter	100	99	99	99	96	96	90
53	Farge- og garvestoffer	105	104	104	109	107	101	100
54	Medisinske og farmasøytiske produkter	123	130	135	123	122	149	131
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	98	99	101	97	97	97	98
6	Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	99	99	100	101	100	100	101
62	Gummivarer	105	103	105	105	106	107	110
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	108	106	105	106	106	108	105
64	Papir og papp og varer derav	102	102	101	102	98	101	102
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	101	101	103	102	105	105	104
651	Tekstilgarn og -tråd	98	97	100	95	97	97	95
652	Vevnader av bomull	105	103	105	105	111	113	113
653	Vevn. av andre materialer enn bomull	103	100	103	104	108	103	106
657	Golvbelegg, veggtepper m.v.	100	103	106	105	102	106	104
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	107	105	104	108	105	110	111
664	Glass	103	103	101	102	100	103	104
67	Jern og stål	97	97	97	100	99	97	97
673	Jern- og stålstenger, vinkel- og profilstål, valsetråd av jern eller stål	92	93	94	91	87	88	91
674	Universaljern og -stål, plater av jern og stål	96	96	96	101	102	98	98
675	Bånd av jern eller stål	99	97	94	96	96	97	104
678	Rør og -deler av jern eller stål	100	99	100	105	106	106	95
68	Metaller, unntatt jern og stål	87	86	85	84	80	76	80

(Fortsettes)

Tabell 14 (forts.). *Pristall for vareinnførselen.*
1970 = 100

SITC	Varegruppe	1971				1972		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
682	Kopper	79	80	78	77	75	76	75
684	Aluminium	98	92	92	91	84	72	78
69	Varer av uedle metaller i.e.n.	103	108	108	108	111	113	113
7	Maskiner og transportmidler	105	108	108	110	113	113	111
71	Maskiner, ikke-elektriske	104	109	108	110	112	110	107
712	Landbruksmaskiner og -redskap	87	90	96	103	105	103	98
714	Kontormaskiner	106	105	106	102	88	96	89
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	104	106	108	111	110	109	108
722	Elektriske kraftmaskiner og bryteranlegg	107	112	109	115	115	110	114
724	Telekommunikasjonsapparater	106	106	103	119	120	118	108
725	Elektriske husholdningsartikler	104	103	108	109	107	110	109
73	Transportmidler, unntatt skip	108	108	108	111	119	122	122
732	Motorkjøretøyer	108	109	108	111	119	124	122
8	Forskjellige ferdige varer	105	105	109	112	109	111	112
82	Møbler	101	107	113	110	105	110	107
84	Klær og hodeplagg	104	105	109	112	112	112	110
85	Skotøy	100	100	120	113	102	99	114
86	Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	112	115	111	115	114	121	121
89	Forskjellige ferdige varer	103	101	103	111	106	108	109
891	Musikkinstrumenter, apparater til opptak og gjengivelse av lyd og deler til disse	105	103	106	109	103	105	112
0–9	I alt unntatt skip	104	106	105	106	105	106	105
	Av dette:							
0–1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	104	105	103	102	100	101	104
2–4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	103	104	101	101	97	99	99
3	Brenselsstoffer	115	119	120	114	110	112	104
5–9	Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer, tobakk	103	104	105	106	107	108	106

Tabell 15. *Pristall for vareutførselen*

SITC	Varegruppe	1971				1972		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	113	115	112	111	116	117	115
02	Meierivarer og egg	102	122	119	113	134	130	153
03	Fisk og fiskevarer	118	119	126	127	129	131	130
031	Fisk, fersk, kjølt, fryst, tørket, saltet eller røykt	120	122	128	129	132	136	135
032	Fiskehermetikk o.a. bearbeidd fisk	110	110	115	117	119	114	115
08	Fôrstoffer for dyr	104	99	87	85	83	82	83
1	Drikkevarer og tobakk	101	101	102	103	102	104	99
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselsstoffer	103	105	103	102	104	103	102
21	Huder og skinn	95	102	91	108	119	123	131
24	Tømmer, trelast og kork	110	111	106	95	112	110	108
25	Papirmasse og -avfall	106	105	104	101	97	93	93

(Forsettes)

Tabell 15 (forts.). *Prisindeks for vareutførselen*

SITC	Varegruppe	1971 1. kv.	1971 2. kv.	1971 3. kv.	1971 4. kv.	1972 1. kv.	1972 2. kv.	1972 3. kv.
26	Tekstilfibrer og -avfall	104	106	110	112	123	129	132
27	Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	95	98	96	97	101	102	99
28	Malmer og avfall av metall	104	110	108	104	103	102	103
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	119	106	96	79	77	83	87
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	121	113	103	75	76	82	88
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	115	106	102	99	82	85	74
41	Dyrefett og -oljer	115	101	101	101	73	75	66
43	Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	116	108	103	97	94	89	82
5	Kjemikalier	102	101	99	102	100	102	101
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	100	96	95	101	97	97	101
53	Farge- og garvestoffer	108	105	103	107	108	108	106
56	Kunstgjødsel	103	104	103	104	101	104	100
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	100	101	95	97	97	98	99
6	Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	101	102	101	99	96	94	94
61	Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	96	94	107	99	107	117	127
62	Gummivarer	102	106	110	112	99	111	105
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	96	101	99	98	104	106	102
64	Papir og papp og varer derav	103	103	102	102	102	102	101
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	103	103	105	103	103	99	102
651	Tekstilgarn og -tråd	101	103	104	101	97	86	95
66	Varer av ikke metalliske mineraler	108	108	111	110	112	104	107
67	Jern og stål	109	111	110	108	103	102	102
671	Råjern, speiljern, jernsvamp, pulverisert jern og stål og ferrolegeringer	113	116	114	110	103	102	100
673	Jern- og stålstenger, vinkel- og profilstål, valsetråd av jern og stål	101	102	104	105	103	99	102
674	Universaljern og -stål, pl. av jern og stål	103	105	104	101	102	104	107
68	Metaller unntatt jern og stål	98	97	96	92	89	86	86
682	Kopper	77	81	77	71	72	73	69
683	Nikkel	102	103	102	99	97	95	99
684	Aluminium	99	98	96	91	87	82	81
686	Sink	99	97	110	111	116	116	117
69	Varer av uedle metaller	100	101	105	106	107	110	105
7	Maskiner og transportmidler	107	112	120	111	113	112	129
71	Maskiner, ikke-elektriske	110	116	129	112	111	116	147
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	102	106	106	105	115	111	112
724	Telekommunikasjonsapparater	100	100	99	100	108	99	104
725	Elektriske husholdningsapparater	105	106	104	108	110	111	107
73	Transportmidler unntatt skip	106	110	131	120	116	106	129
8	Forskjellige ferdige varer	100	104	106	103	104	110	107
82	Møbler	107	108	114	112	114	115	119
84	Klær og hodeplagg	97	106	105	105	107	111	111
89	Forskjellige ferdigvarer	98	99	103	93	98	104	102
0–9	I alt unntatt skip	104	105	105	102	101	101	102
0+1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	113	114	112	111	116	116	115
2+4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	105	105	103	102	100	100	96
3	Brenselsstoffer	119	106	96	79	77	83	87
5–9	Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	102	104	105	102	100	100	101

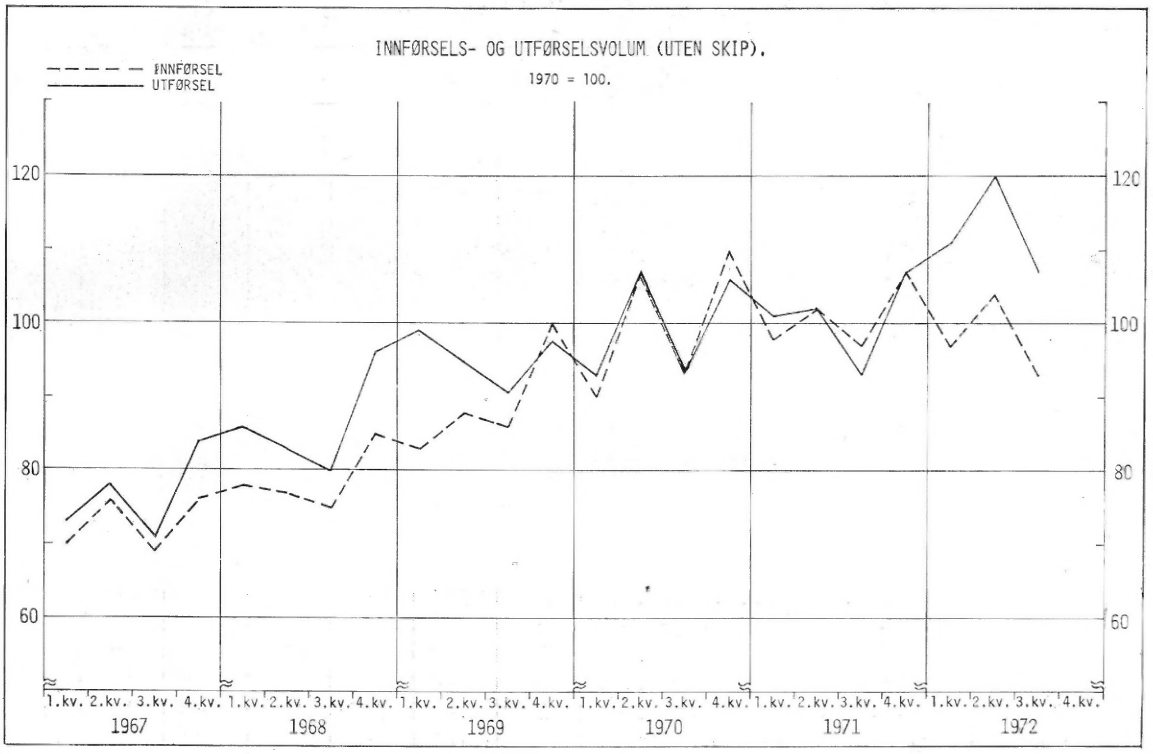

Fig. 10.

Importverdien for investeringsvarene under ett gikk ned med 8 prosent, skipsimporten alene med 12 prosent. For maskiner og apparater var nedgangen 1 prosent. Importverdien av fly var 20 mill. kr. i januar-september 1972, mot 112 mill. kr. i samme tidsrom i 1971.

Importen til vareinnsats lå i januar—september 1972 gjennomsnittlig 2 prosent under nivået i samme periode året før. De eneste spesifiserte varegrupper som hadde verdiøking, var oljefrø, tekstilgarn og -stoffer og jern og stål. Relativt sterk verdinedgang ble registrert for tømmer og trelast og for malmer. De andre innsatsvarene viste en nedgang på 2—6 prosent.

Tabell 16. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats*

	Jan.—sept. 1971 Mill. kr.	Jan.—sept. 1972 Mill. kr.	Endring Mill. kr.	Prosentvis endring
Konsum	4 632	4 929	+ 297	+ 6
Av dette:				
Matvarer og drikkevarer	915	1 035	+ 120	+ 13
Brensel, mineralolje	76	87	+ 11	+ 14
Kjemiske produkter	269	311	+ 42	+ 16
Tekstilgarn, -stoffer, klær og sko	1 233	1 360	+ 127	+ 10
Maskiner, apparater, instrumenter	455	528	+ 73	+ 16
Transportmidler (vesentlig personbiler)	713	697	— 16	— 2
Investering	6 094	5 602	— 492	— 8
Varer utenom skip:	3 347	3 192	— 155	— 5
Av dette:				
Maskiner, apparater, instrumenter	2 538	2 501	— 37	— 1
Fly	112	20	— 92	— 82
Lastebiler og varebiler	291	277	— 14	— 5
Skip	2 747	2 410	— 337	— 12

(Fortsettes)

Tabell 16. (forts.). *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats*

	Jan.—sept. 1971 Mill. kr.	Jan.—sept. 1972 Mill. kr.	Endring Mill. kr.	Prosentvis endring
Vareinnsats	10 308	10 073	— 235	— 2
Av dette:				
Korn og kornvarer	261	241	— 20	— 8
Oljefrø, -nøtter og -kjerner	178	180	+ 2	+ 1
Tømmer og trelast	401	297	— 104	— 26
Malmer og avfall av metall	980	850	— 130	— 13
Brensel, mineralolje	1 557	1 460	— 97	— 6
Kjemiske produkter	1 505	1 480	— 25	— 2
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	442	459	+ 17	+ 4
Jern og stål	1 071	1 100	+ 29	+ 3
Andre metaller	455	432	— 23	— 5
Metallvarer	418	403	— 15	— 4
Maskiner, transportmidler, instrumenter	1 367	1 339	— 28	— 2
I alt uten skip	18 288	18 193	— 95	— 0,5
I alt med skip	21 034	20 603	— 431	— 2,1

Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall for de enkelte varegrupper og for totalimporten (uten skip) er gitt i tabell 17. For totalimporten steg prisindeksen fra januar—september 1971 med 1 prosent mens volumindeksen gikk ned med 1 prosent.

Det var tildels betydelig nedgang i importvolumet for flere viktige varegrupper. Under tømmer og trelast var det mindre import av kubb og cellulosetømmer enn i samme tidsrom i 1971. Volumnedgangen for malmer hang sammen med lavere import av nikkelmatte og manganmalm. Importvolumet av aluminiumoksyd, som utgjør mer enn halvparten av samlet import av kjemiske grunnstoffer og forbindelser, gikk ned med 91 mill. kr., eller med 18 prosent. Importen av transportmidler (uten skip) gikk som følge av lavere innførsel av nye personbiler og av fly og flydeler, ned med 128 mill. kr., eller med 19 prosent.

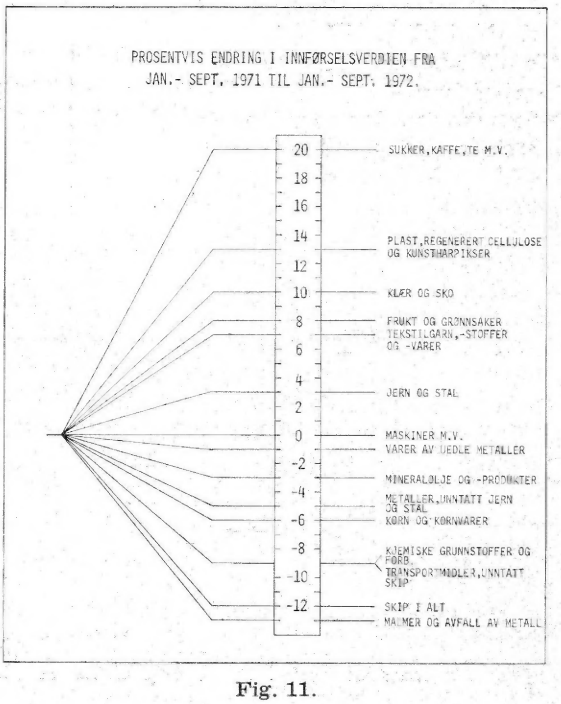

Fig. 11.

Utførselen av viktigere varer

Den sterke veksten i utførselsverdien fra januar—september 1971 til samme periode i 1972 gjaldt i første rekke fisk og fiskevarer, brenselsstoffer, varer av uedle metaller, elektriske maskiner og apparater og nybygde skip (se tabell 18). Det ble også registrert en viss øking i eksportverdien for fôrstoffer, tømmer og trelast, tekstilfibrer og -avfall, kunstgjødsel, tekstilgarn,

Tabell 17. *Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1971 til januar—september 1972*

	Innførselsverdi Jan.—sept. 1972 Mill. kr.	Endring		
		Mill. kr.	Prosent	
			Verdiindeks	Volumindeks	Prisindeks
Korn og kornvarer	289	— 19	— 6	+ 3	— 9
Hvete	128	— 19	— 13	—	— 13
Frukt og grønnsaker	375	+ 28	+ 8	+ 8	—
Frisk frukt	237	+ 6	+ 3	+ 6	— 3
Sukker og sukkervarer	190	+ 32	+ 20	+ 4	+ 15
Kaffe, te, kakao m.v.	316	+ 51	+ 19	+ 30	— 8
Kaffe	238	+ 46	+ 23	+ 37	— 9
Tømmer, trelast og kork	299	— 104	— 26	— 24	— 2
Malmer og avfall av metall	850	— 130	— 13	— 11	— 3
Mineralolje og -produkter	1 386	— 49	— 3	+ 7	— 9
Kjemiske grunnstoffer og forb.	746	— 77	— 9	— 6	— 3
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	390	+ 45	+ 13	+ 15	— 2
Papir og papp og varer derav	262	+ 42	+ 19	+ 21	—
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	865	+ 60	+ 7	+ 4	+ 3
Tekstilgarn og -tråd	189	— 11	— 6	— 3	— 2
Jern og stål	1 105	+ 27	+ 3	+ 2	+ 1
Metaller, unntatt jern og stål	432	— 23	— 5	+ 4	— 8
Varer av uedle metaller	593	— 8	— 1	— 6	+ 6
Maskiner, ikke-elektriske	2 444	— 31	— 1	— 3	+ 3
Elektriske maskiner, apparater og materiell	1 334	+ 27	+ 2	—	+ 3
Transportmidler, unntatt skip	1 286	— 128	— 9	— 19	+ 12
Møbler	181	+ 42	+ 31	+ 30	+ 1
Klær og hodeplagg	810	+ 82	+ 11	+ 6	+ 5
Fottøy	187	+ 11	+ 6	+ 8	— 2
I alt uten skip	18 193	— 94	— 1	— 1	+ 1
Skip	2 410	— 337	— 12	..	..
I alt med skip	20 603	— 431	— 2	..	..

-stoffer og -varer, metaller utenom jern og stål og for ikke-elektriske maskiner. På den annen side gikk utførselsverdien ned for papirmasse og for dyre- og plantefett og var uendret for papir m.v.

Verdiøkingen for gruppen brenselstoffer gjaldt i første rekke mineralolje og mineraloljeprodukter, som viste en øking i eksportverdien på 179 mill. kr. (76 prosent) fra januar—september 1971 til samme periode i 1972, trass i at prisene i gjennomsnitt gikk ned med 27 prosent. Noe av prisnedgangen kan skyldes større andel av råolje eksportert fra kontinentalsokkelen. Frankrike og Storbritannia var nye avtakere av mineralolje, men eksporten til tidligere markeder, som Danmark og Vest-Tyskland, økte også sterkt.

Metaller, unntatt jern og stål, hadde en verdistigning på 159 mill. kr. (7 prosent). Dette skyldtes økt salg av aluminium, sink, nikkel og magnesium.

Eksporten av elektriske maskiner og apparater økte i verdi med 171 mill. kr. (33 prosent). Økingen kan blant annet føres tilbake til landbruksmaskiner, maskiner for løfting etc., telekommunikasjonsutstyr og elektriske husholdningsapparater.

Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1971 til januar—september 1972 for de viktigste varegrupper er gitt i tabell 18 (se også figur 12).

Det framgår av tabell 18 at mengdeutviklingen har vært tilfredsstillende for de fleste tradisjonelle eksportvarer, men prisene har sviktet

Tabell 18. *Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1971 til januar—september 1972*

	Utførsels-verdi jan.—sept. 1972 Mill. kr.	Endring			
			Prosent		
		Mill. kr.	Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Fisk og fiskevarer	1 332	+ 160	+ 14	+ 6	+ 7
Fisk, fersk, saltet og tørket	1 061	+ 100	+ 10	+ 2	+ 9
Fiskehermetikk og annen bearbeidd fisk	271	+ 60	+ 28	+ 23	+ 5
Fôrstoffer for dyr	390	+ 32	+ 9	+ 26	— 13
Papirmasse og -avfall	471	— 8	— 2	+ 10	— 10
Malmer og avfall av metall	301	+ 7	+ 2	+ 8	— 5
Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm	513	+ 212	+ 70	+ 120	— 23
Mineralolje og mineraloljeprodukter	414	+ 179	+ 76	+ 143	— 27
Dyre- og plantefett, -olje og voks	210	— 34	— 14	+ 18	— 27
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	370	+ 16	+ 5	+ 4	+ 1
Kunstgjødsel	334	+ 41	+ 14	+ 16	— 2
Plast, regenerert cellulose og kunst-harpikser	225	+ 10	+ 5	+ 6	— 1
Papir og papp og varer derav	952	+ 4	+ 0	+ 1	— 1
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	234	+ 26	+ 12	+ 15	— 2
Jern og stål	1 072	+ 10	+ 1	+ 8	— 6
Metaller, unntatt jern og stål	2 550	+ 159	+ 7	+ 19	— 10
Nikkel	607	+ 31	+ 5	+ 11	— 5
Aluminium	1 464	+ 76	+ 5	+ 25	— 15
Varer av uedle metaller	350	+ 63	+ 20	+ 14	+ 5
Maskiner, ikke-elektriske	872	+ 36	+ 4	—	+ 4
Elektriske maskiner, apparater og materiell	683	+ 171	+ 33	+ 25	+ 7
Transportmidler, unntatt skip	322	+ 26	+ 9	+ 8	—
Transportmidler, unntatt eldre skip	1 234	+ 265	+ 27	..	..
I alt uten skip	13 177	+ 1241	+ 10	+ 14	— 4
Nye skip	912	+ 238	+ 35	..	..
Eldre skip	1 457	+ 1017	+ 231	..	..
I alt medregnet nye skip	14 089	+ 1479	+ 12	..	..
I alt medregnet nye og eldre skip	15 546	+ 2496	+ 19	..	..

sterkt. Således viste eksporten av papirmasse en mengdeøking på 1 prosent og en like sterk prisnedgang, mens metalleksporten økte med 19 prosent i mengde og gikk ned med 10 prosent i pris. Flere detaljer er gitt i tabellene 19—21.

Utenrikshandelens fordeling på land

Utenrikshandelens fordeling på handelsområder og viktigere land fra 1967 fram til januar—september 1972 er vist i tabell 22. I tallene er handelen med skip regnet med.

Det framgår av tabellen at de andre nordiske landene fortsatt har en litt større andel av norsk utenrikshandel (om lag en fjerdepart) enn det tidligere EF-området. Regnes Danmark, Eire og Storbritannia med til EF, faller om lag 45 prosent av importen og halvparten av eksporten på dette området.

Sverige var også i 1972 vår klart viktigste vareleverandør, og vårt nest viktigste kundeland. Verdien av innførselen derfra økte med 131 mill. kr. (4 prosent) fra januar—september 1971 til samme tidsrom i 1972. Regnet uten skip utgjorde økingen 176 mill. kr. Blant de varegrupper som viste størst stigning var jern og stål og elektriske maskiner og apparater. Gruppene tømmer og trelast og ikke-elektriske maskiner viste derimot nedgang. Eksporten til Sverige gikk samtidig opp med 142 mill. kr. (6 prosent).

Norges innførsel fra Danmark i de tre første

Tabell 19. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr*

	1971			Januar—september 1971			Januar—september 1972		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Fisk, fersk eller kjølt ..	22	65	2 913	16	51	3 174	22	66	3 023
Fisk, fryst	24	69	2 878	17	52	2 972	19	64	3 316
Fiskefileter, ferske eller kjølte.....	1	4	4 193	1	4	4 179	1	4	5 239
Fiskefileter, fryste.....	102	520	5 074	84	421	5 026	70	395	5 641
Fisk, saltet	38	140	3 681	29	113	3 849	39	176	4 526
Tørrfisk.....	13	107	8 257	9	68	7 888	9	79	9 191
Klippfisk	56	335	5 949	40	232	5 776	39	242	6 161
Fiskehermetikk	26	199	7 759	19	149	7 637	20	164	8 342
Annen tilberedt fisk ..	11	78	7 348	8	62	7 333	15	107	6 961
Andre produkter av fisk og sjødyr:									
Silde- og fiskemjøl	319	432	1 353	220	309	1 402	288	348	1 210
Tran	25	49	1 982	18	35	2 004	22	33	1 546
Herdet fett	80	157	1 949	56	114	2 021	60	94	1 570

kvartaler 1972 økte med 113 mill. kr. i forhold til samme tidsrom i 1971. Skipsimporten lå omtrent på samme nivå som foregående år. Utførselen til Danmark økte med 197 mill. kr. Av dette utgjorde stigningen i eksport av nye skip 121 mill. kr.

For de nordiske land under ett gikk importen opp med 320 mill. kr. (6 prosent) fra januar—september 1971 til samme tidsrom i 1972, mens eksporten økte med 432 mill. kr. (12 prosent). Importoverskottet viste en nedgang på 112 mill.

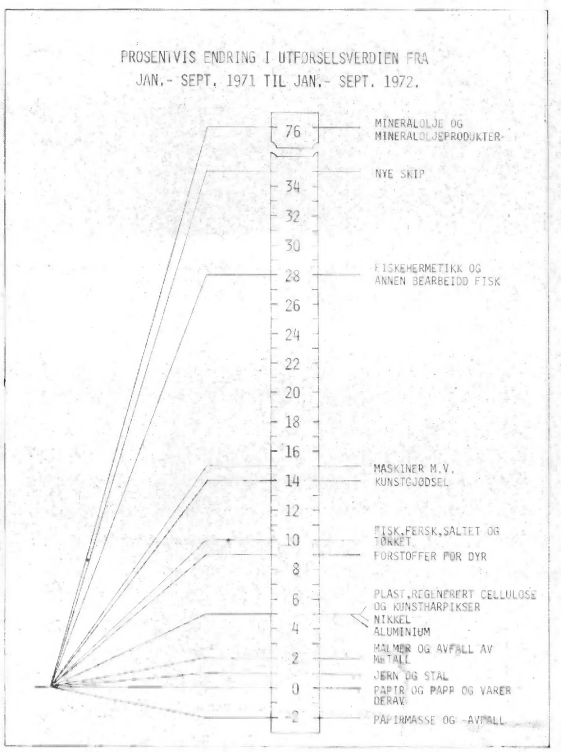

Fig. 12.

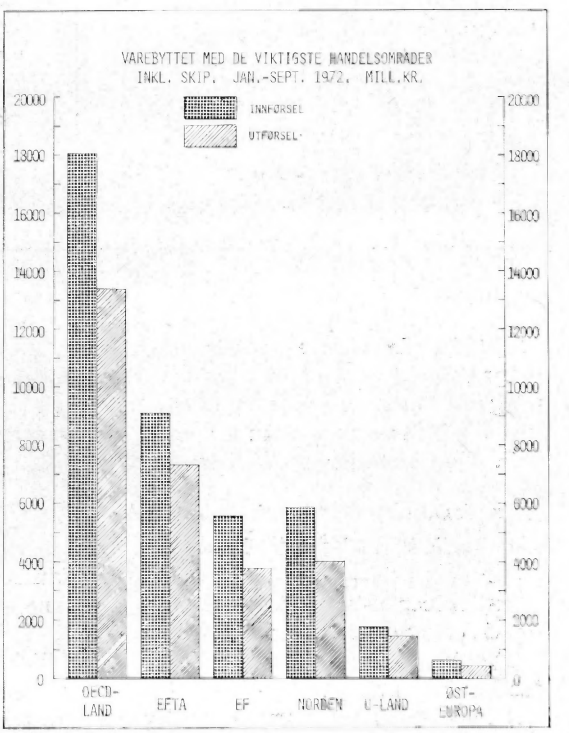

Fig. 13.

Tabell 20. *Utførsel av viktigere malmer og ubearbeidde metaller*

	1971			Januar—september 1971			Januar—september 1972		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	2 742	230	84	1 959	163	83	2 179	166	76
Svovelkis, urøstet	545	42	78	424	34	79	409	31	75
Råjern	127	66	517	101	52	512	76	41	535
Ferrosilicium[1]	190	298	1 566	141	223	1 575	147	208	1 414
Ferrokrom	24	73	2 968	19	58	3 010	25	61	2 463
Ferromangan	188	214	1 143	145	167	1 151	160	169	1 054
Ferrosilicomangan	131	175	1 336	102	137	1 344	103	116	1 125
Kopper	34	247	7 163	25	182	7 398	25	164	6 665
Aluminium	415	1 543	3 714	329	1 239	3 769	406	1 291	3 179
Sink	49	110	2 261	33	73	2 192	44	112	2 548
Nikkel	40	830	20 707	27	573	20 902	31	606	19 774

[1] Basis 75 pst. Si.

Tabell 21. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav*

	1971			Januar—september 1971			Januar—september 1972		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk tremasse	444	252	567	326	187	574	329	172	523
Sulfatcellulose	15	15	992	12	12	978	20	18	930
Sulfittcellulose	273	345	1 262	203	258	1 275	229	260	1 137
Avispapir	458	421	920	330	303	918	327	300	918
Skrive- og trykkpapir	205	291	1 420	146	210	1 435	153	213	1 393
Sulfatpapir og -papp	87	126	1 446	60	87	1 455	60	89	1 481
Sulfittpapir	47	103	2 164	35	77	2 170	35	75	2 159
Annet papir og papp og arbeider herav	169	310	1 828	126	232	1 832	124	226	1 826

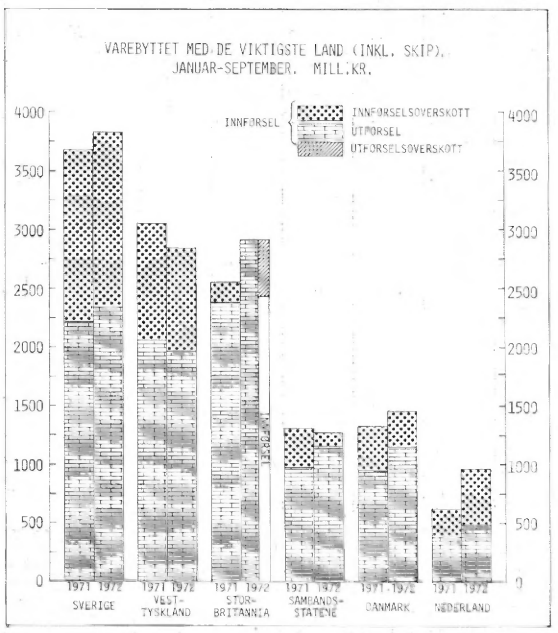

Fig. 14.

kr. Holdes handelen med skip utenfor, var importøkingen 362 mill. kr. (7 prosent) og eksportøkingen 297 mill. kr. (9 prosent), som førte til at importoverskottet uten skip steg med 164 mill. kr. (vel 4 prosent).

Verdien av importen fra Storbritannia i de tre første kvartaler 1972 var 2 427 mill. kr. Dette var 125 mill. kr., eller om lag 5 prosent, mindre enn i samme periode foregående år. Storbritannia hadde litt høyere andel av norsk vareeksport enn Sverige, og var dermed vårt viktigste kundeland. Den samlede eksportverdi økte med 531 mill. kr., eller med hele 22 prosent. En vesentlig del av økingen, 346 mill. kr., gjaldt eksport av nye skip.

Norges import fra de andre EFTA-landene — Portugal, Sveits og Østerrike — utgjorde i januar—september 1972 ca. 9 prosent av Norges import fra hele EFTA-området, og eksportandelen for disse tre land lå litt i underkant av 6 prosent av norsk eksport til hele området. Både importen og eksporten lå på om lag samme nivå som året før.

Verdien av importen fra EFTA-landene under ett gikk opp med 241 mill. kr. (3 prosent) fra januar—september 1971 til samme tidsrom i 1972. Stigningen i importverdien var den samme om skip holdes utenfor. Verdien av eksporten til EFTA-området økte med 1 013 mill. kr., eller om lag 16 prosent. Holdes skip utenfor, var stigningen 551 mill. kr., eller 9 prosent. Importoverskottet overfor EFTA-landene, når skip regnes med, gikk ned med 772 mill. kr., eller med hele 30 prosent, fra 2 553 mill. kr. i januar—september 1971 til 1 781 mill. kr. i samme periode 1972.

I handelen med De europeiske fellesskap steg importen fra 5 182 mill. kr. i januar—september 1971 til 5 560 mill. kr. (7 prosent) i samme tidsrom i 1972. Eksportverdien gikk samtidig opp fra 3 611 mill. kr. til 3 785 mill. kr. (5 prosent). Områdets andel av importverdien, som var 24,5 prosent i året 1971, steg til 27,0 prosent i januar—september 1972. Eksportandelen, som var 27,5 prosent i året 1971, gikk ned til 24,3 prosent i januar—september 1972. Om vi tar med Danmark, Eire og Storbritannia i EF-området var importandelene i de to perioder 43,1 prosent og 45,9 prosent, og eksportandelene 54,0 prosent og 50,7 prosent.

Varebyttet med Vest-Tyskland dekker mer enn halvparten av verdien av Norges handel med de seks land som danner EF-området. Innførselsverdien gikk ned fra 3 040 mill. kr. til 2 880 mill. kr., dvs. med 5 prosent. Eksportver-

Tabell 22. *Innførselen og utførselen (inkl. skip) etter landområder. Prosent*

	Innførsel						Utførsel					
	1967	1968	1969	1970	1971	Jan.-sept. 1972	1967	1968	1969	1970	1971	Jan.-sept. 1972
Nordiske land[1]	27,2	27,7	27,4	28,8	28,0	28,5	26,3	24,5	25,7	26,2	27,5	25,7
EFTA	44,1	43,1	44,2	44,5	43,7	44,1	47,0	45,4	45,0	46,5	48,8	47,1
Danmark	6,3	6,8	6,5	6,2	6,4	7,0	7,9	7,1	7,3	7,2	7,4	7,4
Island	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,5	0,3	0,3	0,4	0,3
Finland	1,4	1,7	1,8	2,4	2,3	2,8	2,1	1,8	2,5	2,5	2,7	2,8
Sverige	19,4	19,2	19,0	20,1	19,2	18,6	15,7	15,1	15,6	16,2	17,0	15,3
Portugal	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,9	0,8
Storbr. og N.-Irland	14,2	12,4	13,3	12,3	12,0	11,8	19,3	19,3	17,2	17,9	18,7	18,7
Sveits	1,7	1,8	2,1	1,9	2,1	2,1	1,0	1,1	1,2	1,3	1,1	1,1
Østerrike	0,8	0,8	1,1	1,1	1,1	1,2	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7
EFTA unntatt Danmark Storbr. og N.-Irland	23,7	23,9	24,4	26,0	25,2	25,3	19,8	19,1	20,5	21,4	22,8	20,9
EF	25,1	24,7	26,9	24,8	24,5	27,0	23,3	23,4	25,4	29,7	27,5	24,3
Belgia og Luxembourg	2,1	2,2	2,5	2,4	2,4	3,1	2,1	1,7	2,0	2,1	2,3	1,9
Frankrike	3,0	3,4	3,8	2,9	2,8	3,5	2,7	2,5	3,2	3,6	4,5	3,2
Italia	2,5	2,1	2,1	1,9	2,2	1,8	3,2	3,3	2,6	2,8	2,2	3,3
Nederland	3,9	3,2	3,6	3,3	3,0	4,7	2,8	2,8	3,1	3,3	3,0	3,2
Vest-Tyskland	13,6	13,8	14,9	14,4	14,2	14,0	12,5	13,1	14,5	17,9	15,5	12,7
EF med Danmark, Irland Storbr. og N.-Irland	45,6	43,9	46,8	43,5	43,1	45,9	50,7	50,0	50,2	55,1	54,0	50,7
OECD[2]	86,4	86,6	87,0	87,0	84,4	87,6	82,3	83,1	84,7	87,2	88,1	86,1
Europeiske OECD-land	68,9	68,8	72,2	70,6	69,1	72,2	72,3	73,4	76,4	80,2	79,4	76,4
Sambandsstatene	6,4	7,6	7,9	7,3	6,0	6,1	8,1	8,2	6,9	5,7	7,0	7,4
Canada	3,0	4,3	3,8	4,7	4,6	3,5	0,6	0,7	0,6	0,5	0,7	1,0
Japan	8,1	5,9	3,1	4,4	4,7	5,2	1,3	0,8	0,9	0,8	0,8	0,9
Australia[3]	..	..	..	..	..	0,6	..	..	..	..	..	0,4
Øst-Europa[4]	3,2	2,8	2,4	2,2	4,0	3,0	3,1	2,7	2,6	2,5	2,4	2,9
Utviklingsland[5]	7,8	9,3	9,2	9,6	10,2	8,5	10,5	11,2	10,5	8,3	7,4	9,2

[1] Danmark, Finland, Island og Sverige. [2] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. Omfatter Finland fra og med 1968. [3] Med i OECD fra 1. juli 1971. [4] Albania, Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [5] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan, Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

dien viste samtidig en nedgang fra 2 072 mill. kr. til 1 977 mill. kr. (5 prosent). Eksportverdien for skip var 127 mill. kr. i januar—september 1972, mot 265 mill. kr. i samme periode i 1971. Holdes skip utenfor, var det en øking i eksportverdien på 2 prosent.

Handelen med de øvrige EF-land viser en nokså ulik utvikling. Innførselen av skip fra Belgia, Frankrike og Nederland og utførselen av skip til Frankrike og Italia gav store verdiendringer. Holdes skip utenfor, steg importen fra Belgia med 15 prosent, fra Frankrike med 5 prosent og fra Nederland med 6 prosent, mens det var en nedgang i importverdien fra Italia på 11 prosent. Eksporten til disse landene utviklet seg også svært ujamt. Når skip holdes utenfor, var det en nedgang i eksportverdien på 9 prosent for Belgia, en øking på 14 prosent for Frankrike, og på 34 prosent for Nederland. Den store økingen i eksporten til Nederland må ses på bakgrunn av en sterk stigning i nikkeleksporten. Eksporten (uten skip) til Italia lå noe over fjorårets. Regnet med utførsel av nye skip til en verdi av 232 mill. kr. steg eksportverdien med hele 83 prosent.

I alt 87,6 prosent av Norges samlede import i januar—september 1972 kom fra land tilsluttet OECD (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling), og 72,2 prosent fra europeiske OECD-land. Av den samlede eksport gikk 86,1 prosent til OECD-land og 76,4 prosent til europeiske OECD-land (se tabell 22.)

Av OECD-land utenfor Europa er Sambandsstatene Norges viktigste handelspartner. Importen derfra viste noe nedgang. Eksportøkingen var 17 prosent. Blant annet økte eksporten av fisk og fiskeprodukter og av nikkel betydelig.

Importen fra Canada gikk ned med 27 prosent som følge av mindre import av nikkelmatte. Det var relativt sterk øking i eksportverdien.

Av importen fra Japan på 1 076 mill. kr. i 1.-3. kvartal 1972 utgjorde skipsimporten 624 mill. kr. I forhold til samme periode året før viste varebyttet uten skip en stigning på 14 prosent for importen og 41 prosent for eksporten, men Japans andel av norsk vareeksport er fortsatt relativt liten.

Utviklingslandenes andel av Norges samlede import, som var 10,2 prosent i året 1971, gikk ned til 8,5 prosent i januar—september 1972. Utførselens andel, som var 7,4 prosent i 1971, steg til 9,2 prosent i januar—september 1972. I 1.-3. kvartal 1972 falt importen fra utviklingslandene fra 2 358 mill. kr. til 1 753 mill. kr. (25 prosent) sammenliknet med samme periode i 1971, mens eksporten steg fra 980 mill. kr. til 1 427 mill. kr. (46 prosent). Uten import og eksport av skip utgjorde nedgangen i importverdien 2 prosent og økingen i eksportverdien 10 prosent.

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet var i 1972 noe mindre stramt enn de siste par årene. Stramhetsindikatoren — som viser forholdet mellom antall ledige plasser og arbeidssøkere registrert ved arbeidsformidlingen — var i gjennomsnitt for de tre første kvartaler 87, mot 93 og 91 i de samme perioder i 1971 og 1970.

Etter bortfallet av sysselsettingsstatistikken fra og med 1971 har en foreløpig ingen statistikk som viser utviklingen i sysselsettingen totalt og i de enkelte næringer.[1] For industrien gir Arbeidsdirektoratets undersøkelser pr. utgangen av oktober hvert år i et utvalg av bedrifter likevel et holdepunkt til å beregne utviklingen i sysselsettingen fra oktober 1971 til oktober 1972. I de 822 bedrifter som var med i denne undersøkelsen både i 1971 og 1972, og som representerer ca. 40 prosent av den totale sysselsetting i industrien, var det i oktober 1972 en nedgang i sysselsettingen på 2 050 personer, eller 1,3 prosent. Forutsatt samme prosentvise nedgang i industrien totalt, skulle det i oktober 1972 være om lag 5 000 færre sysselsatte enn i oktober 1971.

[1] Fra februar 1973 vil Byrået regelmessig offentliggjøre arbeidskraftundersøkelser på utvalgsbasis.

I løpet av 2. og 3. kvartal fant det sted en gradvis avslapning på arbeidsmarkedet, som har ført til en litt høyere registrert ledighet enn på samme tid de foregående år. Økingen i ledigheten siden høsten 1971 var betydelig svakere i de fem nordligste fylkene enn i resten av landet. Likevel hadde de nordligste fylkene fortsatt høyest ledighet.

Omfanget av driftsinnskrenkninger meldt til arbeidsformidlingen økte noe i 1972. I året under ett ble 11 646 personer berørt av driftsinnskrenkninger, mot 7 273 og 5 775 i 1971 og 1970. Tallet for 1972 er påvirket av permittering av 2 586 personer ved Kongsberg Våpenfabrikk i 4 arbeidsdager i romjulen.

I perioden januar—september 1972 ble det ved arbeidskontorene registrert i alt 205 770 ledige plasser. Dette var en nedgang på 10 275, eller 5 prosent, i forhold til tilsvarende periode i 1971.

Etter Arbeidsdirektoratets undersøkelse pr. utgangen av oktober 1972 i et utvalg industribedrifter hadde disse da 3 014 ledige plasser, dvs. 1,9 prosent av sysselsettingen i de samme bedriftene, mot 3 767 (2,4 prosent) i oktober 1971 og 5 109 (3,2 prosent) i oktober 1970. Det var

således også i 1972 mangel på arbeidskraft i en del distrikter, yrker og næringer, men den var mindre enn i de foregående år. Stort sett gjorde mangelen seg sterkest gjeldende i ekspansjonsområdene.

I distrikter med svakere utbygd næringsliv var det fortsatt en del arbeidsløshet og undersysselsetting. Det var imidlertid også noe arbeidsløshet i enkelte industriområder som vanligvis har hatt et stramt arbeidsmarked. I tillegg var det sannsynligvis en del ikke-registrerte arbeidsløse og undersysselsatte kvinner.

Arbeidsløsheten

Den gjennomsnittlige arbeidsledighet for perioden januar—november i 1972 var 13 860, eller 0,9 prosent av arbeidsstyrken. Dette var 2 450 (21,5 prosent) flere enn i samme periode året før. I hvert av de tre første kvartalene var økningen i ledigheten henholdsvis 17 prosent, 22 prosent og 27 prosent i forhold til de samme kvartaler i 1971. Ved utgangen av november 1972 var det registrert 17 840 ledige, dvs. 22 prosent flere enn ett år tidligere.

Det var også i 1972 store variasjoner i arbeidsløshetsprosenten fra fylke til fylke. (Figur 15.) Som i tidligere år var den størst i de fire nordligste fylkene og i Telemark, mens Oslo og Akershus hadde lavest arbeidsløshet. En stor del av arbeidsløsheten falt på industri og bygge- og anleggsvirksomhet.

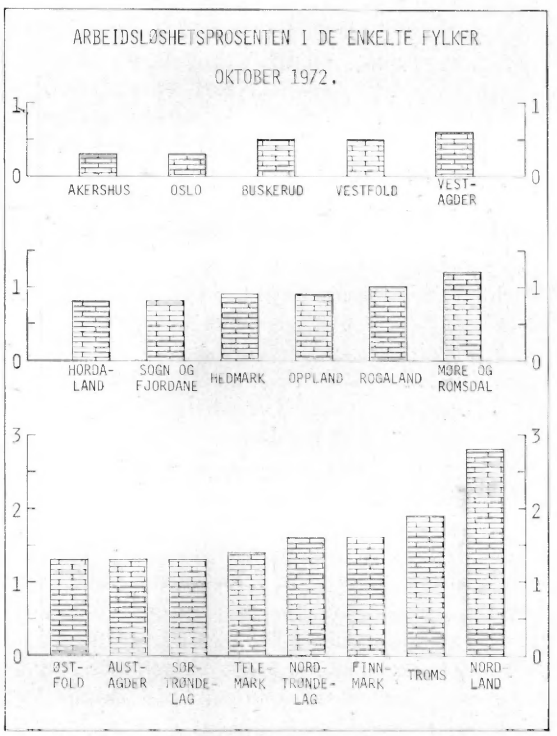

Fig. 15.

Tabell 23. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen. Kvartalsgjennomsnitt*

	I alt	Industri-, bygge- og anleggsarbeidere i alt
1971. 1. kvartal.....	16 092	9 857
2. »	9 097	5 303
3. »	7 969	3 410
4. »	15 614	8 676
1972. 1. kvartal.....	18 883	10 826
2. »	11 106	5 825
3. »	10 092	4 252
4. »	* 19 168	..

Av de ledige var forholdsvis mange eldre; i januar i fjor var 46 prosent over 50 år og 16 prosent over 65 år. I juli var de tilsvarende tall 56 prosent og 34 prosent.

Tabell 24. *Antall berørte personer ved driftsinnskrenkninger meldt til Arbeidsdirektoratet*

	Oppsigelser	Permittering	Innskrenkning av arbeidstiden	Sum
1. kv. 1969.....	835	588	295	1 718
2. » 1969.....	298	443	–	741
3. » 1969.....	615	248	49	912
4. » 1969.....	801	985	27	1 813
Sum 1969.....	2 549	2 264	371	5 184
1. kv. 1970.....	327	860	35	1 222
2. » 1970.....	439	1 263	90	1 792
3. » 1970.....	185	120	176	481
4. » 1970.....	1 216	1 018	46	2 280
Sum 1970.....	2 167	3 261	347	5 775
1. kv. 1971.....	626	1 049	55	1 730
2. » 1971.....	644	782	172	1 598
3. » 1971.....	683	237	30	950
4. » 1971.....	1 104	1 781	110	2 995
Sum 1971.....	3 057	3 849	367	7 273
1. kv. 1972.....	1 472	1 199	400	3 071
2. » 1972.....	937	285	366	1 588
3. » 1972.....	549	155	101	805
4. » 1972.....	1 965	[1]3 687	530	[1]6 182
Sum 1972.....	4 923	[1]5 326	1 397	[1]11 646

[1] Herav 2 586 personer ved Kongsberg Våpenfabrikk med permisjon 4 dager i romjulen.

Høsten 1972 var det noe høyere ledighet blant ungdom enn tidligere. Ved utgangen av september var 19 prosent av de ledige under 20 år.

Driftsinnskrenkninger

De svakere konjunkturene i 1972 førte til litt flere driftsinnskrenkninger enn i de siste årene (se tabell 24). I løpet av 1972 mottok Arbeidsdirektoratet meldinger fra 135 bedrifter om oppsigelse av 4 923 personer, mot 92 bedrifter og 3 057 personer året før. Det var dessuten 116 bedrifter som meldte om permittering eller innskrenkning av arbeidstiden, mot 108 bedrifter i 1971. Dette berørte 6 723 personer i 1972, mot 4 216 personer ett år tidligere. I tallet for 1972 inngår permittering av 2 586 personer ved Kongsberg Våpenfabrikk i romjulen.

Av fylkene ble spesielt Møre og Romsdal (1 387 personer), Østfold (820 personer), Rogaland (765 personer) og Telemark (709 personer) berørt av driftsinnskrenkningene i 1972. Flest personer ble berørt i næringsgruppene «annen bekledningsindustri» (1 730 personer) og «treforedlingsindustri» (1 357 personer).

Arbeidsformidlingen

Tallet på ledige plasser meldt til arbeidsformidlingen lå i de tre første kvartalene av 1972 5 prosent lavere enn i tilsvarende periode året før, mens det var svak øking i registrerte arbeidssøkere (se tabell 25). Det var videre nedgang i utførte formidlinger på 5 prosent.

Tabell 25. *Arbeidssøkere, ledige plasser og formidlinger*[1]

	Arbeidssøkere	Ledige plasser	Formidlinger	Herav i samarbeid
1.–3. kv.				
1971 ...	233 362	216 045	152 789	10 720
1972 ...	235 618	205 770	145 602	9 125
Endringer 1971–72 ..	2 256	— 10 275	— 7 187	— 1 595

[1] Antall ved årets begynnelse + tilgang i periodene.

Jordbruk

Areal og avling

Samlet kornareal viste en øking på 2 prosent fra 1971 til 1972. Økingen var relativt størst for hvete og rug, men det var også øking i arealet av bygg og havre. I tillegg til et samlet kornareal på 2,7 mill. dekar var det 21 000 dekar oljevekster til modning i 1972, eller 14 prosent mer enn i 1971. Potetarealet gikk tilbake med 7 prosent og arealet av rotvekster og grønnfôr med henholdsvis 13 prosent og 6 prosent. Samlet areal av åker og hage økte med 1 prosent, mens arealet av eng til slått og beite gikk ned med 4 prosent. Det meste av nedgangen falt på overflatedyrket eng og natureng.

Vinteren 1971—72 var mild, med stort sett lite snø over hele landet. Over Østlandet var det lite eller ikke noe snø langt utover vinteren. På Vestlandet var det mye regn før nyttår, men både på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge var siste del av vinteren preget av tørt og fint vær. Bortsett fra en del overvintringsskade på jordbær i distrikter med dyp tele og dårlig snødekke, ble det ikke registrert overvintringsskader av betydning.

Våronna kom i gang tidligere enn normalt i store deler av landet. Den ble utført under gode forhold, bortsett fra at den i enkelte strøk på Østlandet ble forsinket på grunn av mye nedbør i siste del av mai. Ved utgangen av mai måned lå forholdene godt til rette for årsveksten.

Grasavlingene ble gode over hele landet, unntatt i Finnmark og deler av Troms, der de ble sterkt redusert på grunn av tørke. Bergingsforholdene for engvekstene var gode over hele landet, bortsett fra ugunstige forhold sønnafjells under siloslåtten. Utover sommeren var det stort sett gunstige forhold for planteveksten,

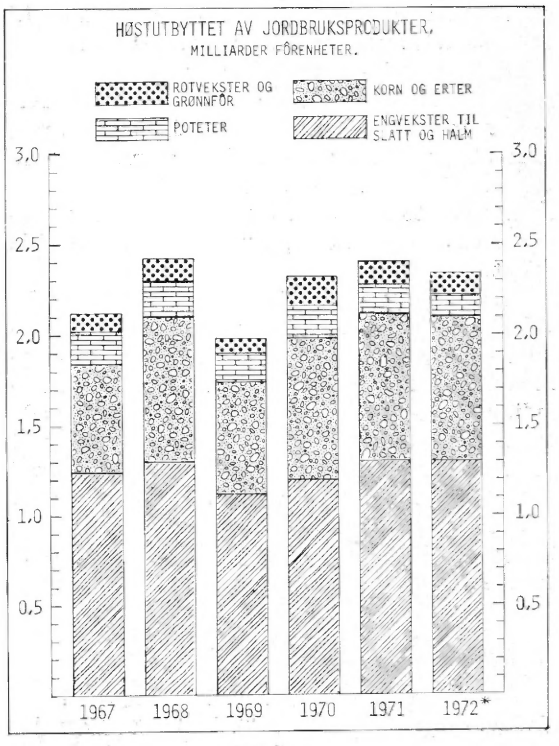

Fig. 16.

men kraftig regn over Sør- og Østlandet i august førte til mye legde i kornåkrene. Innhøstingen begynte tidlig over hele landet. Over Sør- og Østlandet og Vestlandet til og med Hordaland foregikk den under gunstige forhold, mens resten av landet hadde til dels kjølig og fuktig vær. Avlingene varierte en del fra landsdel til landsdel. Trøndelag og nordre del av Vestlandet, og til dels også Nordland, fikk avlinger over det en regner for et middelsår. På Østlandet ble avlingene litt under middels, mens Sørlandet og Rogaland fikk avlingene redusert på grunn av dårlige værforhold. I Finnmark og deler av Troms forårsaket forsommertørken betydelig reduksjon av avlingene. Kvaliteten på avlingen ble stort sett bra, men over deler av Østlandet ble det en del skurv på potetene, og Sør- og Vestlandet hadde en del tørråteangrep.

Ved utgangen av oktober ble samlet avling av jordbruksvekster foreløpig beregnet til 2 340 mill. fôrenheter, eller 99 prosent av et middelsår. I 1971 ble avlingen beregnet til 2 398 mill. fôrenheter, eller 102 prosent av middelsåret. (Gjennomsnittsprosenten i forhold til middelsåret for perioden 1959—1971 var 96.)

Endelige tall for avling av engvekster til slått, beregnet som tørt høy, viser en nedgang fra 2,84 mill. tonn i 1971 til 2,79 mill. tonn i 1972. I forhold til middelsåret var avlingen av engvekster størst i Østfold og Agderfylkene og minst i Finnmark. Potetavlingene er foreløpig beregnet til 663 000 tonn, eller 92 prosent av et middelsår. Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Troms hadde størst potetavling i forhold til middelsåret, mens Østfold, Rogaland og Hordaland hadde minst. Avlingene av rotvekster og grønnfôr ble noe mindre enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 822 000 tonn, eller 96 prosent av et middelsår, mot 864 000 tonn i 1971. I forhold til middelsåret var kornavlingene størst i Møre og Romsdal og Trøndelag, mens Telemark, Agder og Rogaland hadde minst.

Fruktavlingene i 1972 varierte mye fra landsdel til landsdel. På Sør- og Østlandet lå avlingene godt under et middelsår, mens de på Vestlandet og i Trøndelag var over middels. Fruktavlingene er for hele landet beregnet til 81 500 tonn, eller 96 prosent av et middelsår, mot 75 000 tonn eller 88 prosent av et middelsår i 1971. Samlet bæravling ble 92 prosent av et middelsår. Avlingen av grønnsaker er foreløpig beregnet til 140 000 tonn i 1972, mot 139 000 tonn i 1971.

Husdyrhold og husdyrproduksjon

Nedgangen i hestetallet fortsatte også i 1972. Ved utvalgstellingen pr. 20. juni 1972 var det 27 000 hester i landet, eller 12 prosent færre enn

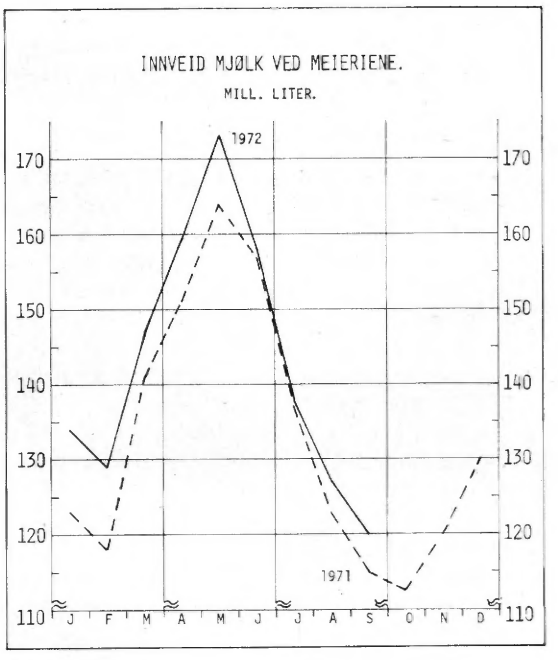

Fig. 17.

året før. Tallet på storfe gikk derimot opp med 1 prosent siste året. Tallet på kyr var 414 000 i 1972, det samme som året før. Saue- og geiteholdet gikk tilbake med henholdsvis 3 prosent og 7 prosent, mens tallet på svin økte med 8 prosent. Tallet på høner steg med 1 prosent.

Til meieriene ble det levert 1 284 mill. liter mjølk i månedene januar—september 1972, mot 1 230 mill. liter i samme tidsrom i 1971. Salget av konsummjølk økte med 2 prosent og produksjonen av ost og smør med 7 prosent i forhold til samme periode året før.

Oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 87 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke regnet med) i månedene januar—september 1972, mot 81 000 tonn året før. Det ble levert 1,76 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1971—72, mot 2,43 mill. skinn i sesongen 1970—71.

Driftsmidler

Tallet på traktorer ble beregnet til 114 200 pr. 20. juni 1972, mot 112 900 året før. Tallet på skurtreskere var 12 800, derav 7 700 selvgående. Tallet på fôrhøstere var 20 800 i 1972, en øking på 2 900 fra året før.

Forbruket av handelsgjødsel var i alt 160 000 tonn i 1971 — regnet som grunnstoff (N, P og K) — og en anslår forbruket i 1972 til å være omtrent det samme. Forbruket av kraftfôr var 932 000 tonn i januar—september 1972, mot 863 000 tonn i samme tidsrommet året før.

Priser, lønninger m. v.

Jordbruksavtalen 1970—1972, med tilleggsavtalen av mai 1971, løp ut 30. juni 1972. Den 30. mai 1972 ble det inngått en ny to-årig avtale for perioden 1. juli 1972—30. juni 1974. Avtalen er beregnet å gi jordbruket en brutto inntektsøking på 245 mill. kroner i første avtaleår og ytterligere 130 mill. kroner i annet avtaleår. Avtalen inneholder dessuten reguleringsbestemmelser på grunnlag av stigning eller fall i konsumprisindeksen. Inntektsøkingen på 245 mill. kroner første avtaleåret er fordelt med 168 mill. kroner på økte priser (herav 15 mill. kroner til dekning av økte arbeidskostnader ved meieriene) og 77 mill. kroner på andre ordninger. Inntektsøkingen på 130 mill. kroner andre avtaleåret skal delvis dekke kostnadsøkinger og delvis gi jordbruket en inntektsøking i samsvar med tarifftillegg og utviklingsgaranti i tariffoppgjøret. Våren 1973 skal det forhandles om tiltak til å gjennomføre inntektsøkingen.

Nytt i avtalen 1972—1974 er at det ble avsatt 10 mill. kroner til gjennomføring av en tilskottsordning for sau. Nytt er også tilskott til nedskriving av insemineringskostnadene og tilskott til produktutviklingsanlegg for egg og mjølk.

Prisøkingen ble lagt på konsummjølk, fløte, ost, smør, kjøtt, flesk og oljevekster. Normalprisene på grønnsaker ble også regulert opp.

Beløpet på 77 mill. kroner til andre tiltak i første avtaleåret skal bl.a. nyttes til å øke de maksimale tilskottene fra Landbrukets Utbyggingsfond til 50 000 kroner ved bygging av driftsbygninger og til 7 000 kroner ved bygging av siloer. Reglene for grassilotrygd endres slik at distrikter med 4-øres tilskott på mjølk får tilskott med halv sats i forhold til dem som hittil har hatt grassilotrygd. Reglene for driftstilskott endres, slik at tilskottene økes i forhold til tidligere. Til gjennomføring av driftstilskottsordningen for bruk over 10 dekar ble det bevilget 140 mill. kroner for tilskottsåret 1971—72, og 91 600 søknader ble godkjent. Av søkerne fikk 73 900 fullt tilskott (brukere med minst 50 prosent av antatt inntekt som næringsinntekt). Reglene for tiltaksfondet for småfe (tidligere tiltaksfondet for sau) endres slik at det også kan ytes støtte til tiltak for geit. Den någjeldende kraftfôrordning opprettholdes. For å styrke eggproduksjonen knyttet til gårdsbruk endres reglene for rabattkraftfôr, slik at dette kan gis for inntil 500 høner. Satsene for kvalitetskontroll av egg heves med 5 øre pr. kg.

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1965 =100) for september 1972 var for jordbruksprodukter 130, mot 124 for september 1971. Utviklingen ellers går fram av tabell 26.

Markedsprisene høsten 1972 var for poteter og de fleste grønnsakslag høyere enn året før. Prisen på poteter lå hele høsten 1972 over øvre prisgrense. Dette har ført til import. Periodevis lå også prisene på flere grønnsakslag over øvre prisgrense. Prisene på norsk frukt lå litt høyere høsten 1972 enn året før, men for både epler og pærer lå prisen under øvre prisgrense.

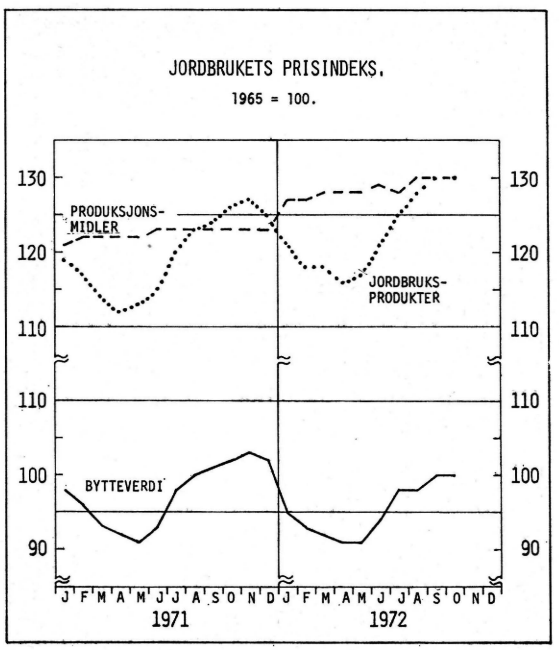

Fig. 18.

Tabell 26. *Jordbrukets prisindeks 1965 = 100*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1967	105	105	104	106
1968	108	106	109	110
1969	113	115	112	115
1970	115	116	115	118
1971	119	113	121	123
1971:				
1. kvartal[1]	117	114	118	122
2. »	113	119	112	122
3. »	122	110	126	123
4. »	126	111	131	123
1972:				
1. kvartal[1]	119	114	120	127
2. »	118	124	117	128
3. »	128	118	131	129

[1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene fortsatt sørge for å holde gjennomsnittsprisene for avtaleåret på eller under et avtalt nivå. For avtaleåret 1971—72 ble disse avtalte gjennomsnittspriser stort sett oppnådd. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser for de siste år.

Middelpris etter jordbruksavtalene	Kr. pr. kg			
	Okse kl. I	Lam kl. I	Gris kl. I	Egg kl. A
1/7 1970—30/6 1971	9,75	10,50	7,50	6,50
1/7 1971—30/6 1972	10,15	11,25	7,80	6,50
1/7 1972—30/6 1973	10,95	12,05	8,00	6,50

Etter den nye jordbruksavtalen ble maksimalprisen til forhandler på konsummjølk og 35 prosent fløte økt med henholdsvis 6,5 og 50 øre pr. liter. Prisen på ost økte med gjennomsnittlig 55 øre pr. kg og for smør med 40 øre pr. kg. Til justering av sonegrensene for distriktstilskott for mjølk ble avsatt 5 mill. kroner. Utbetalingsprisen på mjølk til produsent er beregnet å øke med 4,2 øre pr. liter.

For alle typer av pelsskinn var det sesongen 1971—72 stigende priser og høy salgsprosent. Prisstigningen ved desemberauksjonen 1971 fortsatte utover i sesongen. Gjennomsnittlig salgs-

Tabell 27. *Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk*

	Areal[1]	Produksjonsinntekter	Kostnader	Driftsoversk. I alt	Driftsoversk. Av dette familiens arbeidsfortjeneste
	da.	1 000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	1 000 kr.
1966	134	57,8	40,9	16,9	12,6
1967	138	68,2	48,8	19,4	15,0
1968	139	78,7	53,4	25,3	20,0
1969	140	79,6	55,4	24,2	18,6
1970	143	88,2	60,6	27,6	21,5
1971	146	98,5	67,2	31,3	24,7
1971:					
35,0—50 da.	42	47,6	32,4	15,2	12,7
50,1—100 »	79	63,2	42,9	20,3	16,3
100,1—200 »	144	103,0	70,0	33,0	26,1
200,1—500 »	298	163,1	111,2	51,9	40,4
over 500 »	618	333,0	242,2	90,8	65,9

[1] Innmarksareal.

Tabell 28. *Totalregnskap for jordbruket. Mill. kr.*

	1968	1969	1970*	1971*	1972*
Leverte husdyrprodukter	3 077	3 177	3 755	3 970	4 235
Leverte planteprodukter	1 223	1 111	1 474	1 617	1 628
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne investeringsarbeider ..	250	285	305	327	332
Verdi av endring i husdyrbestand og fôrbeholdninger	31	— 46	— 27	25	— 3
Jakt m. v. og tjenester i tilknytning til jordbruk	49	51	60	65	73
Bruttoinntekt i alt	4 630	4 578	5 567	6 004	6 265
Kostnader[1]	2 677	2 827	3 325	3 526	3 747
Jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	1 953	1 751	2 242	2 478	2 518
+ Subsidier	386	409	396	465	569
— Indirekte skatter	10	11	456	500	543
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	2 329	2 149	2 182	2 443	2 544

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

pris for samtlige minkskinn i 1971—72 var 83 kroner, mot 69 kroner i sesongen før. Det var i sesongen 1971—72 en betydelig nedgang i produksjonen av pelsskinn.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg etter Byråets statistikk med 10,6 prosent fra september 1970 til september 1971. Ny tariffavtale for jordbruksarbeidere ble inngått med virkning fra 1. juli 1972. For voksne arbeidere over 18 år ble det gitt et tillegg i timelønnen på kr. 1,06. Timefortjenesten for voksne jordbruksarbeidere over 21 år med 4 års praksis var fra 1. juli 1972 kr. 12,00.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 27. Både inntekter og kostnader steg i 1971. Driftsoverskottet i jordbruket økte med 13,4 prosent, eller med 3 708 kroner pr. bruk, fra 1970 til 1971. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett var 39 013 kroner pr. familie i 1971, en øking på 4 572 kroner fra 1970. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 26 008 kroner i 1971.

Tabell 28 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader. Beregningene omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringstilskott, korn- og potettrygd og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskriving av realkapital får en det beløp som næringen har til å dekke renter på lånt og egen kapital og til godtgjøring for eget arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

Skogbruk

På Østlandet og Sørlandet var driftsforholdene i skogen gode mesteparten av sesongen 1971—72. På Vestlandet og i Trøndelag skapte mye nedbør vansker for driften før jul, men resten av

Tabell 29. *Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon*

Driftsår	Tømmer og kubb	Ved	I alt	Verdi Mill. kr.
	Mill. m³			
1967–68	6,5	0,2	6,7	580
1968–69	6,9	0,2	7,1	614
1969–70	7,5	0,1	7,6	703
1970–71	8,4	0,1	8,5	851
1971–72*	7,4	0,1	7,5	710

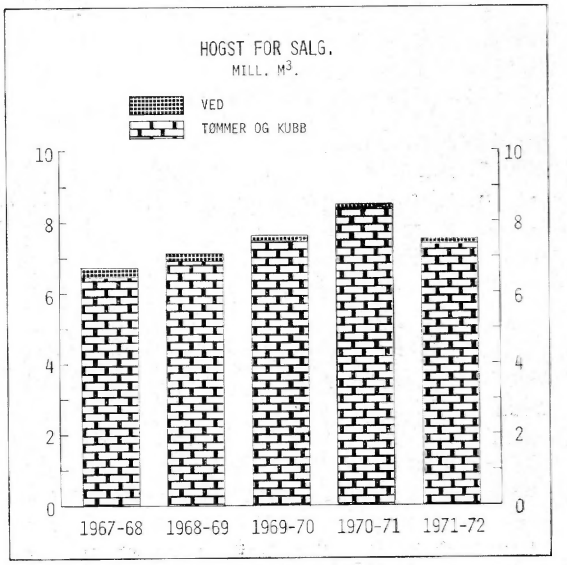

Fig. 19.

sesongen var driftsforholdene gode også i disse landsdelene.

Avsetningsforholdene for skogsvirke var mindre gode sønnafjells gjennom hele sesongen 1971—72, særlig for furuslipen. Nordafjells var avsetningsforholdene tilfredsstillende til å begynne med, men på ettervinteren ble det problemer også der.

Etter Skogdirektoratets foreløpige rapport pr. 30. juni 1972 var det avvirket i alt vel 7,2 mill. m³ industrivirke (vel 6,8 mill. m³ bartrevirke og knapt 0,4 mill. m³ lauvtrevirke). Dette er en nedgang på 0,8 mill. m³, eller 10 prosent, i forhold til avvirkingen i foregående sesong etter den foreløpige rapporten på samme tid i 1971. Det var nedgang i alle fylkene unntatt Trøndelagsfylkene og Troms og Finnmark. I Trøndelagsfylkene skyldtes økingen de store stormfellingene høsten 1971. I Troms ble det satt i gang en ny sponplatefabrikk i 1972, noe som har ført til en meget sterk øking i avvirkingen av lauvtrevirke der.

En antar at de endelige oppgavene for driftsåret 1971—72 vil vise en samlet avvirking av industrivirke på 7,4 mill. m³. Dette er 1 mill. m³ mindre enn de endelige tallene for foregående driftsår.

Skogdirektoratets første rapport for driftsåret 1972—73, som gjelder tiden inntil 15. november 1972, viser en avvirking av industrivirke på 1 215 000 m³. Dette er 40 000 m³, eller 3 prosent, mindre enn på samme tid i driftsåret 1971—72. Det var nedgang i de fleste fylkene, men i noen fylker var det en viss øking. Nord-Trøndelag skiller seg ut fra de andre fylkene, idet avvirkingen her var mer enn dobbelt så stor som i foregående driftsår.

Tabell 30. *Hoggere i arbeid*

	1968–69	1969–70	1970–71	1971–72	1972–73
Pr. 15. november	7 513	8 171	7 702	6 342	5 419
» 15. desember	9 714	10 214	9 359	7 940	..
» 15. februar	10 704	10 691	10 983	10 104	..
» 15. mars	10 764	10 124	10 708	9 388	..
» 15. april	7 302	8 540	7 158	6 222	..

I de ti første månedene av 1972 ble det innført i alt 1,48 mill. m³ rundtvirke av nordiske treslag. Av dette var 1,31 mill. m³ kubb og cellulosetømmer. I samme periode i 1971 var innførselen av nordiske treslag 2,39 mill. m³, hvorav 2,21 mill. m³ var kubb og cellulosetømmer. Det ble i de ti første månedene av 1972 også innført 0,07 mill. m³ fast mål treavfall og 0,22 mill. m³ fast mål celluloseflis, mot henholdsvis 0,09 mill. m³ og 0,18 mill. m³ i samme periode i 1971.

Utførselen av rundtvirke var i januar—oktober 1972 i alt 0,13 mill. m³. Av treavfall og celluloseflis ble det utført henholdsvis 0,01 mill. m³ og 0,02 mill. m³.

Etter Skogdirektoratets oppgaver var tallet på hoggere i arbeid betydelig lavere i sesongen 1971—72 enn i foregående sesong. Den første oppgaven for sesongen 1972—73 viser fortsatt nedgang (tabell 30).

Lite nedbør vinteren og våren 1972 førte til store tørkeskader i skogplanteskolene på Vestlandet og i Sør-Trøndelag. På Vestlandet ble ellers mange plantefelter sterkt skadd av vindsviing. Forholdene for skogplantingen var stort sett tilfredsstillende, men aktiviteten ble en del hemmet av mangel på planter. En antar at det i alt ble satt ut om lag 69 mill. planter, mot 80 mill. i 1971. Det er meldt om godt frøår på furu i Trøndelag og Nord-Norge, og det har vært satt i gang sanking av furukongler i disse landsdelene. I Troms og Finnmark er frøsettingen karakterisert som sjelden god.

I mange strøk på Østlandet og Sørlandet og i Nord-Trøndelag og søndre del av Nordland er skogen i 1972 blitt betydelig skadd av barkbiller. Barkbilleangrepene er en følge av stormherjingene høsten 1969 (Østlandet og Sørlandet) og høsten 1971 (Trøndelag og søndre del av Nordland).

Kjøpernes og selgernes organisasjoner klarte ikke å bli enige om prisene på massevirke av bartre for sesogenn 1971—72. Partene var høsten 1971 blitt enige om å utsette forhandlingene til etter nyttår. Forhandlingene ble gjenopptatt 17. januar 1972, men 24. januar ble de brutt igjen, da partene stod så langt fra hverandre at de ikke fant det mulig å fortsette. Regjeringen la etter dette fram forslag til lov om tvungen voldgift. Loven ble vedtatt av Odelstinget og Lagtinget, og det ble oppnevnt en voldgiftsnemnd. Denne avsa sin kjennelse den 10. mars 1972 og fastsatte følgende priser: Midtmålt ubarket gran kr. 81,00 pr. m³, toppmålt ubarket gran (basisdimensjonen 10 halvmeter lengde, 20 cm topp) kr. 93,50 pr. m³, midtmålt ubarket furu kr. 71,00 pr. m³, midtmålt barket furu kr. 75,50 pr. m³, ubarket grankubb kr. 48,00 pr. m³ løst mål, ubarket furukubb kr. 39,25 pr. m³ løst mål, slindbarket furukubb kr. 41,75 pr. m³ løst mål og rundbarket furukubb kr. 51,25 pr. m³ løst mål. Voldgiftsnemnda fastsatte ikke priser for barket gran, da partenes distriktsorganisasjoner på forhånd var blitt enige om disse. Prisene for ubarket midtmålt og toppmålt virke gjelder virke hvor diameteren er registrert på bastfri ved. De fastsatte prisene er for midtmålt og toppmålt virke kr. 11,00 pr. m³ lavere enn de prisene som var avtalt for sesongen 1970—71. For kubb er prisnedgangen fra kr. 6,00 til kr. 7,50 pr. m³ løst mål.

Voldgiftsnemndas kjennelse gjaldt for det sønnafjellske prisområde. Nordafjells hadde Nordenfjeldske Treforedling A/S allerede 25. januar 1972 fastsatt egne priser for massevirke. Disse lå noe høyere enn de prisene som ble fastsatt av voldgiftsnemnda. De andre massevirkekjøperne nordafjells var ikke villige til å betale de høyere prisene. Skogeierforeningene nordafjells gjennomførte derfor en prisutjamningsordning, slik at skogeierne fikk samme pris for virket, uansett hvilken bedrift de leverte til. For ubarket gran ble prisen til skogeier kr. 82,00 pr. m³, for barket gran kr. 89,50 pr. m³, for ubarket furu kr. 73,00 pr. m³, for barket furu kr. 77,35 pr. m³, for ubarket grankubb kr. 49,00 pr. m³ løst mål, for ubarket furukubb kr. 40,75 pr. m³ løst mål og for barket furukubb kr. 53,25 pr. m³ løst mål.

Norges Skogeierforbund, Norges Treforedlingsråd og Wallboardfabrikkenes Felleskontor ble 18. mai 1972 enige om en ny prisavtale for massevirke av lauvtre hogd i perioden 1. mai 1972—30. april 1973. I avtalen ble det bare fastsatt priser for bjørk målt i fast mål. For

andre lauvtreslag og sortimenter skal det foretas omregning på vanlig måte. De avtalte priser er følgende: Ubarket bjørk kr. 70,00 pr. m³, slindbarket bjørk kr. 75,00 pr. m³, rundbarket og maskinbarket bjørk kr. 84,00 pr. m³ og sevjebarket bjørk kr. 88,00 pr. m³. Prisene er kr. 5,00 pr. m³ lavere enn i foregående driftsår, mens de andre vilkårene i avtalen er om lag uforandret.

Den 16. november 1972 ble det inngått avtale mellom Norges Skogeierforbund og Trelastbrukenes Felleskontor om basispriser for skurtømmer for 1972—73. På Østlandet og Sørlandet ble prisene for basisdimensjonen (10 halvmeter lengde, 20 cm topp) følgende: Spesialfuru kr. 179,40 pr. m³, prima gran og furu kr. 121,50 pr. m³, sekunda gran og furu kr. 107,80 pr. m³ og gran og furu målt etter 1952/66 reglementet kr. 110,00 pr. m³. Nordafjells er prisen for sekunda gran og furu kr. 106,80 pr. m³ og for gran og furu målt etter 1952/66 reglementet kr. 109,00 pr. m³. Prisene på de andre skurtømmersortimentene er de samme nordafjells som på Østlandet og Sørlandet. Prisene er de samme for barket og ubarket virke. På ubarket virke skal diameteren registreres på bastfri ved. De nye prisene er fra kr. 2,50 til kr. 4,40 høyere pr. m³ enn de avtalte prisene for 1971—72. Bestemmelsene om dimensjoner og oppgjør er de samme som i foregående sesong.

Prisforhandlingene for massevirke har vært vanskelige også for driftsåret 1972—73. Først den 15. desember kom partene til enighet. Det ble da inngått avtale mellom Norges Skogeierforbund, Norges Treforedlingsråd og Wallboardfabrikkenes Felleskontor om at de priser som voldgiftsnemnda fastsatte for sesongen 1971—72 også skal gjelde for sesongen 1972—73. Det skal gjeninnføres samme forhold mellom prisnivået sønnafjells og nordafjells som en hadde i sesongen 1970—71. Nordafjells blir prisen for midtmålt ubarket gran i 1972—73 da kr. 80,00 pr. m³ og for midtmålt ubarket furu kr. 70,00 pr. m³.

Høsten 1972 ble det inngått ny lønnsavtale for skogbruket mellom Skogbrukets Arbeidsgiverforening og Direktoratet for statens skoger på arbeidsgiversiden og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på arbeidstakersiden. Avtalen gjelder fra 1. september 1972 til 30. april 1974. Skogbruket går dermed over fra å være «høstfag» til å bli «vårfag». I den nye avtalen er timelønnssatsene

Tabell 31. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring*

	Driftsår			
	1969—70	1970—71	1971—72	1972—73
Hogst av barket tømmer .. pr. m³ kr.	15,50	[2] 17,11	[2] 18,39	[2] 19,50
tillegg pr. tre ..... »	1,35	[2] 1,76	[2] 1,90	[2] 2,01
Hogst av ubarket tømmer[1] pr. m³ kr.	8,35	[2] 8,85	[2] 9,52	[2] 10,11
tillegg pr. tre ..... »	0,83	[2] 1,13	[2] 1,22	[2] 1,29
Vedhogst:				
1 meters reis ..... kr.	4,93	5,75	6,18	6,55
Bjørk pr. favn (0,60 m) fra rot . »	63,49	74,07	79,63	84,33
Barved pr. favn (0,60 m) fra rot »	56,00	65,33	70,23	74,37
Kjøring med hest:				
Lunning av barket tømmer pr. m³ kr.	8,31	9,47	10,18	10,78
Lunning av ubarket tømmer[1] » » »	9,79	11,16	11,99	12,70
På- og avlessing ..... » » »	3,71	4,23	4,55	4,81
Kjøring pr. km ..... » » »	4,12	4,70	5,05	5,35
Snarekjøring med jordbruks-traktor[3] .....pr. m³ kr.	.	13,29	14,31	14,85
Lagsakkord, stammedrift:				
Høydeklasse 1,00–1,19				
Gran, grunnsats .....pr. m³ kr.	8,20	9,25	9,94	10,53
» tillegg pr. tre..... »	1,20	1,33	1,43	1,51
Timelønt arbeid:				
Mann over 18 år..... kr.	9,20	11,00	11,94	13,00
Mann og hest ..... »	15,30	18,35	19,90	21,67

[1] Målt utenpå bark. [2] Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. [3] Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreavstand 500—600 m og sortering av 2 til 4 sortiment.

Tabell 32. *Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner*

	1968	1969	1970*	1971*	1972*
Levert skogprodukter i alt	714	742	966	1 154	986
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer	68	70	67	72	70
Verdi av endring i hogstkvantum	8	10	10	— 16	— 3
Bruttoinntekt i alt	790	822	1 043	1 210	1 053
Kostnader[1]	135	144	164	179	188
Skogbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet	655	678	879	1 031	865
+ Subsidier	49	53	53	71	75
— Indirekte skatter	6	7	149	177	150
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	698	724	783	925	790

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

økt med 8,9 prosent. Akkordsatsene har fått et tillegg som, sammen med andre endringer i avtalen, skal gi en øking på 6,5 prosent. For hogst og hestekjøring er det gitt et direkte tillegg på de gamle satsene på 5,9 prosent. For traktorkjøring er det direkte tillegget 4,4 prosent. Fra 1. september 1973 skal det gis et generelt tillegg på 20 øre pr. time. Avtalen har ellers bestemmelser om indeksregulering og lønnsglidningsgaranti, som også skal gjøres gjeldende fra høsten 1973.

På grunnlag av tariffen og visse valgte forutsetninger har Byrået beregnet driftsutgiftene på Østlandet, Sørlandet og i Trøndelag. Beregningen omfatter ikke utgifter til bilkjøring og fløting. En har de senere årene forsøkt å tilpasse forutsetningene for beregningen til endringene i driftsmåtene.

Beregnede driftsutgifter på Østlandet, Sørlandet og i Trøndelag

Driftsår	Barket tømmer	Ubarket tømmer målt på bar ved
1966—67..	59,32 kr. pr. m³	49,79 kr. pr. m³
1967—68..	60,10 »	50,40 »
1968—69..	63,64 »	53,14 »
1969—70..	63,64 »	53,14 »
1970—71..	73,33 »	60,25 »
1971—72..	74,35 »	59,25 »
1972—73..	77,16 »	61,15 »

Etter jaktstatistikkens oppgaver over regulær jakt ble det i 1972 felt om lag 6 200 elg, 2 100 villrein og 2 700 hjort, mot 6 100 elg, 2 400 villrein og 2 700 hjort i 1971. Både i 1971 og 1972 var villreinen fredet på Hardangervidda.

På grunn av lite nedbør var Vestlandet sterkt utsatt for utmarksbranner ettervinteren og våren 1972. Sommeren 1972 var det en del store utmarksbranner i Finnmark. Noen oversikt over brent areal og brannskader foreligger ikke ennå.

Tabell 32 viser totalregnskapet for skogbruket.

Fiske og fangst

Det samlede fangstresultat i fiske

Årsfangsten i 1972 anslås foreløpig til 2 865 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 1 475 millioner kroner. Fangstmengden ventes å ligge ca. 75 000 tonn over fjorårets kvantum. Førstehåndsverdien vil sannsynligvis bli om lag 75 millioner kroner lavere enn i 1971. Fisket i 1972 var det nest beste en har hatt når det gjelder mengdeutbytte, mens verdiutbytte var det tredje beste.

Tabell 33. *Samlet fangstutbytte*

	Mengde i tonn	Verdi i 1 000 kr.
Gj.snitt 1954—1958	1 670 159	619 547
Gj.snitt 1959—1963	1 268 836	677 270
1964	1 414 013	798 013
1965	2 079 324	1 107 720
1966	2 655 747	1 337 267
1967	3 036 886	1 187 884
1968	2 607 136	1 063 465
1969	2 234 592	1 100 344
1970	2 698 170	1 405 730
1971*.....	2 782 316	1 551 001
1972*.....	2 857 000	1 475 000

Det var først og fremst rekordutbytte av lodde og meget gode fangstresultater i torskefiskeriene som var årsak til det høye totalutbyttet i 1972. Utbyttet av sildefiskeriene og av snurpefisket etter makrell i Nordsjøen ble derimot lavere i 1972 enn i året før.

Sysselsetting i fiske

I 1971 var det ifølge oppgaver til Fiskeridirektoratet fra de kommunale fiskenemndene ca. 41 000 fiskere. Av disse hadde 20 500 fiske som eneste yrke, 10 000 fiske som hovedyrke og 10 500 fiske som biyrke. I 1970 var tallet på fiskere ifølge tilsvarende oppgaver i alt 43 018. Statistisk Sentralbyrå foretok ny fiskeritelling i 1971. Ifølge denne var det i 1971 i alt om lag 35 000 fiskere, hvorav 24 600 var ene- og hovedyrkesfiskere, og 10 400 drev fiske som biyrke. Avviket mellom Byråets tall og oppgavene fra de kommunale fiskenemndene henger bl. a. sammen med ulikhet i definisjonene. Etter Byråets forrige telling, som ble holdt i 1960, var det da i alt 60 900 fiskere.

Fiskefarkoster

Det var pr. 31. desember 1971 registrert 30 750 farkoster med maskin, mot 36 201 farkoster ved utgangen av 1970. Tallet på farkoster i 1971 fordelte seg med 22 910 på åpne fiskefarkoster, 7 246 på dekte farkoster av tre og 594 på dekte stålfarkoster. Etter Byråets fiskeritelling i 1971 var det pr. 1. oktober dette år i alt 22 500 åpne og dekte farkoster.

Torskefisket

L o f o t f i s k e t . I alt ble det oppfisket 97 902 tonn skrei i Lofoten i 1972. Det er hele 20 048 tonn mer enn året før, og det beste utbytte siden 1951. Ved hovedopptellingen den 22. mars deltok det i alt 2 017 fartøyer med en samlet besetning på 6 304 mann.

Av annen skrei ble det i Finnmark tatt 17 726 tonn, i Troms 35 705 tonn, i Nordland utenom Lofoten 27 410 tonn, i Trøndelag 644 tonn og i Møre og Romsdal 5 398 tonn.

V å r t o r s k e f i s k e t i F i n n m a r k gav et fangstresultat på i alt 22 698 tonn, som er 8 000 tonn mindre enn i 1971. I fisket deltok 891 fartøyer med en samlet besetning på 2 486

Tabell 34. *Skrei og vårtorsk. Bruken av fangsten*

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1954–1958	125 682	61 102	45 861	18 719	41 964	120 411	51 411
Gj.sn. 1959–1963	117 407	65 997	21 560	29 850	43 502	100 413	43 697
1964	66 901	27 022	17 692	[1] 22 187	26 475	52 195	24 838
1965	87 358	30 393	14 117	[2] 42 848	22 747	68 232	29 434
1966	105 407	38 016	23 737	[3] 43 654	27 499	87 591	37 529
1967	106 301	55 819	20 068	[4] 30 414	28 026	85 901	38 020
1968	121 208	39 510	30 939	[5] 50 759	31 928	85 851	39 335
1969	137 938	52 003	24 972	[6] 60 963	34 098	88 305	41 065
1970	156 178	31 627	41 104	[7] 83 447	42 340	114 156	52 209
1971*	200 204	37 188	89 043	[8] 73 973	61 541	194 518	90 144
1972*	207 483	20 712	119 249	[9] 67 522	42 285	216 820	99 638

[1] Inkl. 798 tonn hermetikk. [2] Inkl. 404 tonn hermetikk. [3] Inkl. 1 025 tonn hermetikk og 7 tonn oppmaling. [4] Inkl. 1 177 tonn hermetikk og 46 tonn oppmaling. [5] Inkl. 1 474 tonn hermetikk og 359 tonn til oppmaling. [6] Herav 1 929 tonn til hermetikk. [7] 1 054 tonn til hermetikk og 102 tonn til oppmaling. [8] Herav 1 361 tonn til hermetikk. [9] Herav 974 tonn til hermetikk.

mann. Det var 360 fartøyer og 1 211 mann mindre enn i 1971.

Samlet gav skrei- og vårtorskefiskeriene i 1972 et utbytte på 207 483 tonn, mot 200 204 tonn året før. Utbyttet i 1972 var det beste i skreifiskerienes historie.

Fisket etter annen torsk, medregnet torskefiskeriene i fjerne farvann, er beregnet å ha gitt et utbytte på om lag 110 000 tonn, eller om lag 5 000 tonn mindre enn i 1971. Samlet vil torskefiskeriene gi omtrent samme utbytte som i 1971, som var rekordår for disse fiskerier.

Sildefisket

Det var på grunn av bestandssituasjonen satt forbud mot fiske av vintersild i 1972.

Feit- og småsildfisket gav trolig et samlet fangstutbytte på om lag 120 000 hl, hvorav 87 000 hl feitsild og 33 000 hl småsild. I 1971 var kvantumet 142 000 hl feitsild og 24 000 hl småsild. Utbyttet av feit- og småsildfisket i 1972 var det laveste som er registrert.

Det ble heller ikke i 1972 tatt islandssild.

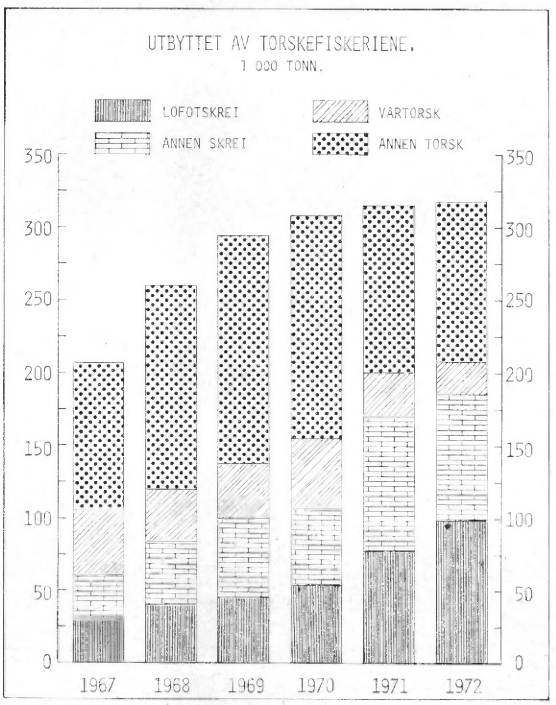

Fig. 20.

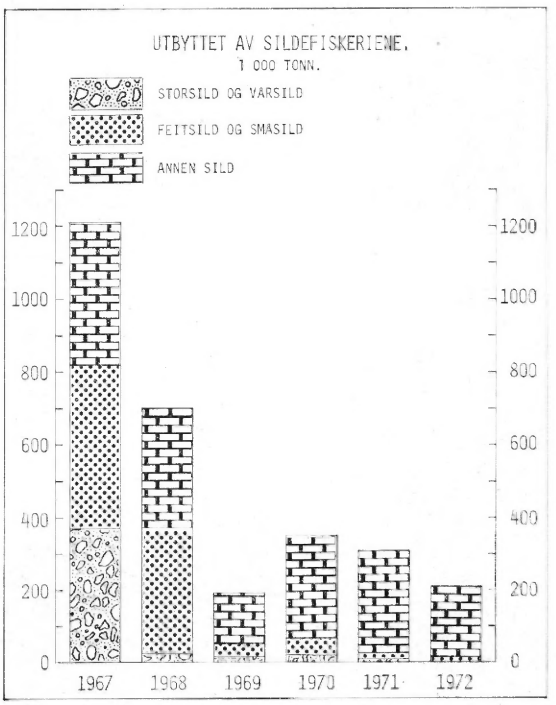

Fig. 21.

Tabell 35. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Total fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk og frossen til eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1954–1958	9 343	1 026	1 044	7 047	126	51	49
Gj.sn. 1959–1963	2 002	488	430	812	108	117	47
Gj.sn. 1964–1968	2 945	346	164	2 316	66	19	34
1965	2 434	218	174	1 939	59	26	18
1966	4 955	623	207	3 981	91	19	34
1967	3 995	488	210	3 166	87	23	21
1968	275	101	37	30	22	8	77
1969	161	69	44	2	19	4	23
1970	218	81	103	1	10	13	10
1971*.....	74	6	63	–	–	–	5
1972	–	–	–	–	–	–	–

Tabell 36. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl*

	Feitsild			Småsild		
	1970	1971*	1972*	1970	1971*	1972*
Frosset...	2	14	6	0	0	1
Fersk eksport ...	2	5	0	0	0	0
Salting ..	60	55	55	1	0	0
Mjøl og olje ...	265	17	0	4	–	0
Hermetikk	5	4	1	58	22	31
Agn	49	38	12	2	1	0
Fersk innenlands	9	9	13	2	1	1
Dyrefôr ..	–	–	–	0	0	0
I alt	392	142	87	67	24	33

Fisket i Nordsjøen og Skagerak etter sild og makrell gav trolig 290 000 tonn i 1972. Det er om lag 150 000 tonn mindre enn året før. Av nordsjøsild ble det tatt om lag 135 000 tonn, mot 210 000 tonn i 1971, og av makrell (medregnet hestemakrell), ca. 155 000 tonn, mot 230 000 tonn i 1971.

Loddefisket

Loddefisket hadde også i 1972 et veldig omfang. Ved utgangen av oktober var det oppfisket 16 026 134 hl. Dette er ny fangstrekord for lodde og det største fangstutbytte som noen gang er registrert for en enkelt fiskesort i Norge. Utbyttet i 1971 var 14,1 mill. hl.

Tabell 37. *Makrell, pir og gyt. Tonn*[1]

	1970	1971*	1972*
Hjemmeforbruk og røyking ...	4 356	3 726	3 200
Eksportert fersk .	3 164	2 537	2 300
Hermetikk	2 502	3 550	1 400
Agn	7 697	8 087	2 800
Salting	1 482	369	1 200
Frysing.....	10 244	5 558	20 500
Filet	1 284	1 625	..
Fôrmjøl	248 100	177 492	125 400
Annet	34	33	200
I alt	278 863	202 977	157 000

[1] Eksklusive all hestemakrell og atlantisk makrell tatt ved Vest-Afrika.

Annet fiske

Annet industrifiske i 1972 gav blant annet ca. 180 000 tonn øyepål, mot ca. 143 000 tonn i 1971.

Seifisket antas å ha gitt et fangstutbytte på ca. 120 000 tonn, mot ca. 108 000 tonn året før.

Brislingfisket. En regner med et fangstutbytte på ca. 17 000 tonn, eller ca. 8 000 tonn mer enn i 1971. Det gode utbyttet i 1972 — det beste på mange år — skyldtes i første rekke et godt fiske etter havbrisling.

Det antas at fisket etter makrell til konsum gav noe bedre utbytte i 1972 enn året før.

Fisket etter pigghå antas å ha gitt et noe bedre, hysefisket et noe dårligere, utbytte i 1972 enn året før.

Fisket ved Vest-Afrika gav trolig om lag 170 000 tonn sardinella og hestemakrell, omtrent som i 1971.

Anvendelsen av fangstene

Skrei- og vårtorskefangsten fordelt på anvendelse går fram av tabell 34. Det var i 1972 sterk øking i kvantumet til salting, mens kvantumet til andre anvendelser gikk ned. I tabell 36 er gitt tall for anvendelsen av feit- og småsild, og i tabell 37 for anvendelsen av makrell.

Oppgaver pr. 1. november 1972 viser at 88 prosent av nordsjøsilda ble anvendt til mjøl og olje.

Foreløpige totaloppgaver for 1972 viser at mengden av fisk som ble anvendt til salting økte betydelig fra året før. Også kvantumet til frysing, hermetikk og fersk bruk viser en øking fra 1971. Derimot viser kvantumet til henging en betydelig nedgang. Mjøl- og oljeindustrien ble trolig tilført noe mindre råstoff i 1972 enn i 1971.

Priser og støttetiltak

Til støtte av torske- og sildefisket, som tilskott til fiskeredskaper og agn, til sosiale trygdeordninger og til effektiviseringstiltak i fiskerinæringen, ble det for 1972 bevilget 200 mill. kroner.

Tilskottsreglene for 1972 er fastsatt i avtaler mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag. For tiden 1. juni 1971 — 31. mai 1972 gjaldt avtalen av 8. juni 1971. Fra 1. juni 1972 gjelder avtalen av 31. mai 1972. Etter avtalene får de enkelte salgslag støttemidler til disposisjon etter hvert som lagene trenger dem for gjennomføring av de godkjente støttetiltak som kanaliseres gjennom salgslagene.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av torsk, hyse, sei, lyr, lange, brosme, blåkveite, steinbit, pigghå, uer, makrellstørje, håbrann, makrellhai,

Tabell 38. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr. pr. tonn*

	1966	1967	1968	1969	1970	1971*	1972*[1]
Kveite	5 074	5 387	4 830	5 361	6 072	6 640	7 097
Skrei ..	1 366	1 489	1 359	1 226	1 280	1 590	1 718
Vår-torsk ..	1 191	1 208	1 155	1 075	1 146	1 440	1 677
Sei ...	672	634	668	640	723	867	924
Makrell	378	233	233	329	501	479	569
Makrell-størje .	3 096	2 898	3 039	3 221	3 390	4 108	..
Pigghå.	888	857	711	684	802	917	958

[1] Gjennomsnittspriser januar—juli.

sverdfisk og brugdelever som fiskes av norske fartøyer kan salgslagene etter den någjeldende avtale bruke et beløp som svarer til 5 øre pr. kg i sløyd og hodekappet råfiskvekt. Det blir ikke gitt tilskott til fisk til oppmaling eller dyrefôr, til vesentlig kvalitetsforringet fisk, fisk som er under en fastsatt minstegrense, eller frossen fisk fra fabrikkskip.

Videre er det gitt forskjellige fraktutjamningstilskott for nærmere angitte fiskesorter i prissonene 1—4 i Norges Råfisklags distrikt og for fisk fanget i fjerne farvann. Det er dessuten en særskilt tilskottsordning til delvis dekning av merassuranseutgiftene ved fisket i fjerne farvann.

Det er også bestemmelser om tilskott til særlige støttetiltak ved fisket og førstehåndsomsetningen av fisk.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av reke fisket av norske fartøyer og ilandført i Norge til produksjon gis et beløp som svarer til 1 kr. pr. kg. Tilsvarende ordning er innført for omsetningen av krabbe, med et beløp som svarer til 50 øre pr. kg.

Til regulering av priser og kostnader ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild, brisling, makrell og lodde fisket av norske fartøyer og ilandført i Norge gis et tilskott beregnet på grunnlag av kr. 10,— pr. hl for slikt råstoff som går til annen anvendelse enn mjøl og olje. For matmjøl til menneskeføde kan det også beregnes tilskott. Beregningstilskottet skal ikke nyttes til direkte pristilskott for konsumråstoff når prisene til slik anvendelse er tilfredsstillende, men fortrinnsvis som tilskott til lavt betalt konsumråstoff eller til konsumfremmende formål. Beregningstilskottet for sjøtilvirket saltsild er satt til 23 øre pr. kg. Det er også bestemmelser om tilskott til særlige støttetiltak ved fisket og førstehåndsomsetningen av sild, makrell m.v., først og fremst for å fremme en best mulig anvendelse av råstoffet.

Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen ble det også i 1972 avsatt midler til forskjellige effektiviseringsformål, slik som tilskott til kondemnering av fiske- og fangstfartøyer og av motor i slike fartøyer. Videre forutsettes det av disse midler gitt spesielle stønadslån for fiskere som ønsker å anskaffe fiskefartøy til bank- og havfiske. Av midlene kan det også gis tildeling til Fiskerinæringens Forsøksfond for anvendelse som tilskott til praktiske fiskeforsøk, fiskefartøyers søking etter nye fiskefelter og forsøksfiske på slike felter. Endelig forutsettes en del av effektiviseringsmidlene nyttet til tiltak for effektivisering av tilvirkning og omsetning og til undersøkelse av rasjonaliseringsmuligheter innen tilvirkning og omsetning. Av statsbevilgningen til støtte for fiskerinæringen disponeres dessuten i avtaleperioden de beløp som er nødvendige for å gjennomføre økingen av ukelotten i minstelottgarantiordningen fra kr. 175,— til kr. 250,—.

Redskaps- og agnsubsidieringen opprettholdes i det vesentligste uforandret også i inneværende avtaleperiode.

Støtteavtalen inneholder også bestemmelser om tilskott til reduksjon av trygdepremier for utøverne i fiske- og fangstnæringen. I alt er det avsatt 40 mill. kroner til Sosialfondet for fiske- og fangstnæringen for dette formål, til dekning av beregnet underdekning for fiskerne i folketrygden for avtaleperioden, samt til opprettholdelse og øking av ytelsene i fiskerpensjonen.

Prisbevegelsene i de senere årene for en del fiskesorter går fram av tabell 38.

Tabell 39. *Utbyttet av selfangsten*

	1970	1971	1972*
Antall fartøyer...	39	34	37
Besetning.....	689	531	525
Innklarerte fangstturer.....	40	34	43
Fangst:			
Dyr i alt Stk.	188 960	163 246	114 955
Av dette:			
Grønlandssel »	146 258	119 086	81 292
Klappmyss »	42 044	44 157	33 521
Storkobbe »	596	1	122
Snadd »	16	–	2
Isbjørn »	46	2	15
Spekk Tonn	4 005	2 801	2 056
Innklareringsverdi 1 000 kr.	21 701	21 484	15 604

Tabell 40. *Totalregnskap for fiske og fangst. Mill. kr.*

	1968	1969	1970*	1971*	1972*
Levert fiske- og fangstprodukter i alt	1 154	1 167	1 639	1 805	1 758
Inntekt av bortleie av produksjonsfaktorer og egne reparasjonsarbeider	28	29	32	33	34
Bruttoinntekt i alt	1 182	1 196	1 671	1 838	1 792
Kostnader[1]	662	653	744	817	822
Fiskets bidrag til nettonasjonalproduktet	520	543	927	1 021	970
+ Subsidier	42	50	48	69	66
— Indirekte skatter	1	1	111	121	119
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	561	592	864	969	917

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Selfangst

I selfangsten 1972 deltok 37 fartøyer. I alt ble det innklarert fangst for 43 turer, mot 34 turer i 1971.

Den samlede fangst utgjorde 114 955 dyr, mot 163 246 dyr i 1971. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 15,6 mill. kroner, mot 21,5 mill. kroner i 1971.

Hvalfangst

Også i sesongen 1971/72 drev et kombinert kokeri og fangstskip spermhvalfangst på Afrikakysten.

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning

Produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning var etter foreløpige beregninger bortimot 4 prosent større i 1972 enn i 1971. Dette er om lag samme stigning som fra 1970 til 1971, men lavere enn gjennomsnittet for periodene 1957/1963 og 1963/1971 (henholdsvis 4,7 prosent og 5,2 prosent pr. år), se tabell 41.

Bergverksproduksjonen var etter foreløpige anslag 15 prosent større i 1972 enn året før. Dette var en vesentlig sterkere øking enn i periodene 1957/1963 og 1963/1971, da den gjennomsnittlige produksjonsveksten var henholdsvis 5,2 prosent og 8,3 prosent. Den sterke økingen i bergverksproduksjonen skyldtes vesentlig at prøveproduksjonen av råolje, som statistisk regnes som bergverksdrift, kom i gang fra juli 1971. (Først fra 1973 regnes det med ordinær drift på Eko-fisk-feltet.) Industriproduksjonen økte med knapt 3 prosent fra 1971 til 1972, eller betydelig svakere enn i gjennomsnitt for årene 1957/1963 og 1963/1971 (henholdsvis 4,7 prosent og 4,9 prosent). Produksjonen i kraftforsyning økte med knapt 7 prosent fra 1971 til 1972, mot henholdsvis 6,5 prosent og 5,5 prosent i gjennomsnitt for 1957/1963 og 1963/1971.

Delindeksene for produksjonen etter anvendelse viste en stigning fra 1971 til 1972 på vel 2 prosent for eksportvarer, 3 prosent for konsumvarer, knapt 4 prosent for varer til direkte investering, vel 4 prosent for varer til bygg og anlegg og 3 prosent for varer til vareinnsats ellers.

Blant de industrigrupper som vesentlig produserer for eksport var stigningen fra 1971 til 1972 størst for kunstgjødselfabrikker og råjerns-, stål- og valseverk, mens det var stagnasjon eller nedgang i fisketilvirking, tresliperier, cellulosefabrikker, papir-, papp- og kartongfabrikker, ferrolegeringsverk og aluminiumsverk.

Blant de grupper som vesentlig produserer for konsum var det øking i produksjonen i slakterier, bryggerier og mineralvannfabrikker, tobakksindustri og såpe-, lys- og kosmetikkindustri, mens det var produksjonsnedgang i tekstil- og bekledningsindustri og møbelindustri. I mjølkeforedling, margarinfabrikker og sjokolade- og dropsfabrikker var det nærmest stagnasjon.

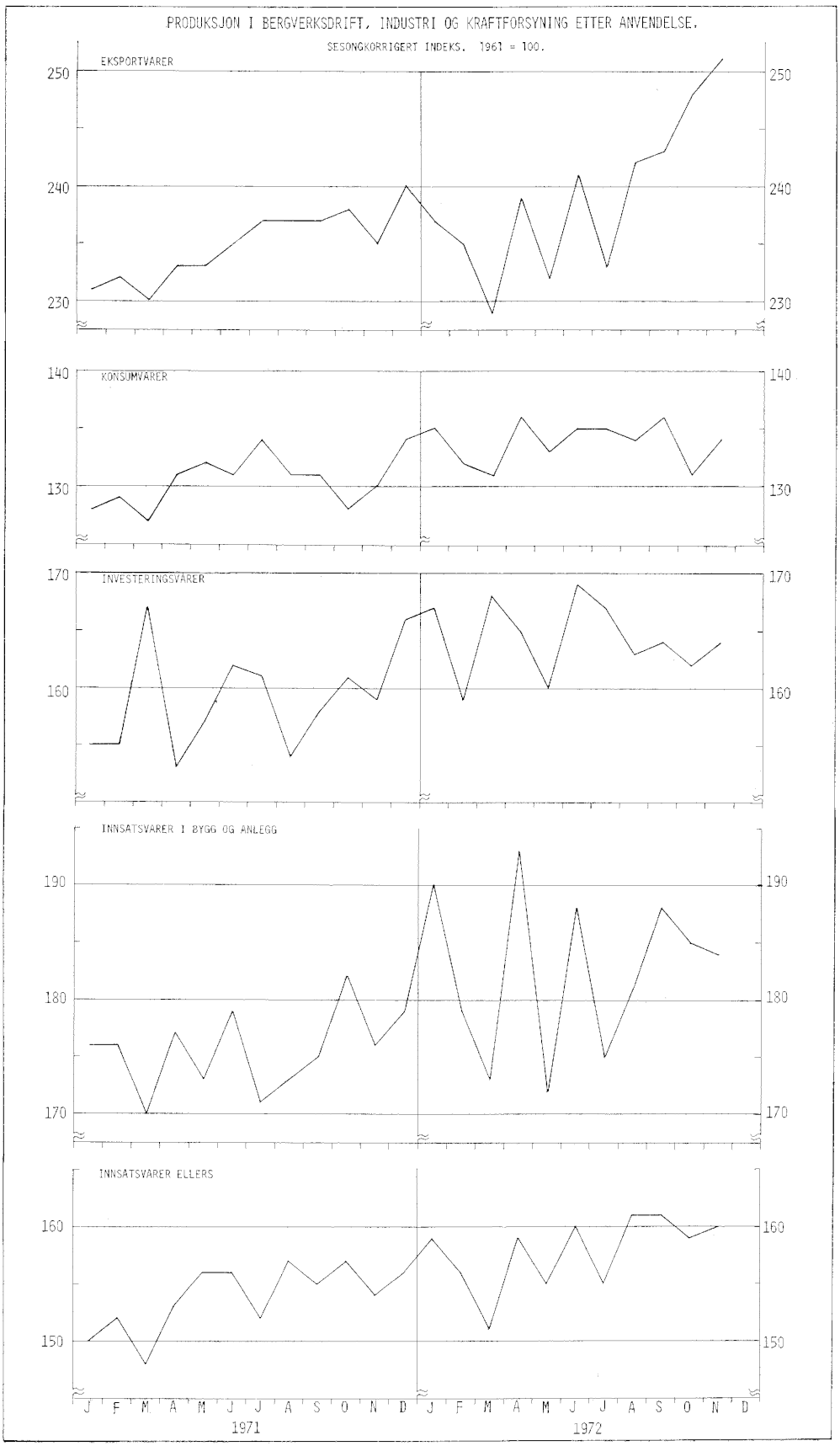

PRODUKSJON I BERGVERKSDRIFT, INDUSTRI OG KRAFTFORSYNING ETTER ANVENDELSE.
SESONGKORRIGERT INDEKS. 1961 = 100.
EKSPORTVARER
250
240
230
KONSUMVARER
140
130
INVESTERINGSVARER
170
160
INNSATSVARER I BYGG OG ANLEGG
190
180
170
INNSATSVARER ELLERS
160
150
J F M A M J J A S O N D J F M A M J J A S O N D
1971
1972

Fig. 22.

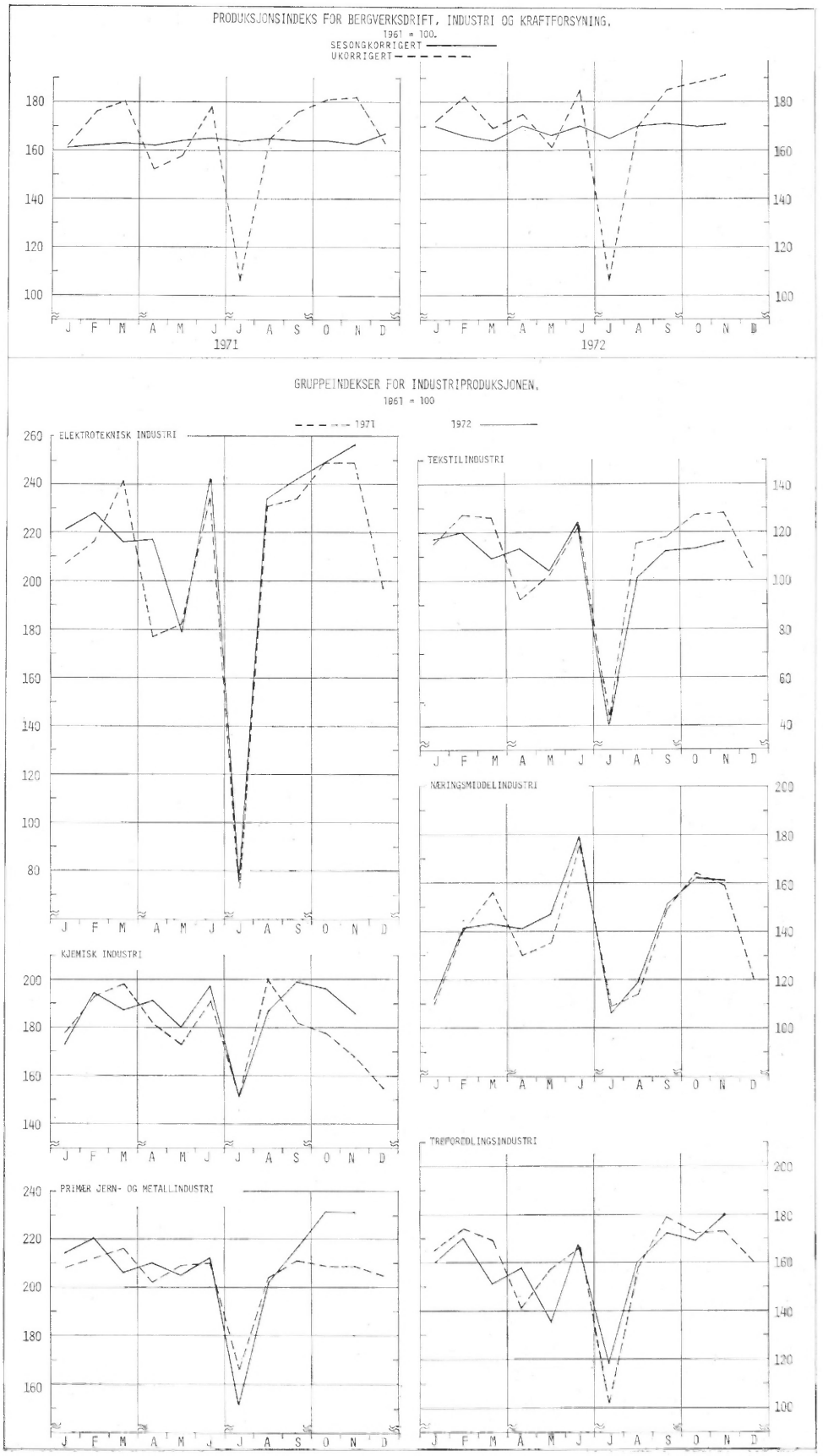

PRODUKSJONSINDEKS FOR BERGVERKSDRIFT, INDUSTRI OG KRAFTFORSYNING.
1961 = 100.
SESONGKORRIGERT
UKORRIGERT
1971
1972
GRUPPEINDEKSER FOR INDUSTRIPRODUKSJONEN.
1961 = 100
1971
1972
ELEKTROTEKNISK INDUSTRI
TEKSTILINDUSTRI
NÆRINGSMIDDELINDUSTRI
KJEMISK INDUSTRI
TREFORÆDLINGSINDUSTRI
PRIMÆR JERN- OG METALLINDUSTRI
J F M A M J J A S O N D

Fig. 23.

Tabell 41. *Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

	1949—1957	1957—1963	1963—1971	Jan.—okt. 1971—1972*
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning i alt	5,1	4,7	5,2	3,7
Bergverksdrift	4,3	5,2	8,3	14,7
Kullgruver	—3,9	2,4	0,5	1,6
Malmgruver	6,4	3,4	8,7	2,2
Stein-, sand- og grusdrift	2,7	10,7	9,0	—13,0
Mineralbrott og annen ekstraktiv virksomhet			4,0	—4,3
Industri	4,9	4,7	4,9	2,7
Næringsmiddelindustri	4,6	3,1	2,1	1,6
Drikkevareindustri	2,9	4,9	4,7	3,6
Tobakksindustri	0,3	1,6	—2,6	6,0
Tekstilindustri	—0,1	0,9	0,5	—3,3
Bekledningsindustri	3,7	1,4	—2,1	—5,3
Treindustri	3,8	5,1	6,5	5,9
Møbel- og innredningsindustri			6,3	3,1
Treforedlingsindustri	4,6	3,6	4,8	—2,1
Grafisk industri, forlag m.v.	3,1	6,0	3,6	7,6
Lærindustri	—3,4	1,6	0,6	1,4
Gummivareindustri			5,5	—6,6
Kjemisk industri	12,5	7,3	5,5	1,7
Kull- og mineraloljeforedling			11,6	6,7
Jord- og steinvareindustri	6,9	4,3	5,6	3,0
Primær jern- og metallindustri	7,9	6,6	8,7	1,1
Jern- og metallvareindustri	6,6	5,8	5,7	2,0
Maskinindustri			5,4	12,3
Elektroteknisk industri	9,6	11,0	7,0	3,0
Transportmiddelindustri	3,7	2,4	4,3	3,4
Diverse industri	7,5	7,1	12,0	9,4
Kraftforsyning	7,8	6,5	5,5	7,6
Produksjon etter anvendelse:				
Eksport	8,4	7,1	8,7	2,4
Konsum	2,3	3,4	2,8	3,0
Investering	6,1	4,7	4,7	3,7
Vareinnsats i bygg og anlegg	4,3	9,1	5,3	4,1
Vareinnsats ellers	4,7	2,3	5,4	3,0

Tallene for samlet produksjon i bergverksdrift, industri og kraftforsyning på årsbasis dekker over betydelig vekst i løpet av første halvår 1971, stagnasjon gjennom 2. halvår 1971 og gjennomgående moderat vekst fra vinteren 1972 av. (Se figur 22.) Forverringen av markedsforholdene for flere viktige norske eksportvarer bremset produksjonen sterkt i enkelte industrigrener i første halvår 1971. Andre industrigrener valgte å holde produksjonen oppe ved å produsere for lager, og samlet eksportvareproduksjon økte betydelig. I løpet av annet halvår 1971 hadde eksportvarelagrene nådd et uvanlig høyt nivå. Produksjonen av eksportvarer til lager avtok derfor etterhvert, og eksportvareproduksjonen viste stagnasjon gjennom 2. halvår 1971. Utover våren 1972 tok markedsforholdene i utlandet til å bedre seg, og eksportvareproduksjonen steg — etter sesongkorrigerte oppgaver —

Tabell 42. *Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri*

Vare	Mengde-enhet	1971	Januar—oktober		
			1971	1972	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	177 718	172 996	188 054	8,7
Silde- og fiskemjøl	»	383 757	373 059	369 930	— 0,8
Margarin	»	88 698	72 717	72 503	— 0,3
Sildehermetikk	»	25 979	21 339	21 355	0,1
Koke- og spisesjokolade	»	18 696	15 210	15 137	— 0,4
Mineralvann og alkoholfritt øl	1 000 liter	184 991	152 296	155 845	2,3
Øl kl. I	»	8 559	7 564	12 945	71,1
Øl kl. II	»	123 005	102 782	105 061	2,2
Øl kl. III	»	32 414	25 483	23 554	— 7,6
Svovelkis, urøstet	Tonn	781 224	639 256	658 237	3,0
Sement	»	2 721 568	2 240 230	2 183 254	— 2,5
Jernmalm	»	3 910 509	3 208 418	3 288 655	2,5
Titanmalm	»	641 602	538 536	496 602	— 7,8
Koppermalm, konsentrat	»	62 539	51 563	56 697	10,0
Sinkmalm	»	21 520	16 918	22 624	33,7
Blymalm	»	6 187	5 090	4 851	— 4,7
Kull	»	437 630	370 968	378 556	2,0
Koks	»	329 376	278 914	262 574	— 5,9
Råolje	»	301 281	199 143	1 435 157	620,7
Nitrogen	»	533 649	453 526	481 958	6,3
Tremasse, tørr beregnet	»	1 059 563	868 625	876 994	1,0
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr beregnet	»	903 529	738 024	[1] 751 934	1,9
Sponplater	»	133 815	112 669	154 208	36,9
Trefiberplater	»	155 723	128 139	135 357	5,6
Papir og papp	»	1 358 781	1 116 405	1 120 975	0,4
Råjern	»	626 828	518 546	531 081	2,4
Ferrosilisium, beregnet 75 %	»	228 538	193 860	173 757	— 10,4
Andre ferrolegeringer	»	419 394	349 174	347 722	— 0,4
Råstål	»	862 582	699 059	747 802	7,0
Nikkel, primær	»	41 783	34 028	35 486	4,3
Kopper, primær uraffinert	»	34 257	27 932	27 741	— 0,7
Kopper, primær raffinert	»	27 717	22 780	21 896	— 3,9
Aluminium, primær	»	528 631	450 087	451 232	0,3
Sink, primær	»	62 380	51 088	60 571	18,6

[1] Inkl. 43 245 tonn videreforedlet importert cellulose.

betydelig gjennom resten av 1972 samtidig med at eksportvarelagrene gikk ned. Veksten i samlet industriproduksjon fra vinteren 1972 må ses på bakgrunn av den betydelige økningen i eksportvareproduksjonen; produksjonsstigningen for industrien sett under ett ble gjennom hele 1972 bremset av svikt i den innenlandske konsumetterspørsel og investeringsetterspørsel.

Indekstallene for de enkelte måneder (se figur 23) viser en gjennomgående tendens til stagnasjon i 1972 både for konsumvareproduksjonen og investeringsvareproduksjonen. Også produksjonen av varer til innsats i bygg og anlegg viste gjennomgående tendens til stagnasjon, men med sterke månedlige svingninger. Produksjonen av varer til vareinnsats ellers økte sterkt i vårmånedene, men veksten ble svakere utover sommeren og høsten. Eksportvareproduksjonen gikk sterkt ned i vintermånedene, men økte betydelig utover våren og sommeren. I høstmånedene var stigningen meget sterk.

Etter sesongkorrigerte oppgaver viste pro-

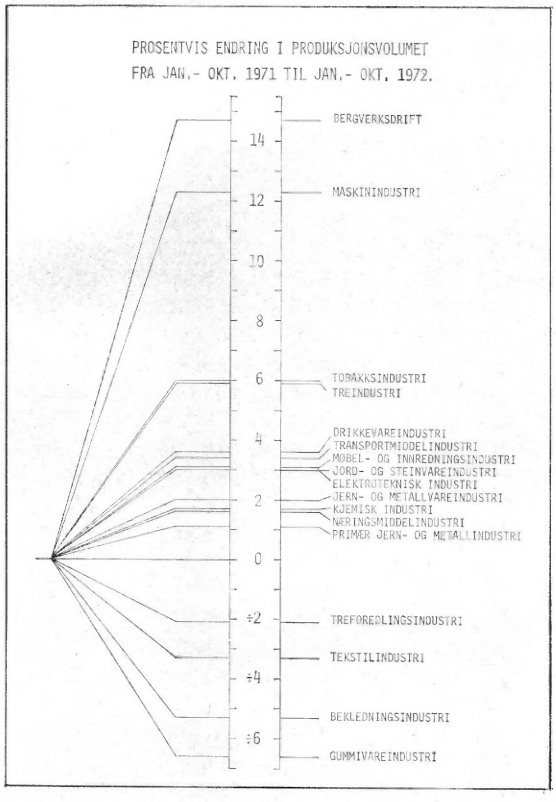

Fig. 24.

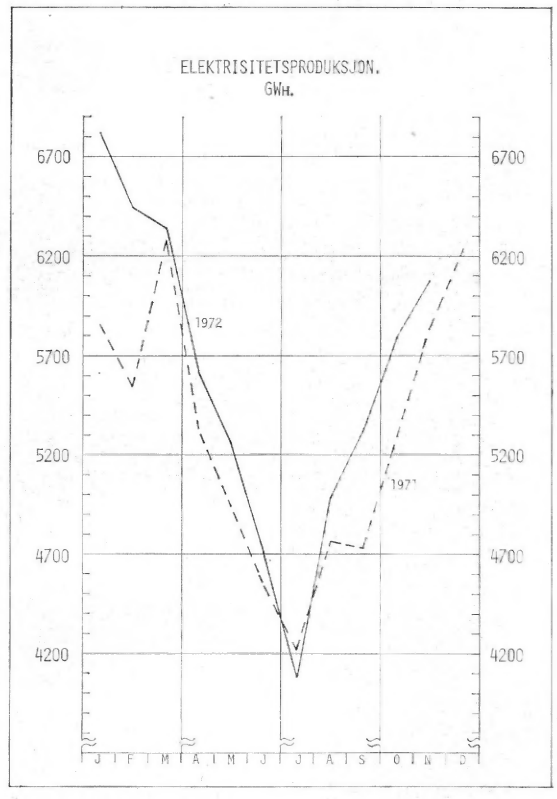

Fig. 25.

duksjonen i kjemisk industri (unntatt sildolje- og fiskemjølfabrikker) meget sterk stigning i hele 1972, etter en kraftig nedgang høsten 1971. Medvirkende til produksjonsoppgangen i 1972 var kapasitetsutvidelse i gjødningsindustrien. Også i treindustri, grafisk industri og tobakksindustri steg produksjonen, særlig fra sommeren av. Produksjonsveksten i elektroteknisk industri var moderat i 1972, mens produksjonsutviklingen i jern- og metallvareindustrier, maskinindustri, transportmiddelindustri og møbel- og innredningsindustri var preget av stagnasjon. I næringsmiddelindustri (unntatt fiskeforedling) og gummivareindustri var det gjennomgående nedgang i produksjonen i 1972. I jord- og steinvareindustrien og tekstilindustrien tok produksjonen til å gå ned fra henholdsvis våren og sommeren 1972. Produksjonen i treforedlingsindustri og bekledningsindustri viste sterke svingninger i 1972, men uten klar underliggende tendens. I primær jern- og metallindustri var det stagnasjon i første halvår, men med en tendens til stigning i høstmånedene. De bedrede avsetningsforhold medførte en reduksjon i lagrene for flere av denne industrigruppens produkter.

Tabell 42 viser produksjonen av en del varer i bergverksdrift og industri.

Produksjonsutviklingen i elektrisitetsverkene

Elektrisitetsproduksjonen økte fra 1971 til 1972 med 4 200 GWh til 67 800 GWh, eller med 6,7 prosent. Etterspørselen etter elektrisk kraft ble tilfredsstillende dekket hele året, og nettoeksporten var 4 650 GWh, større enn i noe tidligere år. Den høye dekningsgraden for elektrisk kraft i hele 1972 og den betydelige eksporten må imidlertid ses på bakgrunn av at etterspørselen fra en del industrigrupper var svak som følge av driftsinnskrenking.

Tabell 43 viser produksjons-, forbruks- og eksportutviklingen og tabell 44 produksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. Kvartalstall for reguleringsmagasinenes energibeholdning er gitt i tabell 46.

I 1972 ble det installert nye primære kraftmaskiner med en kapasitet på 240 MW, mot 1 240 MW i 1971 (se tabell 45.)

Tabell 43. *Produksjon, forbruk og eksport av elektrisk kraft*

	1968	1969	1970	1971	1972[1]
Produksjon (GWh)	59 701	57 021	57 606	63 564	67 800
Netto eksport (GWh)	2 995	1 348	836	2 921	4 650
Brutto forbruk (GWh)	56 706	55 673	56 770	60 643	63 150
Prosentvis endring i brutto forbruk fra året før	10,43	—1,86	1,97	6,82	4,13
Forbruk spillkraft (GWh)	2 626	639	557	2 020	2 550
Brutto forbruk fast kraft (GWh)	54 080	55 034	56 213	58 623	60 600
Prosentvis endring fra året før i brutto forbruk av fast kraft	9,31	1,76	2,14	4,29	3,37

[1] Foreløpige tall.

Tabell 44. *Elektrisitetsproduksjonen i de enkelte elektrisitetsområder. GWh*[1]

Elektrisitetsområder	1971	1972[2]	Prosentvis endring
Østlandet—Agder	31 150	33 578	7,8
Rogaland—Hordaland	10 999	10 353	—5,9
Sogn—Sunnmøre	5 534	5 776	4,4
Nordmøre—Trøndelag	7 532	7 509	—0,3
Helgeland	3 430	5 338	55,6
Salten	2 497	2 531	1,4
Ofoten—Lyngen	1 348	1 689	25,3
Lyngen—Porsanger	693	687	—0,9
Øst-Finnmark	361	320	—11,4
Svalbard	19	19	–
I alt	63 563	67 800	6,7

[1] 1 GWh (gigawattime) = 1 000 MWh (megawattimer) = 1 000 000 kWh. [2] Foreløpige tall.

Tabell 45. *Nyinstallasjoner i de enkelte elektrisitetsområder. MW*

Elektrisitetsområder	1969	1970	1971	1972[1]
Østlandet—Agder	75	244	950	79
Rogaland—Hordaland	121	–	80	40
Sogn—Sunnmøre	30	105	–	50
Nordmøre—Trøndelag	–	15	107	–
Helgeland	125	–	–	20
Salten	–	83	8	–
Ofoten—Lyngen	–	2	–	26
Lyngen—Porsanger	19	–	83	–
Øst-Finnmark	–	1	12	25
Svalbard	–	–	–	–
I alt	370	450	1 240	240

[1] Foreløpige tall.

Tabell 46. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh*

	Østlandet/ Agderområdet[1]	Landet ellers[1]	I alt
1970			
31. mars	2 669	4 206	6 875
30. juni	9 381	11 131	20 512
30. september .	12 714	14 806	27 520
31. desember .	11 045	12 865	23 910
1971			
31. mars	4 646	8 170	12 816
30. juni	12 949	17 245	30 194
30. september .	13 736	21 763	35 499
31. desember .	12 931	21 695	34 626
1972			
31. mars	5 684	12 658	18 342
30. juni	15 650	21 792	37 442
30. september.	15 289	23 238	38 527

[1] Sira—Kvina er tatt med i tallene for landet ellers.

Byggevirksomheten

I de ti første månedene av 1972 ble det satt i gang arbeid med et byggeareal som var av om lag samme størrelse som i januar—oktober i 1971, mens fullført byggeareal var 1,7 prosent større enn året før. Det samlede areal under arbeid pr. 31. oktober 1972 var 5 998 000 m², dvs. 0,8 prosent mindre enn til samme tid i 1971.

Etter omleggingen av avgiftssystemet fra 1. januar 1970 er det påvist svikt i registreringen av bygg for jordbruk, skogbruk og fiske. Disse byggene er derfor holdt utenfor statistikken for 1971 og 1972.

I løpet av de ti første månedene i 1972 ble det satt i gang arbeid med 35 216 boliger (leiligheter og hybler). Dette var 1 343 (3,7 prosent) færre boliger enn i samme periode året før. Nedgangen i boligflaten var 2,3 prosent. For hele 1972 er tallet på igangsatte boliger anslått til 43 000, dvs. knapt 1 400 færre enn i rekordåret 1971. Fordelingen av igangsatte bygg etter næring framgår av tabell 47. Den sterke økingen i igangsetting for bygg i varehandel, bank og forsikring skyldes vesentlig ett enkelt bygg, Postgirobygget, som ble satt i arbeid i Oslo i 1972. Bygget er beregnet ferdig først i 1975.

Tallet på fullførte boliger (leiligheter og hybler) i tiden januar—oktober 1972 var 34 490. Dette er 2 418, eller 7,5 prosent, flere enn i samme periode 1971. Arealet av fullførte boliger økte også med 7,5 prosent. For hele året 1972 er tallet på fullførte boliger anslått til 43 000, eller om lag 2 000 flere enn i rekordåret 1971.

I gruppen helse- og veterinærvesen gikk fullført byggeareal ned med 30,0 prosent i de ti første månedene i 1972, sammenliknet med samme periode i 1971. Nedgangen må ses på bakgrunn av at arealet av fullførte helsebygg var uvanlig stort i 1971. Se ellers tabell 48.

Tabell 49 viser arealet av bygg under arbeid. Tallet på boliger (leiligheter og hybler) under arbeid pr. 31. oktober 1972 var 40 199, dvs. en nedgang på 416 boliger, eller 1,0 prosent, sammenliknet med oktober 1971. Boligflaten under arbeid var om lag som året før.

For undervisningsbygg var det, som følge av mindre igangsetting og økt fullføring, en nedgang i areal under arbeid på hele 32,3 prosent fra utgangen av oktober 1971 til samme tidspunkt i 1972. For de øvrige grupper av bygg vises det til tabellen.

I 1972 ble det gjennomført enkelte lettelser i byggereguleringen for nybygg. Byggekvoten for industribygg ble utvidet, og i Skien og Porsgrunn ble byggeløyveordningen opphevet. Ellers var byggeløyveordningen for nybygg som i 1971. (Se Økonomisk utsyn 1971, side 96.) Mengdereguleringen av ombyggings- og utbedringsarbeider, som ble innført 1. oktober 1971, ble opprettholdt i 1972.

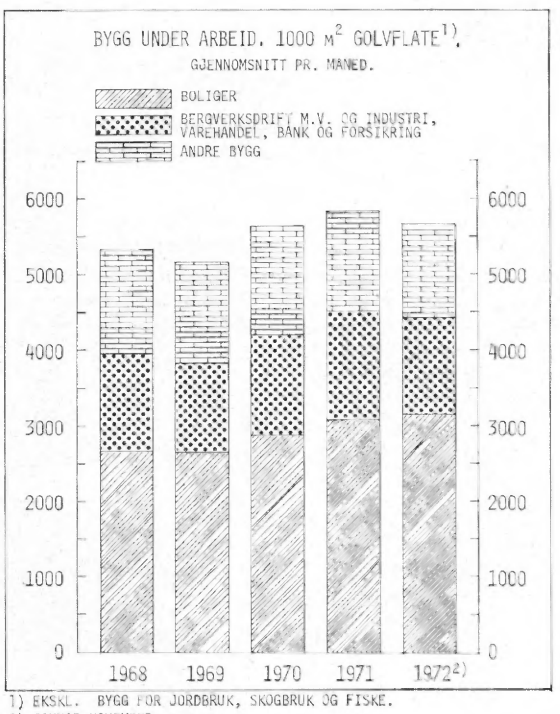

Fig. 26.

Tabell 47. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m²*

	1969	1970	1971	Januar—oktober		
				1971[1]	1972[1]	Prosent endring
Jordbruk, skogbruk og fiske	751	612	..	..	..	..
Bergverksdrift m. v. og industri..	833	995	839	668	670	0,3
Varehandel, bank og forsikring...	457	418	354	337	459	36,2
Boliger	3 280	3 308	3 690	3 082	3 012	—2,3
Undervisning	496	418	494	419	323	—22,9
Helse- og veterinærvesen	150	143	156	110	121	10,0
Annen virksomhet	458	410	456	342	386	12,9
I alt	6 425	6 304	5 989	4 958	4 971	0,3
Leiligheter, antall	37 094	37 424	41 783	34 731	33 116	—4,7
Hybler, antall	2 524	2 560	2 579	1 828	2 100	14,9
Boliger i alt, antall	39 618	39 984	44 362	36 559	35 216	—3,7

[1] Ureviderte tall.

Tabell 48. *Fullførte bygg. Areal i 1 000 m²*

	1969	1970	1971	Januar—oktober		
				1971[1]	1972[1]	Prosent endring
Jordbruk, skogbruk og fiske	572	658	..	..	..	..
Bergverksdrift m. v. og industri..	682	840	958	787	651	—17,3
Varehandel, bank og forsikring...	428	370	397	317	318	0,3
Boliger	2 902	3 216	3 405	2 681	2 883	7,5
Undervisning	479	443	525	405	468	15,6
Helse- og veterinærvesen	108	131	186	150	105	—30,0
Annen virksomhet	433	441	447	326	319	—2,1
I alt	5 604	6 099	5 918	4 666	4 744	1,7
Leiligheter, antall	33 034	36 533	38 461	30 003	32 277	7,6
Hybler, antall	3 424	2 913	2 343	2 069	2 213	7,0
Boliger i alt, antall	36 458	39 446	40 804	32 072	34 490	7,5

[1] Ureviderte tall.

Byggekvoten for industribygg for 1972 ble i løpet av året utvidet med 20 000 m². Kvotetillegget ble fordelt på de enkelte distrikter under omsyn til sysselsettingssituasjonen og hvor raskt aktuelle prosjekter kunne settes i gang. Den totale disponible byggekvote for 1972 på 805 000 m² ble fordelt med 510 000 m² på Kommunaldepartementet, 275 000 m² på Industridepartementet og 20 000 m² på Landbruksdepartementet.

Tilgangen på byggeklare tomter var noe bedre i 1972. Kommunalbankens ramme for kontantlån til grunnervervelse, lån til grunnlagsinvesteringer og tomtetekniske arbeider m.v. ble satt til 225 mill. kroner i 1972, mot 130 mill. kroner i 1971.

Husbankens innvilgningsbudsjett ble utvidet til i alt 2 404,5 mill. kroner fra 1971 til 1972, eller med 335,5 mill. kroner. Lånebeløpet pr. bolig ble satt til 75 000 kroner, en øking fra

Tabell 49. *Bygg under arbeid.*[1] *Areal i 1 000 m²*

	1969	1970	1971	Januar—oktober		
				1971[2]	1972[2]	Prosent endring
Jordbruk, skogbruk og fiske	550	501	..	..	..	..
Bergverksdrift m. v. og industri..	838	990	862	871	874	0,3
Varehandel, bank og forsikring...	382	429	385	487	577	18,5
Boliger	2 886	2 966	3 235	3 355	3 345	—0,3
Undervisning	608	570	536	585	396	—32,3
Helse- og veterinærvesen	[3] 267	279	249	239	258	7,9
Annen virksomhet	548	514	517	509	548	7,7
I alt	[3] 6 079	6 249	5 784	6 046	5 998	—0,8
Leiligheter, antall	33 163	33 898	37 061	38 279	37 507	—2,0
Hybler, antall	2 914	2 553	2 765	2 336	2 692	15,2
Boliger i alt, antall	36 077	36 451	39 826	40 615	40 199	—1,0

[1] Ved utgangen av perioden. [2] Ureviderte tall. [3] Rettet tall.

året før på om lag 3 000 kroner. Statsbankene gav til sammen lån til 31 800 boliger i 1972. Dette var 2 300 flere enn i 1971.

Tilskottsordningen til småhusbyggerne fortsatte også i 1972. Ordningen ble opprettet i 1968 for å stimulere sysselsettingen i byggevirksomheten i vintermånedene. Første vinteren gjaldt ordningen bare landets fire nordligste fylker, men senere har en del av kommunene i Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark også kommet med.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 50.

Tabell 50. *Totalregnskap for bygge- og anleggsvirksomhet. Mill. kr.*

	Brutto inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1968	11 659	7 478	4 181
1969	13 183	8 515	4 668
1970*	16 183	10 755	5 428
1971*	18 627	12 435	6 192
1972*	20 386	13 369	7 017

Sjøfart

Nettotilveksten til Norges handelsflåte var i 1972 betydelig lavere enn året før. Den registrerte nettotilvekst i de tre første kvartaler av 1972 var bare om lag 20 prosent av hva den var i samme periode i 1971. Leveringene av ny tonnasje var rett nok noe større i 1.—3. kvartal 1972 enn i samme periode året før, men salg av eldre tonnasje til utlandet ble samtidig nær firedoblet. Lave fraktrater utover våren og sommeren 1972 førte til de høyeste opplagstall siden 1962. Utover høsten steg fraktratene, og opplagstallene gikk raskt ned.

Verdensflåten (utenom Sambandsstatenes reserveflåte) økte fra 242,2 mill. bruttotonn i juni 1971 til 264,1 mill. bruttotonn i juni 1972[1], eller med 9,0 prosent. De land som hadde størst absolutt tonnasjeøking var Liberia med 5,9 mill. bruttotonn, Japan med 4,4 mill. bruttotonn, Hellas med 2,3 mill. bruttotonn, Norge med 1,8 mill. bruttotonn, Panama med 1,5 mill. bruttotonn og Storbritannia med 1,3 mill. bruttotonn.

Verdens tankflåte økte fra 96,1 mill. bruttotonn i 1971 til 105,1 mill. bruttotonn i 1972. Av økingen falt 3,2 mill. bruttotonn på Liberia, 2,0 mill. bruttotonn på Japan, 0,7 mill. bruttotonn på Panama, 0,6 mill. bruttotonn på Hellas, 0,5 mill. bruttotonn på Sverige og 0,4 mill. bruttotonn på Norge.

Verdensflåten av store malm- og bulkskip økte fra 53,8 mill. bruttotonn i 1971 til 63,5 mill. bruttotonn i 1972. Også her hadde skip under Liberias flagg størst øking, med 2,3 mill. bruttotonn. Så fulgte Japan med 2,1 mill. bruttotonn, Storbritannia med 1,3 mill. bruttotonn,

[1] Tallene i dette og de to neste avsnittene er hentet fra Lloyd's Register of Shipping, Statistical Tables, 1971 og 1972.

Norge med 1,2 mill. bruttotonn og Hellas med 1,0 mill. bruttotonn.

Forholdene på fraktmarkedene i 1972 førte til at opplagstallene for verdensflåten økte i årets første måneder. Utover sommeren og høsten bedret forholdene seg, slik at tallet på skip i opplag gikk sterkt ned. Pr. 1. august 1972 lå skip på til sammen 4,2 mill. bruttotonn i opplag, mot 1,8 mill. bruttotonn på samme tid i 1971[1].

Norges handelsflåte

Den 1. januar 1972 bestod den norske handelsflåte av 2 222 skip på til sammen 21,9 mill. bruttotonn (se tabell 51). Handelsskip på under 100 bruttotonn, fiske- og fangstfartøyer og en del spesialskip er da ikke regnet med.

I alt 430 skip med en tonnasje på 10,8 mill. bruttotonn var tankskip. Resten — 1 792 skip på til sammen 11,1 mill. bruttotonn — var tørrlastskip av forskjellig slag. Nedenfor er gitt en oversikt over handelsflåtens fordeling på ulike skipstyper pr. 1. januar 1972.

Skipenes art	Skip	1000 brt.
Tankskip:		
Gasstankskip	39	254
Andre tankskip	391	10 517
Tørrlastskip:		
Malm/tankskip	14	683
Malmskip	21	367
Bulk/tankskip	35	1 923
Bulkskip	281	5 291
Kjøle- og fryseskip	47	123
Passasjerskip	378	348
Andre tørrlastskip	1 016	2 392
I alt	2 222	21 898

[1] Kilde: International Chamber of Shipping.

Tabell 51. *Handelsflåten 1968—1972.*[1] *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1972. 1 000 bruttotonn*

	I alt	100—4 999 br.tonn	5 000—9 999 br.tonn	10 000—19 999 br.tonn	20 000—29 999 br.tonn	30 000—49 999 br.tonn	50 000—99 999 br.tonn	100 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1968	18 733	1 159	2 541	5 372	2 937	4 662	1 959	103
—»— 1969	19 074	1 101	2 192	5 111	2 809	5 068	2 587	206
—»— 1970	18 418	1 049	1 937	4 853	2 418	4 557	2 843	761
—»— 1971	19 708	1 021	1 792	4 783	2 450	4 473	3 609	1 580
—»— 1972	21 898	1 049	1 759	4 852	2 630	4 575	4 386	2 647
Tilgang 1/1–1/10 1972								
Nybygg i utlandet	1 249	31	40	126	52	82	316	602
» i Norge	377	27	16	32	23	–	60	219
Annen tilgang	49	7	–	13	29	–	–	–
Tilgang i alt	1 675	65	56	171	104	82	376	821
Avgang 1/1–1/10 1972:								
Solgt til utlandet	1 303	63	138	321	124	390	267	–
Forlist, kondemn., hogd opp innenl.	52	4	–	–	–	48	–	–
Avgang i alt	1 355	67	138	321	124	438	267	–
Netto tilgang i alt	320	— 2	— 82	— 150	— 20	— 356	109	821
Flåten 1. oktober 1972	22 218	1 047	1 677	4 702	2 610	4 219	4 495	3 468
Av dette:								
Motor, tørrlastskip	10 714	854	1 455	3 072	1 811	1 512	2 010	–
Damp »	695	5	30	52	89	–	157	362
Motor, tankskip	7 412	184	192	1 523	571	2 238	1 853	851
Damp »	3 397	4	–	55	139	469	475	2 255

[1] Handelsskip på 100 br.tonn og over. Ikke medregnet fiske- og fangstfartøyer, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.

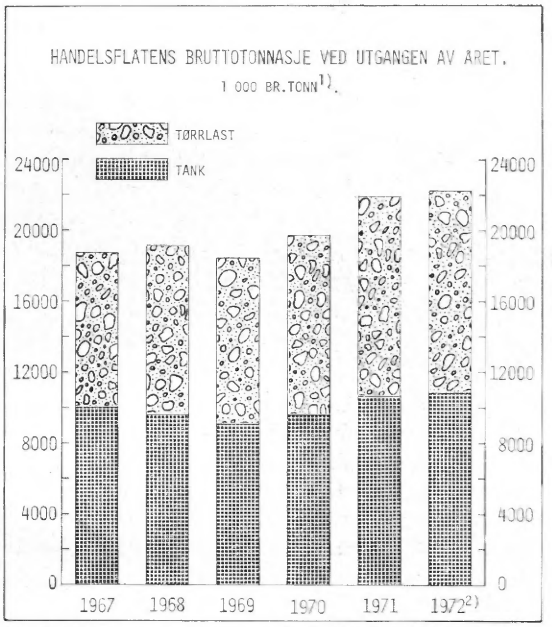
Handelsflåten hadde i de tre første kvartaler av 1972 en nettotilgang av tonnasje på 320 000 bruttotonn, eller 1,5 prosent av tonnasjen ved årets begynnelse. I samme periode året før var det en nettotilgang i tonnasjen på 1 570 000 bruttotonn. Ved utgangen av september 1972 bestod flåten av 2 211 skip på til sammen 22,2 mill. bruttotonn. Tankskipenes tonnasje var på 10,8 mill. bruttotonn og tørrlastskipenes tonnasje på 11,4 mill. bruttotonn. (Til tørrlastflåten regnes også kombinasjonsskip som malm/tankskip og bulk/tankskip.) Tankflåtens prosentvise andel av den samlede tonnasje hadde ved utgangen av september 1972 gått ned til 48,7 prosent, fra 49,3 prosent på samme tid i 1971.

I løpet av de tre første kvartaler av 1972 hadde handelsflåten en bruttotilvekst på i alt 1 675 000 bruttotonn. I samme periode året før var bruttotilgangen på 1 981 000 bruttotonn. Tilgangen i 1972 fordelte seg med 677 000 bruttotonn på tankskip og 998 000 bruttotonn på tørrlastskip. Nye skip fra utenlandske verft utgjorde 75 prosent av tilgangen, nybygginger fra norske verft 22 prosent, og resten — 3 prosent av bruttotilgangen — bestod av eldre skip kjøpt fra utlandet. De tilsvarende tall for samme periode i 1971 var henholdsvis 58 prosent, 20 prosent og 22 prosent (se tabell 52).

Nedenfor er gitt en oversikt over nybyggingene 1.—3. kvartal 1972 fordelt på leveringsland.

Leveringsland	Tankskip Skip	Tankskip 1000 brt.	Tørrlastskip Skip	Tørrlastskip 1000 brt.
Danmark	–	–	1	30
Finland	1	2	1	22
Sverige	–	–	3	255
Belgia	–	–	1	19
Bulgaria	1	5	–	–
Frankrike	–	–	1	14
Italia	–	–	1	0
Nederland	2	120	3	1
Polen	–	–	10	82
Spania	–	–	1	10
Storbritannia og Nord-Irland	1	6	2	114
Vest-Tyskland	1	3	3	34
Øst-Tyskland	–	–	6	17
Japan	2	252	4	263
Utlandet i alt	8	388	37	861
Norge	7	258	39	119
I alt	15	646	76	980

Av nybyggingene i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over var 5 skip fra utenlandske verft og 2 skip fra norske verft. Til sammen hadde disse skipene en tonnasje på 821 000 bruttotonn, eller 50 prosent av hele bruttotilgangen på ny tonnasje.

1) HANDELSSKIP PÅ 100 BRUTTOTONN OG OVER, IKKE MEDREGNET FISKE- OG FANGSTSKIP, HVALKOKERIER OG ANDRE SPESIALSKIP.
2) FOR 1972 PR. 1. OKTOBER.

Fig. 27.

Avgangen fra handelsflåten i de tre første kvartaler av 1972 var på 1 355 000 bruttotonn. Av dette ble 1 303 000 bruttotonn solgt til utlandet. Resten var kondemnerte og forliste skip.

Tilgang og avgang av handelsskip i de tre første kvartaler av 1972 fordelte seg slik:

	Tilgang Skip	Tilgang 1000 brt.	Avgang Skip	Avgang 1000 brt.
Motortørrlastskip	88	764	88	677
Damptørrlastskip	2	234	3	39
Motortankskip	15	342	23	475
Damptankskip	3	335	5	164
I alt	108	1 675	119	1 355

Endringen i handelsflåten i 1.—3. kvartal 1972 sammenliknet med endringen for tidligere år er tatt inn i tabell 52.

Tilgangen til handelsflåten i 1972 bestod vesentlig av store skipsenheter. Skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over utgjorde 71 prosent av den samlede tilgang i tonnasje. Av avgangen i tonnasje falt 20 prosent på skip i størrelsesgruppen 50 000 bruttotonn og over, 32 prosent var skip mellom 30 000 og 50 000 bruttotonn, mens bare 13 prosent av avgangen falt på skip under 10 000 bruttotonn. I samme periode i 1971 falt 45 prosent av avgangen i tonnasje på skip under 10 000 bruttotonn.

Tabell 52. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1]

År	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Annen tilgang	Avgang i alt	Forlist, kondemnert etc.	Solgt til utl.	Annen tilgang og avgang. Netto	Netto-øking i alt	Av dette tanktonnasje
1967	3 068	304	2 700	64	1 184	12	1 172	101	1 985	709
1968	2 181	445	1 710	26	1 766	20	1 746	— 74	341	— 348
1969	1 512	503	933	76	2 163	37	2 126	— 5	—656	— 512
1970	2 540	464	1 762	314	1 250	83	1 167	–	1 290	597
1971	2 868	616	1 720	532	688	58	630	10	2 190	1 071
Jan.—sept.										
1971	1 981	384	1 156	441	411	55	356	..	1 570	789
1972	1 675	377	1 249	49	1 355	52	1 303	..	320	38

[1] Se note til tabell 51.

Tabell 53 viser hvordan flåtens fordeling etter størrelse har endret seg siden 1967. Overgangen til større skip har vært særlig markert i tankflåten, hvor skip i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over ved utgangen av 1967 utgjorde om lag 1 prosent av tonnasjen, og ved utgangen av september 1972 29 prosent av tonnasjen.

Tabell 53. *Bruttotonnasjen etter størrelse ved utgangen av året. Prosent*

Bruttotonn	1967	1968	1969	1970	1971	1/10 1972
100– 9 999 ..	20	17	16	14	13	12
10 000–19 999 ..	29	27	26	24	22	21
20 000–29 999 ..	16	15	13	13	12	12
30 000–39 999 ..	11	11	10	10	9	8
40 000–49 999 ..	13	15	15	13	12	11
50 000–99 999 ..	10	14	16	18	20	20
100 000 og over.	1	1	4	8	12	16
I alt	100	100	100	100	100	100

Tabell 54 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1971 og tidligere år.

I de tre første kvartaler i 1972 ble det netto kontrahert skip på i alt 573 000 bruttotonn ved utenlandske verft, mot 847 000 bruttotonn i samme periode i 1971, dvs. en nedgang på 32 prosent. Tabell 55 viser fordelingen av kontraheringene på tank og tørrlast.

Tabell 54. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1967	1968	1969	1970	1971
0— 4 år	53	55	55	54	51
5— 9 »	26	24	25	27	30
10—14 »	14	15	14	13	12
15—19 »	5	4	4	4	5
20—29 »	1	1	1	1	2
30 år og over	1	1	1	1	0
I alt	100	100	100	100	100

Tabell 55. *Kontrahering av norske handelsskip ved utenlandske verft. 1 000 bruttotonn*

År	I alt			Tankskip			Tørrlastskip		
	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.
1969.....	2 696	3 278	582	840	1 026	186	1 856	2 252	396
1970.....	3 732	4 800	1 068	1 876	2 254	378	1 856	2 546	690
1971.....	916	1 223	307	756	821	65	160	402	242
1.—3. kv.									
1971.....	847	1 009	162	621	621	–	226	388	162
1972.....	573	747	174	729	729	–	— 156	18	174

Kilde: Handelsdepartementet.

Tabell 56. *Norske nybyggingskontrakter etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1972. 1 000 bruttotonn*

Land	I alt	4. kvartal 1972	1973	1974	1975 og senere
Danmark	460	–	317	143	–
Finland	41	10	31	–	–
Sverige	1 937	107	546	801	483
Frankrike	296	117	179	–	–
Hellas	22	4	14	4	–
Jugoslavia	374	124	250	–	–
Nederland	138	1	137	–	–
Polen	181	17	76	29	59
Romania	23	–	4	19	–
Spania	100	–	–	100	–
Storbritannia og Nord-Irland	17	–	17	–	–
Tyskland, Vest-	415	12	302	101	–
Tyskland, Øst-	130	27	62	41	–
Sambandsstatene	2	1	1	–	–
Japan	2 086	121	1 131	834	–
Sum utland	6 222	541	3 067	2 072	542
Norge	2 325	115	725	600	885
Sum i alt	8 547	656	3 792	2 672	1 427

Kilde: Handelsdepartementet.

Pr. 1. oktober 1972 var den samlede kontraktbestand for norsk regning 8,5 mill. bruttotonn, mot 10,2 mill. bruttotonn til samme tid et år tidligere. Om lag 73 prosent av kontraktbestanden falt på utenlandske verft. For 1973 er det foreløpig regnet med leveringer fra utenlandske og norske verft på i alt 3,8 mill. bruttotonn.

Fordelingen av nybyggingskontraktene på land (tabell 56) viser at de største bestillinger, regnet i tonnasje, er plassert i Norge, Japan og Sverige.

Fraktmarkedet

Etter relativt svak vekst fra 1970 til 1971 viste verdenshandelen et betydelig oppsving i annet halvår 1972 (se avsnittet foran om verdensøkonomien). For året under ett regner GATT med en øking mellom sju og ni prosent i volum. Stigende etterspørsel etter olje og tørre bulkvarer bidrog til øking i sjøtransportbehovet i siste halvdel av 1972 og til bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel av skipstonnasje.

Den store tonnasjetilveksten i verdensflåten i 1971 — større enn i noe tidligere år — førte til økt tilbud av skipstonnasje. Samtidig ble etterspørselen etter tonnasje påvirket av den internasjonale konjunkturavslappingen. På fraktmarkedene ble det derfor frambudt mer tonnasje enn det var behov for, og resultatet ble et sterkt fall i fraktratene i første halvår 1971, både for tankskip og tørrlastskip.

Fra sommeren 1971 til sommeren 1972 var fraktene for tørrlastskip uvanlig stabile. Fraktindeksen (Norwegian Shipping News) for turfrakter med tørrlastskip lå i annet halvår 1971 gjennomsnittlig på 73, med høyeste og laveste verdi på henholdsvis 75 og 70. I første halvår 1972 lå gjennomsnittet på 68, med henholdsvis 69 og 66 som høyeste og laveste verdi.

For tankskip var det større endringer i fraktratene. Tankfraktene falt våren 1971 sterkere enn tørrlastfraktene. Utover høsten steg ratene en del, men den milde vinteren 1971—72 førte til redusert behov for fyringsolje og dermed til nedgang i sjøtransportbehovet for olje. Tank-

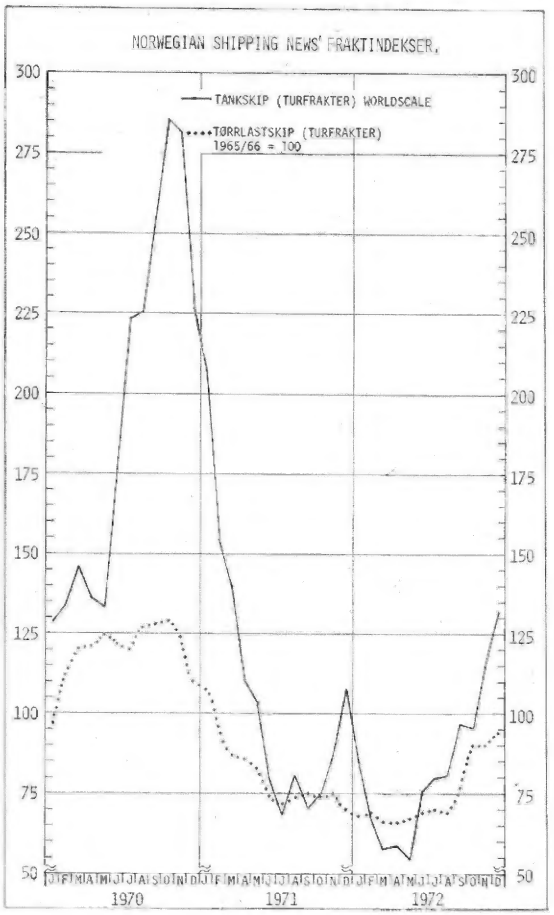

Fig. 28.

ratene sank derfor raskt i løpet av de første måneder av 1972, og turfraktindeksen lå i mai 36 prosent under januar-indeksen.

Omslaget fra fallende til stigende frakter kom omtrent på samme tid på tørrlast- og tankmarkedet. For tørrlastskip steg turfraktindeksen fra april til november 1972 med 36 prosent og tidsfraktindeksen fra mai til november med 40 prosent. Fraktindeksen for tankskip, Worldscale, steg med 113 prosent fra mai til november. Utgangspunktet for oppgangen var imidlertid et uvanlig lavt ratenivå; for tørrlast (tur) lå ratene i november ennå noe lavere enn gjennomsnittet for siste femårsperiode.

Oppgangen i ratene utover sommeren og høsten 1971 hadde til dels sammenheng med spesielle forhold. Således ble tørrlastmarkedet stimulert av sjømannsstreik i Japan og av de amerikanske kornleveringer til Sovjetunionen, mens tankmarkedet ble styrket ved en trinnvis nedbygging av restriksjonene på oljeimport til Sambandsstatene. Men den nesten ubrutte stigningen i både tørrlastratene og tankratene siden våren 1972, må trolig først og fremst ses som et utslag av de bedrede verdenskonjunkturer; erfaringsmessig fører et konjunkturomslag oppover til sterkere utslag i verdenshandelen enn i produksjonen, og etter FN's beregninger økte volumet av verdenshandelen (basert på eksportoppgaver) med vel 7 prosent fra 1. halvår 1971 til 1. halvår 1972.

Beskjeftigelsen av Norges flåte

Ved inngangen til 1972 lå 20 norske skip på til sammen 113 000 bruttotonn i opplag med avmønstret mannskap, mot 2 skip på til sammen 1 500 bruttotonn på samme tid et år tidligere. Etter en svak nedgang i januar og februar økte skipsoppleggene utover våren. Ved utgangen av mai lå 32 skip på til sammen 411 000 bruttotonn i opplag. I mars måned gikk flere tankskip i opplag med mannskap om bord. Regner en med disse, var i alt 39 skip på til sammen 962 000 bruttotonn uvirksomme ved utgangen av mai. Utover sommeren gikk tallet på skip i opplag jamt ned, og ved utgangen av august hadde samtlige tankskip med mannskap om bord brutt opplaget. I opplag med avmønstret mannskap lå på dette tidspunkt 24 skip på til sammen 222 000 bruttotonn. Nedgangen i skipsoppleggene fortsatte utover høsten. Tallet på skip i opplag var ved utgangen av november 8 med til sammen 63 000 bruttotonn. Av disse var 5 tankskip på i alt 51 000 bruttotonn.

Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt som viser hvordan norske skip i utenriksfart var beskjeftiget pr. 1. juli 1972.

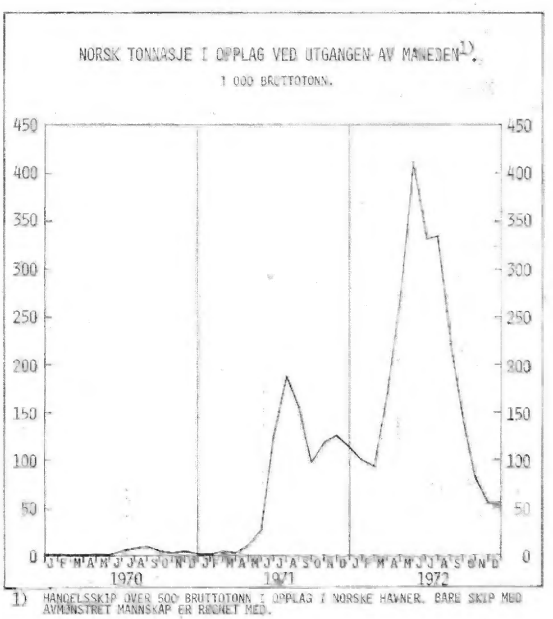

Fig. 29.

	I alt %	Tank %	Linje %	Annet %
På tidscertepartier og konsekutive reiser over 12 måneders varighet	61	75	–	50
Kontraktsfart ca.	13	6	–	21
Løsfart ca.	18	12	–	27
Linjefart	4	–	99	–
Opplegg, ombygging o. l.	4	7	1	2
I alt	100	100	100	100

Om lag 75 prosent av tankflåten var ved utgangen av 1. halvår 1972 sluttet på tidscertepartier og konsekutive reiser av mer enn 12 måneders varighet, mot 82 prosent et år tidligere. For tørrlastflåten (unntatt linjeskip) var de tilsvarende tall 50 prosent i 1972 og 55 prosent i 1971.

Av hele Norges handelsflåte er 98 prosent av bruttotonnasjen beskjeftiget i utenriksfart, og av utenrikstonnasjen går 93 prosent bare mellom utenlandske havner. Av linjetonnasjen (passasjerskip medregnet) i utenriksfart går 77 prosent i fart mellom utenlandske havner og resten mellom Norge og utlandet.

Tabell 58 gir totalregnskap for utenriks sjøfart.

Tabell 57. *Totalregnskap for sjøfart. Mill. kr.*

	1968	1969	1970*	1971*	1972*
Valutafrakter	10 930	10 550	12 490	13 990	13 750
Fraktinntekter levert innenlands	683	737	899	1 030	1 161
Bruttoinntekt i alt	11 613	11 287	13 389	15 020	14 911
Kostnader[1]	7 583	7 608	8 906	10 589	11 018
Av dette:					
Drifts- og reparasjonsutgifter i utlandet	3 899	3 835	4 606	5 490	5 532
Sjøfartens bidrag til nettonasjonalproduktet	4 030	3 679	4 483	4 431	3 893
+ Subsidier	100	109	123	149	173
— Indirekte skatter	26	24	100	121	141
Godtgjøring til arbeid og kapital (faktorinntekt)	4 104	3 764	4 506	4 459	3 925

[1] Omfatter kapitalslit og forbruk av varer og tjenester.

Tabell 58. *Totalregnskap for utenriks sjøfart. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1968	10 985	7 211	3 774
1969	10 608	7 221	3 387
1970*	12 554	8 441	4 113
1971*	14 060	10 076	3 984
1972*	13 825	10 489	3 336

Annen samferdsel

Veitransport

Lengden av de offentlige veier (gatenettet i byene regnet med) var pr. 31. desember 1971 73 112 km. Av dette hadde 13 027 km fast dekke og 11 195 km oljegrusdekke. Den samlede veilengde økte med 851 km i 1971. Lengden av veier med fast dekke og oljegrusdekke økte med henholdsvis 791 km og 1 705 km.

Ved utgangen av 1971 var det i Norge i alt 1 298 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere (se tabell 59). Dette er 9,2 prosent flere enn ett år tidligere. Bestanden av personbiler (sta-

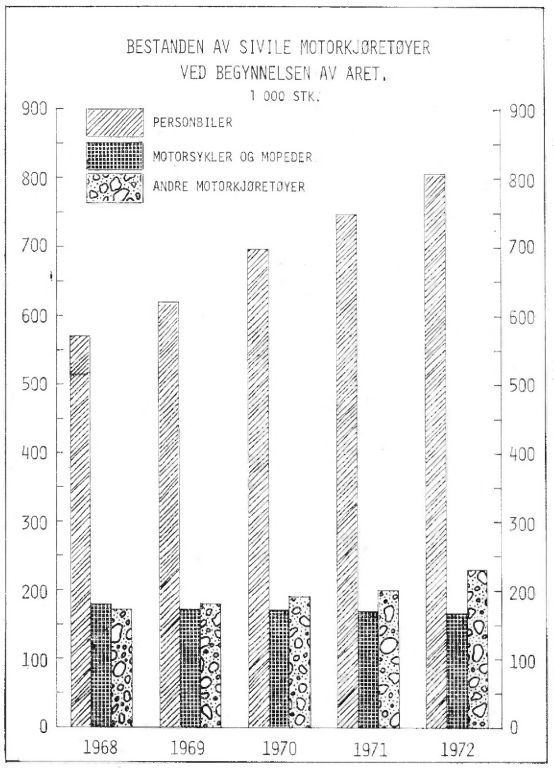

Fig. 30.

sjonsbiler medregnet) økte med 7,9 prosent i 1971 og utgjorde ved utgangen av året 807 000. I månedene januar—september 1972 ble det førstegangsregistrert 57 800 nye og 1 700 brukte personbiler. De tilsvarende tall for samme periode i 1971 var henholdsvis 66 500 og 1 700 (se tabell 60, som også gir fordelingen av nyregistrerte biler og busser på produksjonsland).

Rutebilene transporterte i 1971 321 mill. passasjerer og utførte et transportarbeid på 3 771 mill. passasjerkilometer. Dette var en nedgang fra 1970 på 0,5 prosent i passasjertallet, men en oppgang på vel 1 prosent i passasjerkilometertallet. Transportert godsmengde i 1971 var 4,6 mill. tonn og transportarbeidet (netto) 241 mill. tonnkilometer, dvs. en nedgang i tonntallet på 15 prosent og en oppgang i tonnkilometertallet på 4 prosent fra 1970. En regner med at rutebilselskapene i 1972 transporterte 325 mill. passasjerer og 5 mill. tonn gods. De fleste bilruter forhøyet takstene med 10—13 prosent fra 1. juli 1972.

Trafikken med de innenlandske bilferjerutene stiger fortsatt betydelig. I alt ble det i 1971 transportert 8,2 mill. biler og 30,1 mill. passasjerer med ferjerutene. Sammenliknet med 1970 svarer dette til en øking på 15 prosent for biler og 9 prosent for passasjerer.

For 1971 er godsmengde transportert med lastebiler (biler i egen transport og i leietransport) anslått til 181 mill. tonn og transportarbeidet til 3 290 mill. tonnkilometer.

Tabell 59. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året*

	1967	1968	1969	1970	1971[1]	Prosent endring 1970—71
Personbiler[2]	569 199	619 039	699 683	747 237	806 556	7,9
Busser	6 927	7 100	7 304	7 485	7 706	3,0
Varebiler	72 591	72 870	73 587	73 299	154 982	4,3
Lastebiler m. v.	61 343	63 572	68 905	75 243		
Biler i alt	710 060	762 581	849 479	903 264	969 244	7,3
Traktorer[3]	32 843	37 449	39 506	43 196	67 272	.
Motorsykler	50 148	46 244	43 748	41 769	39 666	—5,0
Mopeder	128 329	127 830	128 978	128 299	128 695	0,3
Motorkjøretøyer i alt	921 380	974 104	1 061 711	1 116 528	1 204 877	7,9
Tilhengere	43 483	50 806	60 185	72 445	93 451	29,0
Kjøretøyer i alt	964 863	1 024 910	1 121 896	1 188 973	1 298 328	9,2

[1] Fra 1971 har traktorer, motorredskap og tilhengere fått generell registreringsplikt. [2] Medregnet stasjonsbiler. [3] Fra 1971 medregnet motorredskap, dvs. arbeidsmaskiner med tillatt kjørehastighet 50 km/time og mer.

Tabell 60. *Biler registrert første gang i Norge*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september				
				Antall		Prosent endring	Prosentandel	
	1969	1970	1971	1971	1972		1971	1972
NYE BILER								
Personbiler[1]								
Vest-Tyskland ...	43 996	22 500	29 668	24 167	23 389	— 3,2	36,4	40,5
Storbritannia	22 233	17 774	14 999	12 276	6 805	— 44,6	18,5	11,8
Sverige	11 923	8 248	9 950	7 697	8 086	5,1	11,6	14,0
Frankrike	8 875	8 862	8 624	7 165	6 880	— 4,0	10,8	11,9
Italia	3 144	2 855	2 690	2 224	2 043	— 8,1	3,3	3,5
Japan	5 774	7 995	13 466	11 260	8 885	— 21,1	16,9	15,4
Tsjekkoslovakia...	1 244	749	724	610	384	— 37,0	0,9	0,7
Sovjetunionen	278	441	645	533	576	8,1	0,8	1,0
Sambandsstatene .	326	250	162	119	135	13,4	0,2	0,2
Øst-Tyskland	196	14	–	–	–	–	–	–
Nederland.....	544	538	543	406	336	— 17,2	0,6	0,6
Andre land	17	–	–	–	235	.	–	0,4
I alt	98 550	70 226	81 471	66 457	57 754	— 13,1	100,0	100,0
Varebiler[2]								
Vest-Tyskland ...	5 153	3 406	7 702	5 745	6 262	9,0	52,4	44,3
Storbritannia	1 537	1 281	1 908	1 243	1 331	7,1	11,3	9,4
Japan	973	1 561	1 906	1 497	2 189	46,2	13,7	15,5
Sverige	336	420	1 177	868	1 365	57,3	7,9	9,7
Frankrike	526	893	1 882	1 340	2 653	98,0	12,2	18,7
Andre land	335	272	354	268	345	28,7	2,5	2,4
I alt	8 860	7 833	14 929	10 961	14 145	29,0	100,0	100,0
Lastebiler[3]								
Vest-Tyskland ...	3 376	3 878	1 614	1 225	1 076	— 12,2	35,6	37,6
Storbritannia	1 741	1 911	1 088	774	605	— 21,8	22,5	21,1
Sverige	1 488	1 844	1 719	1 325	1 083	— 18,3	38,5	37,9
Sambandsstatene .	79	185	63	43	21	— 51,2	1,2	0,7
Italia	296	294	12	12	6	— 50,0	0,3	0,2
Andre land	31	48	95	66	70	6,1	1,9	2,5
I alt	7 011	8 160	4 591	3 445	2 861	— 17,0	100,0	100,0
Busser								
Sverige	398	339	368	266	313	17,7	73,9	75,6
Vest-Tyskland ...	99	79	68	52	65	25,0	14,4	15,7
Nederland.....	41	34	45	31	29	— 6,5	8,6	7,0
Storbritannia	34	16	15	10	7	— 30,0	2,8	1,7
Andre land	1	–	1	1	–	–	0,3	–
I alt	573	468	497	360	414	15,0	100,0	100,0
BRUKTE BILER								
Personbiler	3 659	2 398	2 338	1 718	1 736	1,0	.	.
Varebiler.....	30	27	38	25	28	12,0	.	.
Lastebiler	320	315	219	149	111	— 25,5	.	.
Busser	2	1	2	1	2	.	.	.

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.

[1] Medregnet stasjonsbiler og drosjer. [2] Før 1971 godsbiler med lasteevne under 1 tonn. Fra 1971 godsbiler med totalvekt under 3,5 tonn. [3] Før 1971 godsbiler med lasteevne over 1 tonn. Fra 1971 godsbiler med totalvekt over 3,5 tonn. Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

Jernbanetransport

Ved utgangen av 1971 utgjorde Norges statsbaners jernbanenett — som ett år tidligere — 4 240 km. Også ved utgangen av 1971 var 2 439 km eller 58 prosent elektrifisert.

Pr. 30. juni 1972 hadde NSB en vognpark på 989 personvogner (motorvogner ikke regnet med) og 10 037 godsvogner (medregnet 472 private vogner registrert i NSB's vognpark). Tallet på elektriske lokomotiver var 166, diesellokomotiver 83 og motorvogntallet 174. En oversikt over NSB's transportytelser og de økonomiske resultater av driften i første halvår 1972 er gitt i tabell 61.

Fra 1. juli 1972 ble takstene for persontrafikken forhøyet med 10 prosent. Ekspress- og stykkgodstakstene ble fra samme dato forhøyet med 12 prosent og takstene for vognlastgods med 8 prosent.

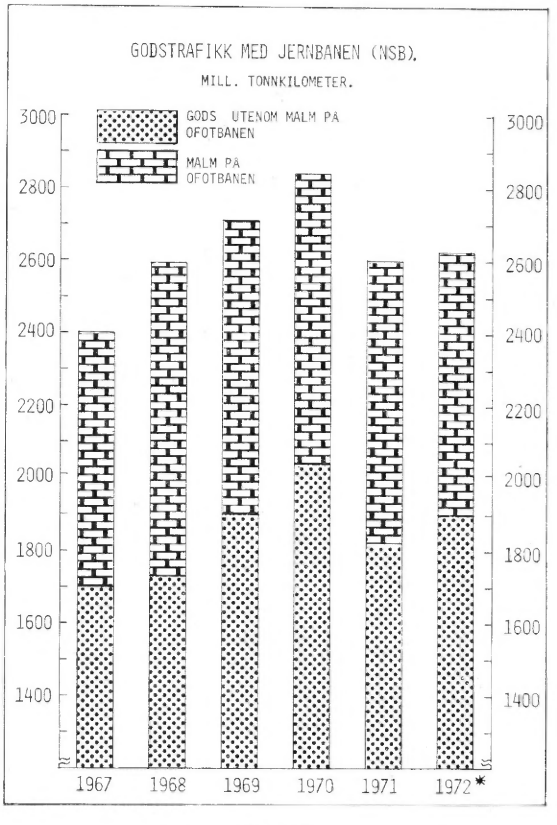

Fig. 31.

By- og forstadsbanetrafikk

Ved sporveisselskapene i Oslo og Trondheim gikk det samlede passasjertallet opp fra 61,3 mill. i 1970 til 64,3 mill. i 1971, dvs. med om lag 5 prosent. Selskapenes bussdrift er da holdt utenfor, men tunnelbanen i Oslo er tatt med. Økingen i 1971 gjaldt først og fremst denne banen. Tallet på passasjerer ved forstadsbanene i Oslo og Trondheim var det samme i 1970 og 1971, nemlig 30,1 mill.

Da dette ble skrevet, forelå ennå ingen oppgaver over by- og forstadsbanetrafikken i 1972.

Sjøtransport

Fartøyer i innenlandsk rutefart transporterte i 1971 til sammen 38,2 mill. passasjerer, eller 8 prosent flere enn i 1970. Av passasjertallet i 1971 var 751 000 reisende med kystruter, 30,2 mill. med ferjeruter og 7,2 mill. med andre lokalruter. Av tallet på passasjerer med kystruter gjaldt 533 000 hurtigruten på Nord-Norge. Det var en oppgang på om lag 2 prosent fra 1970.

Godstransportene med kyst- og lokalruter til sammen utgjorde 2,2 mill. tonn i 1971. Av godsmengden i 1971 transporterte kystrutene 1,3 mill. tonn, det samme som året før. Lokal- og bygderutene transporterte 1,0 mill. tonn, eller 0,1 mill. tonn mindre enn i 1970.

For skip mellom 25 og 500 bruttotonn i leie- og egentransport mellom norske havner er godstransportene i 1971 anslått til 23 mill. tonn og transportarbeidet til 4 500 mill. tonnkilometer. Begge tall er uendret fra 1970. I tillegg transporteres betydelige godsmengder langs kysten med fiskebåter og med skip større enn 500 bruttotonn. For disse fartøyer har en ikke materiale til å anslå omfanget av godstransportene.

Da dette ble skrevet, forelå ennå ingen oppgaver over innenlandske sjøtransporter i 1972.

I skipsfarten mellom Norge og utlandet var tonnasjen av norske og utenlandske skip som kom med last til Norge i januar—august 1972 12,0 mill. nettotonn, eller om lag 8 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1971. Tonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med) var 9,8 mill. nettotonn, en stigning på 10 prosent i samme tidsrom. I de første åtte måneder av 1972 ble det losset 13,3 mill. tonn og lastet 11,1 mill. tonn, utenom malm over Narvik. De tilsvarende tall i 1971 var 13,1 mill. tonn og 10,2 mill. tonn.

Lufttransport

Tallet på registrerte sivilfly (seilfly ikke regnet med) ved utgangen av juni 1972 var 531, mot 552 på samme tidspunkt i 1971.

I de første sju måneder av 1972 lå tallet på passasjerer i innenlandstrafikken med rutefly knapt 14 prosent over passasjertallet i tilsvarende periode i 1971. På utenlandsrutene lå passasjertallet i samme periode knapt 7 prosent høyere enn ett år tidligere.

Tabell 61. *Jernbanetransport (Norges statsbaner)*

	Enhet	Hele året			Januar—juni		
		1969	1970	1971	1971	1972	Prosent endring
Driftsytelser[1]							
Vognakselkilometer i trafikktog[1]							
Med damplokomotiv	Mill.	1,5	0,1	–	–	–	–
» elektrisk lokomotiv	»	631,5	634,5	636,3	317,5	314,9	—0,8
» diesellokomotiv	»	199,3	192,5	170,4	83,9	83,6	—0,4
» elektrisk motorvogn	»	77,4	75,7	76,2	37,3	37,9	1,6
» dieselmotorvogn	»	10,8	9,6	7,2	3,6	3,6	–
» traktorer	»	0,9	0,9	1,1	0,5	0,5	–
I alt	»	921,4	913,3	891,2	442,8	440,5	—0,5
Trafikk							
Passasjerer	»	29,1	29,2	29,2	14,6	14,8	1,4
Passasjerkilometer	»	1 565	1 569	1 596	770	789	2,5
Tonn transportert							
Malm fra Rana gruver	»	2,4	2,1	2,4	1,2	1,1	—8,3
Malm på Ofotbanen	»	20,2	19,9	19,5	10,6	9,7	—8,5
Annet gods (medregnet tjenestegods)	»	7,1	7,8	6,6	3,3	3,2	—3,0
I alt	»	29,7	29,8	28,5	15,1	14,0	—7,3
Netto tonnkilometer							
Malm fra Rana gruver	»	59	52	61	29	27	—6,9
Malm på Ofotbanen	»	808	796	778	424	388	—8,5
Annet gods (medregnet tjenestegods)	»	1 839	1 990	1 764	882	892	1,1
I alt	»	2 706	2 838	2 603	1 335	1 307	—2,1
Økonomiske resultater							
Utgifter i alt	Mill. kr.	991	1 046	1 160	562	608	8,2
Inntekter i alt	»	731	785	818	396	429	8,3
Av dette:							
Passasjertrafikk	»	243	253	270	131	144	9,9
Godstrafikk	»	445	486	499	241	259	7,5

[1] Lokomotivenes og motorvognenes eget løp er ikke medregnet.

Reiseliv

Tallet på personer som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land i januar—september 1972 steg med nær 16 prosent fra tilsvarende periode i 1971, fordelt med 11 prosent på nordmenn og 20 prosent på utlendinger (se tabell 62).

For godkjente hoteller var tallet på gjester og gjestedøgn i vintersesongen 1972 henholdsvis 5 prosent og 3 prosent høyere enn i vintersesongen 1971. I sommersesongen 1972 steg tallet på gjester med om lag 1 prosent i forhold til sommersesongen 1971, mens tallet på gjestedøgn bare økte ubetydelig (se tabell 63).

Norges valutainntekter og utgifter av reisetrafikken var i de første 9 måneder av 1972 henholdsvis 1 081 mill. kr. og 1 042 mill. kr., dvs. en øking på henholdsvis 7 prosent og 14 prosent fra samme periode året før.

Tabell 62. *Reiseliv*

	Hele året			Januar—september		
	1969	1970	1971	1971	1972	Prosent endring
Personer innreist til Norge direkte fra ikke-nordiske land.						
Med fly	344 239	396 053	428 213	343 049	426 723	24,4
Med skip	154 988	162 335	184 492	163 648	159 492	—2,5
I alt	499 227	558 388	612 705	506 697	586 215	15,7
Av disse						
Nordmenn	244 966	270 838	320 830	250 684	277 898	10,9
Utlendinger	254 261	287 550	291 875	256 013	308 317	20,4
Valutaregnskap.						
Inntekter (Mill. kr.)	914	1 128	1 227	1 008	1 081	7,2
Utgifter (Mill. kr.)	824	1 014	1 194	918	1 042	13,5

Tabell 63. *Hotellbesøk*

	1969	1970	1971	Januar—april			Mai—september		
				1971	1972	Prosent endring	1971	1972	Prosent endring
Godkjente hoteller.									
Gjester 1 000	2 704	2 772	2 922	656	686	4,6	1 777	1 800	1,3
Gjestedøgn 1 000	5 353	5 492	5 761	1 552	1 599	3,0	3 265	3 275	0,3

Postverket

I januar—oktober 1972 var postverkets driftsutgifter 764 mill. kr. og driftsinntektene 738 mill. kr. De tilsvarende tall for samme periode i 1971 var 642 mill. kr. og 611 mill. kr. Renter av statens kapital er tatt med i utgiftene.

I løpet av de ti første måneder av 1972 ble det bokført 66,8 mill. inn- og utbetalingskort og girokort, 6,5 mill. innskott og uttak i Postsparebanken og 11,8 mill. andre sendinger. Dette var en øking på henholdsvis 6 prosent, 10 prosent og 1 prosent i forhold til samme tidsrom i 1971.

Televerket

Ved utgangen av 1971 var det installert om lag 1 204 000 telefonapparater, eller 5 prosent flere apparater enn ved utgangen av 1970. Telefontettheten økte fra 29 apparater pr. 100 innbyggere i 1970 til 31 apparater pr. 100 innbyggere i 1971.

Tallet på telegrammer sendt innenlands og til utlandet i januar—august 1972 var 1,51 mill., dvs. en nedgang på om lag 9 prosent i forhold til samme tidsrom i 1971. Målt i minutter var telekstrafikken innenlands i årets første åtte måneder ubetydelig lavere enn i samme periode i 1971, mens trafikken til utlandet økte med om lag 9 prosent.

Televerkets driftsutgifter i de tre første kvartaler av 1972 beløp seg til 1 034 mill. kr., mens driftsinntektene utgjorde 941 mill. kr. De tilsvarende tall for 1971 var 837 mill. kr. og 866 mill. kr. Avsetning til investeringsformål er ikke regnet med i driftsutgiftene.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel enn sjøfart er tatt inn i tabell 64. For innenriks sjøfart er de samlede inntekter og utgifter tatt med i tabell 57, totalregnskap for sjøfart.

Tabell 64. *Totalregnskap for annen samferdsel. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1968	6 976	3 785	3 191
1969	7 620	4 162	3 458
1970*	9 041	5 357	3 684
1971*	10 042	5 920	4 122
1972*	11 196	6 532	4 664

Inntekter og inntektsnytting

Inntekter

Etter foreløpige beregninger økte faktorinntekten, regnet i løpende priser, med ca. 6 milliarder kroner, eller 9,4 prosent, fra 1971 til 1972. Av en samlet faktorinntekt i 1972 på 70,2 milliarder kroner var ca. 68,3 milliarder kroner privat inntekt av arbeid og kapital, mens 1,9 milliarder kroner tilfalt det offentlige og utlandet i form av nettoinntekt av kapital. Utviklingen i de enkelte komponenter av faktorinntekten framgår av tabell K i tabellvedlegget.

Privat disponibel inntekt (privat inntekt av arbeid og kapital pluss stønader fra det offentlige og utlandet minus direkte skatter og trygdepremier) steg fra 1971 til 1972 med om lag 4,1 milliarder kroner, eller med 7,7 prosent, regnet i løpende priser og etter foreløpige oppgaver. Den private disponible inntekt økte noe svakere enn privat inntekt av arbeid og kapital i alt (før skatt), se tabell 65.

Tabell 65. *Privat disponibel inntekt*

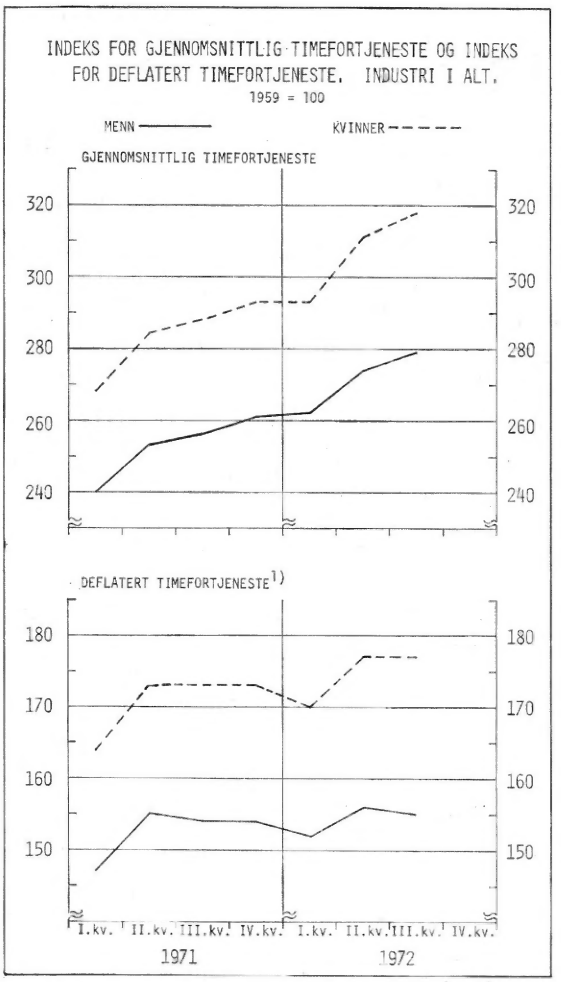
	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*	Endring 1971–72*
	Mill. kr.					Pst.
Privat inntekt av arbeid og kapital	47 765	50 765	57 265	62 466	68 290	+ 9,3
+ Stønader fra det offentlige	7 322	8 453	11 125	13 551	15 737	+ 16,1
+ Stønader fra utlandet (netto)	231	212	220	288	263	— 8,7
I alt	55 318	59 430	68 610	76 305	84 290	+ 10,5
— Direkte skatter og trygdepremier ...	15 364	17 298	18 184	22 887	26 766	+ 16,9
Privat disponibel inntekt	39 954	42 132	50 426	53 418	57 524	+ 7,7
Privat konsum	35 603	39 139	43 773	48 898	52 955	+ 8,3
Privat kapitaltilvekst	4 351	2 993	6 653	4 520	4 569	+ 1,1

Deflateres den private disponible inntekt med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum, finner en at privat disponibel realinntekt i alt økte med 1 prosent fra 1971 til 1972. Hvis en tar hensyn til befolkningstilveksten og beregner stigningen i privat disponibel realinntekt pr. innbygger, blir stigningen fra 1971 til 1972 enda svakere, nemlig 0,3 prosent.

En har grovt anslått fordelingen av den private disponible inntekt mellom to grupper, nemlig på den ene siden lønnstakere, pensjonister og trygdede og på den andre siden selvstendige jordbrukere, skogbrukere og fiskere og andre selvstendig næringsdrivende, selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere. Etter disse anslag steg den nominelle disponible inntekt for lønnstakere, pensjonister og trygdede under ett med 10,2 prosent fra 1971 til 1972. Økingen i disponibel realinntekt for denne gruppen var 3,4 prosent. En del av stigningen skyldes øking i tallet på lønnstakere og trygdede og høyere stønadsutbetalinger fra det offentlige. For de øvrige grupper av inntektstakere (selvstendig næringsdrivende og selskaper) sett under ett gikk den nominelle disponible inntekten ned med 1,1 prosent fra 1971 til 1972. Dette svarer til en nedgang i disponibel realinntekt på 7,2 prosent.

Lønnsutviklingen

I 1972 ble tariffavtalene for de langt fleste lønnstakere revidert. Det ble forhandlet sentralt om en økonomisk ramme for revisjonen av alle avtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge som løp ut 1. juli 1972 eller tidligere (vårfagene). I begynnelsen av april la Riksmeglingsmannen fram forslag til en rammeavtale for forbundsvise forhandlinger. Rammeavtalen forutsatte blant annet at de forbundsvise forhandlinger skulle sluttføres innen 10. mai 1972. Lønnsoppgjøret, som ble vedtatt ved uravstemning, inneholdt følgende hovedpunkter:

1) INDEKS FOR DEFLATERT TIMEFORTJENESTE ER INDEKS FOR GJENNOMSNITTLIG TIMEFORTJENESTE DEFLATERT MED KONSUMPRISINDEKSEN.

Fig. 32.

1) Med virkning fra 10. april 1972 ble det gitt et generelt tillegg på 35 øre pr. time for alle voksne arbeidstakere. Med virkning fra 10. april 1973 gis ytterligere et tillegg på 20 øre pr. time.

2) Det ble gitt et spesielt lavtlønnstillegg fra 10. april 1972 på fra 8 til 45 øre pr. time, avhengig av fortjenestenivået innenfor det enkelte overenskomstområde. Om gjennomføringen av lavtlønnstillegget gjelder det som partene innenfor hvert overenskomstområde ble enige om under de forbundsvise forhandlinger.

3) Det ble gitt en fortjenesteutviklingsgaranti knyttet til den gjennomsnittlige timefortjeneste (etter Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk) innenfor det enkelte overenskomstområde. Med virkning fra 10. april 1973 skal det gis et ekstra tillegg til de grupper som har hatt en mindre lønnsglidning enn 50 øre pr. time regnet fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972. Fordelingen av tillegget skal skje ved forbundsvise forhandlinger mellom partene i den enkelte tariffavtale.

4) Aldersgrensen for voksne arbeidere ble senket fra 19 til 18 år.

5) Med virkning fra 1. juli 1972 ble karenstiden i hovedorganisasjonenes sykelønnsordning redusert fra 6 til 3 dager.

6) Det skal gis lønn for korte velferdspermisjoner.

Punktene 5 og 6 tar sikte på større likhet i behandlingen av arbeidere og funksjonærer.

Lønnsoppgjøret er beregnet å tilsvare en lønnsforhøyelse på 4,9 prosent første avtaleår og ytterligere 1,9 prosent annet avtaleår. I tillegg har de nye avtalene en halvautomatisk indeksreguleringsbestemmelse knyttet til konsumprisindeksen pr. 15. mars 1973. Det reguleringskrav som kan reises er maksimalt begrenset til den prosentvise endring i konsumprisindeksen fra 15. mars 1972.

For ansatte i staten satte Riksmeglingsmannen fram forslag til avtale som ble vedtatt ved uravstemning av alle tjenestemannsorganisasjonene unntatt Embetsmennenes Landsforbund, som gikk til punktstreik den 24. mai for 410 av sine medlemmer. Konflikten ble brakt inn for Rikslønnsnemnda. Etter Rikslønnsnemndas kjennelse av 30. juni skal avtalen for de andre organisasjonene i staten også gjøres gjeldende for medlemmer av Embetsmennenes Landsforbund.

Med virkning fra 1. mai 1972 ble det gitt et lønnstillegg for statsansatte på 1850 kroner pr. år fra lønnsklasse 4[0] til lønnsklasse 14[0]. De øvrige lønnsklasser i regulativet fikk en lønnsøking på 5,7 prosent. Fra lønnsklasse 14[1] til 19[3] ble det også gitt et ekstra tillegg på 200 kroner pr. år. Fra 1. mai 1973 vil det bli gitt et generelt lønnstillegg på 1,6 prosent og et fortjenesteutviklingsgarantitillegg på 2 prosent. Videre ble det foretatt en del endringer i opprykksreglene, og det ble gitt en del antesiperte alderstillegg. Bestemmelsene om indeksregulering følger rammeavtalen mellom N.A.F. og LO.

Ansatte i Oslo og i kommunene utenom Oslo fikk stort sett samme tillegg som statsansatte.

Norsk Sykepleierforbund og Norske Kommuners Sentralforbund ble enige om å la tvisten om lønnsvilkårene for sykepleierne avgjøres i frivillig lønnsnemnd. Lønnsnemndas kjennelse gav om lag samme tillegg som for de øvrige stats- og kommuneansatte. I september gikk sykepleierne til punktstreik i protest mot lønns- og arbeidsforholdene. Ved dom i Ar-

beidsretten ble streiken dømt ulovlig. Punktstreiken ble avblåst da saken av Regjeringen ble lovt lagt fram for Stortinget. Ved justeringsforhandlinger ble det opprettet stillinger som gav sykepleierne noe bedre opprykksmuligheter i tillegg til lønnstillegget etter lønnsnemndas kjennelse. Den nye avtalen ble vedtatt ved uravstemning.

Ansatte i bankvirksomhet fikk ved tariffrevisjonen et gjennomsnittlig lønnstillegg på 8,2 prosent fra 1. mai 1972 og ytterligere 3 prosent fra 1. mai 1973.

For ansatte i forsikringsvirksomhet ble det gitt et generelt tillegg på 8 prosent fra 1. mai 1972. Fra 1. mai 1973 vil det bli gitt et ytterligere tillegg på 2,6 prosent.

Bestemmelsene om indeksregulering for alle disse lønnstakergrupper følger rammeavtalen mellom N.A.F. og LO.

Ansatte i jordbruket fikk ved tariffrevisjonen et tillegg på kr. 1,06 pr. time fra 1. juli. Den nye avtalen gir lik lønn til kvinner og menn, og bestemmelsene om egne tariffsatser for kvinner er tatt ut av avtalen. Den nye avtalen har bestemmelser om 20 øres tillegg fra 10. april 1973, og har også samme bestemmelser om lønnsutviklingsgaranti og indeksregulering som vårfagene.

I skogbruket løp overenskomsten ut 31. august. Riksmeglingsmannens forslag til ny avtale innebar tillegg innenfor en ramme på 6,5 prosent. I tillegg til dette blir sykelønnsordningen justert på samme måte som for vårfagene. Også skogbruket får et generelt tillegg på 20 øre i 1973. Bestemmelsene om fortjenesteutviklingsgaranti og indeksregulering er som for vårfagene, men med regulering pr. 1. september 1973. Overenskomsten fikk to års varighet og utløpstidspunktet ble endret fra 31. august til 30. april.

Avtalen mellom Handelens Arbeidsgiverforening, Den Kooperative Tariff-forening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund ble revidert i 1971 og løper ut i 1973. Avtalen hadde bestemmelser om halvautomatisk indeksregulering knyttet til konsumprisindeksen pr. 15. september 1972. Med virkning fra 16. oktober 1972 ble det gitt et indekstillegg på 95—140 kroner pr. måned, avhengig av størrelsen av månedslønnen. Ansatte som ble lønt over høyeste minstelønnssats fikk det høyeste indekstillegg — 140 kroner pr. måned. I tillegg kommer det innebygde tillegg som ble vedtatt i avtalen av 1971 med kr. 100 pr. måned på de høyeste minstelønnssatser og på kr. 70 pr. måned på de personlige tillegg til minstelønnssatsene. Også dette tillegg fikk virkning fra 16. oktober 1972.

I hotell- og restaurantvirksomhet gav den reviderte avtalen et samlet tillegg på 12—13

Tabell 66. *Tariffbestemt lønnsøking og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i bergverksdrift og industri*[1]

	Tariffbestemte tillegg	Lønnsglidning	Lønnsøking i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1955—1. kvartal 1956	–	5,0	5,0
1. » 1956—1. » 1957	3,7	4,8	8,5
1. » 1957—1. » 1958	–	4,0	4,0
1. » 1958—1. » 1959	5,3	2,8	8,1
1. » 1959—1. » 1960	3,2	3,1	6,3
1. » 1960—1. » 1961	–	4,2	4,2
1. » 1961—1. » 1962	6,6	2,8	9,4
1. » 1962—1. » 1963	3,2	2,7	5,9
1. » 1963—1. » 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969	[2] 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970	–	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972	4,4	4,9	9,3

[1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. [2] Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

Tabell 67. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste Kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1970	1971	1972	1970	1971	1972
Menn:							
Jordbruk:[1]							
Månedslønte ansatte	måned	1 941	2146	..	14,2	10,6	..
Timelønte ansatte	time	10,06	11,31	..	14,7	12,4	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	13,75	15,45	[2] 16,74	12,0	12,4	[3] 7,9
Tekniske funksjonærer[4]	måned	3 605	3 964	4 335	8,6	10,0	9,4
Kontorfunksjonærer[4]	»	3 293	3 646	3 985	10,4	10,7	9,3
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	time	17,55	19,36	[2] 21,05	10,0	10,3	[3] 9,6
Losse- og lastearbeidere	»	16,49	18,17	[2] 19,62	12,0	10,2	[3] 5,4
Utenriksfart, voksne sjømenn[5]	måned	3 431	4 710	5 055	2,1	37,3	7,3
Innenriksfart, voksne sjømenn[6]	»	2 638	2 930	..	16,1	11,1	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	time	12,25	13,67	[2] 15,34	10,5	11,6	[3] 10,4
Varehandel:[7]							
Kontorfunksjonærer	måned	3 005	3 346	3 701	6,7	11,3	10,6
Butikkfunksjonærer	»	2 094	2 320	2 574	8,4	10,8	10,9
Lagerfunksjonærer	»	2 153	2 383	2 629	7,2	10,7	10,3
Kvinner:							
Jordbruk:[1]							
Månedslønte ansatte	måned	1 077	1 267	..	15,6	17,6	..
Timelønte ansatte	time	9,45	10,66	..	16,0	12,8	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	10,32	11,65	[2] 12,80	12,3	12,9	[3] 9,5
Kontorfunksjonærer[4]	måned	1 988	2 203	2 424	10,9	10,8	10,0
Varehandel:[7]							
Kontorfunksjonærer	»	1 841	2 049	2 295	8,6	11,3	12,0
Butikkfunksjonærer	»	1 463	1 619	1 860	10,4	10,7	14,9

[1] September. [2] 2. kvartals oppgaver. [3] Stigningen fra 2. kv. 1971 til 2. kv. 1972. [4] Pr. 1. september. [5] Mars. [6] November. [7] Pr. 1. mars.

prosent til månedslønte. For prosentlønte vil forhøyelse av serveringsavgiften anslagsvis gi en inntektsøking på 7—8 prosent i 1973. Avtalens bestemmelser om indeksregulering og fortjenesteutviklingsgaranti var i prinsippet de samme som for vårfagene, men tilleggene skal gis med virkning fra 15. november 1973. Avtalen løper ut 31. oktober 1974.

Avtalene mellom Skibsfartens Arbeidsgiverforening og Norsk Sjømannsforbund, Det norske maskinistforbund og Norsk Styrmandsforening løp ut høsten 1972. Avtalen mellom Skibsfartens Arbeidsgiverforening og Norsk Sjømannsforbund gikk til mekling. Riksmeglingsmannens forslag ble vedtatt av partene den 14. desember 1972. Det ble gitt et generelt tillegg på 6 prosent + 100 kroner pr. måned på grunnhyren for voksne sjømenn med virkning fra 1. november 1972. Fra 1. november 1973 vil det bli gitt et ytterligere tillegg på 135 kr. pr. måned. Ved siden av disse generelle tillegg ble også enkelte andre satser justert. Avtalen har bestemmelse om halvautomatisk indeksregulering knyttet til konsumprisindeksen pr. 15. oktober 1973. Det reguleringskrav som kan reises er maksimalt begrenset til den prosentvise endring i konsumprisindeksen fra 15. oktober 1972.

Overenskomsten for Det norske maskinistforbund går til frivillig voldgift og overenskomsten mellom Skibsfartens Arbeidsgiverforening og Norsk Styrmandsforening vil bli brakt inn for Rikslønnsnemnda.

Den lønnsøking som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen), beregnes for industriarbeidere som differensen

mellom den totale lønnsøking og den tariffbestemte øking. Lønnsglidningen vil være bestemt av faktorer som innføring av og endringer i personlige tillegg til minstelønnsfagene, fastsetting av akkordsatser, innføring av premielønnssystemer, endringer i omfanget av overtidsarbeid o.a. Tabell 66 viser den samlede årlige lønnsøking for industriarbeidere fra 1955, fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning. Tabellen er beregnet på grunnlag av den gjennomsnittlige timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Tariffbestemte tillegg omfatter derfor ikke den øking som har funnet sted i satsene for betaling av helgedager. Lønnsglidningen fra 1. kvartal 1971 til 1. kvartal 1972 var 4,9 prosent, altså vesentlig lavere enn i de to foregående år.

Lønnsutviklingen for en del viktige lønnstakergrupper i årene 1970—1972 går fram av tabell 67. Tallene gjelder ulike tidspunkter i året, og en må være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene imellom.

Disponible realinntekter

Anslag for veksten i disponible realinntekter (inntekter etter fradrag for direkte skatter og med tillegg av offentlige stønader, deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks) i 1972 for lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett er gitt i innledningsavsnittet til dette kapitlet. De økte med anslagsvis 6,0 prosent fra 1969 til 1970, 6,1 prosent fra 1970 til 1971 og 3,4 prosent siste år.

Veksten i de samlede disponible realinntekter reflekterer både utviklingen i tallet på personer (dvs. antall sysselsatte og trygdede) og i deres nominelle inntekter før skatt. Dessuten påvirkes den av endringer i skatte- og stønadsbeløpene og i konsumprisene. Hver av disse komponentene har virket med ulik styrke i de enkelte år. Mens veksten i de disponible realinntektene fra 1969 til 1970 var preget av skattelettelser og økte stønadsutbetalinger i sammenheng med skatteomleggingen, gjenspeiler utviklingen fra 1970 til 1971 først og fremst en vesentlig sterkere øking i inntekter før skatt, men samtidig en betydelig strammere skattepolitikk. Den lave vekstraten fra 1971 til 1972 skyldes at økingen i de nominelle inntekter var svakere enn året før og prisstigningen sterkere. Samtidig fant det sted en viss skjerping av skattleggingen. Skatteøkingen i de to siste årene var en følge dels av høyere satser for trygdeavgifter og dels av den automatiske skatteskjerping som følger av uendrede fradrag og progresjonstabeller i inntektsskattleggingen når inntektene øker.

Utviklingen i totale disponible realinntekter kan gi rom for store variasjoner både mellom grupper av individer og mellom enkeltpersoner. For å illustrere den samlede virkningen av endringer i inntekt, i skatte- og stønadsregler og i konsumprisene for visse husholdningstyper på en del inntektstrinn har en i tabell 68 gjengitt beregninger som viser utviklingen av disponibel realinntekt fra 1969 til 1972 for utvalgte husholdninger. Resultatene må oppfattes som stiliserte regneeksempler på hvordan de enkelte års skatte-, avgifts- og stønadsregler har influert på disponibel realinntekt for de enkelte husholdninger under den gjennomsnittlige pris- og inntektsøking som har funnet sted i perioden. En kan ikke gå ut fra at den utviklingen som tabellen viser, gjelder for enhver husholdningstype på vedkommende inntektstrinn. Beregningene er basert på helt bestemte forutsetninger om utvikling i inntekt før skatt, om skattlegging og om prisutvikling, jfr. merknadene til tabellen.

Veksten i disponible realinntekter for alle lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett ligger på et høyere nivå enn den tilsvarende vekst som er registrert for flertallet av husholdningstypene i tabell 68. Det er to grunner til denne nivåforskjellen. For det første kommer utviklingen i tallet på personer ikke med i veksttallene for de enkelte husholdningstyper. Den annen årsak er at totaltallet også reflekterer en øking bl. a. i pensjonsutbetalinger (f. eks. tilleggspensjoner under folketrygden) og i ytelser eksempelvis under sykdom både til personer som er yrkesaktive og trygdet. Disse faktorer kommer ikke med i disponibel realinntekt, slik denne er definert for de ulike husholdninger i tabell 68.

Det generelle bildet med til dels sterk vekst i de disponible realinntekter fra 1969 til 1970, avløst av svak vekst og til dels nedgang fra 1970 til 1971 og nedgang for alle grupper med arbeidsinntekt fra 1971 til 1972, preger eksemplene i tabell 68. Men skattepolitikken sammen med pris- og inntektsutviklingen har verken i 1972 eller i 1971 gitt ensartede utslag. I begge år var den ugunstige utviklingen i disponibel realinntekt på alle inntektstrinn mest markert for familier med mange barn. Dette henger for det første sammen med at satsene for folketrygdavgiften, som ble hevet i begge år, ikke er gradert etter forsørgelsesbyrde. Videre vil den automatiske veksten i nettoskattene (direkte skatter og trygdeavgifter minus barnetrygdytelser) som følger av inntektsøking med uendrede skattefrie inntektsfradrag og barnetrygdytelser, slå sterkest ut for familier med barn. Oppjusteringen av barnetrygdsatsene med 10 prosent fra 1. oktober 1972 var ikke tilstrekkelig til å oppveie dette. Et annet trekk ved utviklingen i 1971 og 1972 er at den prosentvise endring i disponibel real-

Tabell 68. *Anslått utvikling i disponibel realinntekt for utvalgte husholdningstyper. Årlig endring i prosent*

	Disponibel inntekt i 1972 kr.	1969—1970	1970—1971	1971—1972	1969—1972
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 22 000 i 1972					
Enslig	16 097	6,5	3,9	—0,7	3,2
Ektepar med 2 barn	19 212	5,0	2,7	—0,5	2,4
Ektepar med 4 barn	23 517	10,5	1,0	—1,3	3,3
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 28 000 i 1972					
Enslig	19 622	5,9	1,4	—0,9	2,1
Ektepar med 2 barn	23 252	3,8	1,6	—0,6	1,6
Ektepar med 4 barn	27 557	9,7	0,3	—1,2	2,8
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 35 000 i 1972					
Enslig	23 517	3,4	1,6	—1,2	1,2
Ektepar med 2 barn	27 417	4,1	0,7	—1,4	1,1
Ektepar med 4 barn	31 722	6,7	—0,2	—1,8	1,5
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 52 000 i 1972					
Enslig	32 212	0,4	0,5	—1,3	—0,1
Ektepar med 2 barn	36 962	2,0	0,3	—1,2	0,4
Ektepar med 4 barn	41 267	1,2	—0,4	—1,6	—0,3
Husholdningstype med inntekt før skatt kr. 76 000 i 1972					
Enslig	42 932	1,7	—2,1	—1,5	—0,6
Ektepar med 2 barn	48 882	4,5	—1,8	—1,4	0,4
Ektepar med 4 barn	53 187	3,0	—2,1	—1,6	—0,3
Husholdningstype med trygdeinntekt kr. 15 023 i 1972					
Ektepar	15 023	7,4	8,9	1,2	5,8

Merknader: Tabellen bygger på bestemte forutsetninger om utviklingen i inntekter før skatt, om forhold som har betydning for skattleggingen og om prisutviklingen. Inntekt før skatt til husholdningstyper med inntekter på kr. 22 000, kr. 28 000 og kr. 35 000 er forutsatt å ha steget i takt med anslått årsfortjeneste for voksne menn i industrien. For husholdningstyper med kr. 52 000 og kr. 76 000 i inntekt er forutsatt en inntektsutvikling i takt med gjennomsnittlig månedsfortjeneste for funksjonærer (menn) etter N.A.F.'s statistikk. Trygdeinntektene er i alle år satt lik grunnytelsene til folketrygdpensjonister. En har brukt følgende årlige endringsprosenter:

	1969—1970	1970—1971	1971—1972
Industriarbeidere	10,8	10,9	8,8
Funksjonærer	9,3	10,2	9,0
Trygdede	18,7	15,7	8,5

De direkte skatter, som omfatter inntektsskatter og trygdepremier, er beregnet ut fra den forutsetning at det er *en* inntektstaker i husholdningen som bare har lønnsinntekt og ikke andre fradrag enn minstefradraget. Barna er forutsatt å være under 17 år, og barnetrygden er regnet som negativ skatt. Inntektene etter fradrag av direkte skatter er deflatert med den offisielle konsumprisindeks for vedkommende år. Ved beregning av realdisponibel inntekt har en for alle husholdningene deflatert med den offisielle konsumprisindeksen.

inntekt har vært ugunstigere for husholdninger med inntekter over grensen for statsskatt enn for husholdninger med lavere inntekter. Dette skyldes ujusterte progresjonstabeller. Det har også sammenheng med at heving av de øvre inntektsgrensene for beregning av avgift under folketrygden gav en til dels kraftig avgiftsøking fra 1970 til 1971 for inntekter over kr. 54 400.

Fordelingsvirkningen av skattene etter husholdningstype og inntekt har i årene etter 1970 stort sett gått i motsatt retning av det som

skjedde i 1970 som følge av skatteomleggingen dette år. Dette illustreres i tabell 68, siste kolonne. Det framgår her at gjennomsnittlig årlig vekst for perioden 1969—1972 ikke varierer vesentlig med størrelsen av husholdningen innen hvert inntektstrinn. Videre har utviklingen etter 1970 eliminert den realinntektsforbedring skatteomleggingen gav for spesielt høye inntekter.

Veksten i disponibel realinntekt for husholdninger med trygdeinntekt lik grunnytelser i folketrygden i tabell 68 reflekterer bare endringer i priser og trygdeytelser. Årsaken er at de særskilte inntektsfradrag har vært fastsatt slik at grunnytelsene til enhver tid har vært fritatt for skatt. Pensjonister med tilleggsinntekter som skattlegges, vil kunne ha hatt en annen endring i disponibel realinntekt. For et trygdet ektepar steg den disponible realinntekt med 1,2 prosent fra 1971 til 1972. Dette var en vesentlig svakere stigning enn i de foregående år.

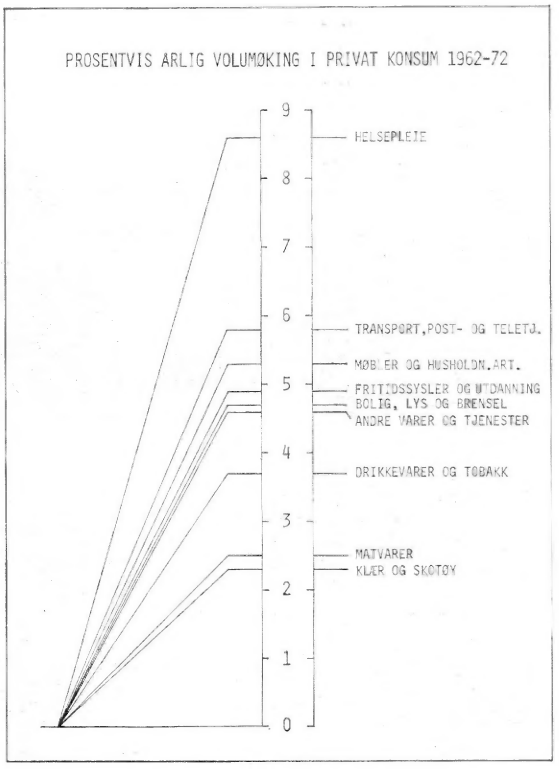

Fig. 33.

Privat konsum

Etter foreløpige beregninger, basert på den reviderte nasjonalregnskapsstandard, utgjorde det samlede private konsum 52 955 mill. kr. i 1972 regnet i løpende priser — en øking på 4 057 mill. kr. eller 8,3 prosent fra 1971. Av denne utgiftsøking representerte utgifter til matvarer 815 mill. kroner, drikkevarer og tobakk 289 mill. kroner, bolig, lys og brensel 701 mill. kroner, møbler og husholdningsartikler 353 mill. kroner, klær og skotøy 170 mill. kroner, transport, post- og teletjenester (medregnet utgifter til kjøp av biler) 300 mill. kroner og fritidssysler og utdanning 327 mill. kroner. Resten av utgiftsøkingen, som blant annet omfatter helsepleie, tjenesteyting ved hoteller, restauranter etc., foruten diverse andre tjenester, utgjorde 1 102 mill. kroner.

Prisindeksen for konsumvarer gikk ifølge nasjonalregnskapet opp med 6,6 prosent fra 1971 til 1972. Fra 1970 til 1971 var prisstigningen 6,4 prosent; det vil si at stigningsraten i begge disse årene lå betydelig over gjennomsnittet for 1960-årene. Prisstigningen fra 1971 til 1972 var sterkest for klær og skotøy og for møbler og husholdningsartikler. Også en del matvareposter viste sterkere prisstigning enn totalkonsumet, men for gruppen matvarer sett under ett var stigningen noe svakere enn for totalkonsumet. Svakest prisstigning hadde hovedgruppen drikkevarer og tobakk. (Jfr. omtalen av konsumprisindeksen i avsnittet om prisutviklingen.)

Etter å ha vist en gjennomgående sterk volumvekst gjennom de senere år økte det totale private konsum i faste priser med 1,6 prosent fra 1971 til 1972, det vil si at konsumet pr. innbygger i 1972 bare lå 0,8 prosent høyere enn i 1971. (Se tabell 69.) Veksten i den rent privatfinansierte del av konsumet var imidlertid enda lavere, idet en vesentlig del av den registrerte vekst falt på forbruk av sykehustjenester. Også sett i lengre perspektiv bakover var konsumveksten siste år uvanlig lav. Når en korrigerer for sykehuskonsumet, var det i hele etterkrigstiden bare to år med svakere vekst (fra 1950 til 1951 og fra 1957 til 1958, med henholdsvis 0,1 og 0,3 prosent). De opplysninger som foreligger om utviklingen i løpet av 1972, tyder på at svikten i konsumetterspørselen var særlig markert mot slutten av året.

Regnet i løpende priser har det private konsumets andel av nettonasjonalproduktet stort sett vist en synkende tendens gjennom hele etterkrigstiden, fra ca. 75 prosent i 1946 til ca. 64 prosent i 1972. Denne reduksjon har skjedd parallelt med en nedgang i den private disponible inntektens andel av nettonasjonalproduktet; konsumets andel av den private disponible inntekt har ikke vist noen varig tendens til opp- eller nedgang i denne perioden. (Se tabell 70.)

Tabell 69. *Konsumets volumutvikling*

	Nettonasjonalprodukt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj.sn. årlig øking i prosent				
1900—1938	2,9	2,3	3,2	2,2	1,4
1938—1963	3,3	3,1	5,3	2,8	1,9
1946—1963	4,5	3,7	4,1	3,6	2,6
1963—1970*	4,7	4,5	5,1	4,3	3,5
1971*[1]	4,9	5,6	7,5	5,0	4,3
1972*[1]	4,1	2,4	5,3	1,6	0,8

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering

Den svake volumvekst i konsumet i 1972 henger åpenbart i vesentlig grad sammen med at det for store grupper av inntektstakere var nedgang i den disponible realinntekt. De foreløpige inntektsanslag viser for gruppen lønnstakere, pensjonister og trygdede under ett en samlet øking i de disponible realinntekter på 3,4 prosent. Men for selvstendig næringsdrivende (inklusive selskaper og andre ikke-personlige inntektstakere) var det samlet en nedgang på 7,2 prosent i disponibel realinntekt fra 1971 til 1972. De tilsvarende vekstrater fra 1970 til 1971 var henholdsvis + 6,1 og — 18,3 prosent. (For nærmere detaljer, se avsnittet om inntektsutviklingen.) Den konsumøking som en slik inntektsutvikling normalt betinger, er beregnet til 4,5 prosent fra 1970 til 1971 og 3,3 prosent fra 1971 til 1972. Det vil si at den beregnede konsumvekst lå 0,5 prosentenheter lavere enn den faktiske i

Tabell 70. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum*

År	Privat disp. innt. i pst. av nettonasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av nettonasj.-prod. (1 × 2 : 100)	År	Privat disp. innt. i pst. av nettonasj.-prod.	Privat konsum i pst. av priv. disp. innt.	Privat konsum i pst. av nettonasj.-prod. (1 × 2 : 100)
	(1)	(2)	(3)		(1)	(2)	(3)
Gj. sn. 1935—1939	87,2	87,4	76,2	1959	77,0	89,6	69,0
				1960	77,9	88,7	69,1
1946	83,3	90,1	75,0	1961	77,4	88,7	68,7
1947	81,4	92,1	74,9	1962	76,9	89,2	68,5
1948	80,9	89,1	72,1	1963	76,9	87,7	67,5
1949	80,9	92,4	74,7	1964	77,0	86,3	66,5
1950	80,0	92,3	73,8	1965	76,9	84,1	64,7
1951	79,4	83,9	66,6	1966	75,3	85,3	64,2
1952	78,9	85,8	67,7	1967	74,0	86,2	63,8
1953	78,6	89,9	70,7	1968	73,2	87,5	64,1
1954	80,8	86,2	69,6	1969	73,8	88,7	65,5
1955	80,2	86,1	69,1	1970*[1]	73,7	86,8	64,0
1956	80,1	81,6	65,3	1971*[1]	70,1	91,5	64,2
1957	77,7	84,2	65,4	1972*[1]	69,4	92,1	63,9
1958	76,0	90,4	68,7				

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

Tabell 71. *Faktisk og beregnet utvikling av det private konsum. Prosentvis volumøking fra året før*[1]

År	Faktisk øking (1)	Beregnet øking (2)	Avvik (2)—(1)
1965	3,5	4,8	1,3
1966	4,4	4,6	0,2
1967	4,4	3,8	— 0,6
1968	3,9	4,6	0,7
1969	7,8	6,6	— 1,2
1970*	2,8	5,8	3,0
1971*[2]	5,0	4,5	— 0,5
1972*[2]	1,6	3,3	1,7

[1] Beregningene for årene 1965—1970 bygger på makrokonsumfunksjonen i nasjonalbudsjettmodellen MODIS III, der endringer i lønnstakergruppens disponible realinntekt har en virkningsfaktor (marginal konsumtilbøyelighet) på 0,87 og endringer i selvstendiges disponible realinntekt en virkningsfaktor på 0,14. Fra og med 1971 er beregningsmetoden revidert. De anslag for virkningsfaktorene som nå benyttes, er henholdsvis 0,99 og 0,20. Ved beregningene er visse konsumposter, bl.a. helsepleie (for årene 1965—1970 også boligtjenester og kjøp av egne transportmidler) holdt utenfor og anslås direkte. [2] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

1971 og 1,7 prosentenheter høyere enn den faktiske i 1972. (Se tabell 71.) Konsumveksten siste år synes altså å ha vært unormalt lav også når en ser den i relasjon til veksten i de disponible realinntekter. Det må imidlertid tilføyes at tallene for 1972 som beregningene bygger på, er foreløpige og usikre.

De foreløpige tall for relative volumendringer varierer, som i tidligere år, betydelig mellom utgiftsgruppene. (Se tabell 72.) Erfaringsmessig er så vel volum — som prisanslagene for siste år usikre, men de antyder i det minste utviklingsretningen. Sterkest volummessig vekst hadde utgiftsgruppen helsepleie (+ 11,7 prosent) hvor særlig konsumet av sykehustjenester bidrog til den sterke stigningen. For gruppene klær og skotøy, samt transport, post- og teletjenester, var det volumnedgang (henholdsvis — 5,3 og — 0,4 prosent).

Regnet i faste priser økte forbruket av matvarer med bare 0,7 prosent fra 1971 til 1972. Anslag for forbruket av enkelte matvarer er gitt i tabell 73, men en må som vanlig ta forbehold om de foreløpige anslag for siste år. Disse anslag tyder på en stagnasjon i forbruket av blant annet mjølk, fløte, smør og margarin. Det samme synes å ha vært tilfelle for fisk og fiskevarer. Forbruket av importert frukt viste for tredje år på rad en markert vekst, mens forbruket av norsk frukt synes å ha stagnert. Også for importerte grønnsaker — hvor tilgangen erfaringsmessig svinger sterkt fra år til år — var det en sterk vekst fra 1971 til 1972, som til dels skjedde på bekostning av norske grønnsaker. De øvrige matvaregrupper i tabell 73 viste stort sett en moderat vekst.

Forbruket av drikkevarer og tobakk, regnet i faste priser, økte med 3,0 prosent fra 1971

Tabell 72. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år		Prosentvise prisendringer fra år til år		Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1971—72
	1970–1971	1971–1972	1970–1971	1971–1972	
Matvarer	3,6	0,7	6,2	6,3	— 0,3
Drikkevarer og tobakk	2,8	3,0	9,7	4,5	— 2,0
Klær og skotøy	5,1	— 5,3	5,0	9,1	2,3
Bolig, lys og brensel	1,8	3,4	6,3	7,2	0,6
Møbler og husholdningsartikler	8,6	0,6	4,2	8,3	1,6
Helsepleie	8,3	11,7	8,4	5,8	— 0,8
Transport, post, teletjenester	7,7	— 0,4	7,6	5,8	— 0,8
Fritidssysler og utdanning	5,3	3,3	6,0	5,9	— 0,7
Andre varer og tjenester	6,2	0,7	5,1	6,9	0,3
Spesifisert konsum i alt	5,0	1,5	6,4	6,7	0,1
Privat konsum i alt	5,0	1,6	6,4	6,6	-

Tabell 73. *Forbruk av enkelte matvarer*

		1967	1968	1969	1970	1971*	1972*
Mjølk[1]	Mill. liter	661	676	678	679	682	685
Fløte, omregnet til helmjølk	» »	229	233	229	227	230	234
Smør	1 000 tonn	16,8	22,7	21,3	21,7	20,7	20,1
Margarin	» »	82,0	75,5	75,5	75,7	77,9	76,6
Hvit ost	» »	20,9	20,7	21,4	22,3	23,9	24,8
Brun ost	» »	13,3	12,8	12,8	12,5	12,6	12,6
Egg	» »	37,2	38,1	38,3	37,3	38,5	39,1
Kjøtt	» »	81,4	83,2	83,6	82,9	87,3	88,1
Flesk	» »	63,1	65,1	68,4	70,7	72,8	75,5
Sukker	» »	157,1	177,4	158,4	164,1	166,3	172,1
Kaffe, rå vekt	» »	35,0	34,7	35,4	34,5	35,6	37,0
Importert frukt	» »	141,4	141,4	139,0	147,4	157,0	165,6
Norsk frukt	» »	69,1	97,6	86,7	76,6	74,8	73,9
Tørket frukt, nøtter	» »	12,2	12,2	12,7	11,9	11,3	14,4
Importerte grønnsaker	» »	25,8	42,7	24,8	35,0	21,8	32,2
Norske grønnsaker[2]	» »	136,0	138,4	129,5	132,2	138,7	134,6

[1] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk. [2] På grunn av endringer i registreringsmetodene er tallene for årene 1967—1968 ikke direkte sammenliknbare med tallene for årene 1969—1972.

til 1972. Etter å ha vist nedgang i perioden 1969—1971 gikk forbruket av tobakksvarer, etter de foreløpige anslag å dømme, opp fra 1971 til 1972 (+ 3,4 prosent). For sigaretter og røyketobakk lå forbruket i 1972 noe over 1969-nivået. Veksten i forbruket av drikkevarer var omtrent som foregående år. (Se tabell 74.)

Volumnedgangen fra 1971 til 1972 for klær og skotøy (— 5,3 prosent ifølge de foreløpige beregninger) er bemerkelsesverdig. I hele etterkrigstiden er det bare i ett enkelt år (fra 1947 til 1948) registrert en sterkere nedgang. Utviklingen siste år må vurderes på bakgrunn av den sterke prisoppgang for denne gruppen, hele 9,1 prosent.

Møbler og husholdningsartikler hadde en svak volumvekst fra 1971 til 1972 (+ 0,6 prosent). En vesentlig del av denne utgiftsgruppen består av utgifter til kjøp av varige forbruksgoder, som erfaringsmessig er blant de konsumvarer hvor variasjoner i utviklingen i den disponible realinntekt gir seg sterkest utslag. At den svake inntektsvekst må ha spilt en vesentlig rolle for kjøp av varige konsumgoder i 1972, bekreftes i noen grad av tabell 75. For de fleste av de varer som er representert i denne tabellen, var det små endringer i forhold til 1971. Et viktig unntak var båndopptakere. Mens denne varegruppen gjennom en årrekke har vist markert vekst, gikk omsetningstallet ned fra ca. 100 000 i

Tabell 74. *Forbruk av tobakk og drikkevarer*

		1967	1968	1969	1970	1971*	1972*
Sigarer	Tonn	118	130	127	98	101	108
Sigaretter	Mill. stk.	1 624	1 773	1 917	1 868	1 775	1 944
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 472	4 513	4 631	4 512	4 430	4 678
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	115,7	139,1	155,9	163,7	184,9	187,7
Alkoholholdig øl	» »	113,2	123,6	133,1	142,1	152,4	162,3
Vin	» »	7,0	7,6	8,4	9,0	10,2	10,7
Brennevin	» »	12,4	13,0	13,1	14,1	14,3	15,6
Ren alkohol i alt	» »	11,5	12,4	13,0	13,8	14,5	15,5

Tabell 75. *Tilgang av andre forbruksvarer*

		1967	1968	1969	1970	1971*	1972*
Kjøleskap	1 000 stk.	97	100	127	99	87	88
Dypfrysere	» »	75	74	103	91	78	80
Komb. kjøleskap og dypfrysere	» »	2	6	11	8	10	10
Vaskemaskiner	» »	70	72	93	85	87	83
Varmtvannsbeholdere	» »	31	32	46	68	72	88
Varmekolber for innbygging	» »	24	33	22	18	13	9
Strykejern	» »	77	92	93	106	93	110
Universale kjøkkenmaskiner	» »	13	15	22	16	21	26
Vispe- og røremaskiner	» »	72	66	71	64	62	73
Oppvaskmaskiner	» »	6	6	9	8	8	8
Støvsugere	» »	72	74	104	90	93	101
Båndopptakere	» »	42	50	84	93	102	80
Radiomottakere	» »	173	194	205	188	202	185
Fjernsynsapparat	1 000 lisenser	88	75	58	56	40	55
Motorsykler[2]	1 000 stk.	14	13	15	13	14	12
Personbiler[1], [2]	» »	71	70	102	72	84	77

[1] Inkl. stasjonsbiler og drosjer. [2] Førstegangsregistrerte.

1971 til ca. 80 000 i 1972, ifølge de foreløpige anslag. Hvorvidt dette avspeiler at forbruket har nådd et metningsnivå, er det ennå for tidlig å si noe om. En motsatt utviklingstendens ser det ut til å ha vært for fjernsynsapparater. Mens tilveksten i tallet på lisenser viste nedgang i årene 1967—1971, gikk den markert opp fra 1971 til 1972. Tallene avspeiler ikke nødvendigvis en tilsvarende vekst i tallet på fjernsynsapparater, men det er nærliggende å se utviklingen på bakgrunn av innføringen av regulære fjernsynssendinger i farger fra årsskiftet 1971/72. De olympiske leker i 1972 kan også ha virket stimulerende på salget.

Gruppen transport, post- og teletjenester hadde en volumnedgang på 0,4 prosent fra 1971 til 1972. Dette tallet er sterkt dominert av utviklingen i utgifter til kjøp av egne transportmidler, hvor kjøp av egne personbiler utgjør hoveddelen; det var her en nedgang på 7,9 prosent, mot en oppgang på 3,5 prosent for bruk av offentlige befordringsmidler. Som tabell 75 viser, gikk tilgangen av personbiler ned fra 84 000 i 1971 til 77 000 i 1972. De foreløpige tall for innenlandsk personbefordring (tabell 76) tyder på at veksten for bussreiser fortsetter og at nedgangstendensen for jernbanereiser er avløst av en oppgang. Den sterke vekst i innenlandsk ruteflyging vedvarer — antall personkm nådde i 1972 1 milliard, eller over dobbelt så mye som i 1967.

Tabell 76. *Konsum av reiser etc.*

		1967	1968	1969	1970	1971	1972*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 708	1 643	1 565	1 569	1 596	1 650
Bussreiser	» »	3 452	3 600	3 707	3 726	3 771	3 850
Innenl. ruteflyging	» »	481	538	620	699	831	1 000
Hotellbesøk (nordmenn)	1 000	1 581	1 631	1 689	1 724	1 818	1 800

Investering

Fram gjennom 1972 viste de ulike investeringsindikatorer stadig tydeligere en viss svikt i investeringsetterspørselen, men investeringsaktiviteten lå fortsatt på et relativt høyt nivå ved slutten av året. Lavere lønnsomhet i de senere år har svekket bedriftenes investeringsvilje, og det er også mulig at usikkerhet omkring virkningene for norsk industri av utvidelsen av EF fra 1. januar 1973 kan ha medvirket til å øke næringslivets tilbakeholdenhet med plassering av nye bestillinger på kapitalvarer. I maskinindustrien, jern- og metallvareindustrien og elektroteknisk industri sett under ett (industrigrupper som vesentlig produserer investeringsvarer) lå tilgangen på nye ordrer litt lavere i de to siste kvartaler av 1972 enn i de samme kvartaler året før. (Se tabell 77.)

For 1972 under ett ble de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital og lager betydelig lavere enn antatt i det reviderte nasjonalbudsjett for 1972. Dette skyldes vesentlig at nedgangen i bruttoinvesteringene i skipsfart fra 1971 til 1972 ble langt større enn regnet med. Etter foreløpige og usikre beregninger kom de samlede bruttoinvesteringene opp i 27,5 milliarder kr., regnet i løpende priser, eller 1,0 milliarder kr. mindre enn i 1971. Regnet i volum gikk de samlede bruttoinvesteringer ned med 8,6 prosent i forhold til året før, mot en oppgang på 10,1 prosent fra 1970 til 1971.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital (uten lager) utgjorde i 1972 nær 28 prosent av bruttonasjonalproduktet, regnet i løpende priser, mot vel 30 prosent i 1971. Regnet i volum gikk bruttoinvesteringene i fast realkapital ned med 5,7 prosent fra 1971 til 1972, etter en oppgang på 18,6 prosent året før.

Tabell 77. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode året før*

	1971				1972			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	129	116	112	104	98	100	103	99
Bergverksdrift	131	167	105	136	127	63	98	56
Industri	127	124	112	103	97	93	103	104
Kraftforsyning	135	100	113	102	96	120	105	96
Innenlandske ordrer i maskinindustri, jern- og metallvareindustri og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	150	166	172	216	167	188	167	201
Ordrereserver	231	232	211	214	224	227	225	216
Industriproduksjon:								
Investeringsvareproduksjon	114	98	103	105	100	109	104	102
Byggevirksomhet:								
Bygg under arbeid, total golvflate	102	101	102	101	96	95	98	100
Bygg satt i gang, total golvflate	112	102	105	92	82	107	110	101
Importverdi:								
Maskiner og apparater	125	106	119	106	102	106	92	98
Lastebiler, varevogner o. l.	135	127	106	88	88	93	105	117
Skip	91	260	236	68	105	80	87	104
Lager:								
Totalindeks	117	117	113	112	112	103	96	94

[1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal antatt investering (i prosent av antatt investering for 4. kvartal året før) ellers utført investering.

Tabell 78. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1970-priser, 1970 = 100)*

	1968	1969	1970*	1971*	1972*
Bygninger og anlegg	..	..	100	112	118
Skip og båter	..	..	100	154	83
Annet transportmateriell	..	..	100	110	105
Maskiner, redskap, inventar	..	..	100	115	117
I alt	..	..	100	119	112

De foreløpige anslag for volumendringene i bruttoinvesteringene i fast kapital etter art viser store variasjoner. (Se tabell 78.) Sterkest øking fra 1971 til 1972, men likevel svakere enn året før, hadde bygninger og anlegg med 5,5 prosent (12,1 prosent fra 1970 til 1971). Maskiner, redskap og inventar hadde også svakere volumøking i 1972 (+ 1,8 prosent) enn i 1971 (+ 15 prosent). Bruttoinvesteringene i skip og båter økte i volum med hele 54 prosent fra 1970 til 1971, men gikk ned med 46 prosent fra 1971 til 1972. Både større eksport av brukte skip og mindre import av nye skip bidrog til nedgangen. Skipsinvesteringene varierer ofte sterkt fra år til år og betyr derfor mye for utviklingen i investeringene totalt. Men variasjoner i investeringene i skip og båter betyr vanligvis lite

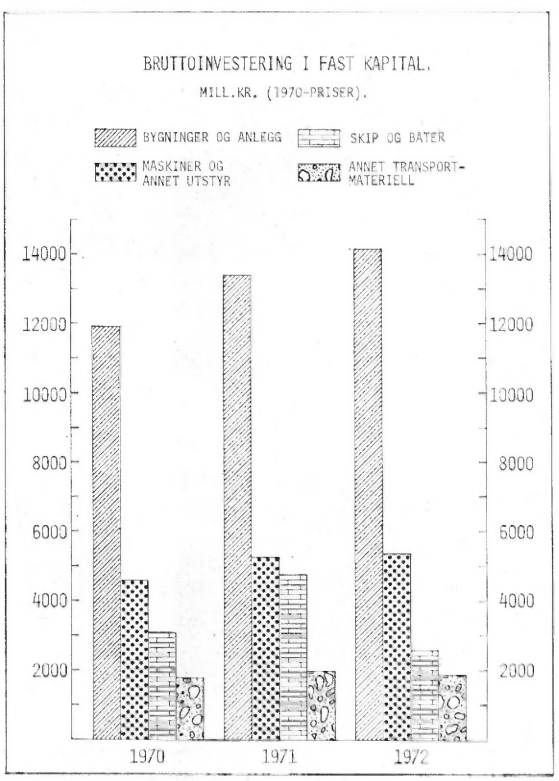

Fig. 34.

Tabell 79. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring*

	I løpende mill. kr.		
	Endringer fra år til år		
	1969–1970	1970–1971	1971–1972
Jordbruk	— 18	102	38
Skogbruk	— 10	14	— 7
Fiske og fangst	40	52	51
Bergverksdrift	29	41	— 49
Utvinning av råolje og naturgass	200	455	309
Industri	887	532	— 92
Kraft- og vannforsyning	139	257	144
Bygge- og anleggsvirksomhet	23	71	41
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	27	334	394
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	85	187	223
Sjøfart	1 867	1 941	—1 852
Annen samferdsel	120	103	70
Bank- og forsikringsvirksomhet	49	47	— 16
Boliger	557	744	356
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	279	506	430
Bruttoinvestering i fast kapital	4 274	5 386	40
Av dette i:			
Private bedrifter	3 417	3 871	—1 031
Offentlige bedrifter	515	846	406
Stats- og trygdeforvaltning	97	125	285
Kommunalforvaltning	245	544	380

for aktiviteten i den indre økonomien. De samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital utenom skip og båter lå i 1972 3,6 prosent høyere enn året før regnet i faste priser.

De foreløpige og usikre anslag for endringer i bruttoinvesteringer etter næring gir et uensartet bilde. (Se tabell 79.) Sterkest øking fra 1971 til 1972 var det i offentlig, sosial og privat tjenesteyting, med 430 mill. kr. (15 prosent) og i varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg, med 394 mill. kr. (22 prosent), regnet i løpende priser. Bruttoinvesteringene i boliger gikk opp med 8 prosent fra 1971 til 1972 regnet i løpende priser (3 prosent regnet i volum). Dette er betydelig svakere stigning enn i årene 1969—1971, da investeringene i boliger i gjennomsnitt økte med 18 prosent pr. år regnet i løpende priser. Investeringene i industrien økte sterkt både fra 1969 til 1970 og fra 1970 til 1971, men i 1972 viste industriinvesteringene en nedgang på 2 prosent, regnet i løpende priser (4 prosent regnet i volum). Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital økte med 15 prosent fra 1971 til 1972, regnet i løpende priser, mot 18 prosent året før.

Verdien av den samlede lagerbeholdning steg, etter foreløpige anslag i nasjonalregnskapet, med 755 mill. kr. fra 1971 til 1972, mot en øking på 1 758 mill. kr. fra 1970 til 1971. Indeksen for industriens lagre av egne produkter viste i 2. kvartal 1972 nedgang for første gang siden 4. kvartal 1969. Nedgangen fortsatte også i 3. og 4. kvartal

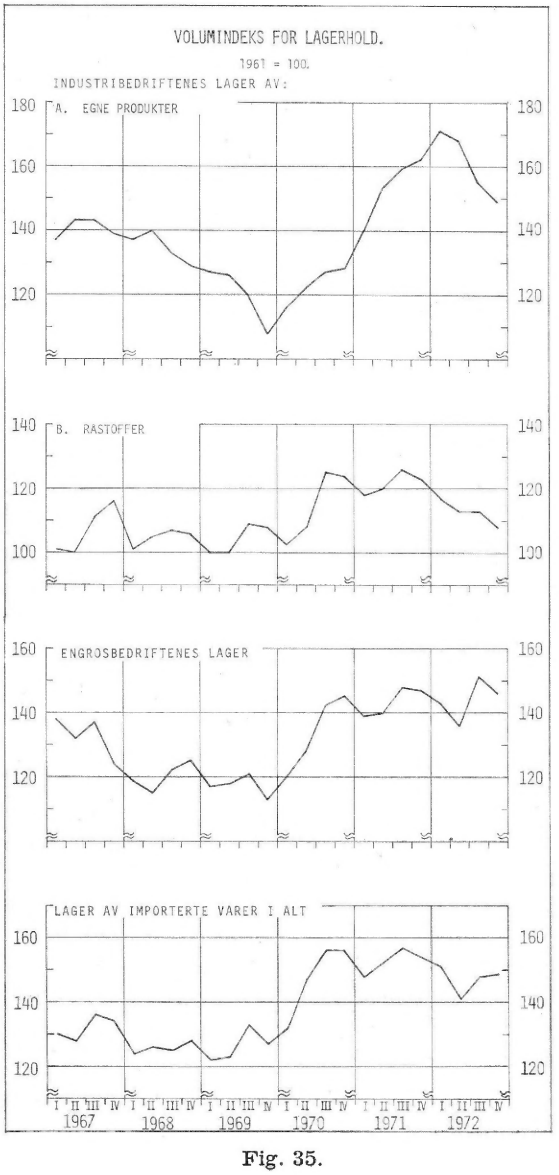

Fig. 35.

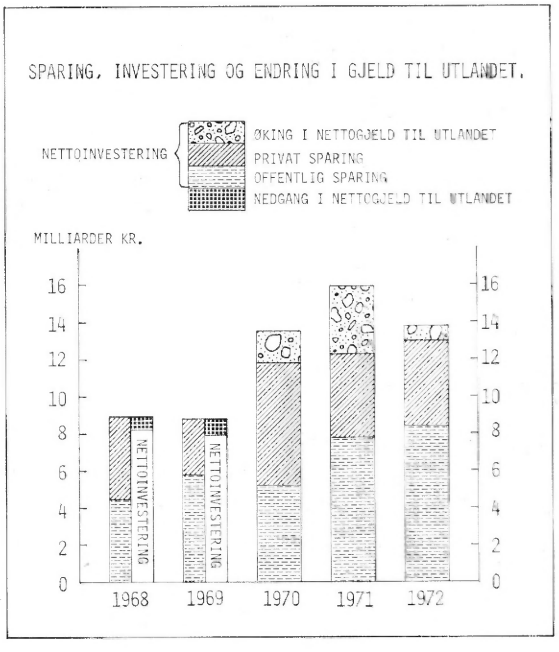

Fig. 36.

1972. Det er utviklingen i eksportvarelagrene som forklarer både den sterke oppgangen i de samlede lagrene av industriens egne produkter gjennom 1970, 1971 og 1. kvartal 1972 og nedgangen i 2., 3. og 4. kvartal 1972. Reduksjonen i eksportvarelagrene i 1972 må ses i sammenheng med den sterke stigningen i vareeksporten etter konjunkturomslaget i Vest-Europa vinteren 1971/72.

Fra 1971 til 1972 var det nedgang i de private bruttoinvesteringer i fast kapital, med 6 prosent regnet i løpende priser, mot en opp-

gang på 27 prosent fra 1970 til 1971. De offentlige bruttoinvesteringer økte fra 1971 til 1972, med 13 prosent regnet i løpende priser. Regnet som andel av de totale bruttoinvesteringer økte de offentlige bruttoinvesteringene fra 31,8 prosent i 1971 til hele 35,7 prosent i 1972.

Det samlede kapitalslit i 1972 er foreløpig beregnet til 13,8 milliarder kr. i løpende priser, eller 1,2 milliarder kr. mer enn i 1971. Nettoinvesteringene i 1972 ble dermed 13,8 milliarder kr., mot 15,9 milliarder kr. i 1971 og 13,5 milliarder kr. i 1970. Nettoinvesteringenes andel av nettonasjonalproduktet økte fra 19,8 prosent i 1970 til 20,9 prosent i 1971. I 1972 sank andelen til 16,6 prosent. Ved vurderingen av tallene må de store variasjoner i skipsinvesteringene tas i betraktning.

Tabell 80. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital ekskl. lager i løpende priser*

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
Privat bruttoinvestering ..... mill. kr.	11 821	10 957	14 374	18 245	17 214
Offentlig bruttoinvestering ..... » »	5 477	6 121	6 978	8 493	9 564
Av dette:					
Offentlige bedrifter ..... » »	2 622	2 726	3 241	4 087	4 493
Offentlig konsumkapital ..... » »	2 855	3 395	3 737	4 406	5 071
I alt mill. kr.	17 298	17 078	21 352	26 738	26 778
Prosentvis fordeling:					
Privat bruttoinvestering	68,3	64,2	67,3	68,2	64,3
Offentlig bruttoinvestering	31,7	35,8	32,7	31,8	35,7
Av dette:					
Offentlige bedrifter	15,2	15,9	15,2	15,3	16,8
Offentlig konsumkapital	16,5	19,9	17,5	16,5	18,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 81. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøking i lån. Mill. kr.*

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	17 094	17 412	24 519	28 496	27 533
B. Kapitalslit	8 858	9 509	10 974	12 591	13 766
C. Nettoinvestering (A—B)	8 236	7 903	13 545	15 905	13 767
1. Offentlig	3 813	4 349	4 802	5 928	6 803
2. Privat	4 423	3 554	8 743	9 977	6 964
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	8 900	8 814	11 805	12 295	12 992
1. Offentlig	4 549	5 821	5 152	7 775	8 423
2. Privat	4 351	2 993	6 653	4 520	4 569
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	— 664	— 911	1 740	3 610	775
1. Offentlig	— 736	— 1 472	— 350	— 1 847	— 1 620
2. Privat	72	561	2 090	5 457	2 395

[1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

Finanser, kredittmarked og priser

Offentlige finanser

Finanspolitikken

En kan stort sett skille mellom to hovedgrupper av finanspolitiske virkninger: de direkte budsjettvirkningene og de konjunkturpolitiske virkningene.

Med de direkte virkningene menes de bidrag de enkelte utgifts- og inntektsposter yter til fremme av spesielle offentlige formål (undervisningsformål, forsvarsformål, virkningene på inntektsfordelingen m.v.).

De konjunkturpolitiske virkningene av finanspolitikken kan hensiktsmessig analyseres under følgende inndeling:

1. Virkningene av den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester.
2. Virkningene av inntektsoverføringer mellom den private sektor og den offentlige forvaltning.
3. Virkningene av de offentlige lånetransaksjoner (utlån, opptak av lån, aksjetegning m.v.).

Som en indikator for den samlede konjunkturpolitiske virkning av den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter er det vanlig å bruke netto fordringsøkingen («overskott før lånetransaksjoner»), som er lik nettoresultatet av inntektsoverføringene mellom den offentlige forvaltning og publikum, fratrukket den offentlige forvaltnings netto utgifter til varer og tjenester. Men denne størrelsen kan ikke være mer enn en grov indikator, da den blant annet ikke tar hensyn til de offentlige lånetransaksjonene og til virkningene av totalnivået for de offentlige utgifter og inntekter.

Den offentlige forvaltnings regnskaper

Statens bevilgningsregnskap

Det vedtatte statsbudsjett for 1972 ble gjort opp med et overskott før lånetransaksjoner på 400 mill. kr. De samlede utgifter utgjorde 27 625 mill. kr. og inntektene 24 197 mill. kr. Det totale finansieringsbehov (lånemidler og bruk av kontantbeholdning) var således antatt å utgjøre vel 3 400 mill. kr. for 1972. Til sammenlikning kan nevnes at det endelige statsregnskap for 1971 hadde et overskott før lånetransaksjoner på 212 mill. kr. og et samlet finansieringsbehov på vel 3 250 mill. kr.

Sett i forhold til statsregnskapet for 1971 viste det vedtatte budsjett for 1972 en utgiftsøking på nær 13 prosent. I løpet av året 1972 ble det gitt en rekke tilleggsbevilgninger, bl.a. som en følge av lønns- og inntektsoppgjøret våren 1972 (ca. 325 mill. kr.) og til økt pristilskott til norsk korn (60 mill. kr.). Ved nysalderingen av budsjettet ved utgangen av 1972 ble bl.a. bevilgningene til lån til statsbankene økt med 496 mill. kr., til renter og avdrag på statsgjelden med 143 mill. kr. og til tilskott til boliger, sosiale bygg m.v. med 60 mill. kr. Samtidig ble anslagene for de ordinære formues- og inntektsskattene økt med 100 mill. kr., mens avgiften på motorvogner ble redusert med 50 mill. kr. og avgiften på bensin med 35 mill. kr. Alt i alt var det en netto utgiftsøking i form av tilleggsbevilgninger (inkl. bevilgninger ved nysalderingen) på til sammen 941 mill. kr. Av dette ble 632 mill. kr. dekket ved reduksjon av reserveposten «Tilfeldige utgifter.»

På samme måte som i tidligere år regnet en ved årsskiftet 1972-73 med visse innsparinger i forhold til det bevilgede budsjett som følge av ubesatte stillinger og forskyvninger i statens bygge- og anleggsvirksomhet. Alt i alt tydet anslag ved årsskiftet på at overskottet før lånetransaksjoner for 1972 ville bli omtrent som antatt i det vedtatte budsjett, nemlig 400 mill. kr.

I tabell 82 er hovedpostene i statens bevilgningsregnskap gruppert etter nasjonaløkonomisk art (se kolonne 2 b). Tallene for 1970 og 1971 er endelige regnskapstall, mens tallene for 1972 bygger på anslag. I denne tabellen er bevilgningsregnskapet satt opp noe annerledes enn i de oppstillinger som vanligvis brukes i de trykte statsregnskaper og statsbudsjetter. Av større avvik kan nevnes at tabellen ikke omfatter utgifter eller inntekter i forbindelse med lån, gjeldsavdrag m.v. Videre er underskott på statens forretningsdrift i tabell 82 ført til fradrag under posten «formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i vanlige oppstillinger er tatt med blant utgiftene. Bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens det vanligvis regnes brutto. I Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter til nybygg og nyanlegg ved offentlig forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøking for den offentlige forvaltning og som investering for vedkommende næring. I tabell 82 er beløpet ført opp som en egen post under betegnelsen «Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak». På denne måten vil posten «Annen netto fordringsøking» svare til det som i statens bevilgningsregnskap kalles «Overskott før lånetransaksjoner».

Tabell 82. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter etter art*[1]. *Beløp i mill. kr.*

	1. I alt			2. Stats- og trygdeforvaltningen						3. Kommuneforvaltningen[2]		
				a. I alt			b. Av dette statens bevilgningsregnskap[2]					
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	1 344	1 418	1 602	1 071	1 186	1 378	696	814	973	273	232	224
a. Renter og utbytte	1 553	1 801	1 915	1 365	1 597	1 712	990	1 225	1 307	188	204	203
b. Inntektsført overskott av offentlige foretak	— 209	— 383	— 313	— 294	— 411	— 334	— 294	— 411	— 334[4]	85[4]	28[4]	21
2. Skatter og avgifter[3]	31 578	38 671	44 198	24 428	30 398	34 618	14 955	17 698	20 102	7 150	8 273	9 580
a. Trygde- og pensjonspremier	7 369	9 669	11 767	7 369	9 669	11 767	–	–	–	–	–	–
b. Andre direkte skatter	10 742	12 874	14 660	3 807	4 846	5 330	2 582	2 660	3 430	6 935	8 028	9 330
c. Indirekte skatter	13 467	16 128	17 771	13 252	15 883	17 521	12 373	15 038	16 672	215	245	250
3. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	1 076	1 257	1 463	241	270	246	2 654	3 069	3 511
4. Overf. til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltn.	–	–	–	–	–	–	434	734	972	–	–	–
5. Inntekter i alt	32 922	40 089	45 800	26 575	32 841	37 459	16 326	19 516	22 293	10 077	11 574	13 315
Utgifter												
6. Renteutgifter	1 109	1 317	1 520	795	993	1 177	794	983	1 167	314	324	343
7. Overføringer til private	15 160	18 319	21 065	14 313	17 286	19 839	3 287	4 105	4 790	847	1 033	1 226
a. Trygde- og pensjonsstønader	10 336	12 498	14 415	10 147	12 277	14 145	–	–	–	189	221	270
b. Andre stønader til konsumenter	832	1 106	1 377	319	464	596	313	456	588	513	642	781
c. Subsidier[5]	3 992	4 715	5 273	3 847	4 545	5 098	2 974	3 649	4 202	145	170	175
8. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	2 654	3 069	3 511	1 920	2 181	2 449	1 076	1 257	1 463
9. Overf. fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltn.	–	–	–	–	–	–	2 807	3 094	3 352	–	–	–
10. Stønader til utlandet (netto)	299	290	415	299	290	415	207	290	415	–	–	–
11. Kjøp av varer og tjenester til konsumformål (netto)	10 134	11 906	13 592	5 439	6 221	7 070	5 165	5 885	6 660	4 695	5 685	6 522
a. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	2 772	2 985	3 248	2 767	2 980	3 243	2 767	2 980	3 243	5	5	5
b. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål	7 362	8 921	10 344	2 672	3 241	3 827	2 398	2 905	3 417	4 690	5 680	6 517
12. Bruttoinvestering i sivil konsumkapital	4 987	5 860	6 636	1 796	1 988	2 300	1 755	1 934	2 246	3 191	3 872	4 336
13. Øking i kapitalinnskott i offentlige foretak[6]	895	992	1 014	737	832	814	737	832	814	158	160	200
14. Annen netto fordr.øking («Oversk. før lånetransaksjoner»)	338	1 405	1 558	542	2 162	2 333	— 346	212	400	— 204	— 757	— 775
15. Utgifter i alt	32 922	40 089	45 800	26 575	32 841	37 459	16 326	19 516	22 293	10 077	11 574	13 315
16. Skatter og avgifter (post 2) i prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP)	39,8	43,5	45,7	30,8	34,2	35,8	18,8	19,9	20,8	9,0	9,3	9,9
a. Trygde- og pensjonspremier i prosent av BNP	9,3	10,9	12,2	9,3	10,9	12,2	–	–	–	–	–	–
b. Andre direkte skatter i prosent av BNP	13,5	14,4	15,1	4,8	5,4	5,5	3,2	3,0	3,6	8,7	9,0	9,6
c. Indirekte skatter i prosent av BNP	17,0	18,2	18,4	16,7	17,9	18,1	15,6	16,9	17,2	0,3	0,3	0,3

[1] Enkelte av tallene i denne tabell kan avvike noe fra nasjonalregnskapets tall i tabelldelen bakerst i boken, som bygger på det nye SNA-system. [2] Statskassens andel av fellesskatten (fra Skattefordelingsfondet) er tatt med under pkt. 4, kommunenes under pkt. 3 i forspalten. [3] For de direkte skattene omfatter tallene også øking i arbeidsgivernes og de kommunale skatteoppkreveres beholdninger. For de indirekte skattene omfatter tallene ikke øking i produksjons- og omsetningsleddenes beholdninger av merverdiavgift (omsetningsavgift). [4] Omfatter også den selvfinansierte delen av økingen i egenkapitalen i kommuneforetakene (ekskl. kommunale aksjeselskaper). [5] Omfatter bare utbetalte subsidier. [6] For statsforvaltningen bare statens forretningsdrift.

Etter denne oppstillingsmåten var de samlede utgifter over statens bevilgningsregnskap for 1972 anslått til 21 079 mill. kr. (postene 6—12, kolonne 2 b, i tabell 82). Det vil si en øking på 14 prosent fra året før. Fra 1970 til 1971 var den tilsvarende øking 16 prosent. Av utgiftene i 1972 ble 6 660 mill. kr. brukt til kjøp av varer og tjenester til konsumformål (+ 13 prosent), 2 246 mill. kr. til bruttoinvesteringer i sivil konsumkapital (+ 16 prosent) og 12 173 mill. kr. til overføringer til private, til andre offentlige regnskaper og til utlandet (+ 14 prosent).

I tabell 85 er det gitt en oversikt over den offentlige forvaltnings nettoutgifter til kjøp av varer og tjenester, spesifisert etter formål og etter art.

Inntektene på statens bevilgningsregnskap utgjorde i 1972 ifølge anslagene 22 293 mill. kr. Det vil si en stigning på vel 14 prosent fra året før, mot 19,5 prosent i 1971. De indirekte skattene steg med 11 prosent og utgjorde 16 672 mill. kr. i 1972. Av dette falt om lag 11 350 mill. kr. på merverdiavgiften (inkl. investeringsavgift) eller vel 1 milliard kroner mer enn i 1971. Til sammenlikning kan nevnes at denne avgift steg med nær 2 milliarder kroner fra 1970 til 1971 (jfr. tabell 86).

De direkte skattene utgjorde i 1972 3 430 mill. kr. og viste en stigning på 770 mill. kr. fra året før. I disse tallene er statens andel av fellesskatten (overført fra Skattefordelingsfondet) ikke tatt med. Dette beløp, som var anslått til 270 mill. kr. for 1972 og utgjorde 235 mill. kr. i 1971, er i tabell 82 tatt med under post 4 «Overføringer til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltning».

De samlede inntekter på statens bevilgningsregnskap for 1972 oversteg utgiftene med 1 214 mill. kr. (summen av postene 13 og 14 i tabell 82). Det tilsvarende tall i 1971 var 1 044 mill. kr. og i 1970 391 mill. kr. Av beløpet i 1972 gikk 814 mill. kr. med til å dekke økingen i kapitalinnskott i statens forretningsdrift, slik at overskottet før lånetransaksjoner utgjorde 400 mill. kr. Dette tall må imidlertid betraktes som meget usikkert; anslagene for både inntektene og utgiftene i bevilgningsregnskapet for 1972 er svake, og relativt små feilvurderinger her vil kunne slå forholdsvis sterkt ut i tallet for overskott før lånetransaksjoner. Til dekning av utlån, gjeldsavdrag m.v. gikk det med anslagsvis 4 milliarder kroner, som er forutsatt dekket ved bruk av kontantbeholdning og lånemidler.

Trygdeforvaltningens regnskaper

Tabell 83 gir en oversikt over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter for årene 1970, 1971 og 1972. Tallene for 1972 bygger på anslag. Av de samlede stønadsutgifter i 1972 på 13 265 mill. kr. falt 11 833 mill. kr. eller nesten 90 prosent på folketrygden. Sammenliknet med 1971 var det en stigning i stønadene fra folketrygden på 1 811 mill. kr., eller 18 prosent, mot en øking på 25 prosent fra 1970 til 1971 (medregnet de trygder som 1. januar 1971 ble inkorporert i folketrygden). Inntektene i folketrygden fordelte seg i 1972 med 4 290 mill. kr. på medlemspremie og 6 600 mill. kr. på premietilskott fra arbeidsgivere, mens stat og kommuner ytet tilskott på henholdsvis 1 271 og 1 140 mill. kr. Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter er tatt med også i tabell 82.

Nedenfor er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskottssatsene (i prosent) til folketrygden og maksimal pensjonsgivende inntekt (i kroner) siden trygden ble opprettet:

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeidsgiveravgift	Kommunetilskott	Statstilskott	Maksimal pensjonsgivende inntekt
	Pensjonsgivende lønnsinntekt	Annen ervervsinntekt	Antatt inntekt (gjelder sykepengetrygden)				
	Prosent						Kroner
1/1—67	4,0	5,44	–	7,0	0,80	0,80	43 200
1/1—68	4,0	5,80	–	7,6	0,82	0,82	47 200
1/1—69	4,0	7,20	–	8,2	0,75	0,75	51 200
1/1—70	4,0	7,80	–	8,3	0,75	0,75	54 400
1/1—71	4,5	9,75	3,2	13,0	2,25	2,25	86 400
1/7—71	4,9	9,75	3,2	13,8	2,25	2,25	90 000
1/1—72	4,9	11,50	3,5	14,8	2,25	2,25	94 800
1/1—73	5,4	13,90	3,8	16,7	2,25	2,25	102 000

Tabell 83. *Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter.*[1] *Mill. kr.*

	Inntekter																		Utgifter								
	I alt			Medlems-premie			Premietilskott fra									Andre inntekter			I alt			Stønader			Andre utgifter		
							Arbeidsgivere[6]			Staten			Kommuner														
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Folketrygden[2]	5727	11226	13670	1733	3583	4290	2981	5237	6600	627	1166	1271	309	910	1140	77	330	369	5033	10780	12756	4810	10022	11833	223	758	923
Folketrygdfondet[3] .	127	198	244	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	127	198	244	2	2	2	–	–	–	2	2	2
Syketrygden[4]	2798	–	–	1059	–	–	615	–	–	514	–	–	463	–	–	147	–	–	3036	–	–	2935	–	–	101	–	–
Barnetrygden.....	1210	1218	1241	–	–	–	–	–	–	1210	1218	1241	–	–	–	–	–	–	1210	1218	1224	1202	1208	1212	8	10	12
Arbeidsløyse-trygden[5]	205	–	–	49	–	–	49	–	–	27	–	–	25	–	–	55	–	–	171	–	–	116	–	–	55	–	–
Yrkesskadetrygden	145	–	–	3	–	–	110	–	–	11	–	–	–	–	–	21	–	–	171	–	–	159	–	–	12	–	–
Pensjonstrygden for sjømenn	178	215	219	34	34	34	58	60	59	52	85	91	–	–	–	34	36	35	152	189	206	147	184	200	5	5	6
Pensjonstrygden for fiskere	15	16	16	3	2	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	12	14	14	13	14	15	12	13	14	1	1	1
Pensjonstrygden for skogsarbeidere ..	6	6	6	1	1	1	4	4	4	–	–	–	–	–	–	1	1	1	8	6	6	7	6	6	1	–	–
I alt	10411	12879	15396	2882	3620	4327	3817	5301	6663	2441	2469	2603	797	910	1140	474	579	663	9796	12209	14209	9388	11433	13265	408	776	944

[1] Tallene er beregnet etter kontantprinsippet. [2] Omfatter alderstrygd, attføringshjelp, uføretrygd, enke- og morstrygd, forsørgertrygd for barn og krigspensjoneringene. F.o.m. 1971 er også syketrygden, arbeidsløshetstrygden og yrkesskadetrygden inkludert. [3] Inntektsbeløpene omfatter bare renter. [4] Inkl. Syketrygdens reguleringsfond. [5] Inkl. Arbeidsløysetrygdens riksreservefond og Arbeidsløysetrygda for sjømenn i utenriksfart. [6] Inkl. statens og kommunenes utgifter til trygdeforvaltningen *som arbeidsgivere.*

Folketrygdens grunnbeløp ble fra og med 1. januar 1972 forhøyet fra 7 500 til 7 900 kroner og fra 1. januar 1973 til 8 500 kroner.

For barnetrygden økte satsene med 10 prosent fra 1. oktober 1972. De årlige stønadsbeløp utgjorde fra dette tidspunkt for:

ett	barn	550	kr.
to	»	i alt 2 200	»
tre	»	» 4 400	»
fire	»	» 6 820	»
fem	»	» 9 460	»

For hvert stønadsberettiget barn utover fem ytes ytterligere 2 640 kr. pr. år.

Ordningen med forsørgerstønad, som ble innført i 1970 i forbindelse med omleggingen av skatte- og avgiftssystemet, og som sammen med øking av barnetrygden gikk inn i stedet for de tidligere klassefradrag, gjaldt ved forsørgelse av barn fra 17 til 24 år. Fra og med 1. januar 1972 gjelder forsørgerstønaden bare for barn i alderen 17—19 år, fra og med det 20. år blir det nå enten gitt grunnstipend på 900 kr. pr. undervisningsår til ungdom under utdanning eller særfradrag på grunn av forsørgelse.

Folketrygdfondet hadde ved utgangen av 1972 en forvaltningskapital på 5 219 mill. kr., eller hele 1 480 mill. kr. mer enn ved utgangen av 1971, mot en øking på 924 mill. kr. i 1971. En vesentlig del av stigningen i 1972 skyldtes at Folketrygdens arbeidsmarkedsfond den 1. juli 1972 ble inkorporert i Folketrygdfondet. Arbeidsmarkedsfondet ble dannet ved overføring av midler fra de stedlige arbeidsløysefond, Riksreservefondet og Arbeidsløysefondet for sjømenn i utenriksfart.

I beløpene ovenfor inngår ikke den del av folketrygdens midler som forvaltes av Rikstrygdeverket, og som bl.a. tar sikte på å holde nødvendige likvide midler til disposisjon for løpende utbetaling til de trygdede. Ved utgangen av 1971 utgjorde denne del 1 404 mill. kr.

Regnskapene for Annen statsforvaltning

Inntekter og utgifter for sektoren Annen statsforvaltning (statsforvaltningens fond, statens pensjonskasser, skatteoppkrevere m.v.), framgår av tabell 84. Disse tallene er også inkludert i tabell 82. I tabell 84 omfatter direkte skatter under Statsforvaltningens fond i det alt vesentlige avgift til Skattefordelingsfondet (anslått til vel 1 300 mill. kr. for 1972). De indirekte skattene og subsidiene gjelder for størstedelen Prisdirektoratets fond og Kraftfôrfondet. Nærmere opplysninger om hva de forskjellige undersektorer omfatter e rgitt i fotnoter til tabellen.

Kommuneforvaltningens regnskaper

I tabell 82 er kommuneforvaltningens (kommunekassenes) inntekter og utgifter gruppert etter nasjonaløkonomiske prinsipper. Tallene for 1970 og 1971 bygger på de endelige regnskaper, mens de for 1972 er anslag basert på budsjettoppgaver fra kommunene. Fra 1. januar 1972 trådte de nye regnskapsforskrifter for kommunene i kraft («Forskrifter og veiledning for budsjettoppstilling og regnskapsføring i kommunene»). De nye forskrifter medfører på enkelte områder et vesentlig brudd med prinsippene i de gamle forskrifter. Anslagene over kommunenes inntekter og utgifter for 1972 må derfor anses å være mer usikre enn vanlig.

De samlede utgifter for kommuneforvaltningen (eksklusive postene 13 og 14, jfr. tabell 82) var for 1972 anslått til 13,9 milliarder kroner, eller 14 prosent mer enn i 1971. Dette var samme stigning som anslått for statens utgifter. Kommunenes skatteinntekter steg etter de foreløpige anslag med 1 307 mill. kr., eller med nesten 16 prosent i 1972, dvs. prosentvis like mye som året før. I disse tallene er ikke kommunenes andel av fellesskatten (fra Skattefordelingsfondet) tatt med. For 1972 var denne andel anslått til 1 050 mill. kr. (inkludert i post 3 i tabell 82). I tabell 85 er det gitt en oversikt over kommuneforvaltningens nettoutgifter til kjøp av varer og tjenester, spesifisert etter formål og etter art. På grunn av omleggingen til nye regnskapsforskrifter må tallene for 1972 i denne tabell anses for særlig usikre.

Den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester

Den offentlige forvaltnings samlede inntekter og utgifter, sett under ett, er gitt i kolonne 1 i tabell 82. Utgiftene til bruttoinvesteringer i sivil konsumkapital (utgiftene til nybygg og nyanlegg og kjøp av utstyr i forsvaret og i offentlige bedrifter er holdt utenom) er for 1972 anslått til 6 636 mill. kr. Da anslagene for 1972 bygger på budsjettoppgaver, må de anses som usikre. Tallet for 1972 viser en øking fra foregående år på vel 13 prosent, mot 17,5 prosent i 1971. Sett på bakgrunn av lønns- og prisutviklingen i 1972 tyder dette på at det har vært en betydelig lavere vekst i volumet av det offentliges investeringer i 1972 enn året før. Om vi bare ser på statens bevilgningsregnskap, viser derimot bruttoinvesteringene sterkere øking (vel 16 prosent regnet i verdi) i 1972 enn i 1971 (vel 10 prosent). Forskjellen i veksttakt i de to årene må bl.a. ses på bakgrunn av at veksten i statens bruttoinvesteringer i 1971 i noen grad ble brem-

Tabell 84. *Annen statsforvaltnings*[1] *inntekter og utgifter etter art. Mill. kr.*

	I alt			Statsforvaltningens fond m. v.[2]			Statens pensjonskasser[3]			Skatteoppkrevere[4]			Annet[5]		
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Inntekter:															
1. Formuesinntekt	95	108	108	70	89	89	19	19	19	–	–	–	6	–	–
2. Pensjonspremier	670	748	777	–	–	–	670	748	777	–	–	–	–	–	–
3. Direkte skatter	1 225	2 186	1 900	963	1 214	1 320	–	–	–	262	971	579	–	1	1
4. Indirekte skatter	865	795	795	540	379	379	–	–	–	–	–	–	325	416	416
5. Overført fra kommuneforvaltningen	38	77	77	4	13	13	–	–	–	–	–	–	34	64	64
6. Inntekter i alt	2 893	3 914	3 657	1 577	1 695	1 801	689	767	796	262	971	579	365	481	481
Utgifter:															
7. Pensjonsstønader	759	844	880	–	–	–	759	844	880	–	–	–	–	–	–
8. Subsidier	873	896	896	574	518	518	–	–	–	–	–	–	299	378	378
9. Overført til kommuneforvaltningen	734	888	1 062	722	876	1 050	–	–	–	–	–	–	12	12	12
10. Netto overføring til bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen	— 79	— 39	— 16	— 27	17	48	— 58	— 63	— 70	–	–	–	6	7	6
11. Stønader til utlandet	92	–	–	92	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
12. Andre utgifter (netto)	75	99	97	30	28	28	4	5	3	–	–	–	41	66	66
13. Netto fordringsøking	439	1 226	738	186	256	157	— 16	— 19	— 17	262	971	579	7	18	19
14. Utgifter i alt	2 893	3 914	3 657	1 577	1 695	1 801	689	767	796	262	971	579	365	481	481

[1] Den offentlige forvaltning eksklusive statens bevilgningsregnskap, trygde- og kommuneforvaltningen. [2] Omfatter Finansdepartementets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond, Kraftfôrfondet, Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene og for 1970 Direktoratet for utviklingshjelp. F.o.m. 1971 er Direktoratet for utviklingshjelp tatt med under statens bevilgningsregnskap. Distriktenes utbyggingsfond er ikke med. [3] Omfatter også Pensjonsordningen for apoteketaten, Pensjonsordningen for statens arbeidere og Statsbanenes pensjonskasse. [4] Øking i arbeidsgivernes og de kommunale skatteoppkreveres beholdning av direkte skatter og trygdeavgifter. Noe under halvparten av beløpet i 1971 skyldes syketrygdens inkorporering i den vanlige skattetrekksordning. [5] Omfatter forskott og deposita og beløp som en av regnskapsmessige grunner har tatt med under offentlig forvaltning som indirekte skatter, resp. subsidier, med samme beløp. Dette gjelder bl. a. overskottet i Norsk Tipping A/S, korntrygden og stempelavgift på radio- og TV-materiell.

Tabell 85. *Den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål og art. Beløp i mill. kr.*

A. Bruttoinvestering.

	I alt			Stats- og trygde-forvaltningen			Kommune-forvaltningen		
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Administrasjon	105	122	164	49	50	87	56	72	77
Rettspleie, politi	43	28	21	43	28	21	–	–	–
Kirker og religiøse formål	31	33	34	9	10	9	22	23	25
Undervisning m. v.	1 077	1 278	1 417	183	227	227	894	1 051	1 190
Helsevern	401	453	477	57	66	41	344	387	436
Sosiale formål	164	221	254	12	22	29	152	199	225
Veier	2 250	2 547	2 896	1 280	1 391	1 610	970	1 156	1 286
Andre offentlige arbeider	655	852	1 024	124	155	238	531	697	786
Uspesifisert	261	326	349	39	39	38	222	287	311
I alt	4 987	5 860	6 636	1 796	1 988	2 300	3 191	3 872	4 336

B. Andre utgifter til varer og tjenester (netto).

	I alt			Stats- og trygde-forvaltningen			Kommune-forvaltningen		
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Administrasjon	1 805	2 183	2 422	920	1 098	1 195	885	1 085	1 227
Forsvar	2 772	2 984	3 245	2 767	2 979	3 240	5	5	5
Rettspleie, politi	411	497	536	405	490	528	6	7	8
Kirker og religiøse formål	155	177	196	65	73	77	90	104	119
Undervisning m. v.	3 461	4 154	4 712	684	866	1 016	2 777	3 288	3 696
Helsevern	622	788	944	109	161	173	513	627	771
Sosiale formål	467	667	855	248	322	447	219	345	408
Veier	173	188	224	78	99	115	95	89	109
Andre offentlige arbeider	10	30	47	— 28	— 28	— 37	38	58	84
Uspesifisert	258	238	411	191	161	316	67	77	95
I alt	10 134	11 906	13 592	5 439	6 221	7 070	4 695	5 685	6 522

C. Nettokjøp av varer og tjenester i alt.

	I alt			Stats- og trygde-forvaltningen			Kommune-forvaltningen		
	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*	1970	1971	1972*
Administrasjon	1 910	2 305	2 586	969	1 148	1 282	941	1 157	1 304
Forsvar	2 772	2 984	3 245	2 767	2 979	3 240	5	5	5
Rettspleie, politi	454	525	557	448	518	549	6	7	8
Kirker og religiøse formål	186	210	230	74	83	86	112	127	144
Undervisning m. v.	4 538	5 432	6 129	867	1 093	1 243	3 671	4 339	4 886
Helsevern	1 023	1 241	1 421	166	227	214	857	1 014	1 207
Sosiale formål	631	888	1 109	260	344	476	371	544	633
Veier	2 423	2 735	3 120	1 358	1 490	1 725	1 065	1 245	1 395
Andre offentlige arbeider	665	882	1 071	96	127	201	569	755	870
Uspesifisert	519	564	760	230	200	354	289	364	406
I alt	15 121	17 766	20 228	7 235	8 209	9 370	7 886	9 557	10 858
I prosent av bruttonasjonalproduktet	19,0	20,0	20,9	9,1	9,2	9,7	9,9	10,8	11,2

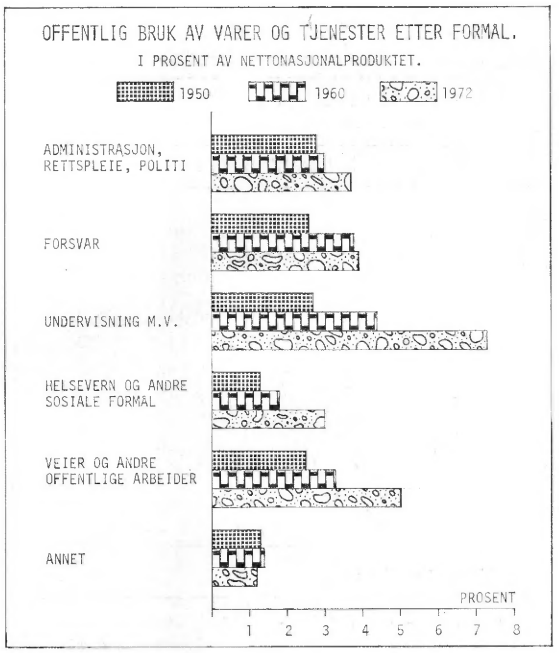

Fig. 37.

set av de tilstramningstiltak som mot slutten av 1970 ble besluttet satt i verk.

Den offentlige forvaltnings samlede nettoutgifter til kjøp av varer og tjenester til konsumformål (post 11 i tabell 82) er for 1972 anslått til 13 592 mill. kr. Denne posten omfatter foruten lønninger til offentlige tjenestemenn (inkl. offentlig ansatte lærere, leger m.v.) bl.a. også bygge- og anleggsutgifter og kjøp av utstyr til forsvaret. Sammenliknet med 1971 var det en øking i utgiftene til konsumformål på 14 prosent, mot vel 17 prosent året før. Økingen i 1972 skyldes for størstedelen økte priser og lønninger, men er også en følge av en viss øking i det offentliges virksomhet.

Det samlede nettokjøp av varer og tjenester for den offentlige forvaltning (postene 11 og 12 i tabell 82) er for 1972 anslått til 20 228 mill. kr., eller nær 14 prosent mer enn i 1971. Fra 1970 til 1971 var det en øking på vel 17 prosent. Stigningen i den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 1972 på i alt 2 462 mill. kr. svarer til 2,5 prosent av bruttonasjonalproduktet for 1972. De tilsvarende tall for 1971 var henholdsvis 2 645 mill. kr. og 3,0 prosent. Også om en regner med de indirekte virkninger, er det sannsynlig at økingen i det offentliges kjøp av varer og tjenester i 1972 må ha gitt noe mindre ekspansive impulser til næringslivet enn i 1971.

I figur 37 er det gitt en grafisk framstilling av den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål, regnet i prosent av nettonasjonalproduktet for årene 1950, 1960 og 1972. Figuren viser at det har skjedd en øking i dette tidsrommet i prosentandelen for alle formål, og dermed også en stigning i den totale andel som det offentliges samlede nettokjøp av varer og tjenester utgjør av nettonasjonalproduktet. Stigningen har vært særlig stor når det gjelder utgifter til undervisning og til veier og trafikkformål.

Inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning

De samlede inntektsoverføringer i 1972 fra publikum til den offentlige forvaltning, slik de er definert i tabell 82 (postene 1 og 2), er anslått til 45 800 mill. kr. I forhold til foregående år var dette en øking på 5 711 mill. kr. eller vel 14 prosent, mot nesten 22 prosent fra 1970 til 1971 og vel 27 prosent fra 1969 til 1970. Den relativt sterke økingen i 1970 og 1971 i forhold til 1972 har i første rekke sammenheng med omleggingen av skattesystemet fra 1. januar 1970.

I tabellene 86 og 87 er det gitt en oversikt over innbetalte indirekte og direkte skatter for årene 1970—1972.

I tillegg til de indirekte og direkte skattene omfatter inntektsoverføringene fra publikum bl.a. trygde- og pensjonspremier. Etter de foreløpige anslag økte disse i 1972 med 2 098 mill. kr. eller nær 22 prosent, mot 2 300 mill. kr. eller vel 31 prosent året før. Den relativt sterke øking i 1971 skyldes bl.a. at satsene for medlemspremie og arbeidsgiveravgift til folketrygden steg noe mer enn i 1972, jfr. avsnittet foran om trygdeforvaltningen.

Tabell 86. *Innbetalte indirekte skatter. Mill. kr.*

	1970	1971	1972*
Merverdiavgift og avgift på investeringer m.v.[1]	8 301	10 252	11 350
Avgift på motorvogner m.m.[2]	1 617	2 032	2 198
Avgifter på alkohol	1 039	1 128	1 211
Tobakksstempelavgift	509	617	625
Tollinntekter	378	348	360
Avgifter på sjokolade m. v.	148	147	155
Avgift på elektrisk kraft	–	93	171
Avgift på mineralolje	–	60	70
Andre indirekte skatter[3]	1 475	1 451	1 631
Indirekte skatter i alt	13 467	16 128	17 771

[1] Se note 3 tabell 82. [2] Omfatter ikke årsavgiften, da denne avgift er regnet som en direkte skatt. [3] Omfatter bl. a. avgifter til Kraftforfondet og til Prisdirektoratets fond og eiendomsskatt.

Tabell 87. *Innbetalte direkte skatter*[1]. *Mill. kr.*

	1970	1971	1972*
Forskottstrekk[2]	9 398	12 860	14 826
Forskottsskatt	1 571	1 991	2 372
Etterskottsskatt	1 201	1 244	1 278
Restskatt ÷ tilbakebetalinger	— 323	— 579	— 400
Andre direkte skatter ..	628	941	874
Direkte skatter i alt ...	12 475	16 457	18 950

[1] Inklusive medlemsavgift til folketrygden. Denne avgift lar seg ikke skille ut i denne oppstillingen. Summen i denne tabell stemmer derfor ikke med tallet for direkte skatter i tabell 82, hvor medlemsavgiften inngår i post 2 a. [2] Omfatter også øking i arbeidsgivernes beholdninger av forskottstrukket skatt.

De samlede overføringer fra den offentlige forvaltning til publikum (postene 6 og 7 i tabell 82) er for 1972 anslått til 22 585 mill. kr. Det vil si en stigning på 2 949 mill. kr. eller 15 prosent, mot henholdsvis 3 367 mill. kr. og nesten 21 prosent foregående år. En vesentlig del av overføringene til publikum består av trygde- og pensjonsstønader. Fra 1971 til 1972 steg disse stønader med 1 917 mill. kr. eller vel 15 prosent, mens det året før var en øking på 2 162 mill. kr. eller 21 prosent. Av de samlede trygde- og pensjonsstønader på 14 415 mill. kr. som ble utbetalt i 1972, falt etter de foreløpige anslag 11 833 mill. kr. på folketrygden.

Alt i alt førte overføringene mellom publikum og den offentlige forvaltning, slik de er definert i tabell 82, etter de foreløpige anslag til en nominell netto inntektsinndragning fra publikum til det offentlige på 23 215 mill. kr. i 1972 (postene 5 ÷ 6 ÷ 7, kolonne 1 i tabell 82). Dette var en betydelig større netto inntektsinndragning enn i de nærmest foregående år, idet det tilsvarende tall for 1971 var 20 453 mill. kr. og for 1970 16 653 mill. kr. Men økingen var vesentlig mindre fra 1971 til 1972 (+ 2 762 mill. kr.) enn fra 1970 til 1971 (+ 3 800 mill. kr.). Totalt sett tyder dette på at skatte- og stønadspolitikken har hatt en noe mindre kontraktiv virkning på publikums kjøp av varer og tjenester i 1972 enn året før.

De offentlige lånetransaksjoner

Den offentlige forvaltnings overskott før lånetransaksjoner (post 14 i tabell 82) er for 1972 anslått til 1 558 mill. kr., mot 1 405 mill. kr. i 1971. Det vil si en øking på 153 mill. kr. En nettofordringsøking for det offentlige representerer en inndragning av likvider fra publikum. En vil imidlertid understreke at tallene for nettofordringsøkingen i tabell 82 av flere grunner er meget usikre, slik at en bør være varsom med å trekke slutninger om likviditetsvirkningene på grunnlag av dem.

Likviditetsvirkningen av det offentliges virksomhet vil også påvirkes av de offentlige lånetransaksjoner. Når staten og kommunene yter lån, bidrar det til å øke likviditeten hos publikum. Det samme skjer når det offentlige tegner aksjer eller øker sine kapitalinnskott i offentlige foretak. På den annen side skjer det en inndragning av likvider fra publikum til det offentlige når staten og kommuner tar opp lån innenlands. I 1972 var det etter de foreløpige anslag en øking i kapitalinnskottet i offentlige foretak på 1 014 mill. kr., mot 992 mill. kr. året før. For ihendehaverobligasjonslån, opptatt innenlands av statskassen og av kommunekasser, var det en netto øking i 1972 (etter at avdrag er trukket fra) på om lag 1 250 mill. kr., mot 904 mill. kr. i 1971. Når det gjelder øking i utlån fra og i vanlige innlån (utenom ihendehaverobligasjonslån) til det offentlige, var det ved årsskiftet 1972—73 ikke mulig å gi pålitelige tall for 1972. Statskassens utlån til statsbankene var vesentlig høyere i 1972 enn året før. På grunnlag av disse til dels usikre data er det vanskelig å si noe sikkert om den samlede likviditetsvirkning av de offentlige lånetransaksjoner i 1972. Alt i alt er det sannsynlig at nettovirkningen av de offentlige lånetransaksjoner i 1972 bidrog til å øke publikums likviditet noe mer enn i 1971.

De offentlige lånetransaksjoner kan imidlertid også ha andre, indirekte virkninger utenom likviditetsvirkningen. Dette gjelder særlig for utlånene, idet en vesentlig del av utlånsøkingen fra staten faller på statsbankene. Disse midler blir for størstedelen brukt til å finansiere privat investeringsvirksomhet (boligbygging m.v.). Økingen i kapitalinnskott i statens forretningsdrift[1] blir i sin helhet brukt til realinvesteringer (statsbanene, statens kraftverker m.v.). Økingen i 1972 var, som nevnt foran, noe større enn i 1971. De anslag som forelå ved årsskiftet 1972—73, tydet alt i alt på at virkningene på publikums investeringsvirksomhet av de lånetransaksjoner som er nevnt ovenfor, har vært mer ekspansiv i 1972 enn året før.

[1] Økingen i kapitalinnskottet i kommuneforetakene er i stor utstrekning finansiert av foretakene selv og representerer ikke noen tilsvarende finansiering av realinvesteringene over kommuneregnskapene.

Kredittmarkedet

Kredittbudsjettet for 1972

Kredittbudsjettet i Nasjonalbudsjettet bygger på den definisjonsmessige sammenheng at de samlede nettorealinvesteringer er lik summen av total innenlandsk sparing og saldoen på driftsbalansen overfor utlandet (se tab. 88, postene A, B og E). Sparing (post B) som ikke blir direkte investert i egen realkapital av sparerne (post C), kommer til uttrykk i en tilsvarende øking i sparernes fordringer, som seddelbeholdninger, bankinnskott, forsikringskrav, aksjer, utlån, obligasjoner, kapitalinnskott o.l. (post D). Denne fordringsøking danner grunnlaget for den kredittilførsel fra innenlandske kilder som sammen med lånopptak (netto) fra utlandet (postene G og H) skal dekke de såkalte kredittfinansierte nettorealinvesteringer i den private og kommunale sektor (post A2 — post C2 = post F).

En sentral målsetting for kredittpolitikken er å holde kredittilførselen fra innenlandske og utenlandske finansieringskilder innenfor den ramme som anslagene for nettorealinvesteringene i Nasjonalbudsjettet forutsetter. I tabell 88 er gjengitt anslag for investering, sparing, kredittilførsel m.v. for 1971 og 1972 slik de er vist i Nasjonalbudsjettet for 1972, revidert Nasjonalbudsjett for 1972 og i Nasjonalbudsjettet for 1973. Den definisjonsmessige sammenheng mellom komponentene går fram av tabellen. Tabellens nedre del viser hvordan myndighetene har ment at kredittilførselen burde fordele seg på tilførsel fra utlandet og på utlånsøking fra ulike innenlandske finansieringskilder.

I Nasjonalbudsjettet for 1972 — som ble lagt fram høsten 1971 — ble det regnet med bare ubetydelig øking i nettorealinvesteringene fra 1971 til 1972 (post A); det var ventet en betydelig mindre lagerøking i 1972 enn i året før, og svikt i bedriftenes inntektsutvikling var ventet å ville føre til en reduksjon i de selvfinansierte investeringer (post C2). I den private og kommunale sektor (post B2) var inntektssvikten forutsatt å ville ramme også sparingen, mens en derimot regnet med en øking i den offentlige sparing (post C1), som følge av endringer i finanspolitikken og større sparing i trygdesektoren. Den totale sparingen var ventet å øke med rundt 500 mill. kr. fra 1971 til 1972 (post B). En regnet således med at sparingen ville øke noe sterkere enn investeringene, slik at driftsunderskottet overfor utlandet (post E) ville gå ned med 400 mill. kr., fra 2 550 mill. kr. i 1971 til 2 150 mill. kr. i 1972.

Etter de forutsetninger som var lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet kom en fram til et samlet kredittbehov på vel 12 300 mill. kr. (post F). Av dette var ca. 2 400 mill. kr. tenkt dekket ved kredittilførsel fra utlandet (post G) og resten (9 950 mill. kr.) ved lån fra innenlandske finansieringskilder (post H).

Fordelingen av utlånene på de ulike utlånskilder framgår av post H i tabell 88, som bl.a. viser at den vesentligste del av økingen i kredittilførselen i forhold til nivået i 1971 var ventet å ville falle på statsbankene (se post H1), mens det ble tatt sikte på å holde utlånsøkingen fra forretnings- og sparebankene i 1972 innenfor samme ramme som i 1971.

Våren 1972 la Regjeringen fram et revidert Nasjonalbudsjett for 1972 (St. meld. nr. 87). Etter de opplysninger som da forelå om den realøkonomiske utvikling i 1972 ble anslaget for de samlede nettorealinvesteringer satt ned fra 16 550 mill. kr. til 16 450 mill. kr. Sammenliknet med nivået i 1971 ble det nå regnet med en nedgang i nettorealinvesteringene i 1972 på rundt 365 mill. kr. Anslagene for samlet sparing ble satt ned til 13 950 mill. kr., mot 14 400 mill. kr. i det opprinnelige budsjettet. Det nye anslaget for samlet sparing i 1972 innebar at en nå ventet en nedgang i sparingen fra året før på nær 300 mill. kr. De reviderte anslagene for nettorealinvestering og sparing ville svare til en noe mindre reduksjon i driftsunderskottet overfor utlandet fra 1971 til 1972 enn det en hadde kommet fram til høsten 1971.

I sammenheng med reduksjonen av anslaget for sparingen ble også anslaget for de egenfinansierte realinvesteringene satt ned, og nedjusteringen var betydelig større enn for de samlede nettorealinvesteringer. Anslaget for nødvendig tilførsel av kreditt til kommunene og den private sektor i 1972 ble derfor økt fra 12 350 mill. kr. til 13 000 mill. kr. Etter de oppgaver som forelå våren 1972 var dette om lag samme beløp som i 1971.

Økingen i anslaget for kredittbehovet i 1972 ble tenkt dekket ved økt kredittilførsel fra utlandet, og hang i første rekke sammen med endring i anslaget for skipsimporten. Kredittilførselen fra innenlandske finansieringskilder var ventet å bli om lag som anslått i det opprinnelige Nasjonalbudsjett. Anslagene etter det reviderte Nasjonalbudsjett innebar en mindre øking i innenlandsk kredittilførsel fra 1971 til 1972 (rundt 320 mill. kr., mot nær 650 mill. etter det opprinnelige budsjett), særlig fordi kredittilførselen fra forretningsbankene i 1971 ble en god del større en forutsatt.

Da Nasjonalbudsjettet for 1973 ble utarbeidd, tydet de opplysninger som forelå om den realøkonomiske utvikling fram til ettersommeren 1972 på at nettorealinvesteringene i den kommunale og private sektor i 1972 ville bli vel 2 000 mill. kr. lavere enn forutsatt

Tabell 88. *Anslag for kredittbudsjett*[1] *og kredittilførsel til kommuner og private*[2] *1971—1972. Mill.kr. Løpende priser*

	St. meld. nr. 1 (1971—72)[3]			St. meld. nr. 87 (1971—72)[4]			St. meld. nr. 1 (1972—73)[5]		
	1971	1972	End-ring	1971	1972	End-ring	1971	1972	End-ring
A. Nettorealinvesteringer i alt (A = B + E)	16 450	16 550	100	16 815	16 450	—365	16 815	14 400	—2415
1. Staten	1 990	2 300	310	1 984	2 200	216	2 000	2 220	220
2. Kommuner og private	14 460	14 250	—210	14 831	14 250	—581	14 815	12 180	—2635
B. Sparing i alt (B = C + D)	13 900	14 400	500	14 240	13 950	—290	14 240	14 000	—240
1. Staten	3 450	5 000	1 550	4 017	5 000	983	4 069	4 870	801
2. Kommuner og private	10 450	9 400	—1050	10 223	8 950	—1273	10 171	9 130	—1041
C. Egenfinansierte realinvesteringer i alt	4 240	4 200	—40	3 707	3 450	—257	4 001	3 350	—651
1. Staten	1 990	2 300	310	1 984	2 200	216	2 000	2 220	220
2. Kommuner og private[6]	2 250	1 900	—350	1 723	1 250	—473	2 001	1 130	—871
D. Innenlandske sektorers fordringsøking i alt (D = B — C)	9 660	10 200	540	10 533	10 500	—33	10 239	10 650	411
1. Staten	1 460	2 700	1 240	2 033	2 800	767	2 069	2 650	581
2. Kommuner og private	8 200	7 500	—700	8 500	7 700	—800	8 170	8 000	—170
E. Driftsunderskott overfor utlandet (overskott —)	2 550	2 150	—400	2 575	2 500	—75	2 575	400	—2175
F. Anslått samlet kredittilførsel til kommuner og private i alt (F = A — C = D + E = G + H)	12 210	12 350	140	13 108	13 000	—108	12 814	11 050	—1764
G. Kredittilførsel fra utlandet (netto) til kommuner og private i alt	2 900	2 400	—500	3 530	3 100	—430	3 530	1 600	—1930
1. Av dette: Sjøfart	1 100	800	—300	1 679	1 600	—79	1 679	400	—1279
H. Innenlandsk kredittilførsel til kommuner og private i alt	9 310	9 950	640	9 578	9 900	322	9 284	9 450	166
fra:									
1. Statsbanker[7]	2 710	3 120	410	2 748	3 150	402	2 748	3 250	502
2. Forretningsbanker	1 400	1 400	–	1 891	1 500	—391	1 891	1 500	—391
3. Sparebanker	1 300	1 300	–	1 349	1 300	—49	1 349	1 300	—49
4. Forsikringsselskaper[8]	650	670	20	750	750	–	750	760	10
5. Private finansieringsselskaper	250	260	10	216	260	44	199	250	51
6. Kredittforeninger o. l.	1 300	1 400	100	958	1 450	130	958	1 350	29
7. Obligasjonsmarkedet				362			373		
8. Aksjemarkedet	..	..	..	..	..	..	550	550	–
9. Andre lånytere (Medregnet statistiske feil)	1 700	1 800	100	1 304	1 490	186	466	490	24

[1] Tabelloppstillingen er laget av Byrået. [2] Kommuner og private svarer til Kredittmarkedstatistikkens sektorer A.4 Kommuneforvaltningen og C. Andre innenlandske sektorer. [3] Nasjonalbudsjettet for 1972. [4] Revidert nasjonalbudsjett for 1972. [5] Nasjonalbudsjettet for 1973. [6] Omfatter også interne fordringsposter. [7] Ekskl. Norges Bank, men inkl. lån ved grunnkjøpsobligasjoner. [8] Medregnet private pensjonskasser og -fond, FTP og annen forsikring.

i det reviderte budsjett for 1972. Nedjusteringen, som innebar en nedgang i de samlede nettorealinvesteringer på vel 2 400 mill. kr. fra 1971 til 1972, må ses på bakgrunn av at investeringene i sjøfart så ut til å bli betydelig mindre enn ventet. Da det samtidig så ut til at den samlede sparing i 1972 ville holde seg nesten på samme nivå som forutsatt i det reviderte budsjett (dvs. bare litt lavere enn i 1971) ble anslaget for driftsunderskottet overfor utlandet i 1972 satt sterkt ned — fra 2 500 mill. kr. i det reviderte budsjett for 1972 til 400 mill. kr. i Nasjonalbudsjettet for 1973. Etter disse anslagene ville underskottet gå ned med nær 2 200 mill. kr. fra 1971 til 1972 (ifølge senere anslag ble nedgangen enda større, se avsnittet om utenriksregnskapet).

I sammenheng med revisjonen av anslaget for nettorealinvesteringene i 1972 ble anslaget for samlet kredittilførsel i 1972 satt ned med rundt 1 950 mill. kr.[1]; med de nye og lavere anslag for investeringene i skip kunne anslaget for sjøfartens kredittilførsel fra utlandet i 1972 settes ned med 1 200 mill. kr. i forhold til anslaget i det reviderte Nasjonalbudsjett. Da en nå også regnet med en vesentlig lavere vareimport enn tidligere, kunne anslaget for samlet kredittilførsel fra utlandet reduseres fra 3 100 mill. kr. til 1 600 mill. kr.

Tallet for kredittilførselen til kommuner og private i 1972 fra innenlandske finansieringskilder ble også satt noe ned — fra 9 900 mill. kr. i det reviderte budsjett til 9 450 mill. kr. i Nasjonalbudsjettet for 1973. Blant annet ble måltallet for finansiering over obligasjonsmarkedet (postene H6 og 7) redusert med ca. 100 mill. kr. som følge av en større inngang av avdrag på utestående obligasjonslån enn opprinnelig regnet med. Måltallene for bankene ble ikke endret, enda finansieringsbehovet høsten 1972 syntes å bli mindre enn forutsatt i det reviderte budsjettet; det ble regnet med at det reduserte kredittbehov vil slå ut i en lavere tilførsel av kreditt fra kilder utenom det regulære kredittsystemet (post H9).

Kredittpolitikken

Opplegget av kredittpolitikken for 1972 bygde ifølge det opprinnelige Nasjonalbudsjettet for 1972 som nevnt på den forutsetning at investeringene ville bli ubetydelig større enn i 1971. Det ble videre regnet med at næringslivets fortjenestemargin ville gå noe ned, bl.a. på grunn av svikt i etterspørselen fra utlandet, og at bedriftene derfor i mindre grad enn i 1971 ville være i stand til å egenfinansiere investeringene. Utpå våren 1972 var det tegn som tydet på at sparingen ville bli betydelig lavere enn ventet, og at den egenfinansierte andel av investeringene i 1972 derfor ville bli lavere enn antatt da Nasjonalbudsjettet ble lagt fram høsten 1971. Et sentralt siktepunkt i kredittpolitikken ble derfor å søke å holde kredittilførselen oppe på et tilstrekkelig høyt nivå.

Statens netto lånebehov på det norske kapitalmarked i 1972 var etter det opprinnelige budsjett for 1972 anslått til rundt 1 400 mill. kr. For de andre sektorene gikk anslagene ut på et lånebehov på ca. 1 900 mill. kr. I alt ble statens og andre låntakeres netto lånebehov på det norske obligasjonsmarked anslått til rundt 3 300 mill. kr., eller om lag som i 1971. Etter Nasjonalbudsjettet for 1973 ble det totale lånebehov på det norske kapitalmarked i 1972 anslått til nær 2 500 mill. kr. Nedjusteringen henger sammen med at staten regnet med å få dekket bortimot 700 mill. kr. mer enn forutsatt av sitt lånebehov ved opptak av såkalte midlertidige kontolån i folketrygdens likvide beholdninger.

En regner med at den alt overveiende del av netto lånopptakene på det norske obligasjonsmarked er overtatt av bankene, livsforsikringsselskapene og andre private. Fondstilveksten i Folketrygdfondet i 1972 vil i tillegg benyttes til obligasjonskjøp, dersom Stortinget gir sin tilslutning. En regner således ikke med noen skjerping av plasseringsreglene for banker og forsikringsinstitusjoner i 1972.

Kredittpolitiske tiltak gjeldende ved inngangen til 1972

Forretningsbanker

Etter kredittlovens § 9 var forretningsbanker med hovedkontor utenom de tre nordligste fylker pålagt å øke sine beholdninger av norske statsobligasjoner med 33 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. For forretningsbanker i de tre nordligste fylker var satsen satt til 15 prosent av økingen i forvaltningskapitalen.

I tillegg var forretningsbanker med forvaltningskapital over 1 000 mill. kr. etter kredittlovens §§ 4 og 5 pålagt å holde kombinerte likviditetsreserver (primære[1] og sekundære[2] reserver) som svarer til 16 prosent av beregningsgrunnlaget[3]. For andre forretningsban-

[1] Ca. 600 mill. kr. av denne nedjusteringen har sammenheng med at nivået for fordringsøkingen er justert ned med 600 mill. kr., idet intersektorale mellomværender er konsolidert.

[1] Kassabeholdning, innskott på folio i Norges Bank og på Postgiro og beholdning av norske statskasseveksler.

[2] Beholdninger av norske stats- og statsgaranterte obligasjoner til bokført verdi.

[3] Passiva fratrukket rembursforpliktelser og liknede, men ikke betalte skatter.

ker ble satsen satt til 15 prosent. Innenfor det samlede reservekrav måtte forretningsbanker med hovedkontor utenom de tre nordligste fylker, holde en primærreserve på 6 prosent av beregningsgrunnlaget. For forretningsbanker med hovedkontor i de tre nordnorske fylker var primærreservesatsen satt til 4 prosent.

Sparebanker

For sparebankene gjaldt de samme bestemmelser om plasseringsplikt som for forretningsbankene.

Sparebanker med forvaltningskapital over 50 mill. kr. var pålagt å holde kombinerte likviditetsreserver på til sammen 18 prosent av beregningsgrunnlaget[1]. For sparebanker med forvaltningskapital mellom 10 og 50 mill. kr. var likviditetsreservesatsen 16 prosent.

Innenfor det samlede reservekrav skulle banker med hovedkontor i de tre nordligste fylker holde en reserve av primære likvider på 2 prosent av beregningsgrunnlaget. For banker i de andre fylkene var satsen 4 prosent.

Som tabell 89 viser, har bankene mer enn oppfylt likviditetsreservekravene. Dette henger sammen med at bankene ikke kan selge av sine obligasjonsbeholdninger for å oppfylle primærreservekravet, fordi de da måtte redusere obligasjonsbeholdningene til under det nivå som svarer til kravet om plasseringsplikt.

Livsforsikring, kommunale og private pensjonsfond og -kasser

Disse institusjoner — bortsett fra fond og kasser med forvaltningskapital på 500 000 kr. og mindre — var pålagt å øke sine beholdninger av norske ihendehaverobligasjoner med minst 40 prosent av økingen i forvaltningskapitalen. For fond og kasser i de tre nordligste fylker var prosentsatsen for plasseringsplikten satt til 20 prosent (Kgl. res. av 26/9 1969 og 15/10 1971).

Plikten for finansinstitusjonene til å øke sine beholdninger av norske ihendehaverobligasjoner i et bestemt forhold til økingen i forvaltningskapitalen gjelder bare så lenge institusjonenes beholdninger i prosent av forvaltningskapitalen ikke er mindre enn 30 prosent for forretningsbanker, 40 prosent for sparebanker og 60 prosent for andre finansinstitusjoner.

[1] Se note 3, side 100.

Private finansieringsselskaper

For private finansieringsselskaper var det bestemt at utlånene ved utgangen av henholdsvis første, annet og tredje kvartal 1972 ikke måtte overskride det faktiske utlånsnivå ved utgangen av tilsvarende kvartal 12 måneder tidligere med mer enn 12 prosent (25 prosent dersom utlånsvirksomheten hovedsakelig gjaldt factoring). Ved utgangen av 1972 måtte utlånene ikke overstige det tillatte utlånsnivå ved utgangen av 1971 med mer enn de ovenfor angitte prosentsatser. Høyeste tillatte utlånsnivå ved utgangen av 1971 lå 11 prosent høyere enn det faktiske utlånsnivå ett år tidligere (20 prosent høyere for factoringselskaper) (Kronpr. res. av 3/12 1971). Utlånsrestriksjonene gjaldt bare selskaper med en utlånsmasse på mer enn 1 mill. kr. En mer detaljert beskrivelse av de ulike kredittpolitiske tiltak som er nevnt ovenfor er gitt i Økonomisk utsyn 1971, sidene 139—142.

Endringer i kredittpolitikken i løpet av 1972

Forretningsbankenes tall for utlånsøkingen viste utover våren 1972 en klar nedgang. Fra og med juni snudde tendensen, og i de første høstmåneder så det ut til at utlånsøkingen var stigende og kunne bli større enn forutsatt i kredittopplegget (se tabell 90). Ved Kgl. res. av 29. september 1972 ble det derfor bestemt at forretningsbanker med hovedkontor i de tre nordligste fylker skulle øke sine reserver av primære likvider til 5 prosent av beregningsgrunnlaget (innenfor det samlede reservekrav) fra og med 1. oktober 1972 til 6 prosent fra og med 1. november 1972. De andre bankene skulle samtidig øke sine primærreserver til henholdsvis 7 prosent og 8 prosent av beregningsgrunnlaget.

I sparebankene var utlånsøkingen mot slutten av 1971 og i januar 1972 moderat, og det ble regnet med at den — sett på årsbasis — kunne komme til å ligge noe i underkant av kredittbudsjettets måltall. Ved Kgl. res. av 28. januar 1972 ble derfor primærreservesatsen for sparebanker med forvaltningskapital på 10 mill. kr. og over med hovedkontor i sørnorske fylker satt ned til 3 prosent fra og med 1. februar 1972. Da utlånsøkingen i sparebankene også i februar 1972 lå lavere enn ventet (se tabell 90), ble primærreservekravet for samtlige sparebanker opphevet med virkning fra 1. april 1972 (Kgl. res. av 24. mars 1972). Etter lempningene i primærreservekravet begynte veksttakten i utlåns-

Tabell 89. *Forretnings- og sparebanker. Likviditetsreserver.*

	Pr. 31/12 1971									Pr. 31/10 1972								
	Beregningsgrunnlag[1] Mill. kr.	Pliktige reserver[2]		Faktiske likviditetsreserver						Beregningsgrunnlag[1] Mill. kr.	Pliktige reserver[2]		Faktiske likviditetsreserver					
				I alt		Primære		Sekundære					I alt		Primære		Sekundære	
		Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]		Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]	Mill. kr.	pst.[3]
Forretningsbanker:																		
Forvaltningskapital																		
Over 1 000 mill. kr.	19 970	3 195	16,0	3 983	19,9	1 280	6,4	2 703	13,5	23 165	3 706	16,0	5 033	21,7	1 642	7,1	3 391	14,6
Under 1 000 mill. kr.																		
Alle banker	7 210	1 082	15,0	1 297	18,0	456	6,3	841	11,7	7 028	1 054	15,0	1 366	19,4	499	7,1	867	12,3
Nordnorske banker	1 202	180	15,0	190	15,8	71	5,9	119	9,9	1 436	215	15,0	227	15,8	83	5,8	144	10,0
Andre banker	6 008	902	15,0	1 107	18,4	385	6,4	722	12,0	5 592	839	15,0	1 139	20,3	416	7,4	723	12,9
Sparebanker:																		
Over 50 mill. kr.																		
Alle banker	14 542	2 618	18,0	2 999	20,6	624	4,3	2 375	16,3	16 492	2 969	18,0	3 328	20,2	539	3,3	2 789	16,9
Nordnorske banker	1 187	214	18,0	223	18,8	40	3,4	183	15,4	1 336	240	18,0	247	18,5	29	2,2	218	16,3
Andre banker	13 355	2 404	18,0	2 776	20,8	584	4,4	2 192	16,4	15 156	2 729	18,0	3 081	20,3	510	3,4	2 571	16,9
10—50 mill. kr.																		
Alle banker	6 082	973	16,0	1 176	19,3	278	4,6	898	14,7	6 170	987	16,0	1 148	18,6	221	3,6	927	15,0
Nordnorske banker	716	115	16,0	128	17,9	29	4,1	99	13,8	828	132	16,0	142	17,1	25	3,0	117	14,1
Andre banker	5 366	858	16,0	1 048	19,5	249	4,6	799	14,9	5 342	855	16,0	1 006	18,8	196	3,7	810	15,1

[1] Se note 3, side 100. [2] Primære og sekundære. [3] I prosent av beregningsgrunnlaget.

økingen å stige igjen, og da utlånstallene for juni forelå, ble sparebankene på ny pålagt å holde primære likviditetsreserver; etter Kgl. res. av 11. august 1972 skulle sparebanker med forvaltningskapital på 10 mill. kr. og over fra og med 1. september 1972 holde reserver av primære likvider på 3 prosent av beregningsgrunnlaget (innenfor et samlet uendret reservekrav). Pålegget omfattet ikke sparebanker i de tre nordligste fylker.

For kommunale og private pensjonsfond og -kasser ble reglene for plasseringsplikten endret med virkning fra 1. januar 1972. Da fond og kasser med mellom 500 000 og 2 000 000 kr. i forvaltningskapital bare hadde obligasjonsbeholdninger som utgjorde om lag 4 prosent av forvaltningskapitalen i samtlige plasseringspliktige institusjoner av denne type, ble det i Kgl. res. av 24. mars 1970 bestemt å frita fond og kasser med forvaltningskapital på 2 mill. kr. og mindre fra plasseringsplikten. Høyeste tillatte prosentsats for økingen av obligasjonsbeholdningen ble som før 20 prosent for fond og kasser i de tre nord-norske fylker og ellers 40 prosent.

For livsforsikringsselskapene gjaldt samme bestemmelser om plasseringsplikt i 1972 som ved utgangen av 1971. Med virkning fra 31/12 1971 ble imidlertid livsforsikringsselskapene med hjemmel i kredittlovens § 11 pålagt å gi kvartalsvise regnskapsutdrag til Norges Bank. En tilsvarende ordning ble samtidig gjennomført for skadeforsikringsselskapenes vedkommende.

Det ble ikke foretatt noen endringer i utlånsrestriksjonene for private finansieringsselskaper i 1972.

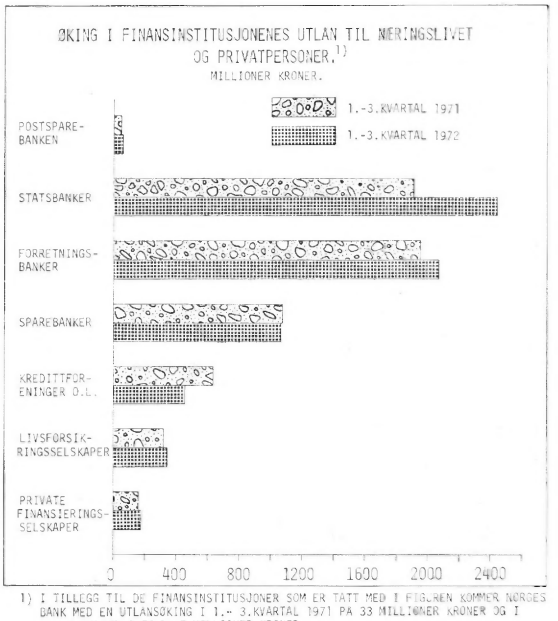
Den 23. mai 1972 sluttet Norges Bank seg til det valutariske samarbeidssystemet mellom sentralbankene i det europeiske fellesskap. Dette systemet innebærer at sentralbankene prinsipielt ikke skal kunne kjøpe eller selge EF-lands valuta med mindre kurssvingningene overstiger 2,25 prosent til hver side av paritetskursene.

Kredittilførsel i 1972 til kommuner og private

Utlån

For å kunne sammenlikne forretnings- og sparebankenes faktiske utlånsøking i løpet av budsjettåret med kredittbudsjettets måltall, beregner Norges Bank såkalte «veiledende» månedstall for utlånsøkingen. Tabell 90 viser hvor stor utlånsøkingen, regnet fra utgangen av 1971, anslagsvis ville ha vært ved utgangen av de enkelte måneder i 1972 ved «normalt» sesongmønster og ved full utnytting av kredittbudsjettets måltall for hele året. En gjør oppmerksom på at forretningsbankenes måltall ble hevet med 100 mill. kr. da det reviderte Nasjonalbudsjett for 1972 ble lagt fram i april (se tabell 88). Det «veiledende» månedlige utlånstall som myndighetene har støttet seg til ved tilretteleggingen av kredittpolitikken av 1972 ble justert opp i samsvar med forhøyelsen. De veiledende utlånstall for forretningsbankene i tabell 90 er beregnet på grunnlag av en lineær fordeling på de enkelte måneder av det høyeste måltallet for 1972. Dette betyr at avviket mellom de faktiske utlånstall og de «veiledende» utlånstall i månedene januar—mars 1972 for forretningsbankene, (ikke vist i tabellen) som ble beregnet på grunnlag av et lavere måltall, stort sett var noe større enn de avvik som er vist i tabellen.

Som det går fram av tabell 90 var den faktiske utlånsøking i forretningsbankene i løpet av de fem første måneder av 1972 rundt 90 mill. kr. lavere enn den utlånsøking en kunne ha ventet ifølge tabellens «veiledende» utlånstall. Dette må delvis ses i sammenheng med en tilstramming i forretningsbankenes likviditet, bl.a. som følge av statens transaksjoner (lånopptak, skatteinnbetalinger o.l.). I juni lå utlånsøkingen en god del over måltallet. Etter en avdemping i juli økte utlånene i stigende tempo. I oktober —

1) I TILLEGG TIL DE FINANSINSTITUSJONER SOM ER TATT MED I FIGUREN KOMMER NORGES BANK MED EN UTLANSØKING I 1.- 3.KVARTAL 1971 PA 33 MILLIONER KRONER OG I 1.- 3.KVARTAL 1972 PA 7 MILLIONER KRONER.

Fig. 38.

Tabell 90. *Forretnings- og sparebankenes utlån*[1]. *«Veiledende» og faktisk utlånsøking*[2] *i 1972. Mill. kr.*

	Jan.	Febr.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Forretningsbanker												
«Veiledende» utlånsøking[4]	1	268	745	963	1 290	1 486	1 256	1 500	1 910	1 697	1 938	[3]1 500
Faktisk utlånsøking	—85	280	759	964	1 198	1 644	1 355	1 616	2 066	2 127	2 389	2 328
Avvik	—86	12	14	1	—92	158	99	116	156	430	451	828
Sparebanker												
«Veiledende» utlånsøking[4]	36	153	285	373	495	582	654	738	895	1 009	1 097	[3]1 300
Faktisk utlånsøking	5	135	309	442	563	773	803	883	1 066	1 061	1 134	1 422
Avvik	—31	—18	24	69	68	191	149	145	171	52	37	122

[1] Til kommuner og private utenom finansinstitusjoner. [2] Kumulerte tall. [3] Kredittbudsjettets målsettingstall iflg. Nasjonalbudsjettet 1973. [4] Kilde: Norges Bank. Tallene er beregnet på grunnlag av kredittbudsjettets målsettingstall etter Nasjonalbudsjettet 1973 og normale sesongvariasjoner.

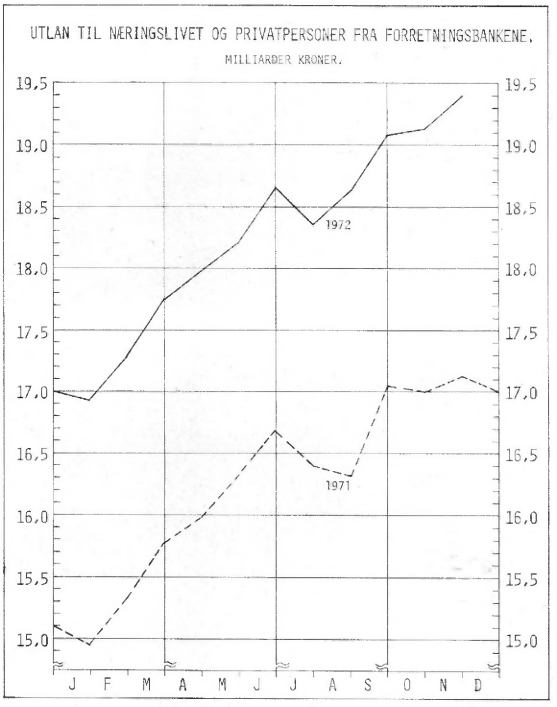
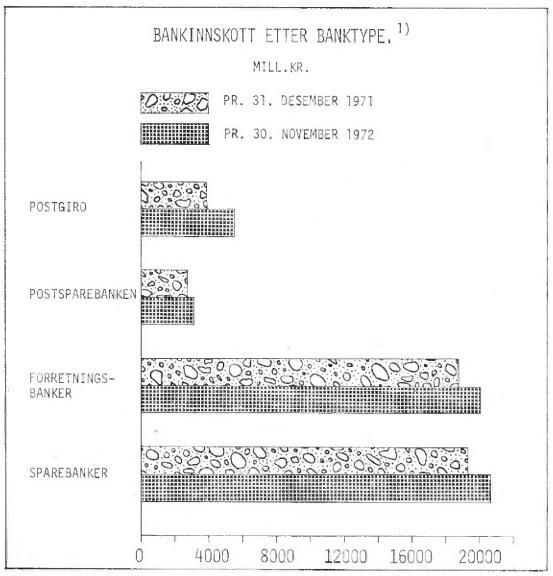

Fig. 39.

den måned da primærreservekravet i forretningsbankene ble satt opp med 1 prosentpoeng — viste utlånstallet stigning i stedet for en ventet sesongmessig nedgang. Ved utgangen av desember var de faktiske utlån vel 820 mill. kr. større enn det veiledende utlånstall.

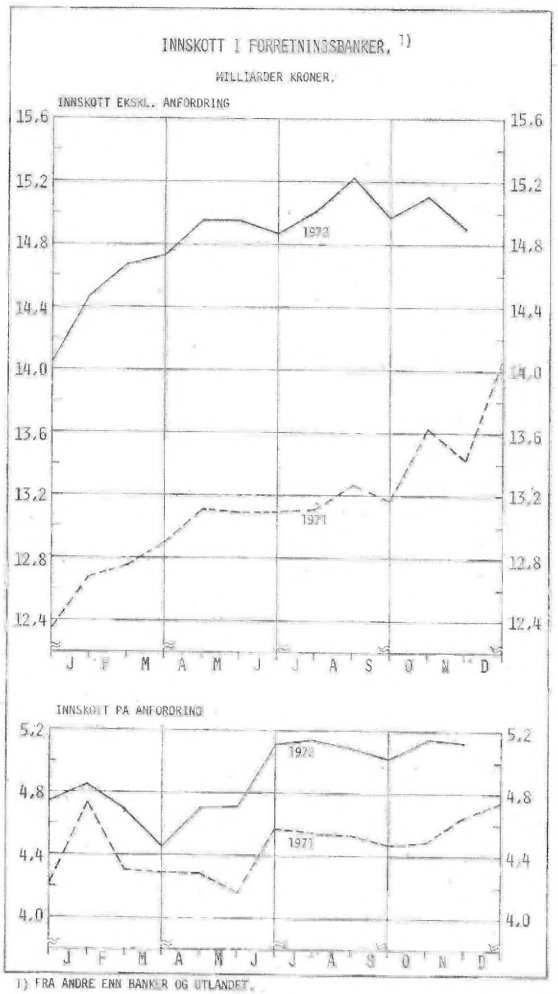
I sparebankene var utlånsøkingen moderat i slutten av 1971 og i de første måneder av 1972. Men fra mars begynte utlånene å øke i raskere tempo. (Som nevnt under avsnittet om kredittpolitikken ble satsen for primærreservekravet satt ned ett prosentpoeng fra 1. februar og sløyfet helt fra 1. april.) Særlig sterk var den kumulerte utlånsøkingen i juni, da den var rundt 190 mill. kr. større enn ventet. Denne veksttakt pekte mot en øking over året på rundt 1 700 mill. kr., eller ca. 400 mill. kr. mer enn kredittbudsjettets måltall. Fram til og med september var utlånsøkingen noe mer moderat, men utlånene var fortsatt en god del høyere enn forutsatt. Fra september til oktober reduserte sparebankene sine utlån. Dette må ses i sammenheng med gjeninnføringen av primærreservekravet for de sørnorske sparebanker fra 1. september. Ved utgangen av desember var utlånene vel 120 mill. kr. større enn kredittbudsjettets måltall.

Den kraftige utlånsøkingen utover sommeren og høsten både i forretnings- og sparebankene antas delvis å skyldes rommeligere likviditet, bl.a. som følge av valutasalg. I løpet av mai—juli kjøpte Norges Bank for vel 1 100

1) EKSKL. BANKENES INTERNE INNSKOTT. INKL. POSTGIROENS SKATTEKONTI.

Fig. 40.

1) FRA ANDRE ENN BANKER OG UTLANDET.

Fig. 41.

mill. kr. i utenlandsk valuta for å holde kursene på dollar og pund innenfor den nedre grensen for kurssvingningene. Videre ble det i to omganger våren 1972 frigitt rundt 760 mill. kr. av bedriftenes skattefrie fondsavsetninger innestående i Norges Bank. Ved utgangen av oktober var det trukket ut ca. 620 mill. kr. av disse midler.

I tabell 91 er vist forretnings- og sparebankenes utlånsøking fordelt etter næring for 1970, 1971 og for 1. halvår 1972. Tabellen viser at de største andeler av utlånsøkingen falt på næringene varehandel, boliger og forretningsbygg til utleie og på annen tjenesteyting og ikke på eksportindustrien, slik myndighetene hadde ventet; både treforedling, kjemisk industri og primær jern- og metallindustri økte stort sett sin lånegjeld noe svakere i 1971 og 1972 enn i 1970.

Statsbankenes samlede innvilgningsbudsjett for 1972 var, ifølge Nasjonalbudsjettet for samme år, opprinnelig fastsatt til 4 355 mill. kr., dvs. en øking på 725 mill. kr. i forhold til det vedtatte budsjettframlegg for 1971. I løpet av 1972 har innvilgningsbudsjettet for Husbankens, Landbruksbankens, Kommunalbankens og Fiskarbankens kvoter blitt justert opp, slik at de samlede innvilgninger på statsbankbudsjettet for 1972 er økt med ytterligere 166,5 mill. kr., til 4 521,5 mill. kr. Etter denne økingen i bevilgningene er utbetalingene av lån fra statsbankene i 1972 anslått til 3 960 mill. kr. og netto utlånsøkingen til 3 150 mill. kr., dvs. 515 mill. kr. mer enn i 1971.

I løpet av de ti første måneder av 1972 steg de samlede utlån fra statsbankene (inkl. Postsparebanken) med 2 789 mill. kr. For hele året 1972 var utlånsøkingen nær 3 720 mill. kr.

Kommunenes og næringslivets nettogjeld (inkl. ihendehaverobligasjoner) til utlandet utgjorde ved utgangen av 1971 etter foreløpige tall ca. 17 000 mill. kr. I løpet av 1972 var det en netto inngang av kapital fra utlandet på 1 347 mill. kr., mot en inngang på 4 586 mill. kr. i samme periode året før.

Utlånsutviklingen i de andre kredittinstitusjonene som omfatter kredittforeninger o.l., private finansieringsselskaper og forsikringsselskaper, framgår av tabell 92.

Ihendehaverobligasjoner

Kommunenes og næringslivets samlede innenlandske obligasjonsgjeld utgjorde 5 696 mill. kr. ved utgangen av 1971. Obligasjonsgjelden til utlandet var på 3 570

Tabell 91. *Forretnings- og sparebankenes utlån til kommuner og private etter næring. Mill. kr.*

	Forretningsbanker				Sparebanker			
	Utestående lån pr. 31/12 1969	Utlånsøking			Utestående lån pr. 31/12 1969	Utlånsøking		
		1970*	1971*	1. halvår 1972*		1970*	1971*	1. halvår 1972*
I alt	13 843	1 265	1 891	1 644	11 352	1 279	1 414	799
1. Jordbruk og skogbruk	365	8	6	35	1 770	54	94	56
2. Fiske m. v.	128	6	20	23	130	—16	21	—2
3. Bergverksdrift m. v.	77	—4	35	7	16	10	—2	—2
4. Industri	3 774	506	386	493	900	137	91	66
a. Næringsmiddel-, drikkevare- og tobakksind.	566	23	84	116	205	24	12	35
b. Tekstil- og bekledningsindustri m. v.	366	25	7	44	53	10	3	—2
c. Tre-, møbel- og innredningsindustri	366	56	56	91	195	32	17	14
d. Treforedlingsindustri	350	35	31	5	27	—1	8	2
e. Grafisk industri, forlag m. v.	172	4	28	43	35	5	12	–
f. Lær- og gummivareind.	55	8	10	11	21	—4	–	1
g. Kjemisk industri, kull- og mineraloljeforedling	308	90	39	43	15	27	1	—13
h. Jord- og steinvareind.	108	5	8	41	40	7	3	36
i. Primær jern- og metallindustri	191	97	24	23	16	—4	7	—4
j. Jern-, metallvare- og maskinindustri	481	58	55	40	76	14	8	11
k. Elektroteknisk industri	170	31	48	—3	22	13	—7	3
l. Skipsindustri	388	36	—5	8	56	—4	10	—12
m. Annen transportmiddelindustri	123	—4	—11	15	86	6	7	—9
n. Diverse industri	130	42	12	16	53	12	10	4
5. Bygge- og anleggsvirksomhet	538	132	—14	120	349	68	91	27
6. Kraft- og vannforsyning	160	1	19	—17	133	13	21	24
7. Varehandel	3 334	271	332	420	868	85	134	46
8. Boliger og forretningsbygg til utleie[1]	3 218	526	815	403	6 021	711	748	518
9. Sjøtransport	1 166	—309	—1	73	115	—1	16	12
10. Annen samferdsel	262	6	56	5	192	32	25	—10
11. Annen tjenesteyting	564	91	165	58	489	101	81	20
12. Andre næringer	1	—1	–	–	–	–	–	–
13. Kommuneforvaltningen[2]	256	32	72	24	369	85	94	44

[1] Gir ikke fullstendige tall for utlån til boliger og forretningsbygg, idet slike utlån til dels er tatt med under de respektive næringer, omfatter også den tidligere post Private forbrukere. [2] Utlån til kommuneforetak er tatt med under næring 1—12.

mill. kr. Den innenlandske obligasjonsgjelden gikk i løpet av de første ni måneder opp med 289 mill. kr., mot en øking på 362 mill. kr. i samme periode året før. Obligasjonsgjelden til utlandet steg med 174 mill. kr.

I de tre første kvartaler av 1972 emitterte kommuner og private ihendehaverobligasjoner for 537 mill. kr. på det innenlandske marked og for 350 mill. kr. i utlandet.

Tabell 92. *Kjent kredittilførsel til kommunene, næringslivet og privatpersoner. Mill. kr.*

	1968	1969	1970	1971		1972*	
				1.—3. kv.	Hele året	1.—3.[1] kv.	Hele[1] året
Kredittilførsel i alt[1]	5 121	5 402	9 793	9 620	13 660	7 847	11 583
Kredittilførsel fra utlandet[2]	198	—1 417	2 171	2 572	4 586	345	1 347
Innenlandsk kredittilførsel	4 923	6 819	7 622	7 048	9 074	7 502	10 236
Utlån	4 134	6 063	6 816	6 298	8 150	6 764	9 322
Norges Bank	2	— 30	— 36	33	18	7	5
Postgiro	5	–	–	–	–	–	–
Postsparebanken	30	36	24	44	36	48	48
Statsbanker	1 446	1 817	2 366	1 901	2 896	2 445	3 670
Forretningsbanker	861	1 676	1 266	1 951	1 892	2 066	2 328
Sparebanker	926	1 306	1 233	1 072	1 420	1 066	1 422
Kredittforeninger o. l.	353	490	850	637	959	449	799
Private finansieringsselskaper	135	274	253	160	199	171	220
Livsforsikringsselskaper	330	514	505	321	503	345	540
Private pensjonskasser og -fond	— 19	— 108	131	45	53	42	50
Fellesordningen for tariffestet pensjon	26	13	14	9	10	9	10
Skadeforsikringsselskaper	39	75	210	125	164	116	250
Annen innenlandsk kredittilførsel	789	756	806	750	924	738	914
Obligasjonsmarkedet (netto)	442	379	331	339	361	289	336
Aksjemarkedet[3]	347	377	475	411	563	449	578

[1] Delvis oppgaver i Byrået, delvis Nasjonalbudsjettets målsettingstall. [2] Ifølge utenriksregnskapet.
[3] Fondsemisjoner ikke medregnet.

Tabell 93. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr.*

Låntakere	Emittert			Obligasjonsgjeld i alt[1]		
	1971		1972			
	Hele året	1/1—30/9	1/1—30/9	31/12—70	31/12—71	30/9—72
A. Obligasjoner i norske kroner	3 861	2 836	3 728	23 235	25 577	27 786
1. Statskassen	1 571	1 064	1 761	11 988	12 799	13 736
2. Kommunekasser	144	99	56	942	1 034	1 052
3. Statsbanker	336	216	342	791	1 051	1 316
4. Forretningsbanker	–	–	–	6	4	4
5. Andre kredittinstitusjoner	1 293	1 019	1 088	5 104	6 016	6 734
6. Statsforetak	20	20	70	919	888	898
7. Kommuneforetak	240	235	225	1 649	1 799	1 961
8. Andre norske sektorer	257	183	186	1 836	1 986	2 085
B. Obligasjoner i utenlandsk valuta	781	436	561	4 892	5 177	5 484
1. Statskassen	–	–	–	1 117	1 000	936
2. Kommunekasser	351	186	350	1 555	1 700	1 950
3. Statsbanker	178	101	211	235	403	607
5. Andre kredittinstitusjoner	17	17	–	76	84	77
6. Statsforetak	103	–	–	229	306	293
7. Kommuneforetak	–	–	–	1 170	1 091	1 039
8. Andre norske sektorer	132	132	–	482	566	555
9. Utlandet	–	–	–	28	27	27
C. Obligasjoner i alt	4 642	3 272	4 289	28 127	30 754	33 270

[1] Inkl. oppkjøpte egne obligasjoner.

Tabell 94. *Enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1971—31. oktober 1972*

Utsteder	År	Beløp	Rentesats	Løpetid	Emisjonskurs
		Mill. kr.	Pst.	År	Pst.
A. *Emisjoner i norske kroner:*					
1. Statskassen	1971 III	60	5¼	5	100
Statskassen	1971	325	5¾	15	100
Statskassen	1972 I	365	5¼	5	100
Statskassen	1972 I	658	5¾	15	100
2. Kommunekasser:					
Drammen kommune (Glittrevannverket)	1972	10	6½	17	101
Tromsø kommune	1972	16	6½	17	100
3. Statsbanker:					
Norges Kommunalbank	1972 I/II	300	5½	12	100
4. Kredittforeninger:					
A/S Eksportfinans	1972 I	75	6½	10	100
— » —	1972 III	75	6½	10	101
A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene	1972 I/II	200	5½	12	100
A/S Strukturfinans	1972 I	50	6½	18	100
— » —	1972 II	40	6½	18	101
5. Statsforetak:					
Selskapet for industrivekstanlegg	1972 I/II	50	5½	12	100
6. Kommuneforetak:					
Driva Kraftanlegg	1972	37	6½	20	100
7. Andre norske sektorer:					
A/S Alnor	1972	40	6½	10	99
A/S Herøy Bruselskap	1971	15	6½	16	99
A/S Norema	1972	10	6½	17	100
Elkem Aluminium A/S	1972	35	6½	18	101
De Sammensluttede Bryggerier A/S	1972	20	6½	17	99
B. *Emisjoner i utenlandsk valuta:*					
1. Kommunekasser:					
Oslo kommunes lån i Vest-Tyskland	1971	165	7½	10	98½
2. Statsbanker:					
Kommunalbankens lån i Luxembourg	1972	134	7½	15	99¼
3. Statsforetak:					
A/S Årdal og Sunndals lån i Sveits	1971	103	6¼	15	98½

Aksjer

I 1972 ble det av det private næringsliv (inkl. kommune- og statsforetak) emittert aksjer for nær 580 mill. kr., mot ca. 450 mill. kr. i året før. I emisjonene er ikke medregnet aksjer som er finansiert av selskapenes fonds.

Etter Nasjonalbudsjettet for 1973 var samlet spesifisert kredittilførsel (post F ÷ post H9 i tabell 88) til kommuner og private i 1972 anslått til 10 560 mill. kr., eller til rundt 1 790 mill. kr. mindre enn i 1971. I løpet av de tre første kvartaler av 1972 utgjorde den spesifiserte kapitaltilførselen ca. 7 850 mill. kr., dvs. nær 1 770 mill. kr. mindre enn i samme periode 1971 (se tabell 92). Utslagsgivende for den mindre kapitaltilførsel i 1.—3. kvartal 1972 var den lavere kapitaltilførsel fra utlandet; tilførselen fra innenlandske kilder var en del større enn i året før. For hele 1972 regner en med at kredittilførselen til kommuner og private vil komme opp i vel 11 500 mill. kr., eller nær 2 100 mill. kr. mindre enn i 1971.

Prisutviklingen

Konsumprisindeksen viste uvanlig sterk stigning fra 1971 til 1972. Bortsett fra i 1970, da merverdiavgiften ble innført, har det ikke vært så sterk prisstigning i de siste tjue årene. Fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972 steg konsumprisindeksen med 7,9 prosent. I den tilsvarende perioden fra 1970 til 1971 var stigningen 5,8 prosent, mens den fra 1969 til 1970 var 11,1 prosent (herav vel halvparten som følge av omleggingen av avgiftssystemet).

Engrosprisindeksen steg med 2,8 prosent fra 3. kvartal 1971 til 3. kvartal 1972. Dette er svakere stigning enn i de tilsvarende perioder i de to foregående år (5,0 prosent fra 3. kvartal 1970 til 3. kvartal 1971 og 7,5 prosent fra 3. kvartal 1969 til 3. kvartal 1970).

Importprisnivået var forholdsvis stabilt i det siste året. Indeksen for importvarer (uten skip) lå på samme nivå i 3. kvartal 1972 som ett år tidligere.

Tabell 95. *Prisindeks for importvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. (1970 = 100)*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1971	104	106	105	106	105
1972	105	106	105	109	106

Importpriser

Byråets prisindeks for importvarer etter handelsstatistikken, som kan være påvirket av endringer i importens sammensetning[1], falt med om lag 1 prosent i løpet av de tre første kvartalene av 1972. Prisutviklingen var imid-

[1] Byråets prisindeks for importvarer, som er en indeks for enhetspriser (verdiindeks dividert med volumindeks), gir ofte et noe annet bilde av importprisutviklingen enn noteringsprisene på verdensmarkedet.

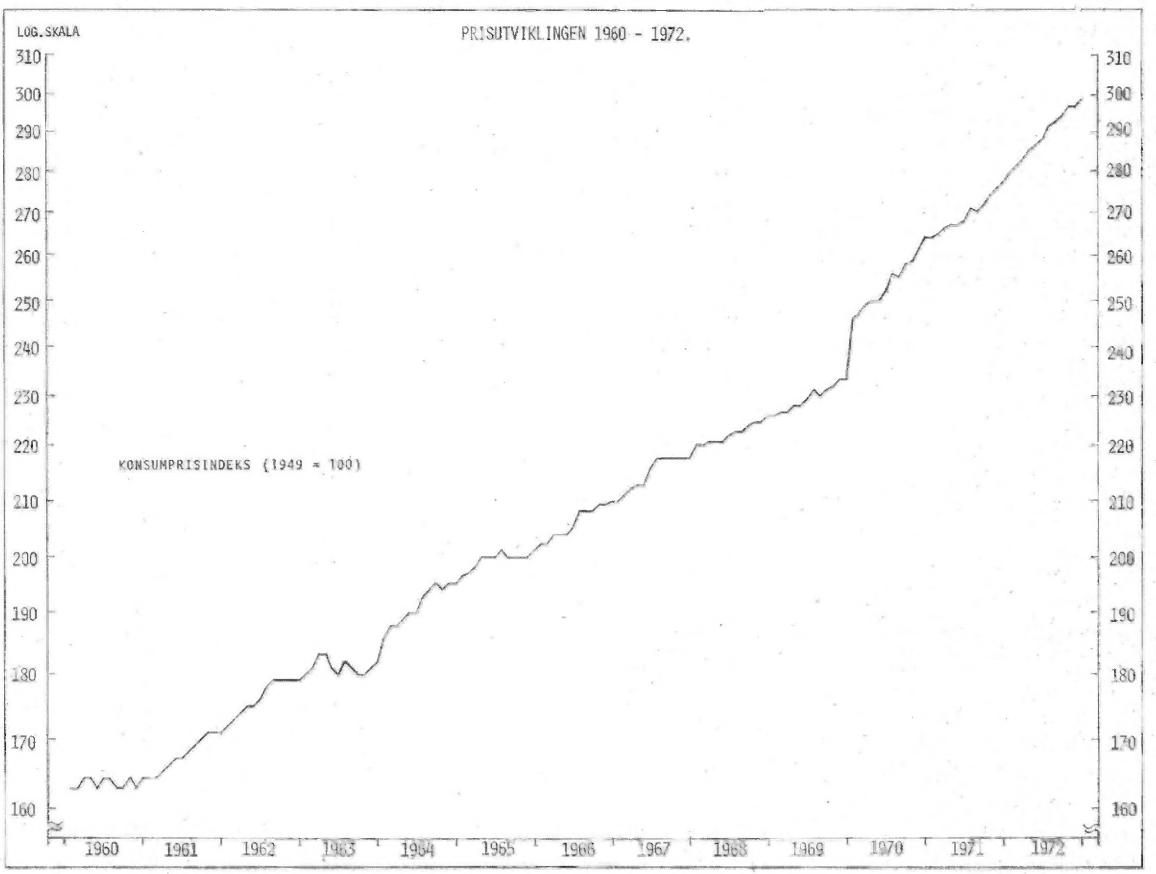

Fig. 42.

Tabell 96. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg*

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Kamgarn, ufarget	Bomullsgarn, ubleikt, unnt. til fiskeribruk	Fyringsolje nr. 1	Steinkull[1]
1966	0,47	0,46	0,56	6,91	10,95	1,49	12,79	4,11	26,63	9,89	0,17	120,72
1967	0,49	0,46	0,54	6,36	11,41	1,31	10,94	4,13	25,29	9,86	0,19	113,31
1968	0,45	0,41	0,51	6,15	11,12	1,70	9,18	4,18	23,66	9,16	0,20	108,07
1969	0,43	0,42	0,66	6,19	11,44	1,42	9,54	4,06	25,18	9,65	0,19	109,72
1970	0,42	0,46	0,77	8,48	12,23	1,68	8,91	3,92	24,51	9,96	0,19	138,52
1971	0,46	0,51	0,96	7,45	12,07	1,49	8,53	4,49	24,26	10,28	0,25	165,00
1971 1. kv.	0,47	0,55	0,92	8,95	12,01	1,58	8,37	4,21	24,47	10,10	0,25	168,80
2. »	0,47	0,55	0,94	7,51	11,81	1,67	8,45	4,33	23,94	10,27	0,26	160,83
3. »	0,46	0,49	0,97	6,96	12,91	1,47	8,61	4,50	23,92	10,66	0,25	154,14
4. »	0,40	0,48	1,00	6,77	11,65	1,35	8,69	4,89	24,43	10,24	0,24	181,19
1972 1. kv.	0,41	0,37	1,24	6,69	11,94	1,22	9,21	4,96	24,22	10,25	0,25	179,04
2. »	0,41	..	1,12	6,94	11,22	1,07	9,56	5,35	23,57	10,19	0,23	189,11
3. »	0,39	0,39	1,10	7,26	12,36	0,98	10,22	5,25	23,30	10,59	0,23	154,93
September	0,41	..	1,13	7,40	12,57	0,98	11,81	5,26	23,13	10,45	0,22	200,85
Prosentvis endring:												
Jan.—sept. 1971—1972	—12,8	..	21,1	—9,8	—2,6	—30,5	13,7	17,6	—1,9	0,2	—7,7	8,6
Sept. 1971—sept. 1972	—10,9	..	13,0	8,2	5,0	—30,5	38,1	19,3	2,2	—1,0	—12,0	35,2

[1] Prisen pr. tonn.

lertid svært forskjellig for de ulike varene (se tabell 96). Fra september 1971 til september 1972 steg importprisen på ull med 38 prosent og på steinkull med 35 prosent, mens prisen på kopra falt med 31 prosent i samme tidsrom. Av andre viktigere importvarer som viste fall i prisene fra september 1971 til september 1972 kan nevnes fyringsolje (med 12 prosent) og hvete (med 11 prosent). På den annen side steg prisen på råbomull med 19 prosent, på sukker med 13 prosent og på kaffe med 8 prosent.

Engrospriser

I løpet av 1972 (fra 15. desember 1971 til 15. desember 1972) steg engrosprisindeksen med 4,1 prosent, mot 3,1 prosent året før. Stigningen fra 3. kvartal 1971 fram til juni 1972 var moderat, men i likhet med de tre foregående år viste engrosprisindeksen også siste året sterk stigning fra 2. til 3. kvartal.

Prisutviklingen for de enkelte varegrupper i periodene 3. kvartal 1971—3. kvartal 1972 og september 1971—september 1972 framgår av tabell 97. Tabell 98 viser prisendringene i

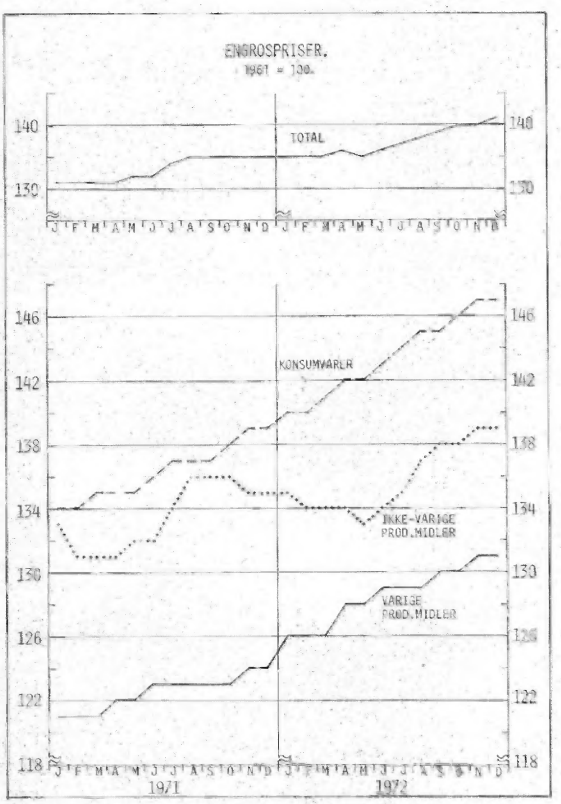

Fig. 43.

Tabell 97. *Engrosprisindeks. 1961 = 100*

	Totalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1965	110	115	115	109	103	125	105	108	105	110
1966	112	117	119	108	103	119	108	112	108	111
1967	114	121	123	108	110	96	110	113	109	114
1968	115	123	123	106	113	83	111	115	111	116
1969	119	127	127	111	112	88	111	120	113	118
1970	127	136	131	124	115	133	114	129	120	124
1971	133	146	144	130	130	134	120	129	125	128
1971 1. kvartal[1]	131	142	143	129	128	146	118	127	123	127
2. »	132	142	144	129	130	133	120	128	125	127
3. »	134	149	144	131	131	131	121	129	125	128
4. »	135	152	145	130	129	124	121	129	126	130
1972 1. kvartal	135	151	146	128	132	106	123	130	129	133
2. »	136	148	147	126	134	110	125	132	131	133
3. »	138	155	148	128	134	113	125	133	132	135
September	139	156	148	130	135	114	125	134	133	136
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1971—3. kv. 1972	2,8	4,0	2,4	—2,6	2,3	—13,4	3,1	2,9	5,6	5,0
Sept. 1971—sept. 1972	3,3	3,9	2,8	—0,8	2,7	—11,6	3,1	3,3	6,2	5,0

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

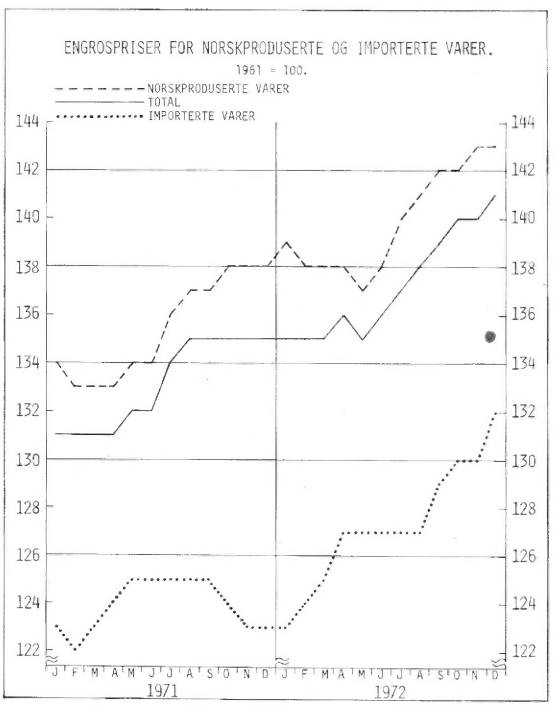

Fig. 44.

de samme tidsrom for varene gruppert etter anvendelse og fordelt på norskproduserte og importerte varer. (Alle varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet er her regnet som norskproduserte.)

Konsumpriser

I løpet av 1972 (fra desember 1971 til desember 1972) steg konsumprisindeksen med 7,6 prosent, mot 4,9 prosent året før. Sett i forhold til de samme måneder året før var takten i prisstigningen økende gjennom storparten av 1972. Fra januar 1971 til januar 1972 steg indeksen med 5,9 prosent, fra mars til mars med 6,3 prosent, fra juni til juni med 7,5 prosent og fra september 1971 til september 1972 med 8,3 prosent. I oktober, november og desember 1972 var stigningstakten noe svakere igjen, henholdsvis 7,8 prosent, 7,6 prosent og 7,6 prosent.

Den sterke prisstigningen i 1972 virker overraskende av flere grunner. For det første

Tabell 98. *Engrosprisindeks. Grupper etter varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. 1961 = 100*

	Konsumvarer		Varige produksjonsmidler	Ikke-varige produksjonsmidler		Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Av dette: Matvarer		I alt	Av dette: Byggematerialer		
1965	111	115	105	110	110	111	106
1966	113	116	107	112	116	113	109
1967	117	120	109	113	116	115	108
1968	119	123	110	114	119	117	109
1969	122	128	111	118	125	120	113
1970	129	136	117	127	135	129	120
1971	136	146	123	134	136	135	124
1971 1. kvartal[1]	134	144	121	132	136	133	123
2. »	135	144	122	132	136	134	125
3. »	137	147	123	135	137	137	125
4. »	139	150	124	136	137	138	123
1972 1. kvartal	141	151	126	134	139	138	124
2. »	142	153	128	134	140	138	127
3. »	145	158	129	137	141	141	128
September	145	158	130	138	141	142	129
Prosentvis endring:[2]							
3. kv. 1971—3. kv. 1972	5,8	7,5	5,4	0,9	2,8	3,0	2,4
Sept. 1971—sept. 1972	6,1	7,4	6,0	1,4	2,8	3,2	3,4

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

var det i 1972 — i motsetning til de to foregående år, som var preget av sterkt etterspørselspress — en relativt tilfredsstillende balanse mellom etterspørsel og tilbud. For det andre holdt importprisene seg som nevnt gjennomgående stabile gjennom året, i gjennomsnitt på om lag samme nivå som i 1971. For det tredje resulterte lønnsoppgjøret våren 1972 i en stigning i de tariffbestemte lønnssatser som var moderat, sett i forhold til tidligere lønnsoppgjør, og lønnsglidningen var også svakere i 1972 enn i de nærmest foregående år.

Det er derfor vanskelig å forklare prisstigningen i 1972 bare på grunnlag av kostnads- og etterspørselsutviklingen samme år; mye tyder på at en vesentlig del av prisstigningen i 1972 var ettervirkninger av utviklingen i 1970 og 1971. Prisstoppen i 1971 må antas å ha spilt en viss rolle i denne sammenheng. Prisstigningstendensene var også dette året sterke, særlig som følge av utviklingen på kostnadssiden; lønnsstigningen var i 1971 trolig betydelig høyere enn normalt, selv om den var noe mer moderat enn året før (se tabell 66, side 76). Til dette kommer at den uvanlig sterke kostnadsstigningen i 1970 neppe hadde nådd å slå fullt ut i prisene før prisstoppen ble satt i verk 20. november 1970 (opphevet 15. november 1971). Prisstoppen i 1971 må således ha demmet opp for en del av det prispresset som etter hvert akkumulerte seg i 1970 og 1971, og den bidrog trolig til å forskyve noe av prisstigningen til 1972. Virkningene av tidligere års kostnadsutvikling kan kanskje ha blitt ytterligere forskjøvet ved at bedriftsregnskapene, som først ble ferdige et stykke ute i 1972, viste enda ugunstigere resultater enn bedriftene hadde ventet. I så fall er det naturlig å anta at bedriftene fulgte opp med prisforhøyelser. Frykt for ny prisstopp kan også ha stimulert til prisforhøyelser.

Men kostnadsutviklingen i 1972 bidrog trolig mest til prisstigningen samme år; selv om lønnsoppgjøret våren 1972 førte til en relativt moderat lønnsstigning, representerte denne

Tabell 99. *Konsumprisindeksen. Virkning på totalindeksen av endringer i gruppeindeksene september 1971—september 1972*

Konsumgruppe	Indekspoeng
Matvarer	*3,10*
Mjøl, gryn og bakervarer	0,30
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	0,81
Fisk og fiskevarer	0,33
Mjølk, fløte, ost og egg	0,30
Spisefett og spiseoljer	–
Grønnsaker, frukt og bær	0,33
Poteter og varer av poteter	0,47
Sukker	0,24
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	0,14
Andre matvarer	0,18
Drikkevarer og tobakk	*0,27*
Drikkevarer	0,14
Tobakk	0,13
Klær og skotøy	*1,43*
Bekledningsartikler	1,09
Tøyer og garn m. v.	0,15
Skotøy og skoreparasjoner	0,19
Bolig, lys og brensel	*0,73*
Bolig og vedlikeholdsutgifter	0,50
Lys og brensel	0,23
Møbler og husholdningsartikler	*0,97*
Møbler og golvtepper m. v.	0,23
Tekstiler og utstyrsvarer m. v.	0,13
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	0,18
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy m. v.	0,15
Diverse husholdningsartikler og tjenester	0,16
Leid hjelp til hjemmet	0,12
Helsepleie	*0,17*
Helsepleie	0,17
Reiser og transport	*1,72*
Kjøp av egne transportmidler	0,79
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	0,33
Bruk av offentlige transportmidler	0,31
Porto, telefon og telegrammer	0,29
Fritidssysler og utdanning	*1,08*
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	0,16
Offentlige forestillinger og andre tjenester	0,38
Bøker, aviser og tidsskrifter	0,46
Skolegang	0,08
Andre varer og tjenester	*0,58*
Personlig hygiene	0,16
Andre varer, ikke nevnt foran	0,01
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser m. v.	0,41
Total	*10,05*

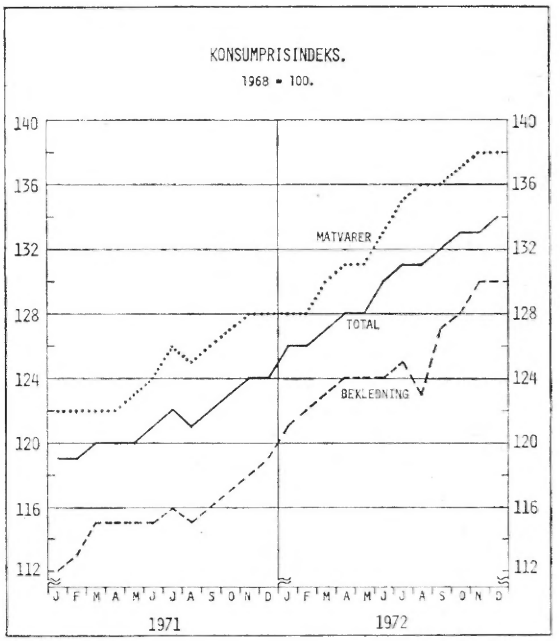

Fig. 45.

likevel en betydelig øking i bedriftenes kostnader, og prisoppgangen på en del jordbruksvarer etter jordbruksavtalen 1972/74, som trådte i kraft 1. juli, betydde mye for utviklingen av matvareprisene. Det samme gjelder sterkere sesongutslag enn vanlig i prisene på enkelte matvarer og sterk prisstigning på et par viktige matvarer av helt spesielle årsaker (sukker og poteter).

Prisstigningen for matvarer i alt fra september 1971 til september 1972 var 8,3 prosent — samme stigning som for totalindeksen (se tabell 100). For de enkelte grupper av matvarer var prisbevegelsen svært ulik (se tabell 101). Sterkest stigning viste sukker og poteter og varer av poteter, med henholdsvis 36,2 prosent og 37,9 prosent. Prisene på fisk og fiskevarer steg med 10,1 prosent og på kjøtt, kjøttvarer og flesk med 8,3 prosent fra september 1971 til september 1972. Andre matvaregrupper som også viste sterk prisstigning fra september 1971 til september 1972 var mjøl, gryn og bakervarer med 7,8 prosent, kaffe, te, kakao og kokesjokolade med 6,9 prosent og grønnsaker, frukt og bær med 6,1 prosent. Minst prisstigning viste gruppene spisefett og spiseolje (0,1 prosent) og mjølk, fløte, ost og egg (4,5 prosent). Den forholdsvis svake stigning for denne gruppen skyldes at forbrukerprisen på mjølk ble holdt uendret ved hjelp av subsidier.

Enda større prosentvis stigning enn indek-

Tabell 100. *Konsumprisindeks. 1968 = 100*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og brensel	Møbler og husholdningsartikler	Helsepleie	Reiser og transport	Fritidssysler og utdanning	Andre varer og tjenester
1964	85,9	88	88	87	86	86	79	83	86	80
1965	89,6	91	92	92	89	90	84	87	91	86
1966	92,5	93	96	95	92	94	93	90	94	90
1967	96,6	97	99	98	96	97	99	94	97	95
1968	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1969	103,1	104	103	102	103	102	104	102	105	104
1970	114,0	117	112	110	115	112	110	111	114	118
1971	121,1	125	124	116	122	116	120	120	120	124
1971 1. kvartal[1]	119,1	122	123	113	120	115	118	118	119	122
2. »	120,1	123	124	115	121	115	120	118	119	123
3. »	121,7	125	124	116	123	117	121	121	120	125
4. »	123,7	127	125	118	124	118	121	124	123	126
1972 1. kvartal	126,3	129	126	122	127	122	128	126	127	130
2. »	128,5	132	129	124	128	124	129	128	128	132
3. »	131,3	136	130	125	129	126	129	131	132	134
September	132,1	136	131	127	130	127	130	132	133	134
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1971—3. kv. 1972	7,9	8,3	4,9	8,2	5,2	8,0	7,4	8,7	10,0	7,5
Sept. 1971—sept. 1972	8,3	8,3	5,3	9,9	5,1	8,5	7,2	8,7	10,6	7,6

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 101. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1968 = 100*

	Mjøl, gryn og bakervarer	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, fløte, ost og egg	Spisefett og spiseoljer	Grønnsaker, frukt og bær	Poteter og varer av poteter	Sukker	Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	Andre matvarer
1964	90	79	78	84	123	84	77	235	106	97
1965	91	86	85	84	114	92	91	139	110	96
1966	93	89	92	88	112	97	84	104	105	96
1967	96	94	99	95	105	99	94	103	101	97
1968	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1969	107	106	102	101	99	104	110	120	103	104
1970	119	117	117	114	118	112	130	140	134	113
1971	126	127	133	120	132	119	119	168	127	116
1971 1. kvartal[1]	124	123	128	119	123	114	119	159	135	115
2. »	126	124	131	119	129	118	123	165	129	116
3. »	127	127	135	120	137	123	118	169	121	116
4. »	129	132	139	123	138	121	117	179	121	116
1972 1. kvartal	132	133	141	120	136	118	131	244	121	120
2. »	134	134	144	124	134	121	146	263	122	123
3. »	137	138	147	125	136	129	174	231	126	125
September	137	140	149	125	137	129	157	236	129	125
Prosentvis endring:[2]										
3. kv. 1971—3. kv. 1972	7,9	8,7	9,0	4,0	—0,3	5,2	47,8	36,5	3,5	7,5
Sept. 1971—sept. 1972	7,8	8,3	10,1	4,5	0,1	6,1	37,9	36,2	6,9	7,6

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

sen for matvarer (i tidsrommet september 1971 til september 1972) viste indeksene for gruppene fritidssysler og utdanning (10,6 prosent), klær og skotøy (9,9 prosent), reiser og transport (8,7 prosent) og møbler og husholdningsartikler (8,5 prosent). Innenfor gruppen reiser og transport steg delindeksen for kjøp av bil med 9,9 prosent, drift og vedlikehold av egne transportmidler med 4,9 prosent, bruk av offentlige transportmidler (jernbane, buss, skip og drosjebil) med 10,0 prosent og for porto-, telefon- og telegramtakster med 20,4 prosent. Den vesentligste årsak til stigningen i gruppen andre varer og tjenester på 7,6 prosent fra september 1971 til september 1972 var høyere hotell- og restaurantpriser m.v. Indekstallet for gruppen helsepleie steg med 7,2 prosent, mens tallet for gruppene drikkevarer og tobakk og bolig, lys og brensel steg med henholdsvis 5,3 og 5,1 prosent.

Representantvarene i konsumprisindeksen er også gruppert etter leveringssektor. I Økonomisk utsyn 1971, side 153, er det redegjort for grupperingen av varene.

Denne grupperingen kan bidra til å kaste lys over den betydning enkelte sentrale årsaksfaktorer, f.eks. prisutviklingen på verdensmarkedet, kostnadsstigningen her hjemme og den innenlandske prispolitikken, kan ha hatt for konsumprisutviklingen. Tabell 102 viser de gjennomsnittlige indekstall for disse gruppene for årene 1969—1971, for hvert kvartal i 1971 og for de tre første kvartalene og for månedene oktober og november i 1972. Prosentvis endring er beregnet for 11-månedersperiodene januar—desember 1970, desember 1970—november 1971 og desember 1971—november 1972.

Periodeinndelingen tar sikte på å skille ut prisstopperioden i den grad dette lar seg forene med kravet til sammenliknbarhet. Den første perioden dekker tidsrommet fra merverdiavgiften ble innført til prisstoppen trådte i kraft (20. november 1970). I den andre perioden gjaldt prisstoppforskriftene og i storparten av den tredje perioden var prisstoppen opphevet. (Prisstoppen i 1971 ble formelt opphevet 15. november, og den siste prisstoppen trådte i kraft 7. september 1972 og ble opphevet 1. januar 1973.)

Tabell 102 gir umiddelbart inntrykk av at endringene i prispolitikken har hatt stor betydning for prisutviklingen både i 1971 og 1972. Mens konsumprisindeksen steg med hele 7,1 prosent fra januar 1970 til desember samme år, var økingen fra desember 1970 til november 1971 4,5 prosent og fra desember 1971 til november 1972 7,2 prosent. Prisstigningen var altså om lag like sterk i de to periodene uten prisstopp, men markert svakere i perioden med prisstopp. Medvirkende til den svakere stigning i konsumprisene i 1971 enn i 1970 var ellers den markerte nedgang i stigningstakten for importprisene. I 1972 steg imidlertid importprisene enda svakere, og utviklingen av utenlandsprisene kan derfor ikke bidra til å forklare den sterke stigningen i konsumprisindeksen i 1972. En nærmere gjennomgåelse av de enkelte leveringssektorene bekrefter inntrykket av at endringer i prispolitikken hadde betydning for prisutviklingen, men avdekker også flere andre faktorer som har virket inn på prisutviklingen.

Jordbruksvarene hører til de varegrupper som var minst berørt av prisstoppen; prisutviklingen er her i første rekke bestemt av utfallet av inntektsoppgjørene for jordbruket. Denne gruppen viser relativt liten forskjell i stigningstakten i de tre periodene. Stigningen for de mindre bearbeidde jordbruksvarer var sterkere i perioden desember 1971—november 1972 enn i foregående periode — noe som bl.a. må tilskrives de høye priser på poteter og grønnsaker høsten 1972. Både i 1971 og i 1972 ble mjølkeprisen som nevnt holdt uendret ved hjelp av subsidier. De mer bearbeidde jordbruksvarer steg litt svakere i siste periode (6,8 prosent) enn i perioden før (7,8 prosent).

Den sterke prisstigningen på fisk og fiskevarer i alle tre årene henger i første rekke sammen med prisutviklingen på verdensmarkedet og den innenlandske kostnadsøkingen.

For gruppen andre norskproduserte konsumvarer, som må ha vært betydelig påvirket av prisstoppen, var derimot prisutviklingen i 1971 svært ulik utviklingen både i 1970 og 1972. Mens prisstigningen for denne gruppen lå på om lag 7 prosent både i 1972 og 1970, var den under halvparten så sterk (3,1 prosent) i 1971. Det framgår imidlertid av delindeksene for denne gruppen at også importprisutviklingen har vært av stor betydning. I 1970 steg prisene på de to undergruppene som er påvirket av verdensmarkedsprisene sett under ett sterkere enn undergruppen «andre norskproduserte konsumvarer lite påvirket av verdensmarkedets priser», mens det omvendte var tilfelle både i 1971 og 1972. Dette gjenspeiler utviklingen av importprisene, som steg meget sterkt i 1970, men moderat i 1971 og bare ganske svakt i 1972.

Størst forskjell på prisutviklingen i 1970 og 1972 på den ene side og i 1971 på den annen side viste importerte konsumvarer. For denne gruppen var prisstigningen 7—8 prosent både i 1970 og 1972, men bare 3,3 prosent i 1971. Nedgangen i veksttakten fra 1970 til 1971 henger til dels sammen med den moderate importprisstigning i 1971 i forhold til året før. Til den sterke prisstigningen i 1972 bidrog opp-

Tabell 102. *Konsumprisindeks 1968 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor*

	Jordbruksvarer			Fiske-varer	Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde		I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	176,0	119,2	56,8	24,4	[1]405,7	[2]143,5	[2]54,0	[1]208,2
1969	103,7	104,2	102,8	101,7	102,6	104,3	103,3	101,3
1970	115,8	117,5	112,2	116,7	113,1	117,4	114,9	109,5
1971	122,7	123,7	120,8	133,1	119,8	123,6	119,0	117,4
1971 1. kvartal	120,0	121,9	115,9	127,9	118,3	121,7	118,2	116,0
2. »	121,0	122,3	118,4	130,7	119,4	122,3	118,6	117,5
3. »	123,7	123,6	123,8	134,9	120,1	124,2	119,1	117,4
4. »	126,3	127,0	125,0	138,7	121,6	126,3	120,0	118,8
1972 1. kvartal	127,4	127,9	126,5	141,2	125,4	132,4	123,2	121,1
2. »	130,3	131,4	127,9	144,2	127,2	133,6	124,3	123,5
3. »	135,4	136,5	133,0	147,4	128,3	135,5	125,4	124,1
Oktober	135,8	136,7	134,0	150,4	129,9	137,1	125,9	126,0
November	136,0	136,8	134,3	153,6	130,4	137,4	126,3	126,6
Prosentvis endring:								
Jan. 1970—des. 1970 ...	7,2	7,8	6,0	14,2	7,4	6,1	6,1	8,5
Des. 1970—nov. 1971 ..	5,3	4,1	7,8	10,4	3,1	4,0	1,6	2,9
Des. 1971—nov. 1972 ..	6,8	6,8	6,8	9,6	6,7	7,9	4,6	6,3

	Importerte konsumvarer			Hus-leie	Andre tjenester			Total
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse		I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige priskomponenter	
Vekt (promille)	[1]186,6	145,3	[1]41,3	56,2	151,1	43,6	107,5	1 000,0
1969	101,3	101,4	101,0	102,4	105,9	107,6	105,1	103,1
1970	113,9	115,2	108,1	111,0	115,0	117,8	113,8	114,0
1971	119,7	121,7	111,3	117,2	123,8	130,6	121,0	121,1
1971 1. kvartal	118,3	120,1	111,1	115,1	120,7	126,9	118,2	119,1
2. »	118,5	120,4	110,4	116,7	122,4	129,1	119,6	120,1
3. »	120,2	122,5	110,7	117,8	124,5	132,0	121,5	121,7
4. »	121,7	123,8	112,9	119,1	127,6	134,4	124,9	123,7
1972 1. kvartal	123,6	126,2	114,5	120,6	130,6	139,0	127,1	126,3
2. »	125,8	128,6	115,9	122,8	133,1	140,9	130,0	128,5
3. »	128,0	131,1	117,0	124,1	138,4	146,0	135,4	131,3
Oktober	130,4	133,5	119,5	125,3	139,3	147,9	135,8	132,7
November	131,1	134,2	120,4	125,3	139,3	147,9	135,8	133,1
Prosentvis endring:								
Jan. 1970—des. 1970 ...	7,4	8,3	3,6	9,0	4,3	7,7	2,9	7,1
Des. 1970—nov. 1971 ..	3,3	3,7	1,4	3,8	8,3	9,6	7,8	4,5
Des. 1971—nov. 1972 ..	8,0	8,9	5,7	4,7	8,7	9,6	8,3	7,2

[1] Reviderte vekter fra 15. januar 1972. [2] Reviderte vekter fra 15. juli 1972.

hevelsen av prisstoppen mot slutten av 1971. Men også i 1972 har store prisendringer på enkelte av varene i gruppen «Importerte konsumvarer uten norsk konkurranse» hatt stor virkning. I de to foregående år slo prisen på kaffe sterkt ut. Fra desember 1971 til november 1972 gav prisoppgangen på biler en stigning på 0,67 poeng på totalindeksen, mens stigningen i sukkerprisene på verdensmarkedet slo ut i en oppgang på 0,23 totalindekspoeng. Delindeksene for de to undergruppene (se tabell 102) viser at norsk konkurranse bidrog forholdsvis lite til å demme opp for prisstigningen på importerte konsumvarer. Relativt sett var den prissenkende virkning av norsk konkurranse minst i 1972.

Fra desember 1971 til november 1972 viste gruppen Andre tjenester den sterkeste prisstigning av alle konsumvaregruppene (med 8—9 prosent både i 1971 og 1972, mot 4,3 prosent i 1970). Mens stigningstakten for undergruppen Andre tjenester med arbeidslønn som dominerende prisfaktor ikke var særlig forskjellig i de tre periodene, viste undergruppen Andre tjenester også med andre viktige priskomponenter betydelig sterkere stigning i de to siste årene (rundt 8 prosent) enn i 1970 (rundt 3 prosent). Denne gruppen omfatter bl.a. takster på offentlige transportmidler, teletjenester, inngangspenger på offentlige forestillinger etc.

Prispolitikk og prisregulering

Retningslinjer for prismyndighetenes virksomhet i 1972 ble gitt ved kongelig resolusjon av 24. mars 1972. Virkningene av prisstoppens avvikling, lønns- og inntektsoppgjørene, utviklingen av importprisene og etterspørselssituasjonen ble i særlig grad framhevet som bestemmende for prismyndighetenes arbeidsoppgaver i 1972; retningslinjene tok sikte på å føre videre den prispolitikk som har vært praktisert i de senere år — med begrenset direkte prisregulering, supplert med kontroll og overvåking både av pris- og avanseforhøyelser. Mer omfattende tiltak mot prisstigningen skulle overveies dersom prisutviklingen i løpet av året «skulle få en tendens som anses uheldig» sett fra et samfunnsmessig synspunkt.

I forbindelse med opphevelsen av prisstoppforskriftene, som gjaldt fra 20. november 1970 til 15. november 1971, ble det ved Kronprinsregentens resolusjon av 15. oktober 1971 fastsatt midlertidige forskrifter om meldeplikt for prisforhøyelser og om avanser i veiledende videresalgspriser. Et utdrag av forskriftene er gitt i Økonomisk utsyn over året 1971, side 158. Bestemmelsen i disse forskrifter om at produsenter og importører som oppgir veiledende videresalgspriser for nærings- og nytelsesmidler m.v. ikke må forhøye sine priser før minst en måned etter at melding om prisforhøyelsen er sendt Prisdirektoratet, ble opphevet 5. mai 1972. Opphevelsen gjaldt ikke for storbedrifter.

Ved kongelig resolusjon av 5. mai 1972 ble det fastsatt midlertidige forskrifter om regulering av avanser i veiledende videreforhandlerpriser og om melding om forhøyelse av slike priser. Etter disse forskriftene kunne leverandører, dvs. produsenter, importører og grossister, som oppgir veiledende videresalgspriser, ikke ta høyere avanser i prosent enn de pr. 25. april 1972 hadde lovlig adgang til å inkludere i de veiledende priser for samme eller tilsvarende vare. Forbudet gjaldt også adgang til å endre rabatt- eller bonusbestemmelser og leverings- og betalingsvilkår til fordel for videreforhandlere. Videre ble det fastsatt nye regler for leverandører av nærings- og nytelsesmidler, vaske- og rengjøringsartikler, tekstilvarer for bekledning og husgeråd, skotøy, elektriske husholdningsartikler, møbler, radio og TV. Etter disse reglene måtte leverandørene sende melding til Prisdirektoratet om forhøyelse av veiledende videreforhandlerpriser senest når de høyere veiledende priser ble meddelt videreforhandlerne.

I lov av 5. mai 1972 ble gyldighetstiden for loven av 7. juli 1967 om regulering av leie for husrom m.v. forlenget til 1. juli 1973.

For varer og tjenester med fortsatt detaljregulering av priser og avanser ble det fastsatt følgende:

Detaljavansen for fløte ble hevet fra 13. mars og for sigaretter og røyketobakk fra 16. mars 1972.

For leverandører av brødvarer ble det fastsatt midlertidige forskrifter om veiledende videreforhandlerpriser gjeldende fra 1. juni 1972. De veiledende lovlige priser pr. 31. mai 1972 måtte ikke forhøyes med mer enn 5 prosent. De nye priser kunne avrundes til nærmeste 5 øre.

Prisene på mineraloljeprodukter ble endret flere ganger i løpet av året.

Som følge av stigning i lønn og sosiale utgifter, forsikringspremier, bilpriser, reparasjonsutgifter m.v. ble drosjetakstene forhøyet fra 1. juni.

Takstene for transport med lastebil og takstene etter de spesielle forskrifter for transport av fyllmasser ble som følge av lønnsoppgjøret satt opp fra 17. juli 1972.

Da prisstigningen utover sommeren og høsten 1972 ble sterkere enn ventet, ble det i

kongelig resolusjon av 15. september 1972 innført midlertidig prisstopp for varer og tjenesteytelser med tilbakevirkende kraft fra 7. september 1972. Samtidig ble de midlertidige forskrifter i Kronprinsregentens resolusjon av 15. oktober 1971 om meldeplikt for prisforhøyelser og om avanser i veiledende videresalgspriser, som fortsatt gjaldt for storbedrifter, opphevet. De midlertidige forskrifter gitt i kongelig resolusjon av 5. mai 1972 om regulering av avanser i veiledende videreforhandlerpriser og melding om forhøyelse av slike priser ble også opphevet med virkning fra 7. september 1972.

De nye prisstoppforskriftene svarer i hovedsaken til forskriftene av 8. desember 1970 om midlertidig prisstopp for varer og tjenesteytelser. Av praktiske grunner ble det i de nye forskriftene innarbeidd enkelte bestemmelser som i forrige prisstopperiode kom etter hvert. Bl.a. ble det bestemt at handlende ikke måtte ta priser som inkluderer høyere avanser på nye varer regnet i prosent enn de regnet pr. 7. september 1972 for tilsvarende varer. Også på enkelte andre områder har de nye forskriftene et noe videre omfang enn forskriftene av 8. desember 1970. Det gjelder bl.a. husleie som ikke går inn under særreguleringer for boliger i førkrigshus etter husleiereguleringsloven i enkelte kommuner.

I løpet av oktober—desember gjorde Forbruker- og administrasjonsdepartementet flere unntak fra prisstoppforskriftene, bl.a. for aviser, visse importvarer (nøtter og tørket frukt), for kontrakter med lastebileiere om snøbrøyting vinteren 1972/73, og for ytelser ved hoteller og andre herberger der prisene var fastsatt før 7. september 1972 og meddelt reisebyråene med bindende virkning for vintersesongen 1972/73 og sommersesongen 1973. Videre kan importører øke sine videresalgspriser i samsvar med stigningen i prisene ved import og frakt etter 7. september 1972. Det er gjort unntak for nye opplag av bøker dersom foregående opplag var utgitt før årsskiftet 1971/72 og for periodiske publikasjoner som utkommer en gang årlig. Unntak er også gjort for forlengelse og fornyelse av langvarige kontrakter og for eldre kontrakter med fast pris, hvor prisene ble fastsatt før 1. mars 1972. Departementet bestemte videre at prisstoppen ikke skal gjelde ved utleie av bolig til andelshaver eller aksjonær i borettslag eller boligselskap hvor mer enn 80 prosent av andelene (aksjene) er fordelt mellom leietakerne.

Med virkning fra 21. november 1972 fikk handelsnæringen adgang til å beregne samme prosentavanse som pr. 7. september 1972. Fra 1. desember fikk medlemmene av Norsk kafé-forbund dispensasjon fra prisstoppen — utsalgsprisene kunne forhøyes med 5 prosent. Produsenter av skotøy og tekstil- og konfeksjonsvarer fikk fra 6. desember 1972 adgang til å forhøye sine lovlige priser pr. 7. september 1972 med det beløp som var nødvendig for å dekke de økte kostnader til råvarer som bedriften hadde fått etter at prisen for vedkommende vare sist ble fastsatt. Fra 6. desember 1972 ble også prisstoppen for salg fra produsenter av skotøy, tekstil- og konfeksjonsvarer for levering etter 1. januar 1973 opphevet.

Ved kongelig resolusjon av 15. desember 1972 ble prisstoppforskriftene opphevet fra 1. januar 1973. Samtidig ble det gitt midlertidige forskrifter om meldeplikt for prisforhøyelser og om avanser i veiledende videresalgspriser.

Det ble inngått ny jordbruksavtale for tidsrommet 1. juli 1972—30. juni 1974. For det første avtaleåret, 1. juli 1972—30. juni 1973, ble det fastsatt priser og tilskott som skal gi jordbruksnæringen en inntektsøking på ca. 245 mill. kroner, vesentlig ved økte priser på en rekke jordbruksvarer. (Se også kapitlet om Jordbruk.) Maksimalprisen uten merverdiavgift for helmjølk og mager mjølk til forhandler økte med 6,5 øre pr. liter, for 10 og 20 prosent fløte med 35 øre pr. liter og for 35 prosent fløte med 50 øre pr. liter. Osteprisene gikk gjennomsnittlig opp med 55 øre pr. kg og prisen på smør med 40 øre pr. kg. For kjøtt av storfe, sau og lam økte prisene med 80 øre pr. kg. Det ble ikke gjort endringer i grunnprisene for korn, men basisprisen for oljefrø ble økt med 35 øre pr. kg.

	Mengdeenhet	Tilskott i kroner utenom avanse og merverdiavgift		Prosentvis endring: 2. halvår 1971— 2. halvår 1972
		2. halvår 1971	2. halvår 1972	
		Kr.	Kr.	
Helmjølk ..	l	0,68	0,76	11,8
Fløte	»	2,07	2,15	3,9
Meierismør .	kg	4,88	5,06	3,7
Gudbrandsdalsost G35	»	4,20	4,27	1,7
Jarlsbergost	»	4,14	4,21	1,7
Gaudaost F 45	»	4,11	4,18	1,7
Margarin ..	»	0,60	0,60	–
Matmjøligj.-snitt.....	»	0,89	0,76	—14,6

Videre ble normalprisene for poteter, frukt og grønnsaker justert med sikte på å gi en inntektsøking på henholdsvis 5 mill. kroner, 4,5 mill. kroner og 0,5 mill. kroner på årsbasis.

For 2. avtaleår, 1. juli 1973—30. juni 1974, skal det gjennomføres tiltak som gir jordbruket en beregnet inntektsøking på 130 mill. kroner, medregnet vederlag for økte kostnader for meieriene. Hvilke tiltak som skal gjennomføres, fastsettes ved senere forhandlinger.

Til jordbruksavtalen er knyttet følgende indeksklausul: «Dersom Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks pr. 15. mars 1973 viser stigning eller fall i forhold til konsumprisindeksen pr. 15. mars 1972 kan Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Smaabrukarlag i fellesskap i tilfelle av stigning og departementet i tilfelle av fall kreve opptatt forhandlinger med tilsvarende begrensning som for tariffoppgjøret 1972—74, om endringer i priser og tiltak som virker inn på jordbrukets inntekter».

Mellom Fiskeridepartementet og Norges Fiskarlag ble det inngått ny avtale om støttetiltak for fiskerinæringen i tiden 1. juni 1972—31. mai 1973. Støtteordningen er av om lag samme omfang som i foregående periode.

Oppstillingen foran gir en oversikt over gjennomsnittlig pristilskott pr. enhet for mjølk, mjølkeprodukter, margarin og matmjøl i annet halvår 1971 og annet halvår 1972. De spesielle forbrukertilskott til Nord-Norge som ble satt i verk i 1970 er holdt utenfor. Prosentvis endring er beregnet fra 2. halvår 1971 til 2. halvår 1972.

Sluttord

Konjunkturbildet

For den vestlige verden som helhet ble året 1972 preget av konjunkturoppgang. Men i likhet med året før var det en god del ledig produksjonskapasitet i de fleste land, og arbeidsløshetstallene holdt seg gjennomgående høye.

I Sambandsstatene hadde en ny oppgang startet allerede ved årsskiftet 1970—71, men veksten i 1971 var svak. Først etter at en klart ekspansiv politikk var innledet høsten 1971, tok oppgangen til for alvor. Industriproduksjonen gikk opp med 10,5 prosent fra slutten av 1971 til slutten av 1972, og gjennom hele siste år var Sambandsstatenes økonomi i meget sterk vekst. I Vest-Europa dominerte stagnasjonstendenser gjennom det meste av 1971, og produksjonsveksten var på det laveste i annen halvdel av året. Omslag til sterkere vekst i produksjon og etterspørsel kom først fra vinteren 1971—72 etter at stimuleringstiltak var satt i verk i flere land. Til å begynne med var oppgangen moderat, med store variasjoner fra land til land, og arbeidsløsheten fortsatte gjennomgående å stige. Men investeringsetterspørselen og utenlandsetterspørselen, påvirket av Sambandsstatenes økende importoverskott, gav etter hvert sterkere vekstimpulser. Høsten 1972 var det stor styrke i oppgangen også i Vest-Europa.

Avtakende produksjonsvekst i 1970 og stagnasjonstendensene i 1971 bidrog bare i liten grad til å dempe det sterke prispresset i Vest-Europa. Prisstigningen var uvanlig kraftig gjennom 1970, og så sent som sommeren 1971 var stigningstakten i konsumprisene på sitt høyeste (+ 8 prosent som årlig rate for de vesteuropeiske OECD-landene under ett). Fra sommeren 1971 fram til 1. kvartal 1972 avtok takten i prisstigningen merkbart, men den lå fortsatt godt over den gjennomsnittlige konsumprisstigning i 1960-årene. En ny og enda kraftigere prisstigningsbølge ble imidlertid utløst fra våren 1972. I perioden fra mai til oktober 1972 steg konsumprisene i OECD's europeiske medlemsland med gjennomsnittlig hele 9,6 prosent, målt som årlig rate.

Etter de beregninger som foreligger ved årsskiftet kan stigningen i volumet av bruttonasjonalproduktet fra 1971 til 1972 for OECD-landene under ett (Sambandsstatene, Canada, Japan og Australia medregnet) anslås til 5,5 prosent. Dette var betydelig sterkere stigning enn fra 1970 til 1971, og omtrent som gjennomsnittlig for 1960-årene. Bedringen fra 1971 til 1972 kan i første rekke tilskrives utviklingen i Sambandsstatene, der bruttonasjonalproduktet etter foreløpige oppgaver økte med hele 6,5 prosent, mot bare 2,7 prosent året før. Men også i Japan og Vest-Europa var veksten høyere i 1972 enn i 1971; i Japan gikk vekstraten opp fra 6,7 prosent til 8,5 prosent og i de vesteuropeiske OECD-land fra 3,2 prosent til 4 prosent. Likevel var det bare forholdsvis få vesteuropeiske land som hadde høy veksttakt i 1972; dette gjaldt bare Frankrike, Østerrike (begge 5,5 prosent) og en del søreuropeiske land. Belgia, Danmark, Finland og Sveits hadde vekstrater fra 4¼ til 4½ prosent, mens Vest-Tyskland, Italia, Nederland, Sverige og Irland bare viste en vekst på mellom 2 prosent og 3½ prosent fra 1971 til 1972. Selv om veksten jamt over var moderat som gjennomsnitt fra 1971 til 1972, var imidlertid veksttakten i de fleste vesteuropeiske land økende gjennom året 1972.

I Norge ble aktiviteten i 1972 influert både av ettervirkningene av de svake konjunkturer ute og av avtakende vekst i den innenlandske etterspørsel. Næringslivets kapasitetsutnytting og sysselsetting holdt seg i det store og hele godt oppe, men produksjonsveksten ble forholdsvis moderat, og atskillig svakere enn gjennom storparten av 1960-årene. Bruttonasjonalproduktet i faste priser økte etter foreløpige oppgaver med 4,3 prosent fra 1971 til 1972, mot en øking på 5,5 prosent fra 1970 til 1971 etter reviderte tall. Nedgangen i vekstraten fra 1971 til 1972 ble i noen grad dempet av den sterke produksjonsøkingen i sjøfart siste år. Holdes sjøfarten utenfor, steg bruttonasjonalproduktet med 3,6 prosent fra 1971 til 1972, mot 5,3 prosent året før. Bruttoproduktet i industrien, når oljeutvinningen i Nordsjøen regnes med, økte i 1972 med 4,1

prosent. Holdes oljeutvinningen utenfor økte industriens bruttoprodukt i 1972 med 3,5 prosent, som var ubetydelig svakere enn i 1971. I bygge- og anleggsvirksomhet var produksjonsveksten fra 1971 til 1972 svak (+ 2,9 prosent). Bruttoproduktet i varehandel økte med 3,4 prosent, og i de fleste tjenesteytende næringer ellers var produksjonsveksten i 1972 om lag den samme som i 1971.

I de siste fire-fem år har produksjonsveksten i norsk økonomi vært betydelig svakere enn gjennom storparten av 1960-årene. I 5-årsperioden 1967—1972 økte bruttonasjonalproduktet i faste priser med 4,3 prosent i gjennomsnitt pr. år. I perioden fra 1959 til 1967 var den gjennomsnittlige årlige vekstraten for bruttonasjonalproduktet 5,1 prosent. Mest bemerkelsesverdig var forskjellen i vekstrater for industrien. Mens bruttoproduktet i faste priser i industrien i perioden 1959—1967 økte med 5,8 prosent pr. år i gjennomsnitt, var økingen knapt 4,1 prosent pr. år i femåret 1967—1972. Det er uvanlig at produksjonen i industrien over en så vidt lang periode som fem år øker svakere enn nasjonalproduktet. Produksjonsutviklingen i industrien gjenspeiler en nedgang i vekstratene for produksjonen pr. sysselsatt. Mens produksjonen pr. sysselsatt i industrien økte med gjennomsnittlig 4,4 prosent pr. år i perioden 1959—1967, kan veksten anslås til om lag 2,9 prosent pr. år i perioden 1967—1972.

Ved inngangen til 1972 hadde deler av norsk næringsliv gjennom en tid hatt sterk føling med konjunkturtilbakeslaget ute. I de fleste tradisjonelle eksportnæringer hadde sviktende avsetning og fallende priser ført til sterkt redusert lønnsomhet, og aktiviteten ble i stor utstrekning holdt oppe ved produksjon for lager. Samtidig var det innenlandske etterspørselspresset, som preget første del av 1971, blitt kraftig svekket; konsumet og investeringene lå fortsatt høyt, men veksttakten var svak. Fram gjennom 1972 ble utviklingen i den utenlandske og den innenlandske etterspørsel nokså ulik. Det begynnende vesteuropeiske konjunkturoppsving om våren førte — som så ofte før i tilsvarende situasjoner — meget raskt til en sterk øking i volumet av vareeksporten. På grunn av de uønsket store lagerbeholdningene av eksportvarer, ble utslagene i produksjonen til å begynne med små. Fra og med 2. kvartal fikk imidlertid produksjonen i eksportindustrien et oppsving, og gjennom 2. halvår steg industriens produksjon av eksportvarer meget sterkt (anslagsvis ca. 15 prosent årlig rate). Eksportprisene ble derimot lite påvirket av oppsvinget og lå lavt for viktige varegrupper gjennom hele året. For den innenlandske etterspørsel ble svakhetstegnene stadig tydeligere fram gjennom 1972. Utslagene gjaldt både næringslivets investeringer i fast kapital og det private konsumet, og i deler av industrien gikk ordrebeholdningene ned. I de første måneder av 1972 viste industriens produksjonsindekser både for konsum- og investeringsvarer fortsatt en vis oppgang, men fra sommeren av var tendensene til stagnasjon eller svak nedgang dominerende. Så sent som ved årets utgang var det for hjemmemarkedsindustriene ennå ingen klare tegn til oppsving i ordretilgang og produksjon. Men i bygge- og anleggsvirksomhet tydet igangsettingstallene for nye industri- og forretningsbygg på en viss øking i løpet av 2. halvår 1972.

Utviklingen i sysselsettingen i 1971 og 1972 er vanskelig å vurdere fordi den månedlige sysselsettingsstatistikken falt bort fra og med utgangen av 1970. Oppgaver for industri og bygge- og anleggsvirksomhet tyder imidlertid avgjort på at sysselsettingen i disse næringer fortsatte å øke i 1971, selv om veksten var noe svakere enn i de to foregående år. Også for flere av de tjenesteytende næringer tyder oppgaver på at stigningen i sysselsettingen fortsatte i 1971. Utviklingen fra 1971 til 1972 er vanskeligere å fastslå, da en foreløpig bare har de kvartalsvise arbeidskraftsundersøkelsene å gå ut fra. Det er mest sannsynlig at sysselsettingen totalt sett steg noe også siste år, men veksten var etter alt å dømme en god del mindre enn normalt. Etter de opplysninger som foreligger, var det liten eller ingen øking i industriens sysselsetting, og i bygge- og anleggsvirksomhet gikk trolig sysselsettingen ned. I de tjenesteytende næringer var sysselsettingsveksten antakelig vesentlig svakere enn den har vært i senere år. Også arbeidskontorenes oppgaver over registrerte arbeidssøkere og ledige plasser viser at arbeidsmarkedet ble klart mindre stramt i løpet av 1971 og 1972. Siden sommeren og høsten 1971 har tallet på registrerte arbeidssøkere ligget høyere, og tallet på ledige plasser lavere, enn på samme tidspunkt året før. Utslagene har imidlertid ikke vært særlig sterke. Så sent som i desember var tallet på registrerte arbeidssøkere, medregnet 2 400 kortvarig permitterte, bare 4 500 høyere enn på samme tid i 1971, og 5 800 høyere enn det uvanlig lave tall ved utgangen av 1970.

Den økonomiske politikken

Da nasjonalbudsjettet ble lagt fram høsten 1971, var norsk økonomi preget av et gjennomgående stramt arbeidsmarked med uvanlig sterk lønnsglidning og kraftige prisstignings-

tendenser, dessuten regnet en med en underliggende tendens til stort underskott i utenriksøkonomien. Den innenlandske etterspørsel etter varer og tjenester lå vesentlig høyere og hadde en annen sammensetning enn planlagt i Langtidsprogrammet 1970—1973. Særlig hadde det private konsumet kommet vesentlig høyere enn forutsatt. På basis av dette, og for å skaffe rom for økt innsats i løsningen av høyt prioriterte fellesoppgaver, varslet nasjonalbudsjettet tiltak i 1972 for å begrense etterspørselsveksten spesielt i det private forbruket.

Forslaget til statsbudsjett for 1972 ble lagt fram med en øking i utgiftene til varer og tjenester og til overføringer på nærmere 15 prosent i forhold til vedtatt budsjett for 1971. Dette var en sterkere utgiftsøking enn året før. For å dekke utgiftsøkingen og for å sikre en sterkere inntektsinndragning over statsbudsjettet var det nødvendig med en betydelig øking i skatte- og avgiftsinntektene. Satsene for skatter og avgifter ble derfor foreslått holdt uendret, noe som på grunn av progressiviteten i den direkte beskatning automatisk førte til en skjerpning av personskattleggingen. I tillegg ble det bl.a. foreslått innføring av formuesskatt til staten for personlige skattytere og aksjeselskaper, skatt på gevinst ved salg av aksjer og en heving av satsen (0,1 prosentpoeng) for særskatt til utviklingshjelp. Ved den endelige behandlingen i Stortinget ble budsjettforslaget vedtatt med et overskott før lånetransaksjoner på 400 mill. kr. Det regnskapsmessige overskott kan nå anslås til om lag samme beløp, idet tilleggsbevilgningene gjennom året, en forskyvning i utgifter på 137 mill. kr. fra 1971 til 1972 (et ledd i de prisdempende tiltak i 1971) og reviderte utgifts- og inntektsanslag for øvrig ikke påvirket budsjettbalansen. Sammenliknet med 1971 økte det regnskapsmessige overskott før lånetransaksjoner med om lag 200 mill. kr.

For trygdeforvaltningen regnet myndighetene med en utgiftsøking på 18 prosent i 1972. For å dekke denne utgiftsøkingen, og for å bringe sparingen i folketrygden opp på det tidligere planlagte nivå, ble folketrygdavgiftene foreslått satt opp fra 1. januar 1972, svarende til en inntektsøking på 725 mill. kr. for året 1972. Med de foreslåtte avgiftsforhøyelser ble inntektsoverskottet i folketrygden anslått til vel 1 300 mill. kr. Stortinget vedtok en noe mindre øking i trygdeavgiftene enn Regjeringen foreslo, og etter foreløpige oppgaver ved årsskiftet er inntektsoverskottet i folketrygden anslått til 914 mill. kr. For trygdeforvaltningen under ett regner en med et inntektsoverskott i 1972 på 1 187 mill. kr., mot nesten 700 mill. kr. i 1971.

For den tredje sektor i statsforvaltningen, andre statsregnskap, som omfatter inn- og utbetalinger over en rekke fonds, statens pensjonskasser og endringer i skatteoppkrevernes beholdninger, kan det regnskapsmessige overskott for 1972 anslås til 738 mill. kr. Dette var en nedgang på nær 500 mill. kr. i forhold til overskottet i 1971.

Som et summarisk uttrykk for endringene i statens budsjettpolitikk brukes ofte størrelsen «overskott før lånetransaksjoner» for stats- og trygdeforvaltningen og andre statsregnskap (medregnet skatteoppkreverkonti) sett under ett. Dette overskottet gikk etter foreløpige oppgaver opp fra vel 2,1 milliarder kr. i 1971 til 2,3 milliarder kr. i 1972. I begge år svarte dette til om lag 2,4 prosent av bruttonasjonalproduktet. Dette indikerer at budsjettpolitikken alt i alt antakelig var om lag like stram i de to år.

Det kredittpolitiske opplegg for 1972, slik det opprinnelig ble lagt fram i nasjonalbudsjettet høsten 1971, tok sikte på å føre videre en forholdsvis stram kredittpolitisk linje. I lys av konjunkturutviklingen ble imidlertid kredittpolitikken gradvis lagt om for å motvirke en nedgang i næringslivets investeringer i fast kapital og for å muliggjøre finansiering av produksjon for lager. Allerede mot slutten av 1971 valgte myndighetene, først og fremst av hensyn til det store lageropplegget i eksportnæringene, å la kredittilførselen, særlig fra forretningsbankene, øke en god del sterkere enn de da gjeldende og på forhånd utvidede måltall tilsa. Økingen i den samlede innenlandske kredittilførsel til næringslivet og kommunene i 1971 ble derfor betydelig større enn forutsatt da nasjonalbudsjettet for 1972 ble lagt fram. I første del av 1972 ble det av hensyn til usikkerhet om investeringsutviklingen truffet tiltak med sikte på en ytterligere stimulering av kredittilførselen. Måltallet for forretningsbankenes utlån ble økt med 100 mill. kr., rammene for statsbankenes innvilgninger ble økt med 40 mill. kr. og emisjonskvotene for obligasjoner med 50 mill. kr. Videre ble til sammen om lag 760 mill. kr. i skattefrie investeringsfond, som var avsatt for inntektsårene 1968 og 1969, frigitt ekstraordinært i to omganger våren 1972. Primærreservekravet for sparebankene ble helt opphevet fra 1. april 1972. Men etter hvert som likviditetssituasjonen utover sommeren og høsten ble romsligere og utlånene fra bankene igjen økte betydelig, ble primærreservekravene på nytt skjerpet; primærreservekrav for sparebankene ble innført igjen fra 1. september, og reservekravet for forretningsbankene

ble økt med 1 prosentpoeng i to omganger fra 1. oktober og 1. november. Etter foreløpige anslag ved årsskiftet var den samlede innenlandske kredittilførsel til næringslivet og kommunene i 1972 10,2 milliarder kr. Sammen med den ekstraordinære frigivelsen av investeringsfond representerte dette en øking i kredittilførselen på nærmere 20 prosent i forhold til 1971. Dette kom på toppen av en like stor øking fra 1970 til 1971.

Etter opphevingen av prisstoppen sent på høsten året før, steg prisene raskt utover i 1972, og forbud mot prisforhøyelser ble på nytt innført 15. september 1972. I slutten av desember ble det vedtatt å oppheve denne prisstoppen fra 1. januar 1973. Samtidig ble det i forbindelse med salderingen av stats- og trygdebudsjettene for 1973 vedtatt en del tilstramningstiltak som først vil få virkninger for dette år.

Realøkonomi og etterspørsel

Året 1972 skiller seg på viktige punkter klart ut fra 1971 når det gjelder hovedtendenser i etterspørselsutviklingen. I 1971 førte konjunkturtilbakeslaget ute til at det bare kom svake vekstimpulser fra utenlandsetterspørselen, mens den innenlandske etterspørsel stadig holdt seg godt oppe og gav grunnlag for betydelig produksjonsvekst. I 1972 tok utenlandsetterspørselen seg kraftig opp igjen og gav for året under ett sterkere vekstimpulser enn på lenge; foreløpige beregninger tyder på at minst to tredjedeler av produksjonsveksten i 1972 direkte og indirekte kan føres tilbake til øking i eksporten. Den innenlandske etterspørsel steg derimot lite fra 1971 til 1972. For en stor del var dette virkninger av konjunktursvikten ute i 1971. Særlig utviklingen i næringslivets investeringer i fast kapital og lagerinvesteringene virket dempende på produksjonsveksten. Også en svak utvikling i de private disponible realinntekter bremset veksten, mens den offentlige etterspørsel etter varer og tjenester og boliginvesteringene trakk produksjonen opp.

Eksporten av varer og tjenester i alt økte i volum med hele 15 prosent fra 1971 til 1972. Etter en forholdsvis svak øking i de to foregående år, var dette den sterkeste eksportøking siden 1950. Holdes sjøfartens bruttovalutafrakter og den rekordhøye utførselen av eldre skip utenfor, økte eksportvolumet fra 1971 til 1972 med 12 prosent, mens det bare var en øking på knapt 2 prosent fra 1970 til 1971. For den rene vareutførselen, når nye skip fra norske verft regnes med, var volumøkingen vel 13 prosent, mot en volumøking på 1,6 prosent foregående år. Utførselen av produkter fra verkstedindustrien, medregnet nye skip, steg med 10 prosent regnet i volum. Blant de tradisjonelle eksportvaregrupper var det en betydelig volumøking for metaller, særlig metaller utenom jern og stål, men lave priser gav forholdsvis liten stigning i utførselsverdiene. Også eksporten av fiskeprodukter, fôrstoffer, kunstgjødsel, mineralolje og en rekke ferdigvarer hadde sterk stigning. Eksporten av treforedlingsprodukter økte derimot forholdsvis lite både i volum og verdi.

Bruttoinvesteringene i fast kapital i alt gikk ned i volum med om lag 6 prosent fra 1971 til 1972, mot en øking på 18,6 prosent i foregående år. I disse tallene er for første gang innarbeidd bruttoinvesteringer i forbindelse med utvinning av råolje og naturgass i Nordsjøen. Både i 1971 og i 1972 ble totaltallene sterkt påvirket av variasjoner i investeringene i sjøfart. Mens investeringene i skip og båter, regnet i faste priser, økte med over 50 prosent fra 1970 til 1971, var det fra 1971 til 1972 en volumnedgang av nesten samme størrelse. Bruttoinvesteringene i fast kapital utenom skip og båter økte i volum med 3,6 prosent fra 1971 til 1972, mot en øking på vel 12 prosent foregående år, da investeringene i Nordsjøen trakk tallet kraftig opp. Bruttoinvesteringene i boliger, regnet i faste priser, gikk opp med 2,5 prosent fra 1971 til 1972. Dette var vesentlig svakere stigning enn i årene 1968—1971, da boliginvesteringene økte med vel 10 prosent pr. år i gjennomsnitt. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital økte i volum med 9,4 prosent fra 1971 til 1972, eller litt svakere enn økingen på 11,7 prosent, etter reviderte tall, fra 1970 til 1971. For investeringene i fast kapital i næringslivet utenom sjøfart (boliger og offentlig konsumkapital holdes da utenfor), som steg med 13 prosent fra 1970 til 1971, var økingen svak — bare 2,3 prosent i 1972. Det var her særlig industriens investeringer og investeringene i oljeutvinning som gav sterke utslag. Mens industriens investeringer i fast kapital økte med 11 prosent i volum fra 1970 til 1971, viste industriinvesteringene en nedgang på 4 prosent i 1972. De økte investeringene i oljeutvinning i 1971 bidrog alene til å trekke næringslivets investeringer (utenom sjøfart) opp med nesten 4 prosent. I 1972 var økingen noe svakere, men svarte likevel til omtrent hele økingen i næringslivets investeringer når sjøfart holdes utenfor. For resten av næringslivet utenom sjøfart var det en del variasjon fra næring til næring, men samlet oppveide en øking i disse næringers investeringer godt og vel hele nedgangen i industriinvesteringene.

Lagerutviklingen innebar også i 1972, etter foreløpige og noe ufullstendige oppgaver, en

oppgang i de samlede lagerbeholdninger, men lagerinvesteringene var vesentlig lavere enn rekordtallene fra 1970 og 1971. De oppgaver som foreligger, viser ellers at sammensetningen av lagerinvesteringene i 1972 skilte seg sterkt fra de to foregående år. De uvanlig høye lagerbeholdningene av egne produkter i industrien, som var en følge av sviktende avsetning i eksportnæringene i 1970 og 1971, ble sterkt redusert fra og med 1. kvartal 1972. Også lagrene av råstoffer, halvfabrikata m.v. i industrien gikk betydelig ned i løpet av året. Lagerbeholdningene i engroshandelen og i detaljhandel, der en mangler fullstendige oppgaver, har trolig hatt en viss øking i 1972. For importerte varer synes det å ha vært en nedgang i lagerbeholdningene både i 1971 og 1972 og sterkest i siste år. Etter foreløpige og usikre oppgaver var verdien av den samlede lagerøking i 1972 755 mill. kr. Dette var vesentlig mindre øking enn i 1970 (3 167 mill. kr.) og i 1971 (1 758 mill. kr.).

Det private konsumet regnet i faste priser steg bare med 1,6 prosent fra 1971 til 1972. Dette var en vesentlig svakere stigning enn i den foregående treårsperiode, da konsumet økte med gjennomsnittlig 5,2 prosent pr. år. Trass i den svake veksten i det private konsum i 1972, ble den gjennomsnittlige vekstraten for fireårsperioden 1968—1972 likevel så vidt høy som 4,3 prosent som var godt over vekstanslaget på 3,8 prosent pr. år i Langtidsprogrammet 1970—1973. Den uvanlig lave konsumøkingen siste år kan i det store og hele føres tilbake til den svake stigningen i konsumentenes disponible realinntekter, som følge av sterk prisstigning og skjerpet skattlegging. Beregninger som er foretatt på grunnlag av nasjonalregnskapsdata, viser at volumøkingen i det private konsumet fra 1971 til 1972 samsvarer bra med de tall en har for realinntektsutviklingen for gruppene lønnstakere, trygdede og selvstendig næringsdrivende. Den sterkeste økingen i det private konsumet i 1972 falt på konsumgruppen helsepleie der særlig stigningen i tjenesteytingen fra offentlig helsestell slo sterkt ut. For varer og tjenester ellers var det totalt sett en øking i konsumet i 1972 på under 1 prosent. For konsumgruppenes kjøp av egne transportmidler og klær og skotøy var det en nedgang i faste priser på henholdsvis 7,9 prosent og 5,3 prosent.

Det offentlige konsumet økte i volum med 5,3 prosent fra 1971 til 1972 etter foreløpige og usikre anslag. Dette kom på toppen av en øking som også i 1971 var meget sterk — hele 7,5 prosent etter reviderte tall. Det aller meste av økingen i 1972 falt på det sivile offentlige konsumet, som steg med 5,9 prosent i faste priser, mens det militære konsumet bare viste en øking på 3,0 prosent.

Den samlede import av varer og tjenester økte i volum med bare 1,5 prosent fra 1971 til 1972. Dette var vesentlig svakere stigning enn fra 1970 til 1971, da importvolumet gikk opp med 6,5 prosent. Både i 1971 og 1972 ble totalimporten påvirket av variasjoner i innførselen av skip og skipsfartens utgifter i utlandet. Mens begge disse poster trakk volumet av importen sterkt opp fra 1970 til 1971, var det fra 1971 til 1972, regnet i faste priser, en nedgang i skipsimporten på 8 prosent og, etter foreløpige oppgaver, en nedgang i skipsfartens utgifter i utlandet på 2 prosent. For varer og tjenester ellers økte importvolumet med 3,5 prosent fra 1971 til 1972, eller det samme som foregående år. Den rene vareimporten (uten skip) økte i volum med 2,4 prosent, dvs. noe sterkere enn i 1971 (1,7 prosent). De uvanlig lave importtall de to siste år må ses i sammenheng med lagerutviklingen. I 1970 førte bl.a. den rekordhøye lagerøkingen til en sterk øking i importen. I 1971, da lagerøkingen totalt sett var noe mindre og særlig konsentrert om ferdigvarer i eksportnæringene, fant det samtidig sted en viss reduksjon i importvarelagrene. Denne tendens ser ut til å ha fortsatt i 1972, da de samlede lagerbeholdninger for det første bare økte lite og importvarelagrene ble ytterligere redusert.

Priser og lønninger

Prisstigningen fra 1971 til 1972 ble 7,2 prosent målt med årsgjennomsnittet av konsumprisindeksen, mot 6,2 prosent fra 1970 til 1971. Fra 1969 til 1970 var prisoppgangen 10,6 prosent, men av dette regner en vanligvis at 5,8 prosent var en direkte følge av omleggingen av avgiftssystemet. Selv med korreksjon for merverdiavgiften er prisstigningen i de tre siste årene den sterkeste over en 3-årsperiode siden «Koreainflasjonen» 1950—1952. Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum viser 6,6 prosent stigning fra 1971 til 1972. For norsk eksport av varer og tjenester falt derimot prisene fra 1971 til 1972 med 3,6 prosent ifølge nasjonalregnskapet.

Den uvanlig sterke prisstigning i Norge i 1972 må ses i lys av utviklingen siden 1970, da en kraftig prisstigning utenfra slo inn i norsk økonomi samtidig som den store omlegging av skattesystemet og generelt lette konjunkturer gav en ekstraordinært stor verdimessig øking av den innenlandske etterspørsel og resulterte i sterk prisoppgang gjennom hele året. Gjennom prisstoppen som ble gjort gjeldende fra november 1970, ble det oppnådd en markert demping i konsumprisstigningen

fra begynnelsen av 1971 fram til august samme år. Denne dempingen i prisstigningen måtte innebære et sterkt trykk mot fortjenestemarginene i produksjon og omsetning, som på det tidspunkt da prisstoppen ble innført neppe ennå var tilpasset de sterkt økende kostnader i 1970. Importprisene fortsatte dessuten å stige fram til annet kvartal 1971, og de totale lønnskostnader pr. årsverk steg i 1971 med så mye som 14,8 prosent. Etter hvert som prisstoppen utover høsten 1971 ble stadig mer lempelig praktisert og til slutt helt opphevet med virkning fra 15. november, kom derfor sterke latente tendenser til prisoppgang til uttrykk. Disse tendenser satte sitt preg på utviklingen i 1972. Trass i at lønns- og kostnadsstigningen dette året var moderat og etterspørselspresset på det nærmeste fjernet, ble prisstigningen uvanlig sterk og sterkere enn i hvert av de to foregående år. Fra august 1971 til september 1972 steg konsumprisindeksen med en rate av 8,5 prosent pr. år, mens en ny prisstopp igjen gav en noe mer dempet prisvekst i årets siste tre måneder (ca. 5 prosent på årsbasis).

Prisutviklingen i Norge ble både i 1970 og i 1971 sterkt påvirket av prisutviklingen ellers i Vest-Europa. Både den sterke prisoppgang ute i 1970 og dempingen av prisstigningen i 1971 slo forholdsvis raskt gjennom i de norske importprisindekser. I 1972 holdt prisindeksene for importvarer seg stort sett stabile trass i den sterke prisstigningsbølgen som preget Vest-Europa i 2. halvår. Prisstigningsimpulsene i Norge i 1972 kom derfor i større grad enn i de to foregående år fra den indre økonomi. Beregninger som er foretatt tyder på at bare om lag en tredjedel av stigningen i konsumprisene fra 1971 til 1972 direkte og indirekte kan føres tilbake til utenlandsprisene.

I den indre økonomi var det særlig oppjusteringen av fortjenestemarginene i produksjon og omsetning og — som i tidligere år — økingen i bedriftenes samlede lønnskostnader pr. årsverk som bidrog til prisstigningen. Også en relativt betydelig forhøyelse av prisene for en rekke offentlige tjenester etter at prisstoppen ble opphevet må ses som en konsekvens av kostnadsstigningen og bidrog i sin tur til å trekke konsumprisindeksen oppover i 1972. Endringer i indirekte skatter og subsidier gav alt i alt bare små utslag i kostnader og priser i 1972. Derimot bidrog den nye jordbruksavtalen, som ble gjort gjeldende fra 1. juli 1972, til å trekke prisene opp. Men prisutslaget var ikke stort; produsentprisene for jordbruksvarer steg neppe med mer enn gjennomsnittlig 4 prosent fra 1971 til 1972 regnet på årsbasis. Konsumprisindeksens delindeks for jordbruksvarer, som foruten produsentprisene også gjenspeiler foredlings- og distribusjonsmarginene, steg fra høsten 1971 til høsten 1972 om lag som konsumprisindeksen samlet.

De fleste lønnstakere fikk sine lønnsvilkår revidert gjennom nye tariffavtaler i 1972, med tyngden av avtalefornyelsene i vårmånedene. Den usikre konjunktursituasjonen og det lave fortjenestenivå i viktige næringer, sammen med arbeidstakerorganisasjonenes ønske om spesielt å tilgodese de lavtlønte, kom til å sette sitt preg på resultatene. Avtalen mellom N.A.F. og LO ble sluttet for to år og gav et generelt tillegg fra 10. april 1972 og et ytterligere innebygd tillegg fra 10. april 1973, foruten betydelige lavtlønnstillegg og en «fortjenesteutviklingsgaranti» for å sikre avtalens lavtlønnsprofil. Avtalen har halvautomatisk indeksreguleringsbestemmelse knyttet til konsumprisindeksen pr. 15. mars 1973. Uten indeksregulering er oppgjøret beregnet å tilsvare en lønnsforhøyelse på 4,9 prosent det første avtaleår og ytterligere 1,9 prosent det annet avtaleår. Som vanlig ble avtalen mellom N.A.F. og LO normgivende for avtalene for andre arbeidstakere bl.a. i stat og kommuner. Men flere av disse grupper kom ut med en noe høyere prosentvis øking for å kompensere manglende muligheter for lønnsglidning. Lønnsglidningen ser ut til å ha falt noe av fra slutten av 1971 og har siden holdt seg på et nivå som, selv om det stadig er høyt, ligger godt under rekordtallene fra 1970 og 1971. For voksne menn i industri, bygg og anlegg og transportvirksomhet er lønnsglidningen over året for de tre første kvartaler 1972 beregnet til 4,5—5,0 prosent, mot 6,6 prosent fra 1. kvartal 1970 til 1. kvartal 1971. Den gjennomsnittlige utbetalte lønn pr. årsverk for alle næringer i 1972 var om lag 9,3 prosent høyere enn året før etter foreløpige og til dels nokså usikre oppgaver. I 1971 var oppgangen 12,5 prosent og i 1970 7,9 prosent. Deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks var det en reallønnsforbedring på 2,5 prosent i 1972, mot 5,7 prosent året før.

De samlede lønnskostnader pr. årsverk (utbetalt lønn med tillegg av arbeidsgiverandelen av trygdepremier) økte for alle næringer under ett ifølge nasjonalregnskapets foreløpige tall med 11,2 prosent fra 1971 til 1972. Fra 1970 til 1971 var økingen 14,8 prosent og over toårsperioden 1969—1971 vel 24 prosent. Den sterke øking i arbeidsgiverandelen av trygdepremier har bidratt sterkt til å trekke disse tallene opp. Arbeidsgiverandelen av trygdepremier økte med 27 prosent fra 1971 til 1972 mot 38 prosent året før og 59 prosent over toårsperioden 1969—1971.

Inntekter og inntektsfordeling

Nasjonalregnskapets oppgaver over inntektsutviklingen bygger for en stor del på indirekte beregninger. Bare på enkelte punkter kan de kontrolleres mot direkte innsamlet regnskaps- og inntektsstatistikk. Som alminnelig regel gjelder — også i det nå reviderte nasjonalregnskap — at inntektsopplysningene er mindre pålitelige enn opplysningene om nasjonalproduktet og dets anvendelse. Særlig usikre er de foreløpige inntektstall for det sist forløpne år. Med disse forbehold viser tall som nå foreligger at de samlede lønnskostnader gikk kraftig opp både i 1971 og 1972, mens eierinntektene samtidig alt i alt antakelig gikk noe ned. Resultatet er at det har skjedd store forskyvninger i inntektsfordelingen i de to siste år, karakterisert ved en øking av lønnsandelen og et uvanlig kraftig fall i eierinntektene, først og fremst i de konkurranseutsatte næringer.

Etter de beregninger som foreløpig er gjort, økte den samlede faktorinntekt regnet i løpende priser med 6,0 milliarder kr. (9,4 prosent) fra 1971 til 1972. Det var store forskjeller i utviklingen av faktorinntekten mellom de forskjellige næringer. I jordbruk og fiske var endringene små fra året før. Ellers var det et gjennomgående trekk at faktorinntekten i de konkurranseutsatte næringer, hvor produktprisene til dels gikk ned, sank eller bare steg svakt, mens faktorinntekten steg betydelig i de skjermede næringer. Blant de konkurranseutsatte næringer var det fall i faktorinntekten fra 1971 til 1972 både i skogbruk (—15 prosent), bergverksdrift (—2 prosent) og sjøfart (—12 prosent). Innenfor industrien hadde de konkurranseutsatte industrigrupper sett under ett en øking i faktorinntekten på ca. 9 prosent etter foreløpige oppgaver, mens økingen i faktorinntekt i de skjermede industrigrupper er beregnet til ca. 16 prosent. I resten av næringslivet, medregnet offentlig tjenesteyting, var økingen i faktorinntekt om lag 12 prosent.

De samlede lønnskostnader økte med 5,8 milliarder kr. fra 1971 til 1972, fordelt med 4,3 milliarder kr. på utbetalt lønn og 1,5 milliarder kr. på arbeidsgiverandel av trygdepremier, mens eierinntekten bare gikk opp med 0,2 milliarder kr. Dette var en fortsettelse av utviklingen fra året før, da en øking i faktorinntekten på 6,2 milliarder kr. fordelte seg med 5,3 milliarder kr. i utbetalt lønn, 1,5 milliarder kr. i økt arbeidsgiverandel av trygdepremier og en nedgang på 0,6 milliarder kr. i de samlede eierinntekter. Regnet som andel av total faktorinntekt utgjorde utbetalt lønn for alle næringer under ett (eksklusive arbeidsgiveravgifter, men inklusive andre sosiale ytelser) 65,1 prosent i 1970. Andelen steg til 67,1 prosent i 1971 og videre til 67,5 prosent i 1972. Samtidig steg arbeidsgiverandelen av trygdepremier fra 6,9 prosent i 1970 til 8,6 prosent i 1971 og 10,0 prosent i 1972. Dette betyr at de samlede lønnskostnader utgjorde 77,5 prosent av total faktorinntekt i 1972 mot 72,0 prosent i 1970, en oppgang på hele 5,5 prosentpoeng på to år. Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske og inntekt av boliger som andel av total faktorinntekt har i de senere år holdt seg temmelig stabil på ca. 6,5 prosent. I næringer utenom primærnæringer og boliger gikk eierinntekten regnet som andel av total faktorinntekt således ned fra 21,6 prosent i 1970 til bare 16,2 prosent i 1972.

På grunn av svakt datagrunnlag kan det foreløpig ikke gis tall for eierinntekten etter næring for 1972. En kan derfor ikke gi noe detaljert bilde av hvordan det sterke fallet i eierinntektsandelen fra 1970 til 1972 rammet de enkelte næringer. Reviderte nasjonalregnskapstall for 1971 viser imidlertid at eierinntekten i de skjermede næringer i alt økte med ca. 1,0 milliarder kr. fra 1970 til 1971, mens det var et fall i eierinntekten for de konkurranseutsatte næringer på i alt ca. 1,7 milliarder kr. dette år. Nedgangen var særlig konsentrert om konkurranseutsatt industri (—0,9 milliarder kr.) og sjøfart (—0,8 milliarder kr.), som begge hadde hatt et svært godt år i 1970. Det er på det rene at nedgangen i sjøfart fortsatte i 1972, og det er grunn til å tro at det også var nedgang i eierinntekten siste år for de øvrige konkurranseutsatte næringer sett under ett.

Den samlede offentlige og private disponible inntekt (disponibel inntekt for Norge) steg i nominelle beløp fra 1971 til 1972 med 6,4 milliarder kr., eller 8,5 prosent etter foreløpige tall. Av den samlede øking kan 4,1 prosentenheter tilskrives volumøkingen i nettonasjonalproduktet, mens ugunstige prisforhold i vare- og tjenestebyttet med utlandet (forverring i bytteforholdet overfor utlandet) isolert sett førte til en nedgang på 2,0 prosentenheter. Resten av økingen (6,4 prosentenheter) må tilskrives stigning i det nominelle inntektsnivå gjennom høyere lønnskostnader og fortjenester pr. produsert enhet. Av den samlede øking i den disponible inntekt la det offentlige beslag på 2,3 milliarder kr. i form av øking i skatter minus stønader, samt nettokapitalinntekt. Dette tilsvarte en øking i offentlig disponibel inntekt på 10,5 prosent.

Den private disponible inntekt (dvs. privat inntekt av arbeid og kapital med tillegg av stønader fra det offentlige og utlandet, men

fratrukket trygdeavgifter og direkte skatter) økte med 4,1 milliarder kr. eller 7,7 prosent fra 1971 til 1972. Dette var en svakere oppgang enn økingen i de private inntekter før skatt (+9,3 prosent), fordi skattene (netto) steg vesentlig sterkere enn inntektene. Deflatert med nasjonalregnskapets konsumprisindeks økte de private disponible realinntekter med bare 1,0 prosent siste år. Dette meget lave tallet må delvis ses på bakgrunn av at forverringen i bytteforholdet overfor utlandet bidrog sterkt til å begrense veksten i landets samlede realinntekt.

Det foreligger bare summariske og forholdsvis usikre opplysninger om hvordan endringene i privat disponibel inntekt siste år fordelte seg på ulike sosialgrupper. For gruppen lønnstakere, trygdede og pensjonister sett under ett viser foreløpige anslag en oppgang fra 1971 til 1972 i den nominelle disponible inntekten på vel 10 prosent; når en deflaterer med nasjonalregnskapets konsumprisindeks. svarer dette til en øking på 3,4 prosent i disponibel realinntekt. For andre inntektstakere (hovedsakelig selvstendig næringsdrivende og selskaper) sett under ett var det ifølge de foreløpige anslag en nedgang i nominell disponibel inntekt på vel 1 prosent. Dette svarer til en nedgang i disponibel realinntekt på over 7 prosent. Offentlige stønaders andel av den private disponible inntekten var større i 1972 enn året før. Selv om en del av stønadene går til de yrkesaktive, innebærer dette også for 1972 at en større del av faktorinntekten enn året før ble overført fra yrkesaktive til dem som permanent eller midlertidig er ikke-yrkesaktive.

Beregninger over utviklingen i disponibel realinntekt fra 1971 til 1972 for utvalgte husholdninger viser at skattleggingen i 1972 sammen med pris- og inntektsutviklingen, førte til nedgang i disponibel realinntekt varierende mellom ca. 0,5 prosent og ca. 1,5 prosent for de grupper av lønnstakerhusholdninger som omfattes av beregningene (se tabell 68). Forutsetningene for beregningene er imidlertid nokså spesielle, og en må regne med muligheten av betydelige avvik fra de beregnede gjennomsnittstall i individuelle tilfelle. Også for trygdede ektepar uten annen inntekt enn folketrygdens grunnytelser (kr. 15 023 i 1972) var utviklingen i disponibel realinntekt fra 1971 til 1972 svak, med en øking på bare 1,2 prosent. Dette er markert lavere enn veksten i de to foregående år (ca. 8 prosent i årlig gjennomsnitt), vesentlig som følge av svakere vekst i de nominelle grunnytelser.

Den samlede offentlige og private sparing i 1972 utgjorde etter de nå reviderte nasjonalregnskapstall 13,0 milliarder kr. Det svarte til knapt 16 prosent av nettonasjonalproduktet. Av sparingen var 8,4 milliarder kr. offentlig sparing og 4,6 milliarder kr. privat sparing. Den private sparekvoten (definert som privat sparing i prosent av privat disponibel inntekt) var i 1972 om lag 8 prosent. Det var noe lavere enn i 1971 og betydelig lavere enn i toppåret 1970, da den private sparekvoten var så høy som 13 prosent.

Utenriksøkonomi

Underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1972 ble 775 mill. kr. etter foreløpige oppgaver. Her er for første gang innarbeidd tall for virksomheten på den norske kontinentalsokkelen med et importoverskott, vesentlig til investeringsvirksomheten, på knapt 900 mill. kr. (755 mill. kr. i 1971). I 1971 var underskottet på driftsregnskapet, når virksomheten på kontinentalsokkelen regnes med, 3 610 mill. kr. Dermed fikk vi også i 1972 en av de dramatiske endringer som er så karakteristiske for det norske driftsregnskapet. Denne gang ble det en reduksjon i underskottet på nær 3 milliarder kr. etter et utslag i motsatt retning på til sammen 4,5 milliarder kr. i de foregående to år.

Vare- og tjenestebalansen viste en endring på vel 3,1 milliarder kr. fra et importoverskott på nesten 2,9 milliarder kr. i 1971 til et eksportoverskott på knapt 0,3 milliarder kr. i 1972. Som vanlig svarte endringer i nettoimporten av skip til handelsflåten (import av nye og eldre skip minus eksport av eldre skip) for en vesentlig del av endringen, med en nedgang på vel 1,7 milliarder kr. Nettoimporten av varer (medregnet eksport av nye skip) gikk ned med hele 1,8 milliarder kr. etter å ha ligget uvanlig høyt i de to foregående årene; nedgangen skyldtes både at eksportverdien gikk kraftig opp (+12,5 prosent) og at importen — delvis som følge av lagerutviklingen innenlands — steg forholdsvis lite i verdi (+1,5 prosent). Posten nettovalutafrakter av skip i utenriksfart, som kan vise store utslag, endret seg lite fra 1971 til 1972 (—0,2 milliarder kr.). Regnet som prosent av bruttonasjonalproduktet har denne posten vist synkende tendens i de senere år; trass i at nettovalutafraktene av skip i utenriks fart, regnet i kroner, i 1972 var de nest høyeste som er registrert, var de som prosent av bruttonasjonalproduktet de laveste siden 1954. For reisetrafikk og andre tjenester gikk eksportoverskottet noe ned (—0,2 milliarder kr.).

Underskottet på rente- og stønadsbalansen økte forholdsvis sterkt med 0,3 milliarder kr. til noe over 1 milliard kr. i 1972. Denne

posten, som stort sett har vært stigende i etterkrigstiden, svingte i årene 1966—1971 mellom 0,6 og 0,7 milliarder kr. Av den sterke stigningen det siste år skyldtes om lag halvparten øking i norske stønader til utlandet.

Det totale bytteforhold overfor utlandet forverret seg kraftig i 1972, for annet år på rad. Forverringen i 1972 var 3,7 prosent og i 1971 knapt 1,2 prosent. I begge år var det særlig prisutviklingen for skipsfartens inntekter og utgifter som gikk Norge imot, men for 1972 var det også for det rene varebytte en forverring på 0,5 prosent.

Norges samlede netto gull- og valutabeholdninger økte i 1972 med 1,2 milliarder kr. til 8,1 milliarder kr. ved utgangen av året. Omtrent hele økingen (1,1 milliarder kr.) kom til uttrykk i den offisielle gull- og valutareserve i Norges Bank etter Det Internasjonale Pengefonds definisjon. Med en gull- og valutareserve som, uansett hvilken definisjon som velges, er på mellom 8 og 9 milliarder kroner — høyere enn hele nettoimportoverskottet av varer, mer enn en femtedel av et års bruttoutgifter på betalingsbalansen — er Norges internasjonale likviditetssituasjon fortsatt god.

Perspektiver

Ved inngangen til 1973 er utsiktene til fortsatt konjunkturoppgang i den vestlige verden meget gode. Sambandsstatene er inne i det sterkeste konjunkturoppsving på tjue år, og i Vest-Europa er det klare tegn til at oppgangstendensene forsterker seg. Usikkerhetsmomentet i den vesteuropeiske konjunkturutvikling er at den økonomiske politikken kan bli strammet til av hensyn til den sterke prisstigningen. Etter OECD's prognoser vil bruttonasjonalproduktet for medlemslandene under ett øke med 6,5 prosent i volum fra 1972 til 1973, mot 5,5 prosent fra 1971 til 1972. Også volumet av utenrikshandelen for OECD-landene er anslått å ville øke sterkere i 1973 enn i 1972. Produksjonsveksten ventes å bli sterkest i Sambandsstatene, Japan og Australia, men også for de aller fleste vesteuropeiske land regnes det med en raskere veksttakt i 1973 enn i 1972. Bruttonasjonalproduktet for de vesteuropeiske OECD-land, sett under ett, ventes å øke med 5,5 prosent i 1973 mot 4 prosent i 1972. For de land som er Norges viktigste handelspartnere, og som til sammen avtar vel tre fjerdedeler av vår samlede vareeksport, ventes produksjonsveksten i 1973 i gjennomsnitt (veid med norsk vareeksport) å bli 5,1 prosent. Dette er klart sterkere stigning enn i 1971 og 1972 (+ 2,1 prosent og +3,5 prosent) og også sterkere enn den gjennomsnittlige stigningstakt i perioden 1957—1970 (+4,5 prosent).

På denne bakgrunn er det grunn til å regne med gode avsetningsmuligheter for norsk vareeksport også i 1973. Etter den betydelige eksport fra lager siste år, er det rett nok uvisst om eksportvolumet vil kunne øke like sterkt som i 1972. Likevel skulle forholdene ligge til rette for en sterk produksjonsvekst i eksportnæringene. Den sterke prisstigning som er under utvikling i Vest-Europa og det alminnelige konjunkturoppsving gjør det rimelig å regne med oppgang i prisene for norsk eksport av varer og tjenester. Men også importprisene vil stige, og det er vanskelig å bedømme om bytteforholdet for varer og tjenester sett under ett vil bedre seg.

Innenlands må en regne med at etterspørselsveksten vil bli moderat i første del av 1973. Det private konsumet vil på grunn av prisstigning og skjerpet skattlegging neppe øke i den første tid framover. Avhengig av størrelsen på de forestående inntektstilleggene, kan en derimot vente en forsterkning av konsumetterspørselen fra våren av. For næringslivets investeringer i fast kapital kan en heller ikke, ut fra de plantall som foreligger, vente noen stigning med det første. I mange tradisjonelle eksportnæringer gjør lave eierinntekter at bedriftene fortsatt er tilbakeholdende med å sette i verk nye investeringer. Etter hvert som kapasitetsutnyttingene i eksportnæringene bedrer seg, og særlig dersom det skulle bli en merkbar oppgang i eksportprisene, kan imidlertid investeringsaktiviteten komme til å ta seg sterkt opp utover året. En må regne med positive vekstimpulser i 1973 også fra lagerinvesteringene og den offentlige etterspørsel.

Mot denne bakgrunn kan en i Norge vente fortsatt vekst i produksjonen og høy sysselsetting i 1973. Takten i produksjonsstigningen kan ennå en tid framover bli forholdsvis moderat. Men med en tiltakende investeringsaktivitet, som nå virker sannsynlig, kan en regne med at veksttakten vil øke etter hvert, og pressproblemer vil kunne melde seg mot slutten av året. På grunn av stigende importpriser og lønnskostnader må en også i inneværende år regne med sterke underliggende prisstigningstendenser.

English summary

The economic situation

For the western world as a whole 1972 was a year of economic recovery. As in 1971, however, there was considerable idle production capacity in most countries, and unemployment generally remained at a high level.

In the United States a new business recovery was underway at the end of 1970, but the growth in 1971 was not very pronounced. The upswing did not really gain momentum until a clear expansionary policy was initiated in the autumn of 1971. Industrial production advanced by 10.5 per cent from the end of 1971 to the end of 1972, and throughout all of last year the U. S. economy experienced strong economic expansion. In Western Europe stagnation tendencies prevailed throughout most of 1971, and production growth was at its lowest during the second half of the year. The shift towards a stronger growth in production and demand first came in the winter of 1971—72 after measures to stimulate the economy were implemented in several countries. The upswing was initially moderate with considerable variations from one country to another, and unemployment generally continued to rise. However, investment and foreign demand, influenced bye the increasing import surplus of the United States, gradually provided a stronger impetus to growth. Towards the end of 1972 growth had gained considerable momentum also in Western Europe.

A tapering off in production growth in 1970 and the stagnation tendencies in 1971 contributed only to a small extent in easing the strong inflationary pressures in Western Europe. The surge in prices was unusually severe through 1970, and as late as summer 1971 the rate of increase in consumer prices was at its highest (+ 8 per cent on an annual basis for the West-European OECD countries combined). The rate of price increases slowed down noticeably from the summer of 1971 up to the first quarter of 1972, but continued to be well above the average rise in consumer prices during the 1960's. A new and even stronger wave of price advances started, however, in the spring of 1972. During the period from May until October 1972 consumer prices in the OECD European countries rose by an average of 9.6 per cent measured on an annual basis.

On the basis of calculations available at year-end the rise in the volume of gross domestic product from 1971 to 1972 for the OECD countries combined (including the USA, Canada, Japan and Australia) is estimated at 5.5 per cent. This was a considerably greater increase than from 1970 to 1971 and approximately equal to the average rate of growth for the 1960's. The improvement from 1971 to 1972 can primarily be ascribed to the development in the United States where the gross domestic product increased, according to provisional figures, by as much as 6.5 per cent, as against only 2.7 per cent for the preceding year. Japan and Western Europe also showed a higher growth for 1972 than 1971; in Japan the growth rate rose from 6.7 to 8.5 per cent and in the Western European OECD countries from 3.2 to 4 per cent. There were nevertheless relatively few Western European countries which recorded a high rate of growth in 1972, viz. France, Austria (both 5.5 per cent) and some Southern European countries. The rates of growth in Belgium, Denmark, Finland and Switzerland ranged from 4¼ to 4½ per cent, while West Germany, Italy, the Netherlands, Sweden and Ireland only showed a growth of between 2 to 3½ per cent from 1971 to 1972. Even though the growth was generally moderate on the average from 1971 to 1972, the rate of growth in most Western European countries accelerated during 1972.

Economic activity in Norway in 1972 was influenced both by the repercussions of the sluggish economic situation abroad and by the declining growth in domestic demand. The utilization of capacity and employment in industry and trade generally remained at a high level, but the growth in production was relatively moderate and substantially lower than throughout most of the 1960's. Gross domestic product at constant prices increased by 4.3 per cent from 1971 to 1972, as against a rise of 5.5 per cent from 1970 to 1971 according to revised figures. The decline in the rate of growth from 1971 to 1972 was to some extent moderated by the rapid growth in shipping last year. When shipping is excluded,

gross domestic product rose by 3.6 per cent from 1971 to 1972, as against 5.3 per cent the preceding year. The gross product in manufacturing industry, when oil extraction in the North Sea is included, increased in 1972 by 4.1 per cent. When oil extraction is excluded, gross product in manufacturing industry rose by 3.5 per cent in 1972, or slightly less than in 1971. The growth in production in building and construction from 1971 to 1972 was feeble (2.9 per cent). Wholesale and retail trade recorded a growth in production amounting to 3.4 per cent, and the production growth in most other service industries was approximately the same in 1972 as in 1971.

During the last four-five years the growth in production in the Norwegian economy has been considerably lower than the rates recorded during the 1960's. For the five-year period 1967—1972 gross domestic product at constant prices advanced by an average of 4.3 per cent per annum, where as the average annual rate of growth of gross domestic product for the period from 1959 to 1967 had been 5.1 per cent. Most noteworthy was the difference in growth rates for the manufacturing industry. While the gross product at constant prices in manufacturing for the period 1959—1967 increased by an average of 5.8 per cent annually, the increase was barely 4.1 per cent annually for the period 1967—1972. It is unusual that production in manufacturing over as long a period as five years increases more slowly than the domestic product. The development of production in manufacturing reflects a decline in the growth rates for production per employee. While production per employee in manufacturing rose by an average of 4.4 per cent annually for the period 1959—1967, the growth for the period 1967—1972 is estimated at about 2.9 per cent annually.

At the beginning of 1972 some sectors of the Norwegian economy had for some time felt the adverse effects of the international recession. In most traditional export industries reduced sales and falling prices entailed a sharply reduced profitability, and the activities were to a sizable extent sustained through production for stocks. At the same time the domestic demand pressures, which marked the first part of 1971, had been considerably reduced; consumption and investments continued at a high level, but the rate of growth was weak. Throughout 1972 the developments in foreign and domestic demand were rather disparate. The start of the economic upswing in Western Europe during the spring led — as so often before in corresponding situations — very quickly to a sharp rise in the volume of merchandise exports. Because of the undesirably large inventories of export goods, the effects on production were initially small. Production in the export industry started, however, to rise in the second quarter, and during the second half of the year the manufacturing industry's production of export goods rose very sharply (an estimated rate of 15 per cent on an annual basis). Export prices were, however, not sizably influenced by the upswing and were low for important commodity groups throughout the entire year. Signs of a slowdown in domestic demand became increasingly more apparent through 1972. This was manifested in industry's investments in fixed capital and private consumption, and in certain sectors of manufacturing there was a decline in order reserves. In the first few months of 1972 the manufacturing industry's production indices both for consumer and investment goods showed a small increase, but from the summer the tendency to stagnation or a weak decline was dominating. There were, as late as the turn of the year, still no clear signs of an upswing in the inflow of new orders and production for the home market industries. In building and construction, however, the figures for building starts for new plants and commercial buildings indicated a certain increase in the course of the second half of 1972.

The trend in employment in 1971 and 1972 is difficult to assess since the monthly employment statistics for wage earners were discontinued at the end of 1970. Figures for manufacturing and building and construction indicate decisively, however, that employment in these industries continued to advance in 1971, even though the growth was somewhat less than in the two preceding years. The figures for several of the service industries also suggest that the rise in employment continued in 1971. At the present time only the quarterly manpower surveys are available, and thus it is more difficult to assess the development from 1971 to 1972. It is most probable that employment on the whole rose somewhat last year as well, but the growth was, as far as can be judged, considerably less than normal. Based on information available, there was little or no increase in employment in manufacturing industry, and there was a possible decline in employment in building and construction. The growth in employment in the service industries was probably considerably less than it has been in recent years. Reports from the labour exchanges concerning registered job applicants and vacancies also indicate that the labour market was clearly less tight in the

course of 1971 and 1972. Since the summer and autumn of 1971 the figures for registered job applicants have been higher and the figures for vacancies lower than for the same period the preceding year. The effects have, however, not been particularly pronounced. As late as December the figure for registered job applicants, including 2 400 persons temporarily unemployed, was only 4 500 higher than at the same time in 1971 and 5 800 higher than the unusually low figure at the end of 1970.

The economic policy

When the national budget was submitted in the autumn of 1971 the Norwegian economy was characterized by a generally tight labour market with unusually strong wage drift and pronounced inflationary tendencies; in addition, the authorities envisaged a trend leading to a major deficit in the balance of payments. Domestic demand for goods and services was considerably higher and had a different composition than planned in the Long-Term Programme 1970—1973. Private consumption, in particular, was substantially higher than anticipated. On this basis and to provide scope for increased efforts in solving high priority public expenditure programs the national budget signalled measures in 1972 to limit the growth in demand, particularly in private consumption.

The fiscal budget for 1972, as presented by the Government, showed an increase in expenditure for goods and services and for transfers of close to 15 per cent in relation to the budget adopted for 1971. This was a sharper rise in expenditure than in the preceding year. In order to provide for the increase in expenditure and ensure a larger income surpus via the central government budget, a considerable increase in tax revenue was necessary. It was therefore proposed that the rates for direct and indirect taxes remain unchanged, a feature which because of the progression in direct taxation automatically entailed an increase in personal taxation. In addition, there was a proposal relating to the introduction of a net worth tax to the central government for personal taxpayers and joint-stock companies, a tax on the profits derived from the sale of shares and a rise in the rate (0.1 percentage point) of the special tax in aid of developing countries. The final budget, as adopted by the Storting, entailed a surplus prior to loan transactions of 400 million kroner. The accounted surplus is now estimated at about the same amount inasmuch as the supplementary appropriations during the year, a shift in expenditure of 137 million kroner from 1971 to 1972 (part of the price curbing measures introduced in 1971) and revised expenditure and revenue estimates generally did not on the whole influence the budget balance. Compared with 1971 the surplus prior to loan transactions in the accounts increased by about 200 million kroner.

The authorities envisaged an increase in expenditure of 18 per cent in 1972 for social security administration. In order to cover this increase in expenditure and raise savings under the National Insurance Scheme to the previously planned level, it was proposed that social security premiums be increased from January 1st, 1972, corresponding to an increase in revenue of 725 million kroner for 1972. The proposed increases in premiums entailed a revenue surplus in the National Insurance Scheme amounting to an estimated 1 300 million kroner. The Storting adopted a somewhat smaller increase in social security contributions than that proposed by the Government, and based on provisional figures at year-end the revenue surplus of the National Insurance Scheme is estimated at 914 million kroner. It is envisaged tsat the revenue surplus for social security administration as a whole in 1972 will be 1 187 million kroner, as against 700 million kroner in 1971.

The surplus in the accounts for the third sector in central government administration, other central government accounts, which includes payments in and out of a number of funds, central government pension funds and changes in tax collectors' balance, is estimated at 738 million kroner. This was a decline of 500 million kroner in relation to the surplus in 1971.

The magnitude of «surplus prior to loan transactions» for central government and social security administration and other central government accounts (including tax collectors' accounts) combined is often used as a summary expression of changes in the government's budget policy. Based on provisional figures this surplus rose from 2.1 billion kroner in 1971 to 2.3 billion kroner in 1972. As a per cent of gross domestic product the figure was 2.4 in both years. This indicates that the overall budget policy was about equally restrictive in 1972 and in 1971.

Credit policy for 1972, as originally drawn up in the national budget in the autumn of 1971, aimed at continuing a relatively tight credit policy line. In light of the economic developments, however, credit policy was gradually relaxed to counteract a decline in business investments in fixed capital and to ensure financing for inventory accumulation. Already towards the end of 1971 the authorities decided, first and foremost on the basis

of the considerable stock-building in export industries, to permit the supply of credit, particularly from the commercial banks, to increase considerably more than the then existing and previously expanded target figures implied. The increase in the total domestic supply of credit to the private sector and the municipalities in 1971 was therefore substantially greater than planned when the national budget for 1972 was submitted. During the first part of 1972 on the basis of uncertainty concerning investment trends, measures were taken with the aim of further stimulating the supply of credit. The target figure for commercial bank advances was raised by 100 million kroner, loans granted by the state banks were increased by 40 million kroner and the issue quota for bond loans by 50 million kroner. In addition, a total of about 760 million kroner in tax-free investment funds, which had been deposited from incomes of the years 1968 and 1969, were released prior to schedules at two intervals in the spring of 1972. The primary reserve requirement for savings banks was entirely repealed as of April 1st, 1972. However, as the liquidity situation through the summer and autumn gradually improved and the loans from banks again rose markedly, the primary reserve requirements were once again tightened; the primary reserve requirement for savings banks was reintroduced as of September 1st, and the reserve requirement for the commercial banks was increased by 1 percentage point on two occasions from October 1st and November 1st. Based on provisional estimates at the turn of the year the total domestic supply of credit to industry and the municipalities in 1972 was 10 200 million kroner. Coupled with the extraordinary release of investment funds this represented an increase in the supply of credit of nearly 20 per cent in relation to 1971. This came in addition to a similar increase from 1970 til 1971.

Following the repeal of the price freeze in late autumn last year, prices surged rapidly throughout 1972, and the ban on price increases was reintroduced on September 15th, 1972. At the end of December it was decided to abolish this price freeze as of January 1st, 1973. At the same time, in connection with the balancing of the 1973 fiscal and social security budgets, certain restrictive measures were adopted which would not take effect until 1973.

Production and demand

The main trends in demand in 1972 differed in many important respects from those in 1971. In 1971 the recession abroad entailed that foreign demand provided only a small impetus to growth, while the domestic demand remained at a high level and provided the basis for considerable production growth. In 1972 foreign demand rose markedly and provided for the year as a whole stronger growth stimuli than had been the case for a long time. Provisional estimates indicate that at least two thirds of the production growth in 1972 directly and indirectly can be linked to the increase in exports. Domestic demand, on the other hand, rose slightly from 1971 to 1972. This was, to a large extent, due to the international recession in 1971. The development in business investments in fixed capital and investments in stocks, in particular, had a restraining effect on production growth. A weak trend in private disposable real income also slowed down the growth, while public consumption and investments in dwellings contributed towards a growth in production.

Total exports of goods and services increased in volume by as much as 15 per cent from 1971 to 1972. Following a relatively slight increase in the two preceding years, this represented the largest increase in exports since 1950. When gross foreign exchange freight earnings and the record export of second-hand ships are excluded, exports rose in volume by 12 per cent from 1971 to 1972, while the increase from 1970 to 1971 was barely 2 per cent. Merchandise exports, when new ships from Norwegian yards are included, registered a gain of 13 per cent, as compared to a rise in volume of 1.6 per cent the preceding year. Exports from the engineering industry, including new ships, showed a growth of 11 per cent in volume. Among the traditional branches of commodity-producing export industries there was a considerable expansion in volume for metals, particularly metals other than iron an steel, but low prices resulted in a relatively small increase in terms of value. The export of fish products, fertilizers, mineral oil and a number of finished goods also showed a sharp rise. Exports from the pulp and paper industry, on the other hand, increased relatively little both in volume and value.

Gross fixed capital formation all told declined in volume by about 6 per cent from 1971 to 1972, as against an increase of 18.6 per cent the preceding year. For the first time gross investments in connection with the extraction of crude oil and natural gas in the North Sea have been incorporated in the figures. In both 1971 and 1972 the total figures were heavily influenced by variations in investments in shipping. While investments in ships and vessels, calculated at constant

prices, rose by more than 50 per cent from 1970 to 1971, there was a decline in volume of almost the same magnitude from 1971 to 1972. Gross fixed capital formation, excluding ships and vessels, expanded in volume by 3.6 per cent from 1971 to 1972, as compared to an increase of 12 per cent the preceding year when North Sea investments boosted the figure substantially. Gross investments in dwellings, calculated at constant prices, rose by 2.5 per cent from 1971 to 1972. This was a considerably lower rate of increase than during the years 1968—1971, when investments in dwellings rose by an average of 10 per cent annually. Gross fixed capital formation in general government registered a gain in volume of 9.4 per cent from 1971 to 1972, or slightly less than the increase of 11.7 per cent, according to revised figures, from 1970 to 1971. In the case of investments in fixed capital in business and industry apart from shipping (excluding, too, dwellings and gross fixed capital formation in general government) the increase was feeble — only 2.3 per cent in 1972. Here, investments in manufacturing along with investments in oil extraction had a decisive influence. While the manufacturing industry's investments in fixed capital rose by 11 per cent in volume from 1970 to 1971, investments in manufacturing registered a decline of 4 per cent in 1972. I 1971 the increased investments in oil extraction alone contributed to boosting investments in business and industry (excluding shipping) by almost 4 per cent. The increase in 1972 was somewhat less, but nevertheless corresponded to approximately the entire rise in investments in business and industry when shipping is excluded. For the remainder of business and industry (excluding shipping) there was some variation from one industry to another, but altogether an increase in these investments more than offset the entire decline in investments in manufacturing.

Total stocks again showed an increase in 1972, according to provisional and somewhat incomplete data, but investments in stocks were considerably lower than the record figures registered from 1970 to 1971. The data currently available show that the composition of investments in stocks in 1972 was considerably different from that of the two preceding years. The unusually high inventories of own products in manufacturing, resulting from declining sales in the export industries in 1970 and 1971, were sharply reduced beginning in the first quarter of 1972. The stocks of raw materials, semi-manufactured goods, etc. in manufacturing also fell substantially throughout the year. Stocks in wholesale and retail trade, where complete data are lacking, have possibly shown a certain rise in 1972. There appears to have been a decline in stocks of imported goods in both 1971 and 1972, with the sharpest decline occurring last year. Total stocks increased in value in 1972, according to provisional and uncertain figures, by 755 million kroner, a considerably smaller increase than in 1970 (3 100 million kroner) and in 1971 (1 600 million kroner).

Private consumption, calculated at constant prices, showed a gain of only 1.6 per cent from 1971 to 1972. This represented a substantially lower growth than in the preceding three-year period when consumption increased by an average of 5.2 per cent annually. In spite of the low rate of expansion in private consumption in 1972 the average rate of growth for the four-year period 1968—1972 was nevertheless as high as 4.3 per cent, a figure well above the annual growth of 3.8 per cent estimated in the Long-Term Programme 1970—1973. The unusually low increase in consumption last year can, for the most part, be traced back to the modest growth in consumers' real disposable income as a result of the sharp rise in prices and increased taxes. Calculations made on the basis of national accounts data show that the increase in the volume of private consumption from 1971 to 1972 corresponded well with the available figures on trends in real income for the groups wage and salary earners, social security recipients and the self-employed. The greatest increase in private consumption in 1972 was registered by the category medical care, where the sharp rise in services from public health services had a considerable influence. Consumption of other goods and services increased by a total of less than 1 per cent. The categories user operated transportation and textiles and clothing registered a decline at constant prices of 7.9 per cent and 5.3 per cent respectively.

Public consumption showed a gain in volume of 5.3 per cent from 1971 to 1972 according to provisional and uncertain estimates. This came in addition to the sharp rise in 1971 — as much as 7.5 per cent according to revised figures. Most of the increase in 1972 related to government civilian consumption, which advanced by 5.9 per cent at constant prices, while military consumption only showed a gain of 3.0 per cent.

Total imports of goods and services increased in volume by only 1.5 per cent from 1971 to 1972. This was a considerably lower increase than from 1970 to 1971 when the volume

of imports rose by 6.5 per cent. Total imports both in 1971 and 1972 were influenced by variations in the import of ships and shipping expenditure abroad. While both these items contributed to boosting substantially the volume of imports from 1970 to 1971, there was from 1971 to 1972, calculated at constant prices, a decline of 8 per cent in ship imports and, according to provisional figures, a drop of 2 per cent in shipping expenditure abroad. The import of other goods and services showed an increase in volume of 3.5 per cent from 1971 to 1972, or the same as the preceding year. Merchandise imports (excluding ships) expanded in volume by 2.4 per cent, i.e. somewhat more sharply than in 1971 (1.7 per cent). The unusually low import figures the last two years must be viewed in connection with the development of stocks. In 1970 the record increase in stocks was one of the factors which led to a sharp rise in imports. In 1971 the overall increase in stocks was somewhat less and was particularly concentrated on finished goods in the export industries; at the same time there was a certain reduction in the stocks of imported goods. This tendency appears to have continued in 1972, when total stocks increased little and the stocks of imported goods were further reduced.

Prices and wages

The rise in prices, measured by the annual average of the consumer price index, amounted to 7.2 per cent from 1971 to 1972, as against 6.2 per cent from 1970 to 1971. The increase in prices from 1969 to 1970 was 10.6 per cent, but of this it is usually estimated that 5.8 per cent was a direct result of the tax reform. Even with the correction for the value added tax, the rise in prices registered for the last three years is the steepest for a three-year period since the Korea inflation during 1950—1952. The national accounts price index for private consumption shows a 6.6 per cent rise from 1971 to 1972. On the other hand, prices for Norwegian exports of goods and services fell by 3.6 per cent from 1971 to 1972 according to the national accounts.

The unusually steep rise in prices in Norway in 1972 must be viewed in connection with the development since 1970, when a surge in prices abroad began to have an effect on the Norwegian economy at the same time that the tax reform and generally improved economic conditions provided an inordinately large increase in domestic demand, in terms of value, and resulted in sharp price rises throughout the entire year. A price freeze instituted in November 1970 succeeded in easing the rise in consumer prices considerably from the beginning of 1971 until August of that year. This slowdown in price increases entailed a sharp pressure on profit margins in production and turnover which, at the time when the price freeze was put into effect, was hardly yet adjusted to the sharply increasing costs in 1970. In addition, import prices continued to surge up to the second quarter of 1971, and the total wage costs per man-year rose by as much as 15.4 per cent in 1971. As the controls were gradually relaxed and ultimately entirely abolished as of November 15th, strong latent tendencies for price increases became apparent. These tendencies had an influence on the development in 1972. Despite the only moderate increase in wages and costs for the year and the virtual elimination of demand pressures, the rise in prices was unusually steep and more severe than in each of the two preceding years. The consumer price index advanced by a rate of 8.5 per cent on an annual basis from August 1971 to September 1972, while a new price freeze again resulted in a somewhat more restrained growth in prices during the last three months of the year (approximately 5 per cent on an annual basis).

The price developments in Norway during both 1972 and 1971 were sizably influenced by the price developments elsewhere in Western Europe. Both the steep increase in prices abroad in 1970 and the slowdown of price advances in 1971 had a relatively rapid impact on Norwegian import price indices. In 1972 import price indices generally remaind stable despite the sharp wave of price increases which characterized Western Europe during the second half of the year. The impetus to price rises in Norway in 1972 therefore emanated, to a greater extent than for the two preceding years, from the domestic economy. Calculations indicate that only about a third of the rise in consumer prices from 1971 to 1972 can directly and indirectly be ascribed to foreign prices.

In the domestic economy the upward adjustment of profit margins in production and turnover along with — as in previous years — the increase in industry's total wage costs per man-year — contributed sizably to raising prices. A relatively substantial increase in prices of a number of public services, once the price freeze was abolished, must be viewed as a consequence of rises in costs and also contributed to raising the consumer price index in 1972. Changes in indirect taxes and subsidies had on the whole a minor influence on costs and prices in 1972. On the other hand, the new agricultural agreement, put into

effect from July 1st, 1972, contributed to raising prices. The influence was, however, small; producers' prices for agricultural goods did not rise by more than an average of 4 per cent from 1971 to 1972 measured on an annual basis. The consumer price index for selected agricultural goods which, in addition to producers' prices also reflects processing and distribution margins, showed about the same increase as the total consumer price index from the autumn of 1971 to the autumn of the following year.

Wages for most wage earners were revised on the basis of new collective agreements in 1972, with most settlements entering into force in the spring. The uncertain economic situation and the low level of profits in important industries, along with the unions' desire to improve the relative position of low-paid workers, had an influence on the results. The agreement between the Norwegian Employers' Confederation and the Norwegian Federation of Trade Unions (LO) was concluded for a two-year period and provided a general supplement, with effect from April 10th 1972, and an additional built-in supplement with effect from April 10th 1973. Moreover, the agreement contained provisions for special increments to low-paid workers and a wage drift guarantee in order to safeguard the agreement's intentions with regard to low-paid workers. The agreement also includes a semi-automatic index clause linked to the consumer price index on March 15th 1973. Excluding index adjustments, the settlement is estimated to correspond to a wage increase of 4.9 per cent for the first year of the agreement and an additional 1.9 per cent for the second year. As usual the agreement between the Norwegian Employers' Confederation and the Norwegian Federation of Trade Unions established the pattern for agreements for other wage and salary earners, inter alia, in the central government and municipalities. Most of these groups, however, achieved a somewhat higher percentage increase in order to compensate for the lack of possibilities for increases caused by wage drift. The wage drift appears to have declined somewhat from the beginning of 1971 and since then has remained at a level which, although high, is well below the record figures registered from 1970 to 1971. The wage drift for the first three quarters of 1972 for adult men in manufacturing, transport, building and construction is estimated at 4.5—5 per cent measured on an annual basis, as against 6.6 per cent from the first quarter of 1970 to the first quarter of 1971. The average wages paid per man-year for all industries were in 1972 about 9.3 per cent higher than in the preceding year on the basis of provisional and to some extent rather uncertain estimates. In 1971 and 1970 the corresponding increases were 12.5 per cent and 7.9 per cent respectively. When deflated by the consumer price index of the national accounts this represented an improvement in real wages amounting to 2.5 per cent in 1972, as against 5.7 per cent in the preceding year.

The total wage bill per man-year which, in addition to wages and salaries, includes the employers' share of social security premiums increased for all industries combined by 11.2 per cent from 1971 to 1972 according to provisional figures in the national accounts. The increase from 1970 to 1971 amounted to 14.8 per cent and over the two-year period 1969—1971 to 24 per cent. The sharp increase in the employers' share of social security premiums has been an important factor in raising these figures. The employers' share of social security premiums increased by 27 per cent from 1971 to 1972, as against 38 per cent the preceding year and 59 per cent for the two-year period 1969—1971.

Incomes and income distribution

The figures in the national accounts relating to income developments are to a large extent based on indirect calculations. Only certain items can be verified by comparisons with statistics on accounts and incomes compiled directly. It is a general rule — which also applies to the revised national accounts — that the information pertaining to income is less reliable than the information on domestic product and its various components. The provisional figures on incomes are particularly uncertain for the last year. With these reservations in mind, figures which are now available indicate that total wage costs increased sharply both in 1971 and 1972 while at the same time entrepreneurial income all total probably declined somewhat. As a result, sizable shifts in the distribution of income have taken place during the last two years, characterized by a rise in the share represented by wages and salaries and an unusually sharp fall in entrepreneurial income, first and foremost in the industries exposed to foreign competition.

Total factor income, calculated at current prices, increased by 6 000 million kroner (9.4 per cent) from 1971 to 1972, according to provisional calculations. There were sizable variations in the development of factor income from one industry to another. The changes from the preceding year were small for agriculture and fishing. Beyond that, it

was characteristic that factor income declined or only rose slightly in the industries exposed to foreign competition where prices for their products declined in part, while factor income showed a considerable gain in the sheltered industries. Among the industries exposed to foreign competition there was a drop in factor income from 1971 to 1972 in forestry (— 15 per cent), mining (— 2 per cent) and shipping (— 12 per cent). Manufacturing industries exposed to foreign competition registered an increase of approximately 9 per cent according to provisional figures, while the increase in factor income in the sheltered industries has been calculated at approximately 16 per cent. For the remainder of business and industry, including public services, factor income expanded by about 12 per cent.

The total wage bill increased by 5 800 million kroner from 1971 to 1972, with 4 300 million kroner representing wage and salary payments and 1 500 million kroner the employers' share of social security premiums, while entrepreneurial income only showed a gain of 200 million kroner. This was a continuation of the development in the preceding year when an increase of 6 200 million kroner in factor income was composed of 5 300 million kroner in wage and salary payments, an increase of 1 500 million kroner in the employers' share of social security premiums and a decline of 600 million kroner in total entrepreneurial income. Calculated as a share of total factor income wage and salary payments for all industries combined (excluding the employers' contributions, but including other social benefits) amounted to 65.1 per cent in 1970. The share rose to 67.1 per cent in 1971 and further to 67.5 per cent in 1972. At the same time the employers' share of social security premiums increased from 6.9 per cent in 1970 to 8.6 per cent in 1971 and 10.0 per cent in 1972. This entails that the total wage bill amounted to 77.5 per cent of total factor income in 1972, as against 72.0 per cent in 1970, a rise of as much as 5.5 percentage points in two years. As a share of total factor income the incomes of self-employed persons in agriculture, forestry and fishing along with income from dwellings have in recent years remained rather stable at approximately 6.5 per cent. Entrepreneurial income in industries other than primary industries and dwellings thus declined as a percentage of total factor income from 21.6 per cent in 1970 to only 16.2 per cent in 1972.

In view of the poor data base it is not possible at the moment to provide figures for the distribution of entrepreneurial income by industry for 1972. A detailed picture of how the sharp drop in the share representing entrepreneurial income affected the various industries from 1970 to 1972 can thus not be given. Revised national accounts figures for 1971 show, however, that entrepreneurial income in the sheltered industries increased all told by approximately 1 000 million kroner from 1970 to 1971, while entrepreneurial income in the industries exposed to foreign competition fell by a total of approximately 1 700 million kroner that year. The decline was particularly pronounced in manufacturing industries exposed to foreign competition (— 900 million kroner) and shipping (— 800 million kroner), both of which had experienced a very good year in 1970. It is obvious that the decline in shipping continued in 1972, and there is reason to believe that there was also a drop in entrepreneurial income last year for industries exposed to foreign competition as a whole.

Total public and private disposable income (disposable income for Norway) rose in nominal amounts from 1971 to 1972 by 6 400 million kroner, or 8.5 per cent according to provisional figures. Of the total increase 4.1 percentage points can be accounted for by the increase in the volume of the net domestic product, whereas unfavourable price conditions in the exchange of goods and services with other countries (deterioration in the terms of trade), if considered separately, led to a decline of 2.0 percentage points. The rest of the increase (6.5 percentage points) must be ascribed to a rise in the nominal income level resulting from higher wages and profits per unit produced. Of the total increase in disposable income the public sector claimed 2 300 million kroner in the form of an increase in taxes minus subsidies, and transfers and net capital income. This corresponded to an increase of 10.5 per cent in the public sector's disposable income.

Private disposable income (i.e. private earned income plus government transfers payments and transfers from abroad, minus social security premiums and direct taxes) increased by 4 100 million kroner or 7.7 per cent from 1971 to 1972. This represented a lower growth than the increase in private income before taxes (+ 9.3 per cent) because taxes (net) rose considerably more sharply than income. When deflated by the price index for private consumption in the national accounts, private real disposable income expanded by only 1.0 per cent last year. This very low figure must partially be considered on the basis of a deterioration in the terms of trade which contributed substantially to limiting the growth in the country's total real income.

Only summary and comparatively unreliable information is available to show how changes in private disposable income was distributed among different social groups in 1972. For the category wage and salary earners, social security recipients and pensioners taken as a whole provisional estimates show a gain of 10 per cent in nominal disposable income from 1971 to 1972; this corresponds to an increase of 3.4 per cent when deflated by the price index for private consumption in the national accounts. For other income earners combined (mainly self-employed persons and business enterprises) provisional estimates show a decline of 1 per cent in nominal disposable income. This corresponds to a drop of more than 7 per cent in real disposable income. Government transfer payments, as a share of private disposable income, were larger in 1972 than in the preceding year. Even though some of the transfers are made to employed persons, this means that for 1972 as well a larger proportion of factor income than was the case in the preceding year was transferred from employed persons to those who permanently or temporarily are not gainfully employed.

Calculations on the changes in real disposable income from 1971 to 1972 for selected households show that taxes in 1972 along with the development in prices and income led to a decline in real disposable income varying between 0.5 per cent and about 1.5 per cent for those groups of wage-earning households included in the calculations (see table 68). The basis for the calculations is, however, somewhat special, and the possibility of considerable individual deviations from the calculated averages must be expected. Real disposable income for insured married couples with no other source of income than the basic benefits from the National Insurance Scheme (15 023 kroner in 1972) also showed a feeble increase of only 1.2 per cent from 1971 to 1972. This is markedly less than the growth registered in the two preceding years (approximately 8 per cent as an annual average), primarily as a result of the lower increase in the nominal basic benefits.

Total public and private savings amounted to 13 000 million kroner in 1972 on the basis of revised national accounts figures. This corresponded to barely 16 per cent of net domestic product. Public savings accounted for 8 400 million kroner and private savings for 4 600 million kroner. The private savings quota (defined as private savings as a percentage of private disposable income) was about 8 per cent in 1972. This was somewhat lower than in 1971 and considerably lower than the record year 1970 when the private savings quota was as high as 13 per cent.

The balance of payments

The deficit on current account in the balance of payments amounted to 775 million kroner in 1972 on the basis of provisional estimates. This figure includes, for the first time, activities on the Norwegian continental shelf which showed an import surplus, primarily for investment activities, of about 900 million kroner (755 million kroner in 1971). In 1971 the deficit on current account, when activities on the continental shelf are included, was 3 610 million kroner. Thus 1972 as well registered one of the dramatic changes which are so characteristic of the Norwegian current account. This time the deficit was reduced by close to 3 000 million kroner, while for the two preceding years the deficit showed an increase of altogether 4 500 million kroner.

The balance on goods and services showed a change of 3 100 million kroner, from an import surplus of almost 2 900 million kroner in 1971 to an export surplus of barely 300 million kroner in 1972. As usual, a considerable part of the change was ascribed to changes in the net imports of ships for the merchant fleet (imports of new and second-hand ships minus exports of second-hand ships) which showed a decline of about 1 700 million kroner. Net merchandise imports, including exports of new ships, declined by as much as 1 800 million kroner after having remained at an exceptionally high level during the two preceding years; the decline is due both to a sharp increase in exports (+ 12.5 per cent) and the fact that imports — partly as a result of domestic stocks — only showed a relatively small increase in value (1.5 per cent). Net foreign exchange freight earnings, which can have a considerable influence, changed very little from 1971 to 1972 (— 200 million kroner). Calculated as a percentage of gross domestic product this item has shown a downward trend in recent years; despite the fact that net foreign exchange freight earnings, measured in kroner, were in 1972 the second largest amount ever recorded, the amount as a percentage of gross domestic product was the lowest since 1954. The export surplus for tourism and other services declined somewhat (— 200 million kroner).

The deficit on the balance of interest and transfer payments increased relatively sharply by 300 million kroner to somewhat more than 1 000 million kroner in 1972. This item, which generally has shown an upward trend during the post-war period, fluctuated between 600 and 700 million kroner during the

years 1966—1970. About half of the sharp rise recorded for the last two years is ascribed to increases in Norwegian transfers abroad.

For the second consecutive year total terms of trade deteriorated considerably in 1972. The deterioration in 1972 was 3.7 per cent and 1.2 per cent in 1971. Price trends for the shipping sector's earnings and expenditures accounted for much of the adverse effect on terms of trade in both years, but a deterioration of 0.5 per cent in the balance of trade was also recorded in 1972.

Norway's total gold and foreign exchange holdings increased in 1972 by 1 200 million kroner to 8 100 million kroner at the end of the year. Almost the entire increase (1 100 million kroner) showed up in the official gold and foreign exchange reserves held by the Bank of Norway, based on the definition of the International Monetary Fund. Regardless of which definition one chooses, Norway's international liquidity situation with gold and foreign exchange reserves amounting to between 8 000 and 9 000 million kroner — greater than the entire net import surplus of goods and more than a fifth of one year's gross expenditure in the balance of payments — must still be considered favourable.

Prospects

At the start of the year 1973 the prospects for a continued economic expansion in the western world are very favourable. The United States is experiencing the strongest economic recovery in twenty years, and there are clear signs in Western Europe that the upturn is gaining momentum. The element of uncertainty in the West-European economic trends is that economic policy may become more restrictive because of the sharp rise in prices. According to the OECD's forecasts the gross domestic product for member countries combined will increase by 6.5 per cent in volume from 1972 to 1973 as against 5.5 per cent from 1971 to 1972. It is also estimated that the volume of foreign trade for OECD countries will increase more strongly in 1973 than in 1972. The growth in production is expected to be greatest in the United States, Japan and Australia, but it is also anticipated that most West-European countries will also experience a more rapid rate of growth in 1973 than in 1972. The gross domestic product of the West-European OECD countries combined is expected to increase by 5.5 per cent in 1973, as against 4 per cent in 1972. In those countries representing Norway's most important trade partners, and which together purchase about three fourths of Norway's total commodity exports, the growth in production in 1973 is expected to amount to an average of 5.1 per cent (weighted by Norwegian commodity exports). This represents a clearly sharper rise than in 1971 and in 1972 (+ 2.1 per cent and + 3.5 per cent), and is also higher than the average rate of increase recorded during the period 1957—1970 (+ 4.5 per cent).

Against this background there is reason to envisage favourable prospects for Norwegian commodity exports in 1973 as well. In view of the considerable exports of stocks last year, it is of course uncertain whether the volume of exports will be able to increase as sharply as in 1972. Nevertheless, conditions appear favourable for a sharp growth in production in export industries. The steep advance in prices currently underway in Western Europe and the general economic upturn seem to justify an assumption that prices for Norwegian exports of goods and services will rise. Import prices will, however, also advance, and it is difficult to judge whether terms of trade for goods and services will show an overall improvement.

It must be envisaged that the growth in demand on the domestic market will be moderate in the first part of 1973. Private consumption will, due to increases in prices and taxes, hardly increase in the immediate future. A strengthening of consumer demand may, however, be anticipated during the spring, but this will be contingent on the size of the forthcoming index supplements. Nor is it possible to assume that business investments in fixed capital will, based on available plans, show any increase in the immediate future. Low entrepreneurial income in many traditional export industries entails that the companies are still reluctant to initiate new investments. However, as the utilization of capacity gradually improves, and particularly if there should be a noticeable increase in export prices, the investment activities may pick up considerably later in the year. It may be envisaged that there will be positive growth stimuli in 1973 from investments in stocks and public consumption as well.

Against this background a continued growth in production and high employment may be expected in Norway in 1973. The rate of increase in production may for some time still be moderate. However, with increasing investment activities, which now appear probable, it may be anticipated that the rate of growth will gradually rise, and pressure problems may appear towards the end of the year. In view of rising import prices and wage costs it must be anticipated that the year 1973 will bring considerable price increases.

Økonomisk-politisk kalender 1972

Utlandet

Januar

1. Vest-Tyskland
Investeringsavgiften reduseres fra 4 til 2 prosent.

1. Sverige
Prisstoppen oppheves.

1. Valutafondet
Medlemsland som omfattes av ordningen med «spesielle trekkrettigheter» (SDR), får den tredje og foreløpig siste tildeling.

1. GATT
Den 5. og siste tollnedtrapping i «Kennedy-runden» settes i verk.

5. Japan
Budsjettet for finansåret 1972 vedtas med en utgiftssum på 37,3 milliarder dollar, en øking på 28 prosent fra forrige års budsjett.

5. Sverige
Industriens adgang til å trekke på investeringsfondene forlenges, i første omgang til 1. mai.

6. Belgia
Diskontoen settes ned fra 5,5 til 5 prosent for å stimulere den innenlandske aktiviteten.

6. Nederland
Diskontoen settes ned fra 5 til 4,5 prosent, ifølge den nederlandske sentralbanken for å følge med utviklingen i det internasjonale rentenivå.

10. Danmark
Diskontoen settes ned fra 7,5 til 7 prosent. Tiltaket må ses i lys av det fallende internasjonale rentenivå.

11. Sverige
Statsbudsjettet for finansåret 1972/73 viser en utgiftssum på 59,1 milliarder sv. kr. og et underskott på 3,3 milliarder kr. Det betegnes som mindre ekspansivt enn forrige års budsjett.

13. Frankrike
Diskontoen senkes fra 6,5 til 6 prosent for å stimulere veksten i investeringene.

24. Sambandsstatene
Budsjettforslaget for finansåret 1972/73 (1. juli 1972—30. juni 1973) viser en utgiftssum på 246,3 milliarder dollar (en øking på 16,5 prosent fra forrige finansår) og et underskott på 25,5 milliarder dollar, det største underskott i fredstid.

Februar

3. Belgia
Diskontoen settes ned fra 5 til 4,5 prosent for å stimulere aktiviteten innenlands.

10. Sverige
På grunn av økingen i valutareservene i de siste månedene lemper myndighetene på restriksjonene ved kapitaltransaksjoner med utlandet, som ble innført i september 1969.

11. Storbritannia
Streik i kullgruvene fører til at mange bedrifter må innstille eller nedtrappe produksjonen.

21. Storbritannia
Enighet oppnås om lønnsøking for kullgruvearbeiderne, og streiken avblåses.

25. Vest-Tyskland
Diskontoen senkes fra 4 til 3 prosent for å redusere tilstrømmingen av utenlandsk kapital.

Mars

1. Belgia og Nederland
Diskontoen senkes fra 4,5 til 4 prosent for å stimulere den innenlandske aktiviteten og

for å følge med i den internasjonale rentenedgangen.

9. Frankrike
En rekke rentesatser senkes, og bankens minstereservekrav reduseres, for å stimulere den innenlandske aktivitet.

21. Storbritannia
Budsjettforslaget for finansåret 1972/73 omfatter skattereduksjoner på i alt 1 211 millioner pund. Det foreslås opprettet et nytt departement for industriell distriktsutbygging.

April

1. Danmark
Statsregnskapet for finansåret som utløp 31/3 var om lag i balanse, mens det i budsjettet var regnet med overskott på 3,2 milliarder danske kr. For det løpende finansår er det budsjettert med et overskott på 2,3 milliarder kr.

6. Finland
Finland ønsker ingen formell tilknytning verken til EF eller COMECON, men tar sikte på handelsavtale med de to organisasjonene.

6. Frankrike
Diskontoen senkes fra 6 til 5,75 prosent for å stimulere investeringsetterspørselen.

7. Italia
Diskontoen senkes fra 4,5 til 4 prosent for å stimulere økonomien.

14. UNCTAD
FN's konferanse om handel og utvikling åpnes i Santiago, Chile.

14. Østerrike
Lav- og mellominntektene får betydelige lettelser i personskatten.

18. Japan
Kvoteordninger for eksport av visse elektriske og elektroniske artikler vil bli gjennomført for å redusere overskottet på handelsbalansen.

24. EF
Ministerrådets beslutning om reduksjon av marginen for valutakurssvingninger fra 4,5 prosent til 2,25 prosent settes i verk.

Mai

1. Sambandsstatene
Lønns- og priskontrollen oppheves for småbedrifter.

7. Frankrike
Den strenge valutakontrollen som ble satt i verk under fjorårets valutakrise, blir lempet på.

18. Danmark
Regjeringen beslutter å skjære ned statsutgiftene for budsjettåret som utløper 31/3-73 med 550 millioner danske kroner.

19. Sverige
For å stimulere investeringene og motvirke sesongmessig arbeidsløshet vinteren 1972/73 beslutter myndighetene å frigi midler i industriens investeringsfond for investeringer i bygg og anlegg fram til 1. mai 1973.

Juni

1. Sverige
Riksdagen vedtar å redusere direkte inntektsskatt til staten for inntekter inntil 70 000 svenske kr., med virkning fra 1. januar 1973. Barnetrygden økes vesentlig, og den alminnelige arbeidsgiveravgiften heves fra 2 til 4 prosent. Det blir også høyere avgifter på brennevin, vin, øl, sigaretter og bensin.

2. Frankrike
Satsene for bankenes tvungne reserver i nasjonalbanken forhøyes med fra 2 prosent til 4 prosent. Tiltaket ventes å ville redusere likviditeten med 1 600 millioner FF.

9. Vest-Tyskland
Myndighetene beslutter å redusere statsutgiftene i budsjettet for 1972 med 2,5 milliarder DM.

15. Vest-Tyskland
Tilbakebetalingene til skattyterne av tidligere innbetalte midler til motkonjunkturfondet tar til.

22. Storbritannia
Diskontoen settes opp fra 5 til 6 prosent for å dempe spekulasjonspresset mot pundet.

23. Storbritannia
Det kunngjøres at pundet skal gjøres flytende med virkning fra 27. juni. I mellomtiden stenges valutabørsene i Vest-Europa.

23. Japan
Diskontoen ned fra 4¾ til 4¼ prosent for å redusere tilstrømmingen av utenlandsk kapital.

27. Sveits
For å bremse den sterke tilstrømmingen av utenlandsk kapital setter myndighetene i verk tiltak som tar sikte på å begrense utlendingers investeringer.

27. Danmark
Diskontoen heves fra 7 til 8 prosent for å motvirke presset mot den danske krone som følge av uroen på valutamarkedet. Svingningsmarginen for danske kroner utvides fra 2,25 til 4,5 prosent.

27. Europa
Valutabørsene åpner igjen. Pundet omsettes til om lag 5 prosent lavere kurs enn tidligere.

27. Valutafondet
En ny gruppe av medlemsland, «Group of Twenty», opprettes for å drøfte verdens valutaproblemer. Foruten de viktigste industrilandene er 10 utviklingsland med i gruppen.

28. Italia
Myndighetene setter i verk tiltak for å kontrollere kapitaltransaksjonene med utlandet.

29. Vest-Tyskland
En rekke tiltak settes i verk for å bremse tilstrømmingen av utenlandsk kapital.

Juli

1. Danmark
Importavgiften på 10 prosent, som ble innført 21. oktober 1971, reduseres til 7 prosent.

1. Nederland
«Konjunkturskatten» reduseres fra 5 prosent til 3 prosent.

1. Sverige
En gradvis nedsettelse av pensjonsalderen fra 67 til 65 år settes i verk.

1. Vest-Tyskland
Etter en meget sterk likviditetsøking i juni som følge av utenlandsk kapitaltilstrømming blir en rekke reservesatser hevet.

3. Sveits
Myndighetene setter i verk nye tiltak, blant annet negativ rente på importert kapital, for å begrense kapitaltilstrømmingen fra utlandet.

10. Danmark
Nasjonalbanken setter i verk tiltak for å minske forretnings- og sparebankers likviditet.

11. Cuba
Cuba opptas som medlem av COMECON.

13. Island
Myndighetene innfører pris- og lønnsstopp for tiden fram til 1. desember 1972.

14. Finland
Etter langvarige forhandlinger godtar regjeringen EF's forslag om 11-års overgangstid for avvikling av toll på papirvarer.

19. Sambandsstatene
The Federal Reserve Bank of New York griper inn på det internasjonale valutamarked for å støtte dollarkursen.

21. Frankrike
Bankenes minstereservesatser blir økt med 2 prosent for å motvirke likviditetsøkingen etter sterk kapitaltilgang fra utlandet.

22. EF-EFTA-landene
Østerrike, Island, Portugal, Sverige og Sveits undertegner handelsavtale med EF.

22. Italia
Nasjonalforsamlingen vedtar innføring av merverdiavgift fra 1. januar 1973. Den nye avgiften får en standardsats på 12 prosent. Dagligvarer og matvarer beskattes med 6 prosent og luksusartikler med 18 prosent. Alle EF-land har nå innført merverdiavgiften.

24. Storbritannia
Britiske havnearbeidere går til streik.

31. Italia
Budsjettforslaget for finansåret 1973 vedtas med et underskott på 4 550 mrd. lire, mot 3 160 mrd. lire i 1972-budsjettet.

August

1. Vest-Tyskland
Enkelte minstereservesatser forhøyes ytterligere for å redusere den innenlandske lik-

viditetsøking som følge av sterk kapitalinngang fra utlandet.

2. Belgia
Statsbudsjettet for 1973 framlegges med en 10,7 prosent høyere utgiftssum enn for 1972. Statsgjelden ventes å øke med 65 milliarder B.F., mot 70 milliarder i 1972.

3. Storbritannia
Regjeringen erklærer unntakstilstand for å få slutt på havnearbeiderstreiken.

16. Storbritannia
Havnearbeiderstreiken avblåses.

17. Island
Etter anke fra Storbritannia og Vest-Tyskland til den internasjonale domstolen i Haag blir Island pålagt ikke å gjennomføre den planlagte utvidelsen av fiskerigrensen fra 12 til 50 nautiske mil fra 1. september i år.

21. Italia
Regional priskontroll innføres på visse matvarer.

23. Vest-Tyskland
Budsjettet for 1973 viser en utgiftssum på 120,4 milliarder DM, en øking på 10,5 prosent i forhold til budsjettet for 1972.

25. Sverige
En rekke stimuleringstiltak settes i verk. Bl. a. økes bevilgningene til miljøinvesteringer og til spesielle sysselsettingstiltak. Videre blir det åpnet adgang til å bruke av investeringsfondene også for bedrifter i andre næringer enn industri. Kommunene får sine lånekvoter utvidet.

30. Frankrike
Myndighetene setter «tak» på prisstigningen på en rekke produkter fram til 31. mars 1973.

September

1. Island
Island, som ikke anerkjenner Haagdomstolens kompetanse i fiskerigrensespørsmålet (se 17. august), utvider fiskerigrensen fra 12 til 50 nautiske mil.

1. Japan
Med sikte på å redusere sitt importoverskott i handelen med Sambandsstatene forplikter Japan seg til å importere amerikanske varer for 1,1 milliarder dollar kommende år.

4. Finland
Socialdemokratene, Centerpartiet, Svenska Folkpartiet og Liberale Folkpartiet danner flertallsregjering.

5. Frankrike
Bankenes minstereservesatser heves fra 4 til 15 prosent.

8. Danmark
Folketinget vedtar lovforslaget om dansk medlemskap i EF med 141 mot 34 stemmer. Da forslaget ikke oppnår det grunnlovsbestemte 5/6 flertall i Folketinget, vil medlemskapsspørsmålet bli avgjort ved bindende folkeavstemning 2. oktober.

15. Frankrike
Regjeringen legger fram et balansert statsbudsjett for 1973, med en utgiftsøking på 11 prosent sammenliknet med 1972-budsjettet.

18. Danmark
Avgiftene på bl. a. alkoholholdige drikkevarer, tobakk og bensin, og skatt på omsetning av fast eiendom, blir hevet, men det skal også settes i verk lettelser i den direkte beskatning.

20. Nederland
Budsjettforslaget for 1973 legges fram med en utgiftsside på fl. 43 081 millioner, og en inntektsside på fl. 40 115 millioner. Merverdiavgiften foreslås satt opp fra 14 til 16 prosent, og lønns- og inntektsskatten med 1 prosent.

26. Sverige
Regjeringen vedtar nye tiltak mot arbeidsløsheten. Tiltakene vil innebære en utgiftsøking for staten på om lag 300 millioner sv. kr. Bl. a. blir bidragene til voksenopplæring og ekstraordinære sysselsettingstiltak økt.

Oktober

1. Østerrike
Frihandelsavtalen mellom Østerrike og EF trer i kraft. Tollsatsen på industrivarer reduseres i første omgang med 30 prosent.

2. Danmark
Ved folkeavstemningen om dansk medlemskap i EF stemmer 63 prosent for, og 37 prosent mot. Valgdeltakelsen var 90 prosent.

3. Danmark
Diskontoen blir senket fra 8 prosent til

7 prosent, etter at den var blitt hevet under valutauroen i slutten av juni (se 27. juni).

9. Vest-Tyskland
Diskontoen settes opp fra 3 til 3½ prosent for å dempe prisstigningen.

10. Finland
Budsjettforslaget for 1973 viser en utgiftsside på 15 milliarder F. mark, eller 15 prosent mer enn utgiftsanslaget for 1972, og et underskott på 800 millioner mark. Bruttonasjonalproduktet ventes å øke med 6 prosent i volum fra 1972 til 1973.

14. Danmark
Nasjonalbanken øker utlånsrammen for bankene med 2 milliarder danske kroner.

18. Sambandsstatene og Sovjetunionen
Sambandsstatene og Sovjetunionen undertegner en 3-årig handelsavtale, som ventes å tredoble handelen mellom de to land.

19. EF
Regjeringssjefene fra EF-landene og søkerlandene blir enige om opprettelsen av et «European Monetary Cooperation Fund». Det er også enighet om felles innsats for å bekjempe inflasjonen.

19. Østerrike
Budsjettforslaget for 1973 viser en utgiftsøking på 9 prosent sammenliknet med 1972-budsjettet. Utgifter til undervisning og forskning økes med ca. 20 prosent.

30. Spania
Regjeringen beslutter å innføre et halvt års prisstopp for dagligvarer og å senke tollen på visse importvarer for å bremse prisstigningen.

30.—31. EF
Finansministrene i EF blir enige om at prisstigningen for neste år ikke må overstige 4 prosent for EF-landene sett under ett.

November

1. Hellas
Tollen på importvarer fra EF-landene blir senket. For industrivarer blir reduksjonen 10 prosent, og det antas at toll på slike varer vil bli helt opphevet i 1974.

1. Irland
Merverdiavgiftssystemet innføres med 3 forskjellige avgiftssatser.

1. Sverige
Det innføres skatt på reklame.

3. Frankrike
Diskontoen forhøyes fra 5,75 prosent til 6,5 prosent for å bremse prisstigningen.

3. Vest-Tyskland
Diskontoen forhøyes fra 3,5 prosent til 4 prosent for å bremse prisstigningen.

6. Storbritannia
Regjeringen beslutter å innføre lønns- og prisstopp i 90 dager, med mulighet til 60 dagers forlengelse.

6. Nederland
Nasjonalbanken hever diskontoen fra 3 prosent til 4 prosent for å følge med i den internasjonale rentestigningen.

7. Sverige
Regjeringen foreslår igjen nye tiltak for å motvirke den stigende arbeidsløsheten, som er spesielt høy blant ungdommen. Tiltakene beregnes å koste ca. 1 500 millioner svenske kroner for de neste 12 måneder. Underskottet på 1972/73-budsjettet anslås etter dette til om lag 7 milliarder svenske kroner.

7. Sambandsstatene
Richard Nixon blir gjenvalgt som Sambandsstatenes president for en ny fireårsperiode.

9. Storbritannia
Englands Bank krever at bankene skal holde en kassareserve svarende til 1 prosent av bankenes innskott på sperret konto i Englands Bank.

14. GATT
Medlemslandene beslutter å innlede nye forhandlinger om toll og andre handelshindringer høsten 1973.

19. Vest-Tyskland
Forbundsdagsvalget gir klart flertall for den nåværende regjeringskoalisjon mellom sosialdemokratene og fridemokratene.

20. Nederland
Regjeringen beslutter å skjerpe priskontrollen med tilbakevirkende kraft fra 15. august.

21. Frankrike
Regjeringen setter i verk vidtrekkende restriksjoner på bankenes utlånsvirksomhet.

22. Japan
Som ledd i arbeidet for å redusere overskottet på handelsbalansen reduseres tollen på 1 865 importvarer med 20 prosent.

23. Belgia
Belgias nasjonalbank hever diskontoen fra 4 prosent til 4,5 prosent.

28. Australia
Diskontoen heves fra 5 til 5,5 prosent.

28. Østerrike
Regjeringen hever diskontoen fra 5 til 5,5 prosent. Bankenes minstereservesats heves med en prosentenhet i tiden fram til januar 1973, med sikte på å motvirke den sterke veksten i likviditeten.

30. Danmark
Budsjettforslaget for finansåret 1973/74 viser en utgiftssum på 49,75 milliarder danske kroner, eller 13 prosent mer enn for inneværende års budsjett, og et overskott på 1,2 milliarder kroner.

Desember

1. Frankrike
Diskontoen heves fra 6,5 prosent til 7,5 prosent for å bremse den sterke prisstigningen i de siste månedene.

1. Vest-Tyskland
Diskontoen blir forhøyet fra 4 prosent til 4,5 prosent, og myndighetene beslutter å minske rediskonteringsvolumet med 10 prosent fra 1. februar 1973. Tiltakene må ses på bakgrunn av den sterke prisstigningen i de siste månedene.

3. Sveits
Folkeavstemning gir flertall for frihandelsavtalen med EF, som dermed trer i kraft 1. januar 1973.

4. Sveits
For å bremse prisstigningen innføres nye utlånsrestriksjoner, begrenset priskontroll og skjerping av restriksjonene på byggevirksomheten.

5. EF
Ministerrådet godkjenner det hittil største budsjett i EF's historie: 4,4 milliarder dollar for 1973. Av den samlede utgiftssum går 80 prosent til jordbruket, hovedsakelig i form av eksportstøtte.

7. Frankrike
Regjeringen vedtar omfattende tiltak for å dempe prisstigningen, bl. a. blir merverdiavgiften redusert fra 23 til 20 prosent, bankenes innskottsrente økt og bankutlånene bremset.

7. Romania — Valutafondet
Romania blir medlem av Valutafondet og Verdensbanken, og blir det første land i «Øst-blokken» som blir medlem av de to institusjoner.

10. Danmark
Forretnings- og sparebankene tillates å øke sine utlån med maksimum 2 milliarder danske kroner i første halvår 1973. Det forutsettes at utlånsøkingen fortrinnsvis skal nyttes til investeringer.

12. Sverige
Riksdagen ratifiserer frihandelsavtalen med EF.

17. Island
Kronen devalueres med 10,7 prosent med tillatt svingningsmargin 2,25 prosent.

18. EF-Egypt
En femårig handelsavtale mellom EF og Egypt blir undertegnet.

21. Storbritannia
Englands Bank beslutter at alle forretningsbanker og finansinstitusjoner skal deponere 2 prosent av sine innskott i nasjonalbanken.

21. Belgia
Diskontoen blir hevet fra 4,5 til 5 prosent for å motvirke den sterke prisstigningen.

21. Vest-Tyskland — Øst-Tyskland
Generalavtalen mellom de to tyske stater undertegnes.

21. Sverige
Regjeringen innfører prisstopp for en del viktige matvarer for hele 1973. Inntektstapet for bøndene (om lag 200 millioner svenske kroner) vil bli dekket direkte av staten ved økt avgift på bensin og andre brenseloljer.

22. Storbritannia
Etter forhøyelser 13. og 27. oktober og 1. og 8. desember økes minimums-utlånsrenten (diskontoen) fra 8 til 9 prosent, som er det høyeste nivå siden første verdenskrig.

Norge

Januar

15. Enighet oppnås mellom EF og Norge om fiskerigrensen i tilfelle norsk medlemskap. Avtalen sikrer Norge enerett til fisket i en 12-mils sone langs hele kysten nord for Egersund i de første 10 år etter at eventuelt medlemskap trer i kraft.

21. Fiskeriminister Knut Hoem går ut av Regjeringen, da han ikke finner at avtalen med EF gir tilstrekkelige garantier for fiskerinæringen. Han etterfølges av stortingsmann Magnus Andersen.

22. Forhandlingsprotokollene om norsk medlemskap i EF undertegnes i Brussel.

Februar

1. Sparebankene i Sør-Norge får sine reservekrav redusert fra 4 til 3 prosent. I Nord-Norge ble kravet satt ned til 2 prosent høsten 1971.

14. Ekofisk-utvalget går i en innstilling inn for at olje og gass fra Phillipsgruppens funn på den norske kontinentalsokkelen skal ilandføres ved Teesside på den engelske østkyst.

18. Regjeringen foreslår i statsråd at tilveksten i Folketrygdfondets midler i år — i motsetning til i de fire foregående år — bare skal brukes til kjøp av obligasjoner.

Mars

3. Brudd i tarifforhandlingene mellom LO og NAF. LO krever 8 prosent lønnsøking, mens NAF tilbyr 2 prosent.

6. LO sier opp plassene for om lag 230 000 medlemmer.

9. Meglingen mellom LO og NAF innledes.

10. Regjeringen anbefaler i en stortingsmelding norsk medlemskap i EF på grunnlag av det oppnådde forhandlingsresultat.

April

1. Sparebankenes plikt til å holde primærreserver oppheves.

9. Forhandlingene mellom LO og NAF resulterer i et anbefalt forslag om en økonomisk ramme for tariffoppgjøret som uten indeksreguleringen er beregnet å tilsvare en lønnsforhøyelse på 4,9 prosent i det første avtaleår og ytterligere 1,9 prosent i det annet avtaleår. Forslaget blir senere vedtatt ved uravstemning.

18. Odelstinget vedtar å forlenge den midlertidige husleiereguleringslov fra 1967 med ytterligere ett år, dvs. fram til 1. juni 1973.

Mai

8. Det blir opprettet to nye departementer: Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Miljøverndepartementet. Samtidig nedlegges Departementet for familie- og forbrukersaker og Lønns- og prisdepartementet.

12. Aksjeloven endres (i første omgang bare for gruve- og industribedrifter), slik at det i aksjeselskaper med mer enn 200 ansatte skal opprettes en bedriftsforsamling på minst 12 medlemmer. Av bedriftsforsamlingen skal ⅔ av medlemmene velges av generalforsamlingen og ⅓ av og blant de ansatte. Bedriftsforsamlingen skal velge selskapets styre og skal «etter forslag fra styret, treffe avgjørelse i saker som gjelder investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser eller rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken». Loven trer i kraft 1. januar 1973.

23. Norge reduserer svingningsmarginen for kursen på den norske krone fra 4,5 prosent til 2,25 prosent.

30. Stortinget vedtar enstemmig å øke tallet på stortingsrepresentanter fra 150 til 155; Akershus vil i det nye Storting som velges høsten 1973 få 3 representanter og Oslo 2 representanter mer enn tidligere.

Juni

5. Odelstinget vedtar nedsettelse av pensjonsalderen fra 70 til 67 år, med virkning fra 1/1-73.

12. Stortinget vedtar enstemmig regjeringens forslag om forhøyelse av Husbankrenten til 5½ prosent, og om endringer i rente- og avdragsreglene for nedskrivningsbidrag og støttelån i statens boligbanker.

23.—27. I likhet med flere utenlandske valutabørser suspenderer Oslo Børs kursnoteringene som følge av uro på valutamarkedet.

August

11. Stortingsmeldingen om en lønnsskattordning legges fram i statsråd. Forutsatt Stortingets godkjennelse vil reformen kunne gjennomføres i 1975.

23. Statsminister Bratteli erklærer at Regjeringen vil gå av dersom folkeavstemningen 24. og 25. september om norsk medlemskap i EF gir flertall for motstanderne. I så fall vil Arbeiderpartiet inntil videre ikke søke ny regjeringsposisjon.

28. Husbanken foretar med virkning fra 1. juli en oppjustering av sine satser for utlån til boligfinansiering.

September

1. Sparebankenes utlån begrenses ved at det innføres primærreservekrav. Pliktige primære reserver skal utgjøre 3 prosent av forvaltningskapitalen. Unntatt fra bestemmelsen er sparebanker i Nord-Norge og sparebanker med forvaltningskapital under 10 mill. kr.

7. Under henvisning til den sterke prisstigningen krever LO i et brev til Regjeringen øyeblikkelig prisstopp og andre prisdempende tiltak. Blant annet foreslås å redusere merverdiavgiften på matvarer.

15. Med tilbakevirkende kraft fra 7. september settes prisstopp for varer og tjenester (med flere viktige unntak) i verk ved kongelig resolusjon. Det blir også varslet om visse kredittpolitiske tilstramningstiltak. Dessuten er det nedsatt en komité som innen 1. juni 1973 skal avgi en innstilling om årsakene til prisstigningen.

24.—25. Folkeavstemningen om norsk medlemskap i EF gir flertall for motstanderne: 53,5 prosent av de avgitte stemmer gikk mot medlemskap og 46,5 prosent for. Frammøteprosenten var 77,7. Det er dermed klart at Norge ikke trer inn i det utvidede europeiske fellesskap fra 1. januar 1973.

Det var store lokale og regionale ulikheter i stemmefordelingen; de fleste byer hadde ja-flertall, mens landkommunene jamt over gikk mot norsk medlemskap. Landsdelvis var motstanden særlig sterk i Nord-Norge, der også byene hadde nei-flertall.

28. Flertallet i Venstres stortingsgruppe (de 8 EF-tilhengerne) vedtar ikke å følge henstillingen fra flertallet i partiets landsstyre om å gå med i regjeringsdrøftelsene.

Oktober

1. Etter at forretningsbankenes utlån har vist sterkere stigning enn forutsatt, blir satsene for forretningsbankenes primærreserver hevet fra 6 til 7 prosent for banker i Sør-Norge og fra 4 til 5 prosent for banker i Nord-Norge. Det blir samtidig bestemt at satsene for både nordnorske og sørnorske banker skal heves med ytterligere en prosentenhet fra 1. november.

6. Regjeringen Brattelis forslag til statsbudsjett for 1973 viser en utgiftsside på 30,9 milliarder kr., en øking på 11,7 prosent i forhold til budsjettforslaget for 1972. Inntektssiden kommer opp i 26,8 milliarder kr., en øking på 10,6 prosent. Det budsjetterte overskottet før lånetransaksjoner er 300 millioner kr., mot 400 millioner kr. i budsjettforslaget for 1972.

Det nye statsbudsjettet innebærer blant annet øking av særskatten til utviklingshjelp, i porto- og telefontakster, og i folketrygdpremiene. Barnetrygden økes med 10 prosent fra 1. oktober 1972, og det foreslås forhøyelse av folketrygdens grunnbeløp. De største utgiftspostene gjelder undervisning og forskning (3,8 milliarder kr.), forsvaret (3,5 milliarder), sosiale formål (3,5 milliarder) og innenlandsk transport (3,3 milliarder). De største inntekter kommer fra merverdiavgift og investeringsavgift (12,3 milliarder), inntekts- og formuesskatt (3,8 milliarder) og motorvognavgift (2,8 milliarder). Budsjettet er basert på medlemskap i EF.

I nasjonalbudsjettet, som legges fram sammen med statsbudsjettet, regnes det med en vekst i bruttonasjonalproduktet på 4,6 prosent i volum fra 1972 til 1973, mens veksten fra 1971 til 1972 anslås til 4 prosent. Det private konsumet ventes neste år å stige med 4,3 prosent, bruttoinvesteringene med 9,6 prosent (4,2 prosent utenom sjøfart), eksporten av varer og tjenester med 7,3 prosent og importen med 11,5 prosent.

7.—18. Regjeringen Bratteli går av, og Lars Korvald (Kristelig Folkeparti) danner ny regjering utgått fra Senterpartiet (6 statsråder), Kristelig Folkeparti (statsminister og 3 statsråder) og Venstre (5 statsråder).

25. Regjeringen anmoder EF-kommisjonen om forhandlinger om frihandelsavtale.

November

14. I forbindelse med finansdebatten i Stortinget blir det vedtatt å forhøye avgiften til

folketrygden. For lønnsinntekter forhøyes den såkalte pensjonsdelen fra 4,9 til 5,4 prosent og sykedelen fra 3,5 til 3,8 prosent. Arbeidsgiveravgiften økes fra 14,8 til 16,7 prosent. Regjeringen Bratteli hadde foreslått å øke arbeidsgiverandelen til 17,2 prosent.

Det blir også gjort vedtak om å øke særskatten til utviklingshjelp.

Desember

4. Handelsminister Hallvard Eika overleverer et norsk memorandum til EF om Norges ønskemål i forbindelse med en frihandelsavtale.

6. Regjeringen beslutter å oppheve prisstoppen fra 1. januar 1973.

9. Et nytt politisk parti blir dannet av utbrytere fra Venstre. Den umiddelbare bakgrunn var uenighet om Venstres medvirkning til dannelsen av den nye regjering.

15. I salderingsdebatten i Stortinget blir det vedtatt å øke tobakk- og alkoholavgiftene fra 1. februar 1973. Minstefradraget ved skattelikningen forhøyes til 1 300 kr. i skatteklasse 1 og 2 600 i skatteklasse 2. Utlånsrammen for statsbankene reduseres med 200 millioner kr. Regjeringen får fullmakt til å unnlate å disponere bevilgninger for inntil 180 millioner kr. neste år.

Nasjonalregnskap.

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.					
Privat konsum	35 603	39 139	43 773	48 898	52 955
Offentlig konsum	9 924	10 943	12 115	14 237	15 903
Sivilt	7 572	8 393	9 286	11 188	12 634
Militært	2 352	2 550	2 829	3 049	3 269
Bruttoinvestering	17 094	17 412	24 519	28 496	27 533
Bygninger og anlegg	9 110	10 318	11 951	14 256	15 855
Skip og båter	3 099	1 184	3 076	5 021	3 214
Annet transportmateriell	1 339	1 785	1 779	2 072	2 200
Maskiner, redskap, inventar	3 750	3 791	4 546	5 389	5 509
Lagerendring	— 204	334	3 167	1 758	755
Eksportoverskott	1 282	1 510	— 1 040	— 2 865	275
Eksport	27 490	29 368	33 402	35 800	39 609
— Import	26 208	27 858	34 442	38 665	39 334
Bruttonasjonalprodukt	63 903	69 004	79 367	88 766	96 666
Kapitalslit	8 858	9 509	10 974	12 591	13 766
Bygninger og anlegg	2 812	2 967	3 461	3 950	4 293
Skip og båter	2 677	2 720	2 992	3 523	3 798
Annet transportmateriell	1 089	1 268	1 486	1 675	1 862
Maskiner, redskap, inventar	2 280	2 554	3 035	3 443	3 813
Nettonasjonalprodukt	55 045	59 495	68 393	76 175	82 900
B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling.					
Privat konsum	55,7	56,7	55,1	55,1	54,8
Offentlig konsum	15,5	15,9	15,3	16,0	16,4
Sivilt	11,8	12,2	11,7	12,6	13,0
Militært	3,7	3,7	3,6	3,4	3,4
Bruttoinvestering	26,8	25,2	30,9	32,1	28,5
Bygninger og anlegg	14,3	14,9	15,1	16,1	16,4
Skip og båter	4,8	1,7	3,9	5,6	3,3
Annet transportmateriell	2,1	2,6	2,2	2,3	2,3
Maskiner, redskap, inventar	5,9	5,5	5,7	6,1	5,7
Lagerendring	— 0,3	0,5	4,0	2,0	0,8
Eksportoverskott	2,0	2,2	— 1,3	— 3,2	0,3
Eksport	43,0	42,6	42,1	40,3	41,0
— Import	41,0	40,4	43,4	43,5	40,7
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	13,9	13,8	13,8	14,2	14,2
Bygninger og anlegg	4,4	4,3	4,3	4,4	4,4
Skip og båter	4,2	4,0	3,8	4,0	3,9
Annet transportmateriell	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9
Maskiner, redskap, inventar	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0
Nettonasjonalprodukt	86,1	86,2	86,2	85,8	85,8
C. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. 1970 = 100.					
Privat konsum	..	..	100,0	106,4	113,4
Offentlig konsum	..	..	100,0	109,3	116,0
Sivilt	..	..	100,0	109,4	116,6
Militært	..	..	100,0	109,2	113,6
Bruttoinvestering	..	..	100,0	105,6	111,6
Bygninger og anlegg	..	..	100,0	106,4	112,2
Skip og båter	..	..	100,0	106,1	126,3
Annet transportmateriell	..	..	100,0	105,6	117,3
Maskiner, redskap, inventar	..	..	100,0	103,1	103,6
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	..	100,0	104,1	100,4
— Import	..	..	100,0	105,4	105,6
Bruttonasjonalprodukt	..	..	100,0	106,0	110,7
Kapitalslit	..	..	100,0	105,5	109,2
Bygninger og anlegg	..	..	100,0	106,6	112,5
Skip og båter	..	..	100,0	106,5	107,7
Annet transportmateriell	..	..	100,0	106,2	116,6
Maskiner, redskap, inventar	..	..	100,0	103,0	103,8
Nettonasjonalprodukt	..	..	100,0	106,1	111,0

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
D. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	2 552	2 411	2 948	3 248	3 342
Skogbruk	685	709	912	1 067	902
Fiske og fangst	825	853	1 269	1 394	1 370
Bergverksdrift	534	634	661	638	618
Industri[1]	13 397	15 027	17 541	19 037	20 974
Kraft- og vannforsyning	1 835	1 960	2 440	2 609	3 052
Bygge- og anleggsvirksomhet	5 133	5 759	6 532	7 651	8 417
Varehandel m.v.	12 556	13 808	14 913	16 880	18 550
Hotell- og restaurantdrift	785	897	1 048	1 173	1 363
Sjøfart	6 534	6 222	7 284	7 747	7 469
Annen samferdsel	3 962	4 351	5 283	5 853	6 600
Bank- og forsikringsvirksomhet	1 452	1 633	1 829	2 173	2 442
Eiendomsdrift	3 487	3 567	3 949	4 287	4 687
Forretningsmessig tjenesteyting	942	1 045	1 435	1 653	1 924
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	10 493	11 592	13 025	15 370	17 268
Korreksjon frie banktjenester	— 1 269	— 1 464	— 1 702	— 2 014	— 2 312
Bruttonasjonalprodukt	63 903	69 004	79 367	88 766	96 666
Av dette i:					
Bedrifter	56 321	60 605	69 970	77 556	84 076
Stats- og trygdeforvaltning	3 307	3 629	3 959	4 662	5 348
Kommunalforvaltning	4 275	4 770	5 438	6 548	7 242
E. Privat konsum. Mill. kr.					
Matvarer	8 644	9 167	10 543	11 598	12 413
Drikkevarer og tobakk	2 748	3 014	3 365	3 796	4 085
Klær og skotøy	3 714	4 007	4 611	5 092	5 262
Bolig, lys og brensel	4 930	5 227	6 002	6 492	7 193
Møbler og husholdningsartikler	2 862	3 236	3 472	3 930	4 288
Helsepleie	2 206	2 469	3 043	3 571	4 220
Transport, post- og teletjenester	3 981	4 833	4 808	5 572	5 872
Fritidssysler og utdanning	2 615	2 859	3 133	3 495	3 822
Andre varer og tjenester	3 187	3 638	4 193	4 680	5 038
Spesifisert konsum	34 887	38 450	43 170	48 226	52 188
+ Korreksjonsposter[2]	716	689	603	672	767
Privat konsum	35 603	39 139	43 773	48 898	52 955
F. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	789	1 001	983	1 085	1 123
Skogbruk	146	156	146	160	153
Fiske og fangst	296	278	318	370	421
Bergverksdrift	197	177	206	247	198
Utvinning av råolje og naturgass	224	113	313	768	1 077
Industri	2 391	2 356	3 243	3 775	3 683
Kraft- og vannforsyning	1 464	1 595	1 734	1 991	2 135
Bygge- og anleggsvirksomhet	264	407	430	501	542
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	1 276	1 437	1 464	1 798	2 192
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	1 026	1 311	1 396	1 583	1 806
Sjøfart	2 896	1 002	2 869	4 810	2 958
Annen samferdsel	1 197	1 474	1 594	1 697	1 767
Bank- og forsikringsvirksomhet	207	204	253	300	284
Boliger	2 990	3 383	3 940	4 684	5 040
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	1 935	2 184	2 463	2 969	3 399
Bruttoinvestering i fast kapital	17 298	17 078	21 352	26 738	26 778
Av dette i:					
Private bedrifter	11 821	10 957	14 374	18 245	17 214
Offentlige bedrifter	2 622	2 726	3 241	4 087	4 493
Stats- og trygdeforvaltning	983	1 192	1 289	1 414	1 699
Kommunalforvaltning	1 872	2 203	2 448	2 992	3 372

[1] Omfatter utvinning av råolje og naturgass. [2] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
G. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.					
Privat kapitaltilvekst	4 351	2 993	6 653	4 520	4 569
Offentlig kapitaltilvekst[1]	4 549	5 821	5 152	7 775	8 423
Øking i nasjonalformuen	8 900	8 814	11 805	12 295	12 992
Innenlandsk nettoinvestering	8 236	7 903	13 545	15 905	13 767
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet[2]	664	911	—1 740	—3 610	— 775
H. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	55 045	59 495	68 393	76 175	82 900
— Indirekte skatter[3]	9 120	10 756	14 620	16 777	18 058
+ Subsidier[3]	2 855	3 295	4 276	4 798	5 384
Faktorinntekt	48 780	52 034	58 049	64 196	70 226
Av dette i:					
Jordbruk	2 329	2 149	2 182	2 443	2 544
Skogbruk	698	724	783	925	790
Fiske og fangst	561	592	864	969	917
Bergverksdrift	476	567	526	494	486
Industri	11 237	12 835	14 897	15 791	17 645
Herav: Skjermede industrigrupper	4 489	4 877	5 413	6 206	7 222
Konkurranseutsatte industrigrupper[4]	6 748	7 958	9 484	9 585	10 423
Kraft- og vannforsyning	1 183	1 247	1 236	1 345	1 689
Bygge- og anleggsvirksomhet	4 181	4 668	5 428	6 192	7 017
Varehandel m. v.	6 597	6 551	6 950	7 631	8 298
Hotell- og restaurantdrift	710	814	814	917	1 081
Sjøfart	4 104	3 764	4 506	4 459	3 925
Annen samferdsel	3 191	3 458	3 684	4 122	4 664
Bank- og forsikringsvirksomhet	1 456	1 658	1 844	2 206	2 507
Eiendomsdrift	2 343	2 321	2 544	2 724	2 958
Forretningsmessig tjenesteyting	883	974	1 145	1 321	1 554
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	10 100	11 176	12 348	14 671	16 463
Korreksjon frie banktjenester	—1 269	—1 464	—1 702	—2 014	—2 312
I. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	158	164	174	188	..
Skogbruk	302	294	283	326	..
Fiske og fangst	112	100	104	110	..
Bergverksdrift	268	287	325	365	..
Industri	9 656	10 469	11 831	13 509	..
Herav: Skjermede industrigrupper	3 508	3 806	4 205	4 869	..
Konkurranseutsatte industrigrupper[4]	6 148	6 663	7 626	8 640	..
Kraft- og vannforsyning	447	501	549	626	..
Bygge- og anleggsvirksomhet	3 334	3 585	4 063	4 643	..
Varehandel m. v.	4 046	4 431	4 934	5 811	..
Hotell- og restaurantdrift	574	590	635	717	..
Sjøfart	2 688	2 707	2 714	3 504	..
Annen samferdsel	2 941	3 156	3 465	3 983	..
Bank- og forsikringsvirksomhet	909	1 039	1 197	1 405	..
Eiendomsdrift	34	40	45	53	..
Forretningsmessig tjenesteyting	601	690	831	1 001	..
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	8 650	9 601	10 668	12 363	..
Lønnskostnader i alt	34 720	37 654	41 818	48 604	54 416
Av dette i:					
Bedrifter	27 460	29 616	32 861	38 017	42 836
Stats- og trygdeforvaltningen	3 266	3 584	3 894	4 473	4 829
Kommunalforvaltningen	3 994	4 454	5 063	6 114	6 751

[1] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [2] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [3] Se note til tabell Q. [4] Se note 2 til tabell O.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
J. Eierinntekt etter næring. Mill. kr.					
Jordbruk	2 171	1 985	2 008	2 255	..
Skogbruk	396	430	500	599	..
Fiske og fangst	449	492	760	859	..
Bergverksdrift	208	280	201	129	..
Industri	1 581	2 366	3 066	2 282	..
Herav: Skjermede industrigrupper	981	1 071	1 208	1 337	..
Konkurranseutsatte industrigrupper[1]	600	1 295	1 858	945	..
Kraft- og vannforsyning	736	746	687	719	..
Bygge- og anleggsvirksomhet	847	1 083	1 365	1 549	..
Varehandel m. v.	2 551	2 120	2 016	1 820	..
Hotell- og restaurantdrift	136	224	179	200	..
Sjøfart	1 416	1 057	1 792	955	..
Annen samferdsel	250	302	219	139	..
Bank- og forsikringsvirksomhet	547	619	647	801	..
Eiendomsdrift	2 309	2 281	2 499	2 671	..
Forretningsmessig tjenesteyting	282	284	314	320	..
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	1 450	1 575	1 680	2 308	..
Korreksjon frie banktjenester	— 1 269	— 1 464	— 1 702	— 2 014	..
Eierinntekt	14 060	14 380	16 231	15 592	15 810
K. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	47 765	50 765	57 265	62 466	68 290
Lønnskostnader	34 720	37 654	41 818	48 604	54 416
Herav: Utbetalt lønn	31 639	34 188	37 826	43 101	47 417
Arbeidsgiverandel av trygdepremier	3 081	3 466	3 992	5 503	6 999
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	2 811	2 659	2 995	3 420	3 447
Inntekt av boliger	1 005	764	760	904	1 021
Personlige renteinntekter (netto)	786	913	1 133	1 287	1 427
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	8 443	8 775	10 559	8 251	7 979
Offentlig nettoinntekt av kapital	332	703	163	987	1 038
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av offentlige foretak	99	106	241	130	82
Skatt på offentlige foretak	62	63	65	67	70
Kapitaltilvekst i offentlige foretak	171	534	— 143	790	886
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	683	566	621	743	898
Faktorinntekt	48 780	52 034	58 049	64 196	70 226
L. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling.					
Privat inntekt av arbeid og kapital	97,9	97,6	98,6	97,3	97,2
Utbetalt lønn	64,9	65,7	65,1	67,1	67,5
Arbeidsgiverandel av trygdepremier	6,3	6,7	6,9	8,6	10,0
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk m. v. og fiske m. v.	5,8	5,1	5,1	5,3	4,9
Inntekt av boliger	2,0	1,5	1,3	1,4	1,4
Personlige renteinntekter (netto)	1,6	1,7	2,0	2,0	2,0
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	17,3	16,9	18,2	12,9	11,4
Offentlig nettoinntekt av kapital	0,7	1,3	0,3	1,5	1,5
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,4	1,1	1,1	1,2	1,3
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Se note 2 til tabell O.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
M. Utenriksregnskap[1]. Mill. kr.					
Varer og tjenester:					
Eksport:					
Varer fob	11 969	13 618	15 535	16 317	18 226
Skip, nybygde	534	403	810	1 060	1 316
Skip, eldre	1 431	1 916	1 369	802	2 242
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	10 930	10 550	12 490	13 990	13 750
Reisetrafikk	774	914	1 128	1 227	1 327
Andre tjenester	1 852	1 967	2 070	2 404	2 748
I alt	27 490	29 368	33 402	35 800	39 609
Import:					
Varer cif	16 924	19 696	23 684	25 362	25 751
Skip	2 726	1 687	2 978	3 771	3 478
Skipsfartens utgifter i utlandet	4 730	4 640	5 355	6 315	6 235
Reisetrafikk	691	824	1 014	1 194	1 361
Andre tjenester	1 137	1 011	1 411	2 023	2 509
I alt	26 208	27 858	34 442	38 665	39 334
Eksportoverskott	1 282	1 510	— 1 040	— 2 865	275
Renter og stønader:					
Fra utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	616	974	1 055	1 000	867
Stønader	360	373	408	516	498
I alt	976	1 347	1 463	1 516	1 365
Til utlandet:					
Renter, aksjeutbytte o. l.	1 299	1 540	1 676	1 743	1 765
Stønader	295	406	487	518	650
I alt	1 594	1 946	2 163	2 261	2 415
Rente- og stønadsoverskott	— 618	— 599	— 700	— 745	— 1 050
Overskott på driftsregnskapet	664	911	— 1 740	— 3 610	— 775
Netto endring i totale netto gull- og valutabeholdninger og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	50	— 42	215	182	570
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	714	869	— 1 525	— 3 428	— 205
Kapitalregnskap:					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	340	— 901	976	2 457	1 974
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	— 1 276	36	— 136	605	— 971
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	272	— 46	720	364	— 412
Netto kapitaltransaksjoner i alt	— 664	— 911	1 560	3 426	591
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer m. v.	— 50	42	— 35	2	— 386
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet	— 714	— 869	1 525	3 428	205

N. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Mill. kr.

Inntekt av jordbruk	2 329	2 149	2 182	2 443	..
Lønn utenom jordbruk	34 562	37 490	41 644	48 416	..
Herav: Skjermede næringer[2]	25 403	27 819	31 014	35 948	..
Konkurranseutsatte næringer[3]	9 159	9 671	10 630	12 468	..
Eierinntekt utenom jordbruk	11 889	12 395	14 223	13 337	..
Herav: Skjermede næringer[2]	9 040	9 138	9 352	10 127	..
Konkurranseutsatte næringer[3]	2 849	3 257	4 871	3 210	..
Faktorinntekt	48 780	52 034	58 049	64 196	70 226

[1] I tillegg til en revisjon av tallene er også virksomheten på den norske kontinentalsokkel innarbeidd. Videre er forholdet mellom vare- og tjenestebalansen og rente- og stønadsbalansen endret etter siste internasjonale anbefalinger.
[2] Se note 1 til tabell O. [3] Se note 2 til tabell O.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
O. Inntekter i skjermede og konkurranseutsatte næringer. Prosentvis fordeling.					
Inntekt av jordbruk	4,8	4,1	3,8	3,8	..
Lønn utenom jordbruk	70,9	72,1	71,7	75,4	..
Herav: Skjermede næringer[1]	52,1	53,5	53,4	56,0	..
Konkurranseutsatte næringer[2]	18,8	18,6	18,3	19,4	..
Eierinntekt utenom jordbruk	24,3	23,8	24,5	20,8	..
Herav: Skjermede næringer[1]	18,5	17,6	16,1	15,8	..
Konkurranseutsatte næringer[2]	5,8	6,2	8,4	5,0	..
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
P. Private inntekter og utgifter. Mill. kr.					
Inntekter:					
Privat inntekt av arbeid og kapital[3]	47 765	50 765	57 265	62 466	68 290
Stønader fra det offentlige[4]	7 322	8 453	11 125	13 551	15 737
Stønader fra utlandet	360	373	408	516	498
Inntekter i alt	55 447	59 591	68 798	76 533	84 525
Utgifter:					
Direkte skatter og trygdepremier[5]	15 364	17 298	18 184	22 887	26 766
Stønader til utlandet	129	161	188	228	235
Privat konsum	35 603	39 139	43 773	48 898	52 955
Privat kapitaltilvekst	4 351	2 993	6 653	4 520	4 569
Utgifter i alt	55 447	59 591	68 798	76 533	84 525
Q. Offentlig forvaltnings inntekter og utgifter[6]. Mill. kr.					
Inntekter:					
Formuesinntekt	926	1 016	1 350	1 447	1 602
Direkte skatter og trygdepremier	15 426	17 361	18 249	22 954	26 836
Indirekte skatter	9 120	10 756	14 620	16 777	18 058
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	25 472	29 133	34 219	41 178	46 496
Utgifter:					
Renteutgifter	827	910	1 109	1 317	1 520
Stønader til private konsumenter	7 322	8 453	11 125	13 551	15 737
Subsidier	2 855	3 295	4 276	4 798	5 384
Stønader til utlandet	166	245	299	290	415
Offentlig konsum	9 924	10 943	12 115	14 237	15 903
Kapitaltilvekst	4 378	5 287	5 295	6 985	7 537
Utgifter i alt	25 472	29 133	34 219	41 178	46 496

[1] Utenom jordbruk, men inkl. mjølkeforedling. [2] Skogbruk, fiske og fangst, malm- og kullgruver, utenriks sjøfart og konkurranseutsatt industri (produksjon av fiskevarer og fiskehermetikk, sjokolade og sukkervarer, tobakksvarer, tekstilvarer, klær, lær og lærvarer, treforedlingsprodukter, vaskemidler og toalettpreparater, jordolje og kullprodukter, plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, jern, stål og ferrolegeringer, ikke-jernholdige metaller, metallvarer, maskiner, elektriske apparater og materiell, skip og produkter fra «Annen industriproduksjon»). [3] For spesifikasjon, se tabell K. [4] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [5] Ekskl. skatter fra offentlige foretak. [6] I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
R. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.					
Jordbruk	172	166	161	155	..
Skogbruk	14	13	12	12	..
Fiske og fangst	35	34	32	25	..
Bergverksdrift	9	9	9	9	..
Industri	369	370	380	383	..
Herav: Skjermede industrigrupper	144	144	146	147	..
Konkurranseutsatte industrigrupper[1]	225	226	234	236	..
Kraft- og vannforsyning	16	16	16	16	..
Bygge- og anleggsvirksomhet	126	129	132	134	..
Varehandel m. v.	197	201	206	208	..
Hotell- og restaurantdrift	30	30	30	30	..
Sjøfart	71	65	59	58	..
Annen samferdsel	102	103	104	106	..
Bank- og forsikringsvirksomhet	27	28	30	31	..
Eiendomsdrift	3	3	4	4	..
Forretningsmessig tjenesteyting	26	27	29	31	..
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	326	338	352	360	..
Årsverk utført i alt	1 523	1 532	1 556	1 562	..
Årsverk utført av selvstendige	305	296	288	278	..
Årsverk utført av lønnstakere	1 218	1 236	1 268	1 284	..
S. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1970-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	..	..	2 948	3 212	3 316
Skogbruk	..	..	912	990	893
Fiske og fangst	..	..	1 269	1 259	1 267
Bergverksdrift	..	..	661	631	610
Industri[2]	..	..	17 541	18 137	18 876
Kraft- og vannforsyning	..	..	2 440	2 612	2 785
Bygge- og anleggsvirksomhet	..	..	6 532	7 038	7 239
Varehandel m. v.	..	..	14 913	15 813	16 352
Hotell- og restaurantdrift	..	..	1 048	1 081	1 107
Sjøfart	..	..	7 284	7 787	8 649
Annen samferdsel	..	..	5 283	5 544	5 809
Bank- og forsikringsvirksomhet	..	..	1 829	1 920	1 966
Eiendomsdrift	..	..	3 949	4 000	4 079
Forretningsmessig tjenesteyting	..	..	1 435	1 522	1 608
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	..	..	13 025	13 962	14 629
Korreksjon frie banktjenester	..	..	—1 702	—1 802	—1 875
Bruttonasjonalprodukt	..	..	79 367	83 706	87 310
Av dette i:					
Bedrifter	..	..	69 970	73 572	76 627
Stats- og trygdeforvaltning	..	..	3 959	4 217	4 504
Kommunalforvaltning	..	..	5 438	5 917	6 179
T. Privat konsum. I 1970-priser. Mill. kr.					
Matvarer	..	..	10 543	10 926	11 002
Drikkevarer og tobakk	..	..	3 365	3 460	3 565
Klær og skotøy	..	..	4 611	4 846	4 588
Bolig, lys og brensel	..	..	6 002	6 108	6 316
Møbler og husholdningsartikler	..	..	3 472	3 772	3 796
Helsepleie	..	..	3 043	3 297	3 683
Transport, post- og teletjenester	..	..	4 808	5 180	5 158
Fritidssysler og utdanning	..	..	3 133	3 300	3 409
Andre varer og tjenester	..	..	4 193	4 453	4 484
Spesifisert konsum	..	..	43 170	45 342	46 001
+ Korreksjonsposter[3]	..	..	603	636	704
Privat konsum	..	..	43 773	45 978	46 705

[1] Se note 2 til tabell O. [2] Omfatter utvinning av råolje og naturgass. [3] Se note til tabell E.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
U. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1970-priser. Mill. kr.					
Jordbruk	..	..	983	1 052	1 021
Skogbruk	..	..	146	150	133
Fiske og fangst	..	..	318	355	392
Bergverksdrift	..	..	206	235	185
Utvinning av råolje og naturgass	..	..	313	729	973
Industri	..	..	3 243	3 605	3 463
Kraft- og vannforsyning	..	..	734	1 880	1 908
Bygge- og anleggsvirksomhet	..	..	30	480	518
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forretningsbygg	..	..	1 464	1 700	1 959
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	..	..	1 396	1 508	1 620
Sjøfart	..	..	2 869	4 530	2 305
Annen samferdsel	..	..	1 594	1 603	1 542
Bank- og forsikringsvirksomhet	..	..	253	283	256
Boliger	..	..	3 940	4 395	4 504
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	..	..	2 463	2 811	3 093
Bruttoinvestering i fast kapital	..	..	21 352	25 316	23 872
Av dette i:					
Private bedrifter	..	..	14 374	17 291	15 282
Offentlige bedrifter	..	..	3 241	3 851	4 025
Stats- og trygdeforvaltningen	..	..	1 289	1 343	1 529
Kommunalforvaltningen	..	..	2 448	2 831	3 036

V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1970-priser. Mill. kr.					
Privat konsum	..	..	43 773	45 978	46 705
Offentlig konsum	..	..	12 115	13 020	13 710
Sivilt	..	..	9 286	10 227	10 833
Militært	..	..	2 829	2 793	2 877
Bruttoinvestering	..	..	24 519	26 986	24 677
Bygninger og anlegg	..	..	11 951	13 395	14 133
Skip og båter	..	..	3 076	4 732	2 544
Annet transportmateriell	..	..	1 779	1 962	1 876
Maskiner, redskap, inventar	..	..	4 546	5 227	5 319
Lagerendring	..	..	3 167	1 670	805
Eksportoverskott	..	..	— 1 040	— 2 278	2 218
Eksport	..	..	33 402	34 390	39 454
— Import	..	..	34 442	36 668	37 236
Bruttonasjonalprodukt	..	..	79 367	83 706	87 310
Kapitalslit	..	..	10 974	11 934	12 612
Bygninger og anlegg	..	..	3 461	3 705	3 816
Skip og båter	..	..	2 992	3 309	3 527
Annet transportmateriell	..	..	1 486	1 577	1 597
Maskiner, redskap, inventar	..	..	3 035	3 343	3 672
Nettonasjonalprodukt	..	..	68 393	71 772	74 698

Nasjonalregnskap (forts.).

	1968*	1969*	1970*	1971*	1972*
W. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater.					
Privat konsum	..	..	..	5,0	1,6
Offentlig konsum	..	..	..	7,5	5,3
Sivilt	..	..	..	10,1	5,9
Militært	..	..	..	— 1,3	3,0
Bruttoinvestering	..	..	..	10,1	— 8,6
Bygninger og anlegg	..	..	..	12,1	5,5
Skip og båter	..	..	..	53,8	— 46,2
Annet transportmateriell	..	..	..	10,3	— 4,4
Maskiner, redskap, inventar	..	..	..	15,0	1,8
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	..	..	3,0	14,7
— Import	..	..	..	6,5	1,5
Bruttonasjonalprodukt	..	..	..	5,5	4,3
Kapitalslit	..	..	..	8,7	5,7
Bygninger og anlegg	..	..	..	7,0	3,0
Skip og båter	..	..	..	10,6	6,6
Annet transportmateriell	..	..	..	6,1	1,3
Maskiner, redskap, inventar	..	..	..	10,1	9,8
Nettonasjonalprodukt	..	..	..	4,9	4,1

Vedlegg 1

Appendix 1

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1972

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1972

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke XII **Boktrykk 1972**

Nr. 271 Økonomisk utsyn over året 1971 *Economic Survey* Sidetall 201 Pris kr. 15,00
— 272 Syketrygden 1970 *National Health Insurance* Sidetall ca. 140 Pris kr. 9,00
— 273 Fiskeristatistikk 1969 *Fishery Statistics* Sidetall 108 Pris kr. 8,00
— 274 Statistisk årbok 1972 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 459 Pris kr. 15,00

Rekke A **Offsettrykk 1972**

Nr. 461 Psykiatriske sykehus 1970 *Mental Hospitals* Sidetall 49 Pris kr. 7,00
— 462 Statistikk over lavinntektsgrupper 1967 *Statistics on Low Income Groups* Sidetall 133 Pris kr. 6,00
— 463 Undervisningsstatistikk Universiteter og høgskoler, høstsemesteret 1969 *Educational Statistics Universities Autumn Term* Sidetall 207 Pris kr. 6,00
— 464 Samferdselsstatistikk 1970 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 167 Pris kr. 9,00
— 465 Lønnsstatistikk for funksjonærer i forsikringsvirksomhet 1. september 1971 *Wage Statistics for Salaried Employees in Insurance Activity* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 466 Lønnsstatistikk for funksjonærer i bankvirksomhet 1. september 1971 *Wage Statistics for Bank Employees* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 467 Dødsårsaker 1970 *Causes of Death* Sidetall 87 Pris kr. 8,00
— 468 Framskriving av folkemengden 1971—2000 *Population Projection* Sidetall 129 Pris kr. 9,00
— 469 Bygge- og anleggsstatistikk 1970 *Construction Statistics* Sidetall 27 Pris kr. 7,00
— 470 Jordbruksteljinga 20. juni 1969 V Arbeidsinnsats, driftsutgifter, sal av produkt, hytter, jakt, fangst og ferskvassfiske *Census of Agriculture V Labour, Expenditures, Sale of Products, Cabins, Hunting and Fresh-Water Fishing* Sidetall 153 Pris kr. 9,00
— 471 Kriminalstatistikk Tilbakefall i 1962—1969 blant domfelte, botlagte og påtalefritatte for forbrytelser i 1962 *Criminal Statistics Recidivism among Persons Found Guilty of Crimes* Sidetall 43 Pris kr. 7,00
— 472 Sjøulykkesstatistikk 1970 *Marine Casualties* Sidetall 57 Pris kr. 8,00
— 473 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart november 1971 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 29 Pris kr. 5,00
— 474 Nasjonalregnskap 1954—1970 *National Accounts* Sidetall 55 Pris kr. 8,00
— 475 Hotellstatistikk 1971 *Hotel Statistics* Sidetall 45 Pris kr. 7,00
— 476 Folketallet i kommunene 1971—1972 *Population in Municipalities* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 477 Kriminalstatistikk Fanger 1970 *Criminal Statistics Prisoners* Sidetall 51 Pris kr. 8,00
— 478 Sykehusstatistikk 1970 *Hospital Statistics* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 479 Arbeidsmarkedstatistikk 1971 *Labour Market Statistics* Sidetall 71 Pris kr. 8,00
— 480 De offentlige sektorers finanser 1962—1967 *Public Sector Finances* Sidetall 97 Pris kr. 8,00
— 481 Barneomsorg 1970 *Child Welfare Statistics* Sidetall 59 Pris kr. 7,00
— 482 Utenrikshandel 1971 I *External Trade I* Sidetall 227 Pris kr. 11,00
— 483 Lønnstelling for arbeidere i bergverksdrift og industri 2. kvartal 1971 *Wage Census for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 109 Pris kr. 9,00
— 484 Pasienttelling 1970 *Census of In-Patients* Sidetall 213 Pris kr. 9,00
— 485 Industristatistikk 1970 *Industrial Statistics* Sidetall 175 Pris kr. 9,00
— 486 Lønnsstatistikk for arbeidere i offentlig anleggsvirksomhet 3. kvartal 1971 *Wage Statistics for Workers in Public Construction Activity* Sidetall 35 Pris kr. 7,00

Rekke A — Offsettrykk 1972 (forts.)

Nr. 487 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk september 1971 *Wage Statistics for Wage-Earning and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 488 Kredittmarkedstatistikk 1969—1970 *Credit Market Statistics* Sidetall 241 Pris kr. 11,00
— 489 Jaktstatistikk 1971 *Hunting Statistics* Sidetall 49 Pris kr. 7,00
— 490 Skogavvirking til salg og industriell produksjon 1970—71 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 55 Pris kr. 7,00
— 491 Sjøulykkesstatistikk 1971 *Marine Casualties* Sidetall 57 Pris kr. 8,00
— 492 Lønnstelling for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1971 *Wage Census for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 89 Pris kr. 9,00
— 493 Helsestatistikk 1970 *Health Statistics* Sidetall 83 Pris kr. 8,00
— 494 Jordbruksteljinga 20. juni 1969 VI Bøndenes inntekt og formue 1969 *Census of Agriculture VI The Holders' Income and Property* Sidetall 69 Pris kr. 8,00
— 495 Undervisningsstatistikk Folkehøgskolar, realskolar og gymnas 1. oktober 1971 *Educational Statistics Folk High Schools and Secondary Schools* Sidetall 65 Pris kr. 8,00
— 496 Sivilrettsstatistikk 1971 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 497 Varehandelsstatistikk 1970 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 97 Pris kr. 8,00
— 498 Utenrikshandel 1971 II *External Trade II* Sidetall 241 Pris kr. 11,00
— 499 Kriminalstatistikk Domfelte, botlagte og påtalefritatte 1970 *Criminal Statistics Persons Convicted, Fined or Suspended of Prosecution* Sidetall 47 Pris kr. 7,00
— 500 Lønnsstatistikk 1971 *Wage Statistics* Sidetall 73 Pris kr. 8,00
— 501 Finansinstitusjoner 1970 *Financial Institutions* Sidetall 119 Pris kr. 9,00
— 502 Veitrafikkulykker 1971 *Road Traffic Accidents* Sidetall 63 Pris kr. 8,00
— 503 Kommunevalget 1971 II *Municipal Elections II* Sidetall 93 Pris kr. 8,00
— 504 Flyttestatistikk 1971 *Migration Statistics* Sidetall 65 Pris kr. 8,00
— 505 Jordbruksstatistikk 1971 *Agricultural Statistics* Sidetall 127 Pris kr. 9,00
— 506 Alkoholstatistikk 1971 *Alcohol Statistics* Sidetall 43 Pris kr. 7,00
— 507 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1972 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 35 Pris kr. 7,00
— 508 Skattestatistikk 1970 *Tax Statistics* Sidetall 115 Pris kr. 9,00
— 509 Fritidshusundersøkelsen 1970 *Holiday House Survey* Sidetall 183 Pris kr. 9,00
— 510 Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket av politiet 1971 *Criminal Statistics Crimes Investigated by the Police* Sidetall 69 Pris kr. 8,00
— 511 Skogstatistikk 1971 *Forestry Statistics* Sidetall 103 Pris kr. 9,00
— 512 Veterinærstatistikk 1971 *Veterinary Statistics* Sidetall 69 Pris kr. 8,00
— 513 Undervisningsstatistikk Avsluttet utdanning Første halvår 1971 *Educational Statistics Education Finished* Sidetall 177 Pris kr. 9,00
— 514 Laks- og sjøaurefiske 1971 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 515 Elektrisitetsstatistikk 1971 *Electricity Statistics* Sidetall 51 Pris kr. 8,00
— 516 Godstransport på kysten Leie- og egentransport med skip 25—500 br.tonn 1970 *Coastwise Transport of Goods Transports for Hire or Reward and on Own Account by Vessels 25—500 Gross Tons* Sidetall 70 Pris kr. 8,00
— 517 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. mars 1972 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 31 Pris kr. 7,00
— 518 Folkemengdens bevegelse 1971 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 55 Pris kr. 8,00
— 519 Godstransport på kysten Skip i innenlandsk rutefart 1969 *Coastwise Transport of Goods Vessels in Regular Coastal Service* Sidetall 77 Pris kr. 8,00
— 520 Byggearealstatistikk 1971 *Building Statistics* Sidetall 63 Pris kr. 8,00
— 521 Rutebilstatistikk 1971 *Scheduled Road Transport* Sidetall 41 Pris kr. 7,00
— 522 Folkeavstemningen om EF I *The Advisory Referendum on Norway's Accession to the EC I* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 523 Framskriving av folkemengden 1972—2000 Regionale tall *Population Projections Regional Figures* Sidetall 157 Pris kr. 9,00
— 524 Sosial hjemmehjelp 1971 *Social Home-Help Services* Sidetall 39 Pris kr. 7,00
— 525 Undervisningsstatistikk Grunnskoler 1. oktober 1971 *Educational Statistics Elementary Schools* Sidetall 75 Pris kr. 8,00
— 526 Samferdselsstatistikk 1971 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 183 Pris kr. 9,00

Rekke XII — Boktrykk 1973

Nr. 275 Økonomisk utsyn over året 1972 *Economic Survey* Sidetall 162 Pris kr. 15,00

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

Nr. 22 Forsvarets virkninger på norsk økonomi *The Impact of the Defence on the Norwegian Economy* Sidetall 141 Pris kr. 9,00

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

Nr. 44 PRIM II En revidert versjon av pris- og inntektsmodellen *PRIM II A Revised Version of the Price and Income Model* Sidetall 43 Pris kr. 7,00
— 45 Purged and Partial Markov Chains *Lutrede og partielle Markovkjeder* Sidetall 16 Pris kr. 5,00
— 46 Two articles on the Interpretation of Vital Rates *To artikler om tolking av befolkningsrater* Sidetall 33 Pris kr. 7,00
— 47 Aktuelle skattetall 1972 *Current Tax Data* Sidetall 58 Pris kr. 8,00
— 48 Om estimering av økonomiske relasjoner fra tverrsnitts-, tidsrekke- og kombinert tverrsnitts tidsrekke-data *On the Estimation of Economic Relations Using Cross Section-, Time Series- and Combined Cross Section- Time Series-Data* Sidetall 26 Pris kr. 7,00
— 49 On the Statistical Theory of Analytic Graduation *Statistisk teori for analytisk glatting* Sidetall 41 Pris kr. 7,00
— 50 National Accounting and the Environment *Nasjonalregnskap og miljøverdier* Sidetall 60 Pris kr. 8,00
— 51 Analytic Graduation of Age-Specific Fertility Rates *Analytisk glatting av aldersspesifikke fødselsrater* Sidetall 49 Pris kr. 8,00
— 52 Kommentarer til Statistisk Sentralbyrås Framskriving av folkemengden i kommunene 1972—2000 *Comments to the Regional Population Projections for Norway* Sidetall 29 Pris kr. 7,00

I serien Statistiske analyser (SA):

Nr. 1 Folkemengdens bevegelse Oversikt 1966—1970 *Vital Statistics and Migration Statistics Survey* Sidetall 83 Pris kr. 8,00
— 2 Den personlige inntektsfordeling 1958, 1962 og 1967 *The Distribution of Personal Income* Sidetall 61 Pris kr. 7,00
— 3 Rentabilitet og kapitalstruktur i store industriforetak *Profit Rates and Composition of Assets and Liabilities for Large Manufacturing Enterprises* Sidetall 55 Pris kr. 7,00

Vedlegg 2

Appendix 2

Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Selected publications in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Nr.	4	Innføring i maskinregning. Hefte 1. Addisjonsmaskiner
—	5	Innføring i maskinregning. Hefte 2. Kalkulasjonsmaskiner
—	8	Framlegg til nordisk statistisk terminologi
—	9	Standard for næringsgruppering
—	12	Adresseliste for folkeregistrene
—	13	Standard for handelsområder
—	19	Varenomenklatur for industristatistikken
—	22	Statistisk testing av hypoteser ved regresjonsberegninger
—	23	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk
—	24	Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk
—	26	Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen
—	27	Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk. Fra Forbruksundersøkelsen 1958
—	28	Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk
—	29	Norsk-Engelsk ordliste
—	30	Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering

Pris kr. 15,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co., Oslo,
og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-0225-6